

C:\Users\Plazma\Desktop\detektivky a valečné\10xSci-fi.pdb

PDB Name: 10xSci-Fi
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 25.2.2009
Modification Date: 25.2.2009
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

SMENA
Bratislava
1984

ISAAC ASIMOV
Dvestoročný človek

JAMES BLISH
Obyčajný čas

ALGIS BUDRYS
Krištáľová stena, oko noci

HARLAN ELLISON &
ALFRED ELTON VAN VOGT
Piloti z rodu ľudí

BOB SHAW
Svetlo dávnych dní

ROBERT SHECKLEY
Tvar

CORDWAINER SMITH
Bulvár Alfa Ralfa

WILLIAM TENN
Detská hra

JAMES TIPTREE
Ženy, ktoré muži nevidia

ROGER ZELAZNY
Stvorit' svet...

DOSLOV

Dvestoročný človek
(THE BICENTENNIAL MAN)
© Random House 1976

Obyčajný čas
(COMMON TIME)
© Columbia Publications 1953

Krištáľová stena, oko noci
(WALL OF CRYSTAL, EYE OF NIGHT)
© Galaxy Publishing Corporation 1961

Piloti z rodu ľudí
(THE HUMAN OPERATORS)
©HarlanEllison and A. E. Van Vogt 1970

Svetlo dávnych dní
(LIGHT OF OTHER DAYS)
©TheCondéNast Publications 1966

Tvar
(SHAPE)
© Galaxy Publishing Corporation 1953

Bulvár Alfa Ralfa
(ALPHA RALPHA BOULEVARD)
© Mercury Publications 1961

Detská hra
(CHILD'S PLAY)
© Street & Smith Publications 1947

Ženy, ktoré muži nevidia
(THE WOMEN MEN DON'T SEE)
© Mercury Press 1973

Stvorit' svet
(THE KEYS TO DECEMBER)
©NewWorldsSF1966

Translation
©Otakar Kořínek 1984

Epilogue
© Dominik Bartosiewicz 1984

Illustrations
© Róbert Brun 1984
© Dušan Nágel 1984
© Dušan Polakovič 1984
© Veronika Ronaiová 1984
© Peter Ronai 1984

Preložil
Otakar Kořínek

TRI ZÁKONY ROBOTIKY:

- (1) Robot nesmie ublížiť človeku ani pripustiť, aby jeho nečinnosťou človek utrpel ujmu.
- (2) Robot musí poslúchať rozkazy ľudí. Rozkaz nemusí poslúchnuť iba v tom prípade, keby sa dostal do rozporu s prvým zákonom.
- (3) Robot si musí chrániť vlastnú existenciu okrem prípadov, v ktorých by sa táto ochrana dostala do rozporu s prvým a druhým zákonom.

// I // "ĎAKUJEM," POVEDAL ANDREW Martin a sadol si na ponúknutú stoličku. Nervy mal vybičované do krajnosti, hoci na tvári sa mu nijaké napätie neodrážalo. Na tvári sa mu neodrážalo vôbec nič. Bola pokojná, bezvýrazná a len v očiach by mu bol náhodný pozorovateľ vybadal náznak smútku. Vlasy mal hladké, svetlohnedé, pomerne jemné. Vyzeral sviežo a bol čerstvo oholený. Odev mal výrazne staromódny, ale dobre ušitý a prevládala v ňom mäkká červenopurpurová farba. Pri stole oproti nemu sedel chirurg. Menovka s radom čísel a písmen, ktorá stála na stole, prezrádzala jeho identifikačný znak, ale Andrew si ho nevšimol. Stačí, keď ho budem oslovovať doktor, povedal si. "Kedy môžete tú operáciu urobiť, doktor?" spýtal sa.

Chirurg odvetil tichým hlasom, v ktorom bol nenapodobiteľný nádych úcty, s akou sa roboti vždy zhovárali s ľuďmi. "Dosiaľ neviem, pane, ako a na kom by sa mala taká operácia vykonať."

Na chirurgovej tvári by sa bol zjavil výraz úctivej neústupčivosti, keby tento druh robotov z nehrdzavejúcej ocele s

tenkou vrstvou bronzu bol schopný takého výrazu, alebo vôbec hocijakého výrazu.

Andrew Martin sústredene pozoroval pravú ruku robota, ruku, ktorou reže. Ležala nehybne na stole. Prsty mal dlhé a ich kovové krivky boh priam umelecky vytvarované. Sú také ladné a dokonalé, že skalpel v nich akiste vyzerá ako ich prirodzená súčasť. Pracuje s absolútnou istotou, nedopustí sa ani najmenej chybičky či omylu. Je to dôsledok špecializácie - špecializácie, ktorú si ľudstvo želalo tak túžobne, že už málo robotov má vlastný mozog. Chirurg ho, prirodzene, má, lenže jeho mozog má také obmedzené schopnosti, že Andrewa nespoznal - pravdepodobne o ňom nikdy nepočul.

"Rozmýšľali ste niekedy o tom, že by ste boh človek?" spýtal sa Andrew. Chirurg na okamih zaváhal, akoby otázka nezapadala ani do jednej z jeho pozitronových mozgových dráh. "Som robot, pane."

"A nebolo by lepšie byť človekom?"

"Lepšie by bolo byť lepším chirurgom, pane. Ako človek by som nemohol byť lepším chirurgom. Iba keby som bol dokonalejším robotom. Bol by som rád, keby som bol dokonalejším robotom."

"Neuráza vás, že vám môžem rozkazovať? Že na môj rozkaz musíte vstať, sadnúť si, ísť vpravo, vľavo? Že stačí moje slovo?"

"Som rád, že vám môžem vyhovieť, pane. Keby vaše rozkazy boli v rozpore s mojou funkciou vo vzťahu k vám alebo k inému človeku, neposlúchol by som. Prvý zákon, týkajúci sa mojich povinností ochraňovať človeka, by mal prednosť pred druhým zákonom, vzťahujúcim sa na poslušnosť. Inak poslušnosť je mojím potešením... Koho treba operovať?"

"Mňa," odvetil Andrew.

"To je vylúčené. Táto operácia škodí."

"Na tom nezáleží," poznamenal Andrew pokojne.

"Nesmiem uškodiť," namietol chirurg.

"Nesmiete uškodiť človeku," povedal Andrew, "ale i ja som robot."

// II // ANDREW SA SPRVU OVELA VÄČŠMI PONÁŠAL NA ROBOTA. Sprvu - to znamená, keď ho vyrobili.

Vzhľadom bol presne taký ako ostatní roboti - bezchybne skonštruovaný a funkčný.

V domácnosti, kam ho prideliť za čias, keď boh roboti v domácnostiach, a vôbec na celej planéte raritou, si počínal dobre.

Boh tam štyria: Pán a Pani, Slečna a Dievčatko. Vedel, prirodzene, ako sa volajú, ale nikdy ich tak nevolal. Pán sa volal Gerald Martin.

Andrewovo výrobné číslo bolo NDR a ešte dajaké číslice, ale tie už zabudol. Je to už dávno, no keby si ich bol chcel zapamätať, nemohol by ich zabudnúť. On si ich však nechcel pamätať.

Menom ho prvé oslovilo Dievčatko, lebo ešte nepoznalo písmená. Potom ho tak volali aj ostatní.

Dievčatko... Žila deväťdesiat rokov a dávno je mŕtva. Raz jej povedal Pani, ale nedovolila to. Bola Dievčatkom do posledného dňa. Andrewovou povinnosťou bolo konať práce komorníka, sluhu a chyžnej. Bolo to preňho i pre všetkých ostatných robotov skúšobné obdobie. Skúšobné obdobie nemali iba roboti v továrňach a na mimozemských stanicích.

Martinovci si ho obľúbili. Povinnosti si však nemohol konať celý vyhradený čas, lebo Slečna a Dievčatko sa s ním hrávali.

Slečna prišla na to, ako to možno zariadiť. "Rozkazujeme ti, aby si sa s nami hral, a rozkazy musíš poslúchať."

"Prepáčte, Slečna," odvetil Andrew, "ale rozkaz Pána má prednosť."

"Otec povedal iba toľko, že by si sa mal starať o domácnosť. To nie je nijaký rozkaz. Ja ti rozkazujem!"

Pán nenamietal. Mal Slečnu a Dievčatko ešte radšej ako Pani, a aj Andrew ich mal rád. Účinok, aký mali na jeho správanie, by sa u ľudí označil slovom sympatia. Andrew to aspoň takto chápal, lebo iné slovo na to nepoznal. Raz vyrezal Dievčatku z dreva privesok. Došlo k tomu tak, že Slečna dostala na narodeniny slonovinovú figúrku a Dievčatko bolo zarmútené. Podalo Andrewovi kus dreva, malý kuchynský nôž a rozkázalo mu z dreva niečo vyrezať. Privesok vyrezal rýchlo a Dievčatko povedalo: "To je nádherné, Andrew! Ukážem to oteckovi!"

Pán nechcel veriť. "Povedz, odkiaľ to máš, ale pravdu, Mandy!" Tak volal Dievčatko. Keď ho ubezpečila, že naozaj hovorí pravdu, obrátil sa k Andrewovi:

"Naozaj si to urobil ty, Andrew?"

"Áno, Pane."

"Aj tvar si vymyslel?"

"Áno, Pane."

"Ako si naň prišiel?"

"Je to geometrické stvárnenie, ktoré zodpovedá štruktúre dreva."

Na druhý deň mu Pán priniesol nový kus dreva, väčší, a elektrický vibronôž.

"Urob niečo z tohto, Andrew," povedal. "Čo chceš."

Andrew urobil a Pán ho pri práci pozoroval. Výsledok jeho práce si dlho prezeral. Potom ho už Andrew pri stole neobsluhoval. Rozkázali mu čítať knihy o nábytkárstve a naučil sa robiť skrinky a stoly.

"Sú to úžasné veci, Andrew," povedal Pán.

"Mám z tej práce radosť," odvetil Andrew.

"Radosť?"

"Cítim pri tom akýsi zvláštny prílev v mozgových závitoch. Počul som, keď vy používate slovo radosť, a zhoduje sa s tým, čo cítim. Mám radosť, keď môžem vyrezávať, Pane."

// III // GERALD MARTIN VZAL ANDREWA DO OBLASTNEJ kancelárie firmy Roboti a mechanickí ľudia. Ako člen oblastného zákonodarného zboru sa bez ťažkostí dostal k hlavnému robopsychológovi. Veď práve ako člen zákonodarného zboru mal prednostný nárok vlastníť robota - v začiatkoch, keď roboti boli ešte zriedkavosťou. Andrew v tom čase nechápal, o čo ide. Až neskôr, keď bol vzdelanejší, videl túto epizódu v správnom svetle. Robopsychológ Merton Mansky počúval s čoraz zachmúrenejšou tvárou a viac ráz zastavil prsty práve v okamihu, keď by už-úž boli zabubnovali na stole. Mal ostré črty a vráskavé čelo a v skutočnosti mal menej rokov, než na koľko vyzeral.

"Robotika nie je exaktná veda, pán Martin," ujal sa slova. "Nemôžem vám to podrobne vysvetliť, ale matematické výpočty, ktorými sa riadi výsledok činnosti mozgových pozitronových dráh, sú priveľmi komplikované, a preto sú riešenia len približné. Tri zákony, na ktorých všetko stavíme, sú, samozrejme, nemeniteľné. Robota vám, prirodzene, vymeníme..."

"Nie," prerušil ho Pán. "Z jeho strany nejde o nijaký nedostatok. Stanovené povinnosti si vykonáva dokonale. Vec je v tom, že vyrezáva z dreva vynikajúce veci a nikdy sa neopakuje. Robí umelecké diela." Mansky sa dostal do rozpakov. "Čudné. Dnes sa už síce pokúšame o viacúčelové mozgové dráhy... Myslíte naozaj tvorivé veci?"

"Presvedčte sa sám." Pán mu podal drevenú guľôčku, na ktorej bol výjav z ihriska a chlapci a dievčatá boli takí malí, že sa dali sotva rozoznať, ale boli takí dokonalí a tak prirodzene splyvali so štruktúrou dreva, že aj tá sa zdala ako vyrezaná.

"To urobil on?" spýtal sa Mansky nedôverčivo. Vrátil guľôčku Pánovi a krútil hlavou. "Náhoda. Niečo v mozgových dráhach."

"Môžete vyrobiť ešte jedného takého robota?"

"Ťažko. Dosiaľ nič také nikto neohlásil."

"Výborne! Vôbec mi neprekáža, že Andrew môže byť len jeden. Práve naopak!"

"Továraň ho asi bude chcieť naspäť, aby ho mohla dôkladne preštudovať," povedal Mansky.

Pán rázne odvetil: "Ani nápad!" Obrátil sa k Andrewovi. "Poďme domov!"

"Ako si želáte, Pane," odvetil Andrew.

// IV // SLEČNA ZAČALA CHODIŤ S CHLAPCAMI A DOMA SA zdržiavala málo. Andrewov obzor teraz vyplnilo Dievčatko, hoci bolo ešte maličké. Nikdy nezabudla, že prvú drevorezbu urobil Andrew pre ňu. Nosila ju na striebornej retiazke.

Práve ona sa postavila proti tomu, aby Pán rozdával Andrewove výtvyry. "Ak ich niekto chce, nech za ne zaplatí. Sú cenné."

"Ale, ale, dosiaľ si nebola lakomá, Mandy!"

"To nie pre nás, otecko. Preňho, pre umelca."

Andrew toto slovo ešte nepočul, a keď mal chvíľu času, vyhľadal si ho v slovníku. Vyskytla sa však nová prekážka, tentoraz Pánov právnik. "Čo si o tom myslíš, John?" spýtal sa ho Pán.

Právnik sa volal John Feingold. Mal biele vlasy, bruško a okraje kontaktných šošoviek sfarbené do svetlozelená. Pozrel na malú plaketu, ktorú mu podal Pán. "Nádherné... Ale už som o tom počul. Urobil to tvoj robot. Ten, ktorého si priviedol."

"Áno, on. Všetkým, Andrew?"

"Áno, Pane," odvetil Andrew.

"Koľko by si za to zaplatil, John?" spýtal sa Pán.

"Neviem. Nie som zberateľom takých vecí."

"Veril by si, že mi za túto vecičku ponúkli dvestopäťdesiat dolárov? Andrew urobil stoličky, ktoré sa predali za päťsto dolárov. Za jeho veci je už na konte dvetisíc dolárov."

"Onedlho z teba urobí boháča, Gerald."

"Polovičného boháča," odvetil Pán. "Polovica ide na konto Andrewa Martina."

"Na konto robota?"

"Áno, a chcem vedieť, či to právne obstojí."

"Či to právne obstojí?" Feingoldovo kreslo zaškrípalo, ako sa oprel. "Niet precedensu, Gerald. Ako ten tvoj robot podpísal potrebné dokumenty?"

"Vie sa podpísať a papiere s jeho podpisom som priniesol do banky ja. Jeho som ta nevzal. Dá sa urobiť ešte niečo?"

"Hm." Feingoldove oči na okamih zneprítomneli, ako uvažoval. Napokon povedal: "Nad jeho financiami by sme mohli zriadiť v jeho prospech zvereneckú správu. Bola by to akási ochranná stena medzi ním a nepriateľským svetom. Viac nič nepodnikaj. Dosiaľ nikto nerobí prekážky. Ak bude niekto namietať, nech žaluje on."

"A v prípade sporu prevezmeš ten prípad?"

"Za..."

"Koľko?"

"Za niečo také ako toto," ukázal Feingold na drevenú plaketu. "V poriadku," prikývol Pán.

Feingold sa s úsmevom obrátil k robotovi. "Andrew, si rád, že máš peniaze?"

"Áno, pane."

"Čo s nimi chceš urobiť?"

"Zaplatiť za veci, za ktoré by inak musel zaplatiť Pán. Ušetrím mu výdavky."

// V // PRÍLEŽITOSŤ SA NASKYTLA. OPRAVY BOLI NÁKLADNÉ A kontroly ešte nákladnejšie. Postupne sa začali

vyrábať novšie modely robotov a Pán sa staral o to, aby Andrew mal každý nový vynález. Napokon sa stal vzorom kovovej dokonalosti. A to všetko na vlastné náklady.

Andrew si to vymienil.

Nedotknuté zostali iba jeho mozgové pozitronové dráhy. To si zasa vymienil Pán.

"Noví roboti nie sú takí dobrí ako ty, Andrew," povedal. "Sú prakticky bezcenní. Výrobca sa naučil robiť dráhy presnejšie, lepšie na telo, stabilnejšie. Noví roboti sa nemenia. Robia, na čo sú určení, a nikdy sa neodchýlia. Teba mám radšej."

"Ďakujem, Pane."

"A to tvojou zásluhou, Andrew, na to nezabúdaj. Som presvedčený, že Mansky skoncoval s viacúčelovými dráhami, len čo sa na teba pozrel. Nemá rád nepredvídateľné... Vieš, koľko ráz si pýtal súhlas, aby ťa mohol podrobiť skúmaniu? Deväť ráz! Nikdy som mu to nedovolil. Už je v penzii, takže máme teraz trocha pokoj."

Aj Pánove vlasy zredli a ošediveli a na lícach sa mu robili vačky. Andrew naopak vyzeral lepšie, ako keď prišiel do ich rodiny. Pani si chodila za svojimi umeleckými záľubami po Európe a Slečna sa stala poetkou v New Yorku. Občas napísali, ale nie často. Dievčatko sa vydala a bývala neďaleko. Vyhlásila, že nechce, aby Andrew odišiel, a keď sa jej narodil syn, Malý pán, dovolila, aby mu Andrew držal fľašku a krmil ho.

V tom čase Andrew vycítil, že Pán má niekoho, kto mu nahradí tých, čo odišli. Preto nebude nespravodlivé, keď za ním príde so žiadosťou. "Pane, je od vás veľmi láskavé, že ste mi dovolili nakladať s peniazmi, ako som chcel."

"Boh to tvoje peniaze, Andrew."

"Ale iba preto, že ste súhlasili, Pane. Podľa práva by ste si ich boh mohli nechať všetky."

"Právo by ma neprinútilo urobiť niečo zlé, Andrew."

"Po všetkých výdavkoch a daniach mi zostáva takmer šesťdesiat tisíc dolárov."

"Viem, Andrew."

"Chcem vám ich darovať, Pane."

"Neprijmem ich, Andrew."

"Výmenou za niečo, čo chcem ja, Pane."

"A čo to má byť, Andrew?"

"Sloboda, Pane."

"Tvoja..."

"Chcem si za tie peniaze vykúpiť slobodu, Pane."

// VI // NEBOLO TO LAHKÉ. PÁN OČERVENEL, POVEDAL: "Preboha!" zvrhol sa na päte a odišiel.

Za Andrewom ho priviedlo Dievčatko - vzdorne, neústupné. Celých tridsať rokov sa nikto nerozpakoval rozprávať pred Andrewom, či sa ho to týkalo, alebo nie. Ved' bol iba robot.

"Otecko, prečo to berieš ako osobnú urážku? Ved' aj potom tu bude. Stále bude verný. Nemôže inak, tak ho skonštruovali. Chce len slovo, formálne slovo, nič viac. Chce sa pokladať za slobodného. Je to také strašné? Nezaslúži si to? Bože môj, ved' sme o tom hovorili celé roky!"

"Celé roky?"

"Áno, stále dookola a on to odkladal zo strachu, že ťa urazí. Ja som ho prehovorila, aby s tým pred teba predstúpil."

"Nevie, čo je to sloboda. Je robot."

"Ty ho nepoznáš. Prečítal celú knižnicu. Neviem síce, ako cíti, ale neviem ani to, ako cítiš ty. Keď sa s ním zhováraš, sám vidíš, že reaguje na abstraktné veci presne ako ty alebo ja. Čo môžeš chcieť viac? Ak niekto reaguje ako ty, človek, môže byť niečo viac?"

"Bolo by to protizákonné," vyhlásil Pán nahnevane. "Počúvaj!" obrátil sa k Andrewovi náročky úsečným hlasom.

"Slobodu ti môžem dať, len ak to dovolí zákon. A ak sa to dostane pred súd, nielenže nedostaneš slobodu, ale úradne ti zabavia aj peniaze. Vyhlásia, že robot nemôže zarábať. Je toto riziko hodné toho, že prídeš o peniaze?"

"Sloboda sa nedá zaplatiť peniazmi, Pane," odvetil Andrew. "Ale aj šanca byť slobodný je hodná akýchkoľvek peňazí."

// VII // BOLO RIZIKO, ŽE AJ SÚD ZAUJME STANOVISKO, že sloboda sa nedá zaplatiť, a môže rozhodnúť, že robot si za nijaké peniaze nemôže vykúpiť slobodu.

Oblasťný prokurátor, ktorý zastupoval odporcov Andrewovej slobody, vyhlásil: "Slovo sloboda nemá nijaký obsah, ak ho vzťahujeme na robota. Iba človek môže byť slobodný."

Zopakoval to zakaždým, keď sa mu to zdalo vhodné, pomaly, rukou rytmicky zdôrazňujúc jednotlivé slová.

Dievčatko požiadalo o súhlas vystupovať v Andrewovom mene. Oslovili ju plným menom, ktoré Andrew dosiaľ nepočul.

"Nech predstúpi Amanda Laura Martina Charneyová!"

"Ďakujem, vaša ctihodnosť," povedala sudcovi. "Nie som právnička, a preto sa neviem správne právnicko vyjadrovať, ale verím, že vám pôjde o obsah, a nie o slová."

Objasníme si, čo znamená v Andrewovom prípade byť slobodný. V istom zmysle už slobodný je. Pokiaľ viem, už dvadsať rokov mu v rodine Martinovcov nikto nedal príkaz, lebo všetko vykonal sám od seba. Keby sme boli chceli, mohli sme mu rozkázať hocičo, vysloviť rozkaz čo najprísnejšie, lebo Andrew je stroj, ktorý je našim vlastníctvom. Prečo by sme to však robili, keď nám slúžil tak dlho, tak verne a zarobil nám toľko peňazí? Nič nám nedlhuje. Naopak, dlžníkmi sme výhradne my. Andrew by nám slúžil dobrovoľne, aj keby nám súdne zakázali využívať jeho služby. Dať mu slobodu znamená iba slovo, ale preňho by to znamenalo nepredstaviteľne veľa. Bolo by to preňho všetkým a nás

by to nič nestálo."

Sudca na okamih akoby potláčal úsmev. "Chápem, o čo vám ide, pani Charneyová. V tomto smere niet zákona a niet precedensu. Existuje však nepísaná zásada, že slobodný môže byť iba človek. Ja tu môžem vyniesť rozsudok, ktorý môže vyšší súd zmeniť, ale nemôžem ľahkovážne porušiť túto zásadu. Nech teraz predstúpi robot. Andrew!"

"Áno, vaša ctihodnosť!"

Andrew prvý raz prehovoril pred súdom a bolo vidieť, že sudcu zarazilo ľudské zafarbenie jeho hlasu. "Prečo chceš byť slobodný, Andrew? Prečo ti na tom tak záleží?"

"Vy by ste chceli byť otrokom, vaša ctihodnosť?" spýtal sa Andrew. "Ale ty nie si otrok. Si dokonalý robot, geniálny, ako sa tu dozvedám, schopný umeleckého vyjadrenia, aké nemá páru. Čo viac môžeš dosiahnuť, keby si bol slobodný?"

"Viac asi nič, vaša ctihodnosť, iba by som mal zo všetkého väčšiu radosť. V tejto súdnej sieni sa povedalo, že iba človek môže byť slobodný. Vidí sa mi, že iba ten, kto túži po slobode, môže byť slobodný. Ja túžim po slobode."

A práve toto presvedčilo sudcu. Jeho výrok znel: "Nemožno upierať slobodu nikomu, kto je duševne taký vyspelý, že chápe jej podstatu a túži po tomto stave." Toto stanovisko zaujal neskôr aj vyšší súd.

// VIII // PÁN BOL VŠAK NAĎALEJ ROZLADENÝ A ANDREW SA PRI jeho ostrom hlase cítil tak, ako keby v ňom nastal skrat. "Peniaze si môžeš nechať, nechcem ich. Vezmem si ich len preto, lebo inak by si sa necítil slobodný. Odteraz si môžeš robiť, čo chceš a ako chceš. Už ti nedám nijaký rozkaz - iba tento jeden: Rob si, čo chceš! No stále som za teba zodpovedný. To stojí v rozsudku. Dúfam, že tomu rozumieš!" Dievčatko ho prerušilo: "Nebud' taký nedotklivý, otec! Veď tá tvoja zodpovednosť nie je takým veľkým bremenom. Vieš, že sa nebudeš musieť o nič starať. Tri zákony stále platia."

"Potom ako môže byť slobodný?"

"Ľudí neviažu zákony, Pane?" spýtal sa Andrew. "O tom sa nebudeme škriepiť," odvrkol Pán. Odišiel a Andrew ho vidal od tej chvíle zriedkakedy.

Zato Dievčatko ho často navštevovalo v domčeku, ktorý mu dali postaviť. Bol, prirodzene, bez kuchyne a bez kúpeľne s príslušenstvom. Mal iba dve izby - v jednej bola knižnica a v druhej dielňa a skladište. Andrew prijal veľa objednávok a pracoval tvrdsie, ako keď nebol slobodný. Chcel čo najskôr vyplatiť dom, aby ho mohli právne previesť naňho. Jedného dňa za ním prišiel Malý pán... Nie, George. Chlapček na tom nástojil od chvíle, čo bol vynesený rozsudok, že Andrew je slobodný. "Slobodný robot nemôže nikoho oslovovať ako pána," tvrdil George. "Ja ťa volám Andrew, ty ma musíš volať George."

Vyslovil to ako rozkaz, a tak ho Andrew volal George - ale Dievčatko zostala Dievčatkou.

Raz prišiel za ním George a povedal, že Pán zomiera. Bola pri ňom Dievčatko, ale Pán chcel aj Andrewa.

Pán mal ešte mocný hlas, ale už sa ledva hýbal. S námahou zdvihol ruku. "Andrew... Andrew..." dostal zo seba. "Nie, nepomáhaj mi, George. Zomieram, ale nie som mrzák... Andrew, som rád, že si slobodný. Iba to som ti chcel povedať." Andrew nevedel, čo odvetiť. Ešte nikdy nebol pri zomierajúcom, ale vedel, že zomrieť znamená prestať fungovať. Je to nedobrovoľný a definitívny koniec a Andrew nevedel, čo pri tejto príležitosti povedať, aby to bolo vhodné. Ostal iba stáť, mlčanlivo, nehybne.

Keď bolo po všetkom, Dievčatko mu povedala: "Možno sa k tebe ku koncu nesprával dobre, Andrew, ale bol starý a bolelo ho, že si chcel byť slobodný."

Až v tej chvíli vedel Andrew, čo povedať. Povedal: "Bez neho by som nikdy nebol slobodný."

// IX // ANDREW SA ZAČAL OBLIEKAŤ AŽ PO PÁNOVEJ SMRTI. Sprvu nosil staré nohavice, ktoré mu dal George. George už bol ženatý a bol právnik. Nastúpil do Feingoldovej kancelárie. Starý Feingold už bol dávno mŕtvy, ale kanceláriu viedla jeho dcéra a nakoniec dostala názov Feingold a Martin. Zostalo tak aj vtedy, keď dcéra odišla do dôchodku a na jej miesto neprišiel nijaký Feingold. Meno Martin pribudlo práve v čase, keď sa Andrew prvý raz obliekol. George síce potlačil úsmev, keď si Andrew prvý raz natiahol nohavice, ale Andrew postrehol, ako mu zaihralo v očiach.

George ukázal Andrewovi, čo treba robiť so statickým nábojom, aby sa nohavice rozopli, navliekli a zapli. Predviedol mu to na svojich nohaviciach, no Andrew vedel, že potrvá dosť dlho, kým sa to naučí robiť tak plynulé ako George.

"A prečo vôbec chceš nohavice, Andrew?" spýtal sa George. "Máš také nádherné a dokonalé telo, že je hanba zakrývať ho - najmä keď sa ťa netýkajú také veci ako teplota alebo cudnosť. A okrem toho na kove nohavice nesedia dobre."

"A ľudské telá nie sú nádherné a dokonalé, George? A predsa si ich zakrývate."

"Aby nám bolo teplo, aby sme ich držali v čistote. A odev je pre nás aj ochranou a ozdobou. Na teba sa nič z toho nevzťahuje."

"Bez šiat sa cítim zle. Akosi inak," odvetil Andrew.

"Inak! Andrew, na Zemi sú už milióny robotov. V našej oblasti je podľa posledného sčítania takmer toľko robotov ako ľudí."

"Viem, George. Robia všetky možné práce."

"A ani jeden nenosí šaty."

"Ale ani jeden nie je slobodný."

Andrew si postupne rozširoval šatník. Trocha mu síce prekážali Georgeove úsmevy a pohľady zákazníkov, ale šiel si za svojím.

Bol síce slobodný, ale mal v sebe zabudovaný program, ktorý dopodrobna určoval, ako sa má správať k ľuďom, a preto

si dovolil postupovať iba po kúsku. Otvorený nesúhlas či posmech by ho bol uvrhol o celé mesiace dozadu. Nie všetci pristupovali k Andrewovi ako k slobodnému. Nemohol tomu nijako čeliť. Chcel o tom rozmýšľať, ale rozmýšľame mu robilo ťažkosti. Mimoriadne nesvoj sa cítil v šatách, keď očakával návštevu Dievčatka. Bola už stará a často chodila za teplejším podnebí, ale keď sa vrátila, jej prvá cesta viedla za ním.

Keď sa raz vrátila, George mu ľútostivo oznámil: "Dostala ma, Andrew. Na budúci rok sa budem uchádzať o miesto v zákonodarnom zbore. Aký dedo, taký vnuk, povedala."

"Aký dedo..." Andrew neisto zmĺkol.

"Chcem tým povedať, že ja, George, vnuk, budem ako Pán, dedo, ktorý bol tiež kedysi členom zákonodarného zboru."

"Bolo by dobré, keby Pán ešte..." Andrew zmĺkol, lebo nechcel povedať ,fungoval'. Zdalo sa mu to nevhodné.

"Žil," dopovedal George. "Áno, i ja si na toho starého kovboja občas pomyslím."

Práve o rozhovoroch Andrew často uvažoval. Všimol si, ako zle sa mu vyjadruje, keď sa zhovára s Georgeom. Zdalo sa mu, že jazyk sa akosi mení, keď sa niekto vyjadruje svojsky. George sa navyše vyjadroval hovorovo, čo Pán ani Dievčatko nikdy nerobili. Prečo volá Pána starý kovboj, keď je to očividne nevhodné?

Ani v knihách nenašiel Andrew poučenie. Boli staré a napospol o drevorezbách, o umení, o návrhárstve nábytku. O jazyku a o ľudskom správaní nenašiel ani jednu.

Zišlo mu na um, že také knihy potrebuje, no ako slobodný robot cítil, že o ne nesmie požiadať Georgea. Pôjde do mesta do knižnice! Bolo to triumfálne rozhodnutie a cítil, ako sa jeho elektropotenciál výrazne zvýšil. Musel zapojiť impedančnú cievku.

Celý sa obliekol a cez plecيا si prehodil drevenú reťaz. Radšej by si bol dal ligotavú z plastickej hmoty, ale George povedal, že drevo je vhodnejšie a že leštený céder je cennejší.

Prešiel sto krokov a vzrastajúci odpor ho zastavil. Vypol impedančnú cievku, ale ani to veľmi nepomohlo, a tak sa vrátil domov, na kus papiera úhladne napísal Išiel som do knižnice a položil papier na viditeľné miesto na stole.

// X // ANDREW SA AŽ DO KNIŽNICE NEDOSTAL. PREŠTUDOVAL si mapu. Z nej poznal cestu, ale nie jej vzhľad. Orientačné body sa neponášali na symboly na mape. Dostal sa do pomykova. Nakoniec dospel k záveru, že sa dajako zmýlil, lebo nič nevyzeralo tak, ako si predstavoval.

Občas sa stretol s iným robotom, no keď sa chcel spýtať na cestu, nebol nablízku nikto. Minulo ho auto, ale nezastalo. Nerozhodne postál, čo v skutočnosti znamenalo, že stál celkom nehybne. Potom zbadal, že sa k nemu blížia dvaja ľudia. Pozrel na nich a tí dvaja zamierili k nemu. Chvíľu predtým sa hlasno zhovárali. Počul ich hlasy, ale teraz mlčali. Na tvárach mali výraz, ktorý Andrew spájal u ľudí s neistotou, a boli mladí, ale nie veľmi mladí. Dvadsať? Andrew nevedel odhadovať vek ľudí.

"Opísali by ste mi cestu do mestskej knižnice, páni?" poprosil ich Andrew.

Jeden z nich, vyšší, ktorého robil ešte vyšším klobúk, takmer posmešne povedal druhému: "Je to robot."

Druhý mal cibulovitý nos a ťažké viečka. Odvetil svojmu spoločníkovi:

"Má šaty."

Vyšší luskol prstami: "Je to slobodný robot. Martinovci majú takého, nikomu nepatrí. Prečo by inak nosil šaty?"

"Spýtaj sa ho," povedal ten s veľkým nosom. "Si robot Martinovcov?" spýtal sa vysoký. "Som Andrew Martin, pane," odvetil Andrew.

"Výborne. Vyzleč sa. Roboty nenosia šaty." Druhému povedal: "Odporné! Pozri naňho!"

Andrew zaváhal. Rozkaz takýmto tónom nepočul už tak dávno, že obvody druhého zákona sa mu na okamih zablokovali.

Vysoký povedal: "Vyzleč sa! Rozkazujem ti to!"

Andrew sa začal pomaly vyzliekať.

"Hod' šaty na zem!" rozkázal vysoký.

Nosatý dodal: "Ak nikomu nepatrí, môže byť aj náš."

"Veď by sa ho nikto nemohol zastať," dodal vysoký. "Nepoškodzujeme predsa ničí majetok... Teraz sa postav na hlavu!" rozkázal Andrewovi.

"Hlava nie je..." začal Andrew.

"To je rozkaz! Ak to nevieš, aspoň skús!"

Andrew znovu zaváhal a potom sa zohol a položil hlavu na zem. Zdvihol nohy a sťažka dopadol na zem.

Vysoký povedal: "Zostaň ležať!" Druhému: "Môžeme ho rozobrať. Už si rozoberal robota?"

"Dovolí nám?"

"Ako nám môže zabrániť!"

Andrew by im v tom mohol zabrániť, len ak by mu dostatočne rozhodne rozkázali odporovať. Druhý zákon, zákon poslušnosti, má prednosť pred tretím zákonom - zákonom sebazáchovy. V nijakom prípade sa nemohol brániť tak, aby im neublížil, a to by zasa znamenalo porušiť prvý zákon. Pri tejto myšlienke sa mu v tele zachveli všetky pohyblivé súčiastky. Vysoký k nemu pristúpil a posotil ho nohou. "Je ťažký. Tuším na to budeme potrebovať náradie."

Nosatý povedal: "Môžeme mu rozkázať, aby sa rozobral sám. Bude to švanda."

"Hm," prikývol vysoký zamyslene. "Ale odtiahneme ho z cesty. Keby niekto šiel..."

Bolo neskoro. Niekto práve šiel a bol to George. Z miesta, kde ležal, ho Andrew videl iba ako nevelký výstupok v diaľke. Bol by mu rád dal dajako najavo svoju prítomnosť, ale posledný rozkaz znel: "Ticho lež!" George utekal a dobehol trochu zadychčaný. Mládenčí kúsok odstúpili a vyčkávali.

George úzkostlivo povedal: "Andrew, stalo sa ti niečo?"

Andrew odvetil: "Nie, George."

"Tak vstaň... A čo tie šaty na zemi?"

"To je váš robot, dedko?" spýtal sa vysoký.

George sa prudko zvrhol. "Nie je to nič robot. Čo sa tu robilo?"

"Zdvorilo sme ho poprosili, aby sa vyzliekol. Čo s tým máte, keď nie je váš?"

"Čo robili, Andrew?" spýtal sa George.

Andrew odvetil: "Chceli ma rozobrať. Chceli ma preniesť na nejaké odľahlé miesto a rozkázať mi, aby som sa rozobral sám." George na nich pozrel s rozochvenou bradou. Mládenci neustúpili. Usmievali sa. Vysoký prehodil: "No čo, tatko? Chceš nás zbiť?"

"Netreba. Tento robot je v mojej rodine vyše sedemdesiat rokov. Pozná nás a ctí si nás väčšmi ako hocikoho iného. Povieť mu, že vy dvaja ohrozujete môj život, že ma chcete zabiť. Povieť mu, aby ma bránil. Zastane sa mňa, nie vás. Uvedomujete si, čo z vás zostane, keď vás napadne?"

Obaja trochu zaspätkovali a zmocnila sa ich neistota.

George zostra povedal: "Andrew, som v nebezpečenstve a títo dvaja mládenci mi chcú ublížiť. Na nich!"

Andrew poslúchol, ale tí dvaja nečakali. Rozbehli sa preč.

"Výborne, Andrew," povedal George. "To stačí."

Georgeovi povolili nervy. Už dávno sa nemohol pustiť za pasy s dajakým mládencom, nieto s dvoma.

"Nebol by som im mohol ublížiť, George. Nenapadali ťa."

"Nerokával som ti, aby si ich napadol. Povedal som ti len na nich! Strach urobil ostatné."

"Ako to, že sa boja robotov?"

"Je to choroba ľudstva, jedna z tých, z ktorých sa ešte nevylicilo. Ale na tom nezáleží. A čo tu vlastne robíš, Andrew? Už-úž som ťa chcel prestať hľadať a najat' si helikoptéru, keď som ťa našiel. Ako ti vôbec zišlo na um ísť do knižnice? Bol by som ti sám priniesol knihy, ktoré potrebuješ."

"Som..." začal Andrew.

"...slobodný robot. Áno, viem. A čo si chcel v knižnici?"

"Knihy o ľuďoch, o svete, o všetkom. A o robotoch, George. Chcem napísať dejiny robotov."

"Poďme domov. Ale najprv sa obleč," povedal George. "Andrew, o tejto téme existujú tisíce kníh a vo všetkých tieto dejiny sú. Svet je už presýtený nielen robotmi, ale aj informáciami o robotoch."

Andrew pokrútil hlavou, čo nedávno pochytil od ľudí. "Nechcem napísať dejiny robotiky, George, ale dejiny robotov. Budú z pera robota. Chcem objasniť ich pocity a zmýšľanie o všetkom, čo sa stalo od chvíle, keď prví z nich začali pracovať a žiť."

George nadvihol obrvy, ale nič na to nepovedal.

// XI // DIEVČATKU MINULO OSEMDESIAATTRI ROKOV, ALE EŠTE vždy bola rovnako energická a rozhodná.

Palicou viac gestikulovala, ako sa o ňu opierala.

Andrewova príhoda ju rozladila. "To je strašné, George! Kto boli tí dvaja gauneri?"

"Neviem. Ani na tom nezáleží. Veď nič neurobili."

"Ale mohli. Si právnik, George, a ak si dnes zámožný, je to len vďaka Andrewovmu talentu. Peniaze, ktoré zarobil, sú základom všetkého, čo máme. Túto rodinu udržiava vlastne on a ja nestrpím, aby sa s ním zaobchádzalo ako s hračkou na kľúčik."

"Čo mám podľa teba urobiť, mama?" spýtal sa George. "Povedala som ti, že si právnik. Rozumieš? Zajtra podáš žalobu a dosiahneš, aby miestny súd zaručil robotom práva. Potom zariadiš, aby zákonodarný zbor prijal takýto zákon, a ak bude treba, postúpiš celú vec na najvyšší súd. Budem ťa sledovať, George, a buď si istý, že nestrpím nijaké vykrúcačky."

Myslela to vážne. To, čo spočiatku robil len preto, aby upokojil svoju rozhorčenú matku, prerástlo do nesmierne komplikovanej právnej veci. George ako starší partner firmy Feingold a Martin stanovil taktiku a ostatné nechal na mladších partnerov. Najzamestnanejší bol syn Paul, takisto člen kancelárie, ktorý takmer dennodenne poslušne referoval starej mame. Tá zasa každý deň diskutovala o veci s Andrewom.

Andrewa to hlboko zaujalo. Úvahy o právnych argumentoch ho zdržiavali od práce na dejinách robotov. Občas nesmelo navrhol, ako by sa malo v jeho veci pokračovať.

"George v ten deň povedal, že ľudia sa boja robotov. Pokiaľ sa boja, súdy a legislatíva sa robotov nezastanú. Dá sa niečo urobiť s verejnou mienkou?"

Kým teda Paul bojoval v súdnej sieni, George sa venoval ovplyvňovaniu verejnej mienky. Malo to preňho tú výhodu, že sa stal nenúteným, ba zašiel až tak ďaleko, že niekedy nosil módný veľmi voľný odev, ktorý volal drapéria. Paul povedal: "Raz sa oň na pódiu potkneš, tatko."

"Len sa neboj, dám si pozor," odvrkol George. Na jednej výročnej konferencii vydavateľov povedal zhruba toto: "Ak vďaka druhému zákonu môžeme žiadať od robotov bezpodmienečnú poslušnosť vo všetkých smeroch okrem ublíženia človeku, potom človek, hociktorý človek, má v rukách strašnú moc nad hociktorým robotom. Nad hociktorým! A keďže druhý zákon má prednosť pred tretím, človek ho môže použiť na ujmu robotovi, proti zákonu sebazáchovy.

Hociktorému robotovi môžeme rozkázať, aby sa poškodil, alebo aj zničil, a to z hocijakého dôvodu, alebo celkom bez dôvodu. Je to spravodlivé? Zaobchádzali by sme tak so zvierat'om? Ešte aj neživý predmet, ktorý nám dobre slúži, má akýsi nárok na našu ohľaduplnosť. A robot nie je necitlivý. Nie je to zviera. Rozmýšľa na takej úrovni, že sa s nami môže zhovárať, argumentovať, žartovať. Pristupujeme k nemu ako k priateľovi, môžeme s ním spolupracovať. Je teda spravodlivé, aby nemal plody z tohto priateľstva? Aby nemal kus úžitku z tejto spolupráce? Ak má človek právo dať robotovi akýkoľvek príkaz, pokiaľ nie je na ujmu inému človeku, mal by mať aj toľko slušnosti, aby mu nedával príkaz,

aby ublížil sám sebe, ak si to bezpodmienečne nevyžaduje ľudská bezpečnosť. S veľkou mocou kráča ruka v ruke veľká zodpovednosť, a ak roboti majú tri zákony, ktoré chránia ľudí, je priveľa žiadať, aby ľudia mali jeden-dva zákony, ktoré by chránili robotov?"

Andrew mal pravdu. Práve v boji o verejnú mienku sa skrýval kľúč k súdom a legislatíve. Napokon bol prijatý zákon, podľa ktorého rozkazy ubližujúce robotom boh zakázané. Mal priveľmi úzky záber a tresty za porušenie boli nedostatočné, ale princíp bol stanovený. Jeho schválenie bolo oznámené v deň, keď Dievčatko zomrela.

Vôbec to nebola zhoda okolností. Zúfalo lipla na živote a zomrela, až keď sa skončila posledná rozprava a prišla správa o víťazstve. Jej posledný úsmev patril Andrewovi. Jej posledné slová zneli: "Bol si k nám dobrý, Andrew." Zomrela s rukami v jeho rukách, kým jej syn, jeho žena a deti stáli obďaleč v úctivej vzdialenosti.

// XII // ANDREW TRPEZLIVO ČAKAL SEKRETÁRKU, KTORÁ ODIŠLA s jeho žiadosťou. Jeho žiadosť mohla vybaviť aj videoskrinkou, ale akiste bolo nezvyčajné, aby jeden robot prišiel do styku s druhým. Andrew si krátil čakanie tým, že o tom rozmýšľal. Aké vzťahy by vlastne mohli vzniknúť medzi robotmi?

Pri práci na svojej knihe takéto problémy riešil často. Úvahy tohto druhu rozširovali jeho obzor a slovník.

Podchvíľou sa naňho niekto prišiel pozrieť a on neuhýbal pohľadom. Na každého sa díval pokojne a napokon vždy ten druhý odvrátil zrak. Konečne sa zjavil Paul Martin. Na tvári sa mu zračilo prekvapenie, či skôr bolo by sa zračilo, keby Andrew mohol s istotou rozoznať jeho výraz. Paul začal nosiť výrazný makeup, ktorý móda diktovala obidvom pohlaviam, a hoci toto nalíčenie zdôrazňovalo a spevňovalo jeho dosť nevýrazné črty, Andrew s tým nesúhlasil. Zistil, že nesúhlas, pokiaľ ho nevyjadrí slovne, ľudí nerozhorčí. Mohol ho dokonca aj napísať. Bol však presvedčený, že vždy to tak nebolo.

Paul povedal: "Pod ďalej, Andrew. Prepáč, že som ťa nechal čakať, ale mal som niečo súrne. Vravel si, že sa chceš so mnou pohovárať, ale nevedel som, že chceš tu, v meste."

"Ak máš prácu, môžem počkať."

Paul vrhol pohľad na obrazovku na stene, ktorá okrem iného slúžila aj ako hodiny, a povedal: "Trocha času mám. Prišiel si sám?"

"Najal som si auto."

"Mal si nejaké ťažkosti?" spýtal sa Paul dosť ustarostené.

"Nie, ani som nijaké nečakal. Moje práva sú chránené."

Paul naňho vrhol ešte ustarostenější pohľad. "Andrew, už som ti vysvetlil, že toto právo je nesankcionované, či skôr sankcionované za mnohých podmienok... A ak trváš na tom, že budeš nosiť šaty, určite ťa skôr či neskôr ťažkosti postihnú - tak ako prvý raz!"

"A dosiaľ jediný, Paul. Prepáč, nechcel som ťa rozladiť."

"Ber to takto: Si vlastne žijúca legenda a v mnohých smeroch si taký cenný, že nemáš právo hazardovať so sebou... Ako pokračuje kniha?"

"Chýli sa ku koncu. Vydávate! má radosť."

"Výborne!"

"Neviem však, či pre knihu samu. Podľa mňa skôr z toho, že čaká veľký odbyt, lebo ju napísal robot, a práve to ho teší."

"Žiaľ, je to celkom ľudské."

"Nič proti tomu nemám. Nech sa predáva z hocijakého dôvodu, ak mi vynesie peniaze, lebo teraz peniaze potrebujem."

"Veď babka ti odkázala..."

"Dievčatko bola štedrá, a viem, že sa na teba môžem spoľahnúť, keby som potreboval pomoc. Ale pri kroku, ktorý hodlám podniknúť, rátam s honorármi za knihu."

"Čo chceš urobiť?"

"Navštíviť riaditeľa firmy Roboti a mechanickí ľudia. Chcel som si s ním dohodnúť schôdzku, ale dosiaľ sa mi to nepodarilo. Firma so mnou pri písaní knihy nespolupracovala, takže ma to ani neprekvapuje."

Paul sa usmial. "Spolupráca, to je to posledné, čo od nich môžeš očakávať."

Nespolupracovali s nami v tom veľkom boji za práva robotov. Práve naopak, a viem aj prečo. Dajte robotom práva, a ľudia ich nebudú chcieť kupovať."

"Ale aj tak, ak mu zavoláš, možno sa ti podarí dojednať mi schôdzku," nástojil Andrew.

"Nepoznám sa s ním o nič lepšie ako ty, Andrew."

"Ale azda by si mu mohol naznačiť, že ak ma prijme, predíde kampani kancelárie Feingold a Martin za posilnenie práv robotov."

"Nebola by to lož, Andrew?"

"Bola, Paul, a ja klamať nesmiem. Preto musíš zavolať ty."

"Teda ty klamať nesmieš, no zato navádzáš na klamstvo mňa, čo? Si čoraz

ľudskejší, Andrew."

// XIII // ZARIADIŤ SCHÔDZKU NEBOLO ĽAHKÉ ANI PAULOVI S jeho vplyvným menom.

Nakoniec sa to podarilo, ale Harley Smythe-Robertson, ktorý bol z matkinej strany potomkom zakladateľa firmy, a aby to zdôraznil, pridal si druhé meno, sa stretnutiu veru nepotešil. Onedlho mal odísť do dôchodku a celé svoje riaditeľovanie venoval veci práv robotov. Na temene mal trochu šedivých vlasov, tvár mal nenalíčenú a podchvíľou vrhol na Andrewa nevraživý pohľad.

Andrew povedal: "Pán riaditeľ, Merton Mansky z tejto firmy mi takmer pred storočím povedal, že matematické výpočty,

ktorými sa riadi výsledok činnosti mozgových pozitronových dráh, sú priveľmi komplikované, a preto sú riešenia len približné. Preto nemožno do dôsledkov predvídať, aké budem mať schopnosti."

"To bolo pred storočím..." Smythe-Robertson zaváhal a mrazivo dodal: "...pán Martin. To už neplatí. Dnešní roboti sú presní a do detailu vycvičení na určené práce."

"Áno," prisvedčil Paul, ktorý prišiel, ako sa vyjadril, dozrieť, aby firma nepoužila nijaké úskoky, "ale s tým výsledkom, že moju sekretárku treba usmerňovať zakaždým, keď sa okolnosti čo len v najmenšom líšia od normálu."

"Asi by ste neboli nadšený, keby improvizovala," poznamenal Smythe-Robertson.

"Teda už nevyrábate robotov, ako som ja - ktorí vedia reagovať a prispôbiť sa?"

"Už nie."

"Výskum, ktorý som urobil v súvislosti s mojou knihou," pokračoval Andrew, "naznačuje, že som momentálne najstarší robot."

"Momentálne najstarší," prikývol Smythe-Robertson, "a tak to aj zostane. Starší už nebude. Po dvadsiatich piatich rokoch sa ani jeden robot nevyplatí. Nahrádzame ich novšími modelmi."

"Ani jeden dnes vyrábaný robot sa nevyplatí po dvadsiatich piatich rokoch," zopakoval Paul sladko. "Teda Andrew je v tomto smere výnimočný."

Andrew, držiac sa argumentácie, ktorú si vopred premyslel, povedal: "Ako najstarší robot na svete a najprispôsobivejší - nezaslúžim si osobitný prístup zo strany vašej firmy?"

"Vôbec nie," odvetil Smythe-Robertson mrazivo. "Vaša nezvyčajnosť je blamážou našej firmy. Keby vás boli iba prenajali a nepredali, ako sa to stalo, už dávno by sme vás boh vymenili."

"Veď práve to," prikývol Andrew. "Som slobodný robot a sám sebe som majiteľom. Preto vás teda žiadam, aby ste ma vymenili. To nemôžete bez majiteľovho súhlasu. Dnes sa tento súhlas vyžaduje ako podmienka prenájmu, ale za mojich čias sa to nerobilo."

Smythe-Robertson naňho vrhol zmätený a vzápätí prestrašený pohľad a chvíľu bolo ticho. Andrew sa mimovoľne zahľadel na hologram na stene. Bola to posmrtná maska Susan Calvinovej, patrónky robotov. Zomrela takmer pred dvesto rokmi, no Andrew ju vďaka knihe poznal tak dobre, akoby sa boh stýkali.

Smythe-Robertson sa napokon ujal slova: "Ako vás môžem vymeniť za vás? Ak vás vymením ako robota, vari vám môžem darovať nového robota ako majiteľovi, keď v okamihu výmeny prestanete existovať?" Pochmúrne sa usmial.

"To vôbec nie je ťažké," zasiahol Paul. "Sídлом Andrewovej osobnosti je jeho pozitronový mozog, a to je jediná časť, ktorú nemožno vymeniť, aby sme zároveň nevytvorili nového robota. Preto stelesnením Andrewa-majiteľa je pozitronový mozog. Všetky ostatné časti tela možno vymeniť, a pritom neovplyvniť jeho osobnosť. Tie časti sú majetkom mozgu. Andrew, ak tak smiem povedať, chce, aby jeho mozog mal nové telo."

"Tak je," odvetil Andrew pokojne. Obrátil sa k Smythe-Robertsonovi: "Výrobili ste androidov, však? Robotov, ktorí majú vonkajší vzhľad na nerozoznanie od človeka - do posledného vlákna kože."

"Výrobili," odvetil Smythe-Robertson. "Ich syntetické šľachy a pokožka fungujú dokonale. Okrem mozgu nemali na sebe ani v sebe kúska kovu a boh rovnako odolní, ba ešte odolnejší ako kovoví roboti." Paula to zaujalo. "O tom som nevedel. Koľko ich je na trhu?"

"Ani jeden," odvetil Smythe-Robertson. "Boh oveľa drahší ako kovové modely a prieskum trhu ukázal, že by nešli na odbyt. Vyzerali priveľmi ľudsky."

Andrew povedal: "Ale viete ich vyrobiť. Keďže viete, žiadam, aby ste ma vymenili za organického robota, za androida!" Paulovi to vyrazilo dych. "Bože môj!" vzdychol. Smythe-Robertson zmeravel. "Vylúčené!"

"Prečo vylúčené?" spýtal sa Andrew. "Zaplatím za to hocijakú rozumnú cenu."

"Ale my nevyrábame androidov!" vyhlásil Smythe-Robertson. "Nechcete ich vyrábať," zasiahol Paul rýchlo. "To je iné, ako keby ste nevedeli."

"Výroba androidov sa prieči záujmom verejnosti," trval na svojom Smythe-Robertson.

"Ale nijaký zákon to nezakazuje," povedal Paul.

"Napriek tomu ich nevyrábame a nebudeme vyrábať!"

Paul si odkašlal. "Pán Smythe-Robertson, Andrew je slobodný robot a jeho práva sú chránené zákonom. Uvedomujete si to? Predpokladám, že áno."

"Až priveľmi."

"Tento robot, slobodný robot, sa rozhodol, že bude nosiť šaty. To má za následok, že ho ľudia často ponížujú, a to aj navzdory zákonu, ktorý zakazuje ponížovanie robotov. Ťažko však sŕhať pomerne nekonkrétne previnenia, ktoré nie sú v rozpore s názorom toho, kto rozhoduje o vine a nevine."

"Naša firma to chápala od začiatku. Nie však kancelária vášho otca."

"Môj otec je mŕtvy," povedal Paul, "ale tu máme teraz konkrétne previnenie na konkrétnom predmete."

"Nerozumiem," vyjachtal Smythe-Robertson.

"Môj klient Andrew Martin - práve sa stal mojím klientom - je slobodný robot, ktorý má právo žiadať firmu Roboti a mechanickí ľudia o výmenu. Túto výmenu poskytuje firma každému, kto má robota staršieho ako dvadsaťpäť rokov. Ba firma na takej výmene sama trvá." Paul sa uvoľnene usmieval. Pokračoval: "Pozitronový mozog môjho klienta je majiteľom tela môjho klienta - a to je bezpochyby staršie ako dvadsaťpäť rokov. Pozitronový mozog žiada výmenu tela a je ochotný zaplatiť akúkoľvek rozumnú cenu za telo androida. Ak odmietnete, pre môjho klienta to bude poníženie a budeme sa súdiť. Uvedomujem si, že verejnosť asi nebude podporovať nárok robota v takom spore, ale zároveň si mám dovoliť pripomenúť, že firma Roboti a mechanickí ľudia sa vo verejnosti neteší obľube. Vašu firmu nemajú radi ani ľudia, ktorí vlastnia robotov. Možno to pretrváva z čias, keď sa ľudia robotov báli. Možno je to odpor proti moci a

bohatstvu vašej firmy, ktorá má celosvetový monopol. Nech je ako chce, odpor tu je, a podľa môjho názoru by bolo lepšie, keby ste sa vyhli súdnemu sporu, a to najmä preto, že môj klient je bohatý a bude žiť ešte dlhé stáročia, takže spor bude viesť nesmierne dlho."

"Chcete ma prinútiť..." riekol Smythe-Robertson.

"Vidím, že chcete pristúpiť na naše požiadavky," povedal Paul. "Možno budete váhať, ale nakoniec dospejete k tomuto názoru. Chcem vás upozorniť ešte na jedno. Keby došlo v priebehu prenášania pozitronového mozgu môjho klienta do organického tela k nejakému poškodeniu mozgu, hocako nepatrnému, neprestanem, kým nezrazím vašu firmu na kolená. Ak bude treba, urobím všetky potrebné kroky, aby som proti vám zmobilizoval verejnosť. To v prípade, ak bude čo len zaškrabnuté do jedinej pozitronovej dráhy môjho klienta." Obrátil sa k Andrewovi a povedal: "Súhlasíš s tým, čo sa tu povedalo, Andrew?"

Andrew hodnú chvíľu mlčal. Keby povedal áno, rovnalo by sa to schvaľovaniu klamstva, vydierania, útlatku a ponížovania ľudskej bytosti. Ale nie fyzickej ujme, povedal si napokon. Konečne zo seba dostal nezreteľné: "Áno."

// XIV// BOLO TO, AKOBY HO ZNOVA POSTAVILI. DNI, TÝŽDNE A napokon mesiace Andrew cítil, že to akosi nie je on a že pred najjednoduchšími úkonmi váha.

Paula sa zmočovala panika. "Poškodili ťa, Andrew. Podám žalobu." Andrew pomaly odvetil: "Nie, nepodávaj. Nikdy nebudeš môcť dokázať, že mi - u-u-u..."

"Ublížili?"

"Ublížili. Okrem toho som čoraz silnejší. Je to tr-tr-tr..."

"Triáška?"

"Trauma. Veď takáto pr-pr-pr... šanca tu ešte nebola."

Andrew si cítil mozog. To ešte nikto iný nezažil. Vedel, že inak je celkom v poriadku, a počas dlhých mesiacov, keď sa učil koordinácii pohybov a súhre pozitronových dráh, strávil hodiny pred zrkadlom.

Ale nie je celkom ako človek! Tvár má meravú - priveľmi meravú - a pohyby ešte dosť trhané. Nie je v nich ľahkosť a nenútenosť ľudských pohybov, ale to azda časom príde. No aspoň že môže nosiť šaty, už sa tak smiešne nevynímajú, ako keď mal kovovú tvár.

Po čase vyhlásil: "Začnem zasa pracovať."

Paul sa zasmial a povedal: "To znamená, že sa cítiš dobre. Čo budeš robiť? Napíšeš novú knihu?"

"Nie," odvetil Andrew vážne. "Žijem už pridlho, aby som sa dal zviest' kariérou. Boh časy, keď som bol predovšetkým umelcom, a môžem sa k tomu vrátiť. A bol čas, keď som bol historikom, a aj k tomu sa môžem vrátiť. Teraz však chcem byť robobiológom."

"Chceš povedať robopsychológom."

"Nie. To by znamenalo štúdium pozitronových mozgov, a to ma teraz nezaujíma. Robobiológ sa zaoberá fungovaním tela pripojeného k mozgu, nie?"

"Nebude to robotológ?"

"Robotológ sa zaoberá kovovým telom. Ja budem študovať organické humanoidné telo, ktoré, pokiaľ viem, mám iba ja."

"Zužuješ svoje pole," povedal Paul zadumane. "Ako umelec si si vytváral koncepciu sám. Ako historik si sa zaoberal hlavne robotmi. Ako robobiológ sa budeš zaoberať iba sám sebou."

"Zdá sa," prikývol Andrew.

Andrew musel začať od samého začiatku, lebo biológia i ostatné vedy mu boh veľkou neznámou. Stal sa známym v mnohých knižniciach, kde presedel pri elektronických registroch niekedy celé hodiny. V šatách vyzeral celkom normálne. Iba málo ľudí vedelo, že je robot, a tí to brali celkom samozrejme.

K domu si pristavil ešte jednu miestnosť, kde si zariadil laboratórium, a podstatne sa rozšírila aj jeho knižnica.

Roky utekali. Jedného dňa za ním prišiel Paul a povedal: "Škoda, že nepracuješ na histórii robotov. Dozvedel som sa, že firma Roboti a mechanickí ľudia radikálne zmenila koncepciu."

Paul ostarel a slabnúci zrak mu nahradili fotobunkami. Preto pristúpil bližšie k Andrewovi. Andrew sa spýtal: "Čo robia?"

"Vyrábajú centrálné počítače, gigantické pozitronové mozgy, ktoré sú spojené mikrovlnami s robotmi. Môžu ich byť až tisícky. Roboty nemajú vôbec mozog. Sú to iba údy toho gigantického mozgu. Konštrukčne sú však roboty a mozog celkom nezávislé."

"Je to efektívnejšie?"

"Firma to tvrdí. Smythe-Robertson nalinkoval tento nový smer pred smrťou, no ja si myslím, že je to útok na teba.

Nechcú vyrábať robotov, ktorí by im narobili také nepríjemnosti, aké si im narobil ty, a preto oddelili mozog a telo.

Mozog nebude mať nič, čo by mohol zmeniť, a telo nebude mať mozog, aby mohlo niečo chcieť." Paul sa odmlčal. "Je zvláštne, Andrew," pokračoval po chvíli, "aký vplyv si mal na vývoj robotov. Svojou umeleckou činnosťou si podnietil firmu, aby vyrábala robotov presnejšie a špecializovanejšie. Tvoja sloboda vyústila v princíp práv robotov. A tvoja húževnatosť získať androidné telo prinútila firmu prejsť na systém mozog-telo."

"Nakoniec vyrobia jeden obrovský mozog, na ktorý bude napojených niekoľko miliárd tiel," povedal Andrew. "Všetky vajíčka v jednom košíku. To je nedobré. Nebezpečné."

"Asi máš pravdu," prikývol Paul, "ale to nebude skôr ako o sto rokov a ja sa toho nedožijem. Možno sa nedožijem ani nasledujúceho roka."

"Paul!" zvolal Andrew ustarostené.

Paul mykol plecami. "Sme smrteľní, Andrew. Nie sme ako ty. Hoci to nie je ktovieako dôležité, ale chcem ti povedať, že

som posledný z Martinovcov. Žijú síce Martinovia zo strany mojej pratety, ale to už nie je ono. Na svoj majetok zriadim zvereneckú správu v tvoj prospech, takže ak sa nestane nič nepredvídané, budeš finančne zabezpečený."

"To netreba," dostal zo seba Andrew. Za všetky tie dlhé roky si nemohol zvyknúť na odchod Martinovcov zo sveta.

"Neškriepme sa," povedal Paul. "Na tom sa nedá nič zmeniť. Na čom pracuješ?"

"Na systéme, ktorý umožní androidom - mne - získavať energiu spaľovaním uhlíkovdioxidu. Nie ako dosiaľ z atómových buniek." Paul zdvihol obočie. "Tak aby dýchali a jedli?"

"Áno."

"Ako dlho na tom pracuješ?"

"Už dlho a nazdávam sa, že som zostrojil optimálnu spaľovaciu komoru pre katalytický ovládaný štípenie."

"Ale prečo, Andrew? Atómová bunka je neporovnateľne lepšia."

"V istých smeroch možno je, ale nie je ľudská."

// XV // TRVALO TO DLHO, ALE ANDREW MAL ČAS. NECHCEL podniknúť nič, kým Paul v pokoji nezomrie. Keď zomrel, Andrew mal pocit, že je oveľa bezbrannejší pred nepriateľským svetom. Preto sa ešte húževnatejšie upriamil na cestu, ktorú si tak dávno vytýčil.

No nebol na svete tak celkom sám. Paul síce zomrel, ale firma Feingold a Martin žila, lebo podniky podobne ako roboti nezomierajú. Mala svoje direktívy a otrocký sa ich držala. Vďaka zvereneckej správe bol Andrew i naďalej bohatý a za veľké ročné palmáre sa kancelária plne angažovala po právnej stránke za novú spaľovaciu komoru.

Nadišla chvíľa, keď mal Andrew navštíviť firmu Roboti a mechanickí ľudia. Prvý raz tam bol s Pánom, druhý raz s Paulom. Teraz, tretí raz, išiel sám, išiel ako človek.

Firma sa zmenila. Výrobný závod premiestnili na veľkú kozmickú stanicu. Na kozmické stanice premiestňovali v poslednom čase čoraz viac priemyselných odvetví a s nimi veľa robotov. Zem sa stala parkom s ustáleným počtom obyvateľov - jednou miliardou. Z toho bolo asi tridsať percent robotov, napojených na centrálny mozog.

Riaditeľom výskumu bol Alvin Magdescu, počerný muž s končistou hriadkou. Na hornej, obnaženej polovici tela nosil podľa vtedajšej módy šerpu. Andrew mal odev na celom tele podľa módy spred niekoľkých desaťročí.

Magdescu povedal: "Viem o vás a som rád, že vás spoznávam osobne. Ste našim najznámejším produktom a je škoda, že starý Smythe-Robertson bol tak proti vám. Mohli sme s vami vo veľkom spolupracovať."

"Ešte môžete," povedal Andrew.

"Nemyslím. Naš čas sme premeškali. Na Zemi sme mali robotov vyše sto rokov, ale mení sa to. Vracajú sa do kozmu a tu zostávajú iba tí, čo nemajú mozog."

"Okrem mňa."

"To je pravda, ale vy už nie ste veľmi robotom. Čo nové vás k nám vedie?"

"Chcem byť ešte menej robotom. Keďže som organický, chcem aj organický zdroj energie. Mám tu plány..."

Magdescu ich začal pozorne študovať. Spočiatku ich chcel letmo prebehnúť, ale po niekoľkých stranách spozornel. V jednej chvíli poznamenal: "Výnimočne dôvtipné. Kto to vymyslel?"

"Ja."

Magdescu naňho vrhol ostrý pohľad a povedal: "Bude to veľká previerka vášho tela, a navyše experimentálna, lebo taká vec sa ešte neskúšala. Neodporúčam to. Zostaňte taký, aký ste."

Andrewova tvár nemala veľa možností na vyjadrenie výrazu, ale z jeho hlasu jasne zaznela netrepezlivosť.

"Pán doktor, uniká vám podstata. Musíte pristúpiť na moju požiadavku, nemáte na výber. Ak budú tieto zariadenia zabudované do môjho tela, môžu byť zabudované aj do ľudských tiel. Už sa hovorilo o tendencii predĺžiť ľudský život protetickými prostriedkami. Niet lepších prostriedkov ako tie, čo som zostrojil a zostrojujem. Prostredníctvom kancelárie Feingold a Martin som majiteľom všetkých patentov. S výrobou by sme mohli začať sami a vyvinúť protetiky, ktoré by v konečnom dôsledku vyústili do vytvorenia ľudí s mnohými vlastnosťami robotov. Vaša firma by tým utrpela.

Ak však budete so mnou spolupracovať a pristanete na spoluprácu za podobných podmienok aj v budúcnosti, dostanete súhlas využiť patenty a technológiu ako robotov, tak protetizácie ľudí. Súhlas, prirodzene, dáme až po úspešnej prvej operácii a až po uplynutí dostatočného času, aby sa ukázalo, či je naozaj úspešná."

Andrewovi ani nezišiel na um prvý zákon, ktorý zakazoval klásť ľuďom podmienky. Postupne dospel k presvedčeniu, že to, čo sa zdá ako krutosť, môže byť v konečnom dôsledku dobrodením.

Magdescu bol ohromený. "Takú vec nemôžem rozhodnúť sám," povedal napokon. "Musí o tom rozhodnúť vedenie, a to si vyžiada čas."

"Ale nie dlho," odvetil Andrew. A s uspokojením si pomyslel, že ani sám Paul by to nezaonačil lepšie.

II XVI // NETRVALO TO ANI VEĽMI DLHO A OPERÁCIA SA PODARILA.

Magdescu povedal: "Bol som veľmi proti tej operácii, Andrew, ale nie z dôvodov, ktoré si myslíte. Ani v najmenšom by som nenamietal proti experimentu, keby šlo o niekoho iného. Nechcel som riskovať váš pozitronový mozog. Lenže teraz, keď sú vaše pozitronové dráhy kombinované s nervovými, môže dôjsť k porušeniu mozgu, ak sa niečo stane telu."

"Plne dôverujem vašim odborníkom," vyhlásil Andrew. "Už môžem aj jesť."

"Áno, chlipkať olivový olej. Znamená to občas vyčistiť spaľovaciu komoru, ako sme vám už vysvetlili. Ale je to dosť nepríjemné, nemyslíte?"

"Možno, keby som nechcel ďalej. Nie je vylúčené ani samočistenie. Pracujem na zariadení na tuhú potravu, ktorá bude obsahovať nespáliteľné zložky - nestráviteľné, ktorých sa bude treba zbavovať."

"Potom si musíte zostrojiť anus."

"Obdobu anusu."

"A čo ešte, Andrew?"

"Všetko ostatné."

"Aj genitálie?"

"Pokiaľ to bude potrebné pre môj zámer. Moje telo je ako plátno, na ktoré chcem nakresliť..."

Magdescu čakal, kým vetu dokončí, a keď sa Andrew zháčil, dokončil ju sám: "Človeka?"

"Uvidíme," povedal Andrew.

Magdescu povedal: "Je to nedomyslené, Andrew. Ste lepší ako človek. Od chvíle, čo ste sa rozhodli pre organickosť, rúťte sa dolu kopcom."

"Môj mozog neutrpel."

"Neutrpel, za to vám ručím. Ale uvedomte si jedno: tento nový smer, protetika, ktorý sa presadil vďaka vašim patentom, beží pod vašim menom. Ste uznávaným vynálezcom a čakajú vás pocty. Prečo sa chcete ďalej zahrávať s vlastným telom?" Andrew neodvetil.

Pocty prišli. Prijal členstvo v niekoľkých vedeckých spoločnostiach. Okrem iného sa stal aj členom spoločnosti, ktorá sa venovala jeho vednému odboru - robobiológii. Začal sa však nazývať protetológia. Pri stopäťdesiatom výročí jeho skonštruovania usporiadala firma Roboti a mechanickí ľudia na jeho počesť slávnostnú recepciu. Ak to Andrew pokladal za iróniu, nechal si to pre seba.

Recepciu predsedal Alvin Magdescu, ktorý bol už na dôchodku. Mal deväťdesiatštyri rokov a žil iba vďaka tomu, že mal okrem iného protézy namiesto pečene a obličiek. Zlatým klincom recepcie bola chvíľa, keď Magdescu po krátkom rozčítanom preslove zdvihol pohár na zdravie „stopäťdesiatročnému robotovi“.

Andrew mal šľachy na tvári prekonštruované tak, že mohol prejavovať celý rad pocitov, ale počas celej recepcie sedel vážne a netečne. Nepáčilo sa mu, že je stopäťdesiatročný robot.

// XVII // PROTETOLÓGIA SPÔSOBILA, ŽE ANDREW ODIŠIEL ZO Zeme. Desiatročia, ktoré nasledovali po oslave jeho stopäťdesiatu!, priniesli prenikavú zmenu. Mesiac bol oveľa podobnejší Zemi ako sama Zem. Odlišoval sa iba gravitačnou silou. Mestá v jeho útrobach boh slušne zaľudnené.

Protézy, ktoré sa vyrábali na Mesiaci, museli rátať s nižšou gravitáciou. Andrew tam strávil päť rokov. Spolupracoval s tamjšími protetológmi na prispôbení nižšej gravitácii. Keď práve nepracoval, prechádzal sa medzi robotmi, ktorí sa k nemu správali s úslužnosťou, aká prináleží človeku. Keď sa vrátil na Zem, kde bol v porovnaní s Mesiacom pokoj a nuda, šiel ohlásiť svoj príchod do kancelárie firmy Feingold a Martin. Vedúci kancelárie Simon DeLong bol prekvapený. "Oznámili nám, že sa vraciate, Andrew," (už-už chcel povedať pán Martin), "ale čakali sme vás až na budúci týždeň."

"Už som sa nevedel dočkať," odvetil Andrew stručne. Chcel prejsť čo najrýchlejšie k veci. "Na Mesiaci som viedol výskumnú skupinu dvadsiatich ľudí. Dával som príkazy, proti ktorým ani jeden z nich nič nenamietal. Mesační roboti sa ku mne správali ako k človeku. Nie som teda človekom?"

DeLongovi sa mihol tvárou ostražitý výraz. "Andrew, milý môj, presne ste to vystihli. Roboti a ľudia sa k vám správajú ako k človeku. De facto ste teda človekom."

"Byť človekom de facto mi nestačí. Nestačí, že sa ku mne tak správajú. Chcem, aby ma za človeka uznal i zákon. Chcem byť človekom de iure."

"To je iné," povedal DeLong. "V tom by sme narazili na ľudské predsudky a na neodškriepiteľnú skutočnosť, že nech ste na nerozoznanie od človeka, nie ste ním."

"Prečo nie?" spýtal sa Andrew. "Mám ľudský vzhľad a aj orgány, ktoré sa vyrovnávajú ľudským. Sú dokonca presne také, aké majú niektorí ľudia s protézami. K ľudskej kultúre som prispel umelecky, literárne a vedecky aspoň toľko ako hociktorý žijúci človek. Čo možno žiadať viac?"

"Mne by to stačilo. Háčik je však v tom, že na to bude treba výnos najvyššieho súdu, ktorým vás vyhlási za ľudskú bytosť. Úprimne povediac, nemyslím, že sa to podarí."

"S kým sa pohovárať zo zákonodarného zboru?"

"Hádam s predsedom Vedecko-technickej komisie."

"Môžete mi zariadiť schôdzku?"

"Ale veď nepotrebuje prostredníka. Vo vašom postavení..."

"Nie. Zariadte ju vy!" Andrewovi vôbec nezišlo na um, že vlastne dáva priamy rozkaz človeku. Zvykol si na to na Mesiaci. "Chcem, aby vedel, že firma Feingold a Martin stojí do všetkých dôsledkov za mnou."

"Nuž veru..."

"Do dôsledkov, Šimon. Za tých stosedemdesiattri rokov som tým či oným spôsobom podstatne prispel k prosperovaniu vašej kancelárie. V minulosti to bolo mojou povinnosťou voči jej jednotlivým členom. Dnes to nie je moja povinnosť. Situácia sa obrátila a chcem, aby ste mi splatili dlh."

"Urobím, čo bude v mojich silách," sľúbil DeLong.

// XVIII // PREDSEDA VEDECKO-TECHNICKEJ KOMISIE NEBOL predseda, ale predsedníčka. Pochádzala z východnej Ázie. Volala sa Či Li-Hsing a jej priehľadný odev (zakrývajúci oslnivým ligoťom iba to, čo chcela mať zakryté) jej dodával vzhľad, akoby bola zahalená do plastiku. "Plne sympatizujem s vašou túžbou po plnoprávnom postavení človeka," povedala. "V dejinách ľudstva boh obdobia, keď niektoré skupiny ľudstva za ne museli bojovať. O aké konkrétne práva vám však ide?"

"Napríklad o právo na život. Mňa môžu hocikedy rozobrať."

"Človeka možno hocikedy popraviť."

"Ale poprave musí predchádzať riadny súdny proces. Keby ma chcel niekto rozobrať, nijaký proces by nemusel predchádzať. Stačí slovo človeka, a je so mnou koniec. Okrem toho - okrem toho..." Andrew sa zúfalo usiloval, aby nebolo vidieť, že prosí, ale jeho starostlivo prekonštruované líčne šľachy a tón hlasu ho prezradili. "Chcem byť človekom, taká je pravda. Túžim po tom už šesť ľudských generácií."

Li-Hsing naňho s účasťou uprela tmavé oči. "Zákonodarný zbor môže prijať zákon, ktorým vás za človeka uzná - môže vydať zákon, ktorým uzná za človeka aj kamennú sochu. Či to však urobí, to je rovnako pravdepodobné v prvom i druhom prípade. Jeho členovia sú takí istí ľudia ako ostatní a v ľuďoch ešte vždy pretrváva nedôvera voči robotom." "Ešte aj dnes?"

"Ešte aj dnes. Všetci uznávame, že si zaslúžite byť človekom, ale je tu obava z neželateľného precedensu."

"Z akého precedensu? Som jediný slobodný robot, jediný svojho druhu a druhý taký nikdy nebude. Môžete to prekonzultovať s firmou Roboti a mechanickí ľudia."

"Nikdy je dlhý čas, Andrew - alebo ak chcete, pán Martin - hoci ja osobne vás rada pasujem za človeka. Uvidíte, že väčšina členov zákonodarného o j zboru bude proti takému precedensu bez ohľadu na jeho bezvýznamnosť. Máte moje sympatie, pán Martin, ale podlá mňa nedúfajte..." Oprela sa a zmraštila čelo. "Ak pôjde do tuhého, možno sa začnú ozývať hlasy - v zákonodarnom zbore i mimo neho - aby vás rozobrali. Teda o presne to, čo ste spomínali. Tým by sa celá dilema okolo vás ľahko a rýchlo vyriešila. Pouvažujte o tom, kým sa do toho dáte."

"Vari si nikto nespomenie, že ja som zakladateľom protetiky, že ja som vyvinul jej techniky a postupy?"

"Možno je to kruté, ale nikto. A ak áno, použije sa to proti vám. Povie sa, že ste to robili výhradne kvôli sebe. Povie sa, že to bola súčasť kampane za porobotovanie ľudí, alebo za poľudštenie robotov, a jedno i druhé sa vyhlási za zvrhlosť. Nemáte skúsenosti z politického boja, ale ja vám už vopred môžem povedať, že sa stanete terčom nehorázneho ohovárania, ktorému vy ani ja nebudeme prikladať zámak dôležitosti, ale mnohí ľudia mu uveria. Pán Martin, nezahrávajte sa s vlastným existovaním." Vstala, ale pri Andrewovej sediacej postave sa jednako zdala malá, takmer ako dieťa.

"Ak sa rozhodnem pustiť do boja, budete stáť za mnou?" Zamyslela sa a odvetila: "Budem - pokiaľ budem môcť. Keby to však malo ohroziť moju politickú budúcnosť, možno vás opustím, keďže nejde o vec, ktorá by bola bytostne spätá s mojimi názormi. Chcem k vám byť čestná."

"Ďakujem, nič viac nežiadam. Dám sa do boja, nech sú následky akékoľvek a vás prosím o pomoc, pokiaľ mi ju budete môcť poskytnúť."

// XIX // NEBOL TO BOJ ZOČI-VOČI. KANCELÁRIA FEINGOLD A Martin radila postupovať trpezlivo a Andrew namrzene šomral, že on má veru trpezlivosti nadostač. Prvým krokom bolo zúžiť a vymedziť bojové pole.

Kancelária Feingold a Martin preto rozbehla súdny spor, v ktorom popierala povinnosť zaplatiť dlh človeku s protetickým srdcom. Argumentovala tým, že orgán, ktorý je robotického pôvodu, zbavuje človeka ľudskej podstaty, a tým aj ústavných práv. z Viedla spor šikovne a húževnato, prehrávala na každom kroku, ale vždy tak, že si vynútila čo najširšie formulované rozhodnutie, proti ktorému sa h potom odvolávala na najvyšší súd.

Vyžiadalo si to roky a milióny dolárov.

Konečné rozhodnutie, ktoré bolo po právnej stránke prehrou, oslávili v kancelárii ako víťazstvo. Na oslave sa, prirodzene, zúčastnil aj Andrew. "Dosiahli sme dve veci," povedal mu DeLong, "a obidve sú priaznivé. Po prvé, máme rozhodnutie, že nijaký počet umelých orgánov v ľudskom tele nespôsobuje, že človek prestáva byť človekom. Po druhé, verejná mienka zastáva široký výklad ľudskej podstaty, lebo niet človeka, ktorému by v budúcnosti nemohla protéza predĺžiť život."

"Teda zákonodarný zbor teraz uzná, že som človek?" spýtal sa Andrew. DeLong sa stiesnene zahniezdil. "V tomto smere nie som optimistom. Zostáva jeden orgán, ktorý najvyšší súd použil ako kritérium na určenie, kto je a kto nie je človek. Ľudia majú organický bunkový mozog a roboti platinovo-irídiový pozitronový mozog, ak mozog vôbec majú - a ten máte aj vy... Nie, Andrew, neďívajte sa tak na mňa. Ešte sme nepokročili tak ďaleko, aby sme mohli nahradiť bunkový mozog umelým, ktorý by sa blížil k organickému typu a dal by sa zahrnúť pod súdne rozhodnutie. Vyvinutý taký mozog dosiaľ nie ste schopný ani vy."

"Čo teda urobíme?"

"Podnikneme, čo sa dá. Na našej strane stojí Li-Hsing a čoraz väčší počet členov zákonodarného zboru. Predseda bude, prirodzene, na strane väčšiny."

"Máme väčšinu?"

"Nie, ani zďaleka. Ale môžeme ju získať, ak verejná mienka zahrnie pod široký výklad ľudskej podstaty aj vás. Šanca je minimálna, ale ak sa nechcete vzdať, musíme staviť na túto kartu."

"Nechcem sa vzdať."

// XX // LI-HSING BOLA OVEĽA STARŠIA, AKO KEĎ ZA ŇOU Andrew prišiel prvý raz. Už dávno nenosila priehľadné šaty. Vlasy mala ostrihané nakrátko a odev mala rúrkovitý. No Andrew sa v rozumných medziach pridržal módy, aká vládla takmer pred storočím, keď začal nosiť šaty.

"Zašli sme, pokiaľ sa dalo, Andrew," povedala. "Pokúsime sa urobiť ešte jeden krok, ale ak mám byť úprimná, porážka je istá a celú vec budeme musieť nechať tak. Všetko, čo som v poslednom čase podnikla, mi vynieslo iba istotu porážky v nadchádzajúcich voľbách."

"Viem," povedal Andrew, "a je mi to ľúto. Raz ste povedali, že ma necháte tak, keby sa to malo stať. Prečo ste to neurobili?"

"Viete, človek mení názory. Nevieť prečo, ale stáť za vami mi je hodnejšie ako ďalšie volebné obdobie v zbore. Bola som jeho členkou vyše štvrtstoročie, a to stačí."

"Môžeme získať ešte niekoho na našu stranu?"

"Získali sme všetkých, ktorí boh prístupní rozumným argumentom. Zvyšok - väčšinu - v jej emocionálnej antipatii neovplyvníme."

"Emocionálna antipatia však nie je dôvodom na hlasovanie pre či proti."

"Viem, Andrew, ale buďte si istý, že nikto z nich ju ako argument ani nepoužije."

Andrew obozretne namietol: "Všetko sa teda krúti okolo mozgu. Ale musíme to nechať v rovine bunky kontra pozitrony? Nemôžeme presadiť funkčnú definíciu? Musíme hovoriť - mozog je zložený z toho a z toho? Nemôžeme povedať, že mozog je niečo - hocičo - schopné istej úrovne myslenia?"

"To by bolo zbytočné," odvetila Li-Hsing. "Váš mozog je vyrobený ľudskou rukou, kým ľudský mozog nie je. Váš mozog je skonštruovaný, ľudský sa vyvíjal. Pre každého človeka, ktorý chce zachovať medzi sebou a robotom bariéru, sú tieto rozdiely milú vysokým a milú hrubým oceľovým múrom."

"Keby sme sa mohli dostať k tomu, z čoho pramení ich antipatia - k jej samému jadrú..."

"Pri svojom veku a skúsenostiach," odvetila Li-Hsing smutne, "sa ešte vždy pokúšate presvedčiť ľudí pomocou logiky? Úbohý Andrew, nehnevajte sa, ale týmto smerom vás ženie práve to, čo je vo vás z robota."

"Neviem," odvetil Andrew. "Keby som sa odhodlal..."

// I // (opakovanie) KEBY SA ODHODLAL...

Už dlho vedel, že táto chvíľa môže prísť, a nakoniec naozaj sedel u chirurga. Vyhľadal takého, akého potreboval - dostatočne kvalifikovaného na takú operáciu, to značí robota, lebo ani jednému človeku-chirurgovi nemohol v tomto smere dôverovať, a to ani po stránke schopností, ani po stránke čestnosti úmyslov.

Robot však nemohol vykonať takú operáciu na človeku, a tak Andrew, pohrúžiac sa na chvíľu do smutných úvah, ktoré boh odrazom jeho vnútorného zmätku, si napokon vzal na pomoc prvý zákon a povedal: "I ja som robot."

Potom, tak rozhodne, ako sa to naučil hovoriť za posledné desaťročia i ľuďom, povedal: "Rozkazujem ti, aby si ma operoval." Keďže pôsobenie prvého zákona bolo odblokované, rozkaz, vydaný tak rozhodne ústami tvora, ktorý sa na nerozoznanie ponášal na človeka, dostatočne zaktivoval druhý zákon a rozkaz bol vykonaný.

// XXI // ANDREW NEPOCHYBOVAL, ŽE SI TÚ SLABOSŤ IBA NAMÝŠĽA. Z operácie sa už zotavil. Aj tak sa však čo najnenápadnejšie oprel o stenu. Keby si sadol, bolo by to priveľmi výrečné. Li-Hsing povedala: "Konečné hlasovanie bude tento týždeň, Andrew. Dlhšie som ho nemohla zdržiavať. A prehráme... Bude koniec, Andrew."

"Som vám povďačný, že ste to tak šikovne zdržiavali. Mal som čas, ktorý som potreboval, a podstúpil som riziko, ktoré som musel podstúpiť."

"Aké riziko?" spýtala sa Li-Hsing, neskrývajúc obavy. "Vopred som to nemohol povedať ani vám, ani v kancelárii Feingold a Martin. Boli by ste mi v tom zabránili. Počúvajte: ak sa tu od začiatku hovorí o mozgu, nie je vlastne podstatou veci nesmrteľnosť? Kto sa stará o to, ako mozog vyzerá, z čoho je zložený alebo ako vznikol? Podstatné je, že mozgové bunky odumierajú. Že musia odumrieť. Aj keď všetky orgány v tele udržíme pri živote alebo vymeníme, mozgové bunky, ktoré nemožno vymeniť, aby sme pri tom nezmenili, a tým nezabili človeka, musia skôr či neskôr odumrieť."

Moje pozitronové dráhy vydržali bez viditeľnej zmeny takmer dve storočia a vydržali by ešte ďalšie stovky rokov. Nie je práve toto tá základná bariéra? Ľudia sa zmieria s existenciou nesmrteľného robota, lebo im nezáleží na tom, ako dlho vydrží stroj. Nemôžu sa však zmieriť s nesmrteľnosťou iného človeka, lebo vlastnú smrteľnosť znesú len dovtedy, kým platí bez výnimky. Práve z toho dôvodu mi bránia, aby som bol človekom."

"Kam tým všetkým mierite, Andrew?" spýtala sa Li-Hsing. "Vyriešil som tento problém. Pred desaťročiami mi spojili pozitronový mozog s organickými nervami. A teraz posledná operácia zmenila toto spojenie tak, že pomaly - celkom pomaly - sa potenciál z mojich dráh vyčerpáva."

Jemne vráskavá tvár Li-Hsing zostala na chvíľu bezvýrazná. Potom stisla pery. "Chcete povedať, že ste si zariadili vlastnú smrť, Andrew? Nie, to nemôžete! To je porušenie tretieho zákona!"

"Nie je!" vyhlásil Andrew. "Zvolil som si medzi smrťou svojho tela a smrťou svojich nádejí a túžob. Porušením tretieho zákona by bolo, keby som nechal žiť telo za cenu smrti toho väčšieho, významnejšieho." Li-Hsing ho schytila za ruky, akoby ním chcela zatriasť. Ovládla sa. "To nezaberie, Andrew. Zmeňte to."

"Nedá sa. Je to definitívne. Mám pred sebou rok života. Prežijem ešte dvojsté výročie svojho skonštruovania. Túto slabosťku som si nevedel odprieť."

"Taká cena je privysoká. Andrew, vy ste sa zbáznili!"

"Ak sa tým stanem človekom, nijaká cena nie je privysoká. Ak nie, bude koniec môjmu úsiliu, a aj to sa vyplatí."

A Li-Hsing urobila čosi, čo ju samu prekvapilo. Ticho sa rozplakala.

// XXII // BOLO ZVLÁŠTNE, AKO TENTO POSLEDNÝ ČIN ZAPŔOSOBIL na celý svet. Nič z toho, čo Andrew urobil, nestrhlo ľudí na jeho stranu. Nakoniec však prijal aj smrť, aby sa stal človekom, a túto obeť už ľudia nemohli ignorovať.

Slávnostný akt podpísania zákona, že Andrew je človek, stanovili zámerne na jeho dvojsté výročie. Zákon podpisoval prezident sveta a slávnosť prenášala celosvetová sieť a vysielali ju aj na mesačný štát a na marťanskú kolóniu.

Andrew sedel na vozíku. Ešte síce mohol chodiť, ale iba s veľkými ťažkosťami.

Prezident, na ktorého sa upierali zraky celého sveta, povedal: "Pred päťdesiatimi rokmi sme vás označili za stopäťdesiatročného robota, Andrew." Po chvíli ešte slávnostnejším tónom dodal: "Dnes vás vyhlasujem za dvestoročného človeka, pán Martin." A Andrew, usmievajúc sa, podal prezidentovi ruku.

// XXIII // ANDREW LEŽAL V POSTELI A MYŠLIENKY MU pozvoľna zahaľovala hmla.

Zúfalo bojoval, aby ich udržal jasné. Človek! Chcel, aby práve toto bola jeho posledná myšlienka. Chcel sa rozplynúť - zomrieť - práve s ňou.

Ešte raz otvoril oči a naposledy ich uprel na Li-Hsing, ktorá dôstojne stála pri jeho posteli. Boli tam aj iní, ale tých vnímal ako tiene, ako tiene, vystupujúce z hmly. Na tej sýtejšej sivote sa výrazne črtala iba Li-Hsing. Pomaly, roztrasené zdvihol ruku k jej ruke a nezreteľné, ako z veľkej diaľky cítil, že ju vzala do svojej.

Strácala sa mu pred oči a zároveň s ňou aj posledné útržky myšlienok. No kým sa stratila celkom, do mozgu sa mu vkradla ešte jedna myšlienka a okamih tam pobudla. Potom sa všetko zastavilo. "Dievčatko," šepol, ale tak ticho, že to už nikto nepočul.

... dni plynuli pomaly dookola a dookola, nekonečné a jednotvárne ako vesmírne cykly. Čas a úseky času! Koľko stáročí odmeralo moje lôžko, hojdajúc sa ani kyvadlo v otupnom kymácaní lode a odtikávajúc hodiny a veky.
Herman Melville v Mardi

// I // NEHÝB SA!

To bolo prvé, čo zišlo Garrardovi na um, keď sa prebral, a podlá všetkého mu to zachránilo život. Ostal ležať pripútaný na lôžku a počúval sýty hukot motorov. Toto samo osebe bolo zlé; pri rýchlobehu by ich nemal počuť.

Pomyslel si: Už sa to začalo? Inak sa zdalo všetko normálne. DFC-3 dosiahla medzihviezdnu rýchlosť, a on ešte žije a loď ešte funguje. V tejto chvíli by sa mala pohybovať 22,4-násobnou rýchlosťou svetla - plných 6 720 000 kilometrov za sekundu. Garrard nepochyboval, že je to tak. Pri obidvoch predchádzajúcich letoch vyrazili lode k Alfe Centauri presne v okamihu, keď mal nastať rýchlobeh, a ich reziduálny obraz, čo pretrval zlomok sekundy po tom, ako zmizli, javil pri spektroskopii Dopplerov posun, ktorý presne zodpovedal zrýchleniu, aké pre túto chvíľu predpovedal Härtel. Problém nebol v tom, že by Brown a Cellini neboli odleteli v poriadku.

Chyba spočívala v tom, že o nich už nikto nikdy nepočul. Pomaly, pomaličky otváral oči. Na viečkach akoby mal závažia. Pokiaľ mohol usúdiť z tlaku lôžka na chrbát, preťaženie bolo normálne; no pohnúť viečkami sa mu videlo ako nadľudská úloha.

Stálo ho úporné sústredenie, kým ich otvoril úplne. Pred sebou, rovno nad bruchom, mal prístrojový panel na kĺbovom držiaku. Pohybujúc iba očami - a aj to s krajinou opatrnosťou - skontroloval všetky číselníky. Rýchlosť: 22,4 c.

Operačná teplota: v normále. Teplota v lodi: 37 °C. Tlak vzduchu: 778 mm. Palivo: Nádrž č. 1 plná, nádrž č. 2 plná, nádrž č. 3 plná, nádrž č. 4 plná z deviatich desiatín. Gravitácia: 1 g. Kalendár: zastavený. Pozrel naň pozornejšie, hoci aj zrak akoby sa mu zaostroval veľmi pomaly. Prístroj nebol, prirodzene, iba kalendárom - boh to viacúčelové hodiny, ktoré mali odkrajovať sekundy a mesiace z predpokladanej desaťmesečnej cesty k dvojhviezde Alfa Centauri. O jednom však neboli pochybnosti: sekundová ručička sa nehýbe. To bola druhá zvláštnosť. Garrarda sa zmocnilo nutkanie vstať a zistiť, či by hodiny nemohol uviesť do chodu. Porucha je možno dočasná a jej pôvod tkvie v minulosti. Vzápätí sa mu v hlave ozval príkaz, ktorý si do nej vbíjal celý mesiac pred odletom.

Nehýb sa!

Nesmie sa pohnúť do chvíle, kým z nehybnej polohy nepreskúma situáciu tak podrobne, ako sa len dá. Nech už Browna a Celliniho vytrhlo z hraníc ľudského vnímania čokoľvek, muselo to byť čosi mocné a nijako sa nedá predvídať, čo to je. Obaja boh nesmierne schopní, inteligentní a dôvtipní, vyškolení na samé hranice možností - slovom, najlepší jedinci v celom projekte. Do lodí im zabudovali ochranu proti všetkým predvídateľným nebezpečenstvám. Takisto je vybavená DFC-3. Preto ak niečo hrozí, môže to byť čosi na pohľad celkom obyčajné - a udrie to len raz. Garrard sa započúval do hukotu motorov. Bol vyrovnaný, pravidelný a nie veľmi hlasný, no hlboko ho znepokojoval. Rýchlobeh by nemal počuť, a magnetofónové pásky pri prvých bezpilotných skúšobných letoch ho ani nezaznamenali. Nezdalo sa však, že by hluk nepriaznivo ovplyvňoval jeho činnosť alebo naznačoval poruchu. Bol to iba bežný jav, ktorý si nevedel vysvetliť.

Ale vysvetlenie existuje, a kým naň nepríde, nehodlal sa ani len nadýchnuť.

Vtedy si prvý raz uvedomil, že sa nenadýchol od okamihu, čo precitol. Neuveriteľné, ale bolo to tak. Necítil síce ani najmenšiu nevoľnosť, ale zaplavila ho taká panika, že si takmer sadol. Našťastie čudná letargia, ktorá mu ležala na viečkach, zachvátila celé telo, a tak nutkanie sadnúť si prešlo skôr, ako na to zozbieral sily. Tak sa mu aspoň videlo, keď panika začala ustupovať. Bola prudká, ale trvala iba chvíľku a nakoniec sa ukázalo, že ju rozumom zvládol. Hneď si totiž uvedomil, že stav bez dychu mu nespôsobuje nijaké ťažkosti - je to jednoducho fakt, ktorý čaká na vysvetlenie... Alebo ho zabije. Ale ešte nezabil, dosiaľ nie.

Hukot motorov, ťažké viečka, zastavené dýchanie, zastavený kalendár. Štyri fakty, ktoré sa nedajú vysvetliť. Nutkanie pohnúť niečím - hoci len palcom na nohe - bolo silné, ale Garrard ho premohol. Je pri vedomí iba chvíľu - najviac pol hodiny - a už zaregistroval štyri zvláštnosti. Určite ich bude viac, a rafinovanejších; no všetky sa dajú preskúmať prv,

ako sa pohne. Inak nemá nijakú konkrétnu úlohu. Keďže existovala možnosť, že Brown a Cellini sa nevrátili, lebo manipulovali s rýchlobehom, projekt zveril vládu nad celou DFC-3 počítaču. Dá sa povedať, že Garrard sa mal iba viezť. Manipulovať s prístrojmi bude môcť až vtedy, keď si rýchlobeh splní svoje.

Tok.

Bol to tichý, hlboký zvuk, pripomínajúci zvuk zátky, keď vyskočí z fľaše vína. Zdalo sa, že prichádza z pravej strany prístrojového panelu. Garrard chcel tým smerom obrátiť hlavu, ale v poslednej chvíli si rozkázal, že ten pohyb neurobí. Zamieril ta pomaly len pohľad.

Nezbadal nič, čo by mohlo vydať tento zvuk. Teplomer neukazoval nijakú zmenu, čo vylúčilo možnosť, že zvuk spôsobilo rozpíname alebo zmŕšťovanie materiálu pri zmene teploty - jediné vysvetlenie, ktoré mu zišlo na um.

Zatvoril oči - bolo to rovnako namáhavé, ako otvoriť ich - a chcel si vybaviť, ako vyzeral kalendár, keď sa prebral z umelého spánku. Keď sa mu obraz vybavil - a bol si takmer istý, že presne - oči opäť otvoril. Zvuk vydal kalendár, ktorý poskočil o sekundu. Teraz bol nehybný, akiste znova zastal.

Garrard nevedel, ako dlho trvá skok sekundovej ručičky; táto otázka nikdy neprišla na pretras. Skok, ktorý nastáva na konci každej sekundy, je priveľmi rýchly, aby ho oko zaregistrovalo.

Až dodatočne si uvedomil, akú námahu ho stoja úvahy o základných veciach. Kalendár sa pohol. Teraz je prvoradé a najdôležitejšie zistiť, ako dlho trvalo, kým sa pohol.

Pustil sa do rátania s odhadom, že päť sekúnd už uplynulo. Dvadsaťjeden, dvadsaťdva, dvadsaťtri...

A v tej chvíli akoby ho strhlo do pažeráka samo peklo. Najprv ho z ničoho nič zamrazil v žilách muživý strach, ktorý každým okamihom silnel. Cítil, ako sa mu nekonečne pomaly začínajú zauzľovať črevá. Celý povrch tela sa mu pomaly, ledva badateľne chvel - nebola to triaška, ale skôr mykanie údmi - každým mykalo iným smerom a pokožka pod odevom sa mu mierne vlnila. Do hukotu motorov sa zamiešal iný zvuk, akési sotva počuteľné hromobitie. Mal pocit, že mu duní v lebke. Strach sa ďalej stupňoval a s ním sa prihlásila bolesť a ukrutné nutkanie močiť - svaly mu zmeraveli ani drevo, najmä na bruchu a na pleciach, no rovnako trpeli aj predlaktia. Cítil, ako sa celý pomaličky, pozvoľna zvija a tomuto pohybu nemohol nijako zabrániť - bola to strašná dynamická paralýza... Peklo trvalo celé hodiny. Keď dostúpilo na vrchol, Garrard mal mozog a celú osobnosť ani vygumovanú; od korieňov vlasov po prsty na nohách ním zmietala neopísateľná hrôza. Keď potom rozpálenú púšť podvedome vybičovaných pocitov zvlažili prvé stružky logického rozmyšľania, uvedomil si, že sedí a že od seba odtisol rukou prístrojový panel. Odev mal zmáčaný od potu, ktorý ani neschol, ani ho neochladzoval. A trocha ho boleli pľúca, hoci ešte vždy nebadal náznaky dýchania. Čo sa to, preboha, robí? Vari toto zabilo Browna a Celliniho? Lebo - bol o tom presvedčený - zabije to aj jeho, Garrarda, ak sa to zopakuje pričasto. Zabije ho to, nech sa to zopakuje čo len dva razy, ak to bude nasledovať prirýchlo za sebou. Prinajlepšom to prežije ako ľabotajúci idiot, a hoci ho počítač privedie spoľahlivo na Zem, nikomu nebude môcť povedať o tom tornáde nevysvetliteľného strachu. Z kalendára vyčítal, že toto nekonečné peklo trvalo tri sekundy. Ako naň v nemom rozhorčení hľadel, ozvalo sa tok a ručička sa uráčilo odklepnúť štvrtú sekundu. Garrard začal s chmúrnym odhodlaním rátať odznova. Sústredil sa na to, aby sa rátanie stalo čo najpravidelnejším a celkom automatickým procesom, ktorý sa mu v podvedomí nezastaví, ani keď sa bude zaoberať inými otázkami alebo keď ho znova zachvátí dajaký príval pocitov. Ak si rátanie sám prísne uloží, nič na svete ho nezastaví - ani extázy lásky, ani pády cisárstiev. Garrard vedel, aké nebezpečné je zámerne uviesť v mozgu do chodu tento mechanizmus, no vedel aj to, ako nástojčivo potrebuje poznať časový interval medzi jednotlivými tiknutiami. Pomaly mu začínalo svitať, čo sa vlastne robí - lenže kým toto poznanie bude môcť využiť, musí presne odrátať čas.

Existuje síce veľa teórií o možných účinkoch rýchlobehu na subjektívne vnímanie času na palube lode, ale ani jedna mu veľmi nepomôže. Pri podsvetelnej rýchlosti je subjektívny a objektívny čas z hľadiska pilota totožný. Pri rýchlostiach blízkych rýchlosti svetla sa čas na palube lode zdá pozorovateľovi zo Zeme nesmierne spomalený, ale sám pilot nepozoruje nijakú zmenu.

Keďže let nadsvetelnou rýchlosťou obidve súčasné teórie relativity nepripúšťajú - i keď každá z trocha odlišných dôvodov - ani jedna sa nezaobera otázkou, čo sa bude odohrávať na palube lode letiacej nadsvetelnou rýchlosťou.

Tieto teórie dokonca nepripúšťajú, že by taká loď mohla existovať. Härtelova transformácia, na základe ktorej DFC-3 letí, je nerelativistická: hovorí, že čas plynúci pri nadsvetelnej rýchlosti na palube lode je totožný s časom, ktorý plynie pozorovateľom vo východiskovom a delovom bode cesty.

No keďže loď a pilot sú súčasťou toho istého systému a jedno i druhé je v Härtelovej rovnici vyjadrené jedinou vehčinou, nikomu nikdy nezišlo na um, že by pre pilota a pre loď mohli plynúť rozdielne časy. Už sama táto predstava bola absurdná.

Tisícosemsto jeden, tisícosemstodva, tisícosemstotri, tisícosemstoštyri...

Pre loď platí lodný čas, ktorý je totožný s časom pozorovateľa. Do systému Alfa Centauri dorazí o desať mesiacov. Ale pre Garrarda platí pilotský čas a tak sa zdá, že on ta nedorazí nikdy.

Zdalo sa to vylúčené, ale bolo to tak. Čosi - takmer celkom iste akýsi nečakaný fyziologický vedľajší účinok rýchlobehu na ľudský metabolizmus, účinok, ktorý sa, prirodzene, pri skúšobných letoch pilotovaných robotmi nedal nijako zistiť - zrýchlilo Garrardovo subjektívne vnímanie času a urobilo to dokonale.

Sekundová ručička sa pomaličky rozochvela. Vnútorňý mechanizmus kalendára jej začal dodávať energiu.

Sedemtisícštyridsaťjeden, sedemtisícštyridsaťdva, sedemtisícštyridsaťtri...

Pri čísle 7058 sa ručička vydala na skok k susednej čiarku. Trvalo niekoľko minút, kým tú maličkú vzdialenosť prekonala, a ešte viacej minút, kým úplne znehybnela. Ešte neskôr k nemu doľahol zvuk: Tok.

Garrardov mozog začal horúčkovo, no jednako chladne narábať s číslami. Keďže pri vyšších číslach trvá rátanie dlhšie, interval medzi dvoma tiknutiami je zrejme bližší k 7200 ako k 7058. Spätným prerátaním dospel Garrard rýchlo k rovnosti, ktorú potreboval: jedna sekunda lodného času sa rovná dvom hodinám jeho času.

Naozaj rátal celé dve hodiny? Nepochybne. Má teda pred sebou dlhú cestu.

Akú dlhú, to mu zrazu svitlo s ohromujúcou jasnosťou. Jeho čas je spomalený koeficientom 7200. K Alfe Centauri dorazí presne o 72 000 mesiacov.

Čo predstavuje...

Šesťtisíc rokov!

// II // PO TOMTO POZNANI GARRARD DLHO NEHYBNE SEDEL A kúpал sa v teplom pote, ktorý vôbec nechladol. Napokon, času je dosť, netreba sa ponáhľať.

Šesťtisíc rokov! S potravinami, vodou a vzduchom vystačí, vystačil by aj šesťdesiat tisíc rokov, ba aj šesťstotisíc rokov. Kým bude palivo - a palivo sa tvorí samo - loď bude bez ďalšieho uspokojovať všetky jeho potreby. Aj keby jedol každé tri sekundy objektívneho čiže lodného času (zrazu si uvedomil, že nebude môcť, lebo lodi trvá niekoľko sekúnd objektívneho času pripraviť a naservírovať jedlo, keď si ho rozkáže; bude rád, ak sa naje raz denne svojho času), nedostatok potravín mu hrozíť nebude. Túto možnosť, jednu zo základných možností katastrofy, konštruktéri DFC-3 eliminovali hneď v začiatkoch projektu.

Nikto však nepomyslel na prístroj, ktorý by obnovoval Garrarda. O šesťtisíc rokov z neho ostane iba vrstvička prachu na matne ligotavej palube DFC-3. Jeho mŕtvola ho istý čas pretrvá, lebo loď je sterilná - ale napokon aj mŕtvolu rozložia baktérie, ktoré má v zažívacom trakte. Za živa ich potrebuje na spracúvanie vitamínu B, no keď prestane existovať v podobe zložitej a jemne vyváženej bytosti, bez milosti ho skonзумujú, ako by skonзумovali hocikáku formu života. Slovom, Garrard zomrie, keď DFC-3 bude ešte pomerne blízko slnečnej sústavy. A keď sa o dvanásťtisíc zdanlivých rokov DFC-3 vráti na Zem, na jej palube nebude ani len jeho múmia.

Zimomriavky, ktoré ním prebehli pri tejto myšlienke, akoby nemali vzťah k tomuto zisteniu. Trvali nevýslovné dlho, a pokiaľ ich vôbec mohol posúdiť, prichodili mu ako zimomriavky vyvolané nástojčivým vzrušením - vôbec nie ako mrazenie, ktoré vlastne predchádza rozsudku smrti. Našťastie ho nezasiahli s takou neznesiteľnou prudkosťou ako pred chvíľou emocionálny záchvat. Keď sa pominuli - po dvoch sekundách - zanechali v Garrardovi pochybnosti. Čo ak je spomaľovanie času iba mentálnou záležitosťou? Možnože ostatné telesné procesy prebiehajú v lodnom čase.

Garrard si nemal prečo myslieť opak. Ak je naozaj tak, bude žiť v lodnom čase, a to by znamenalo, že aj ten najjednoduchší úkon bude trvať celé mesiace zdanlivého času. Ale v tom prípade bude žiť. Jeho mozog síce dorazí k Alfe Centauri o šesťtisíc rokov starší ako jeho telo, a azda aj šialenejší, ale bude žiť! Ak však jeho telesné procesy prebiehajú rovnako rýchlo ako mentálne, musí byť nekonečne obozretný. Bude sa musieť pohybovať pomaly a vynakladať čo najmenej energie. Ľudská ruka pri bežnom pohybe, akým je napríklad zdvihnutie ceruzky, prenáša ceruzku z jedného stavu pokoja do druhého stavu pokoja tým, že jej dodá zrýchlenie asi šesťdesiat centimetrov za sekundu - a musí ju, prirodzene, aj o toľko spomaliť. Keby chcel dodať kilogramovému kyvadlu, ktoré odmeriava lodný čas, zrýchlenie 4,33 m/sec2 vo svojom čase, musel by naň pôsobiť silou 450 kg. Problém nebol v tom, že by sa to nedalo, ale v tom, že by si to vyžiadalo toľko energie, ako pohnúť džípom, ktorý uviazol v závejoch. Ceruzku, o ktorej uvažoval, by rukou nezdvihol. Musel by sa do nej zaprieť celý. Lenže ľudské telo nie je stavané na stálu záťaž takého rozsahu. Ani ten najsilnejší vzpierač nezdvíha rekordné váhy od rána do večera. Tok.

Opäť kalendár; minula sa ďalšia sekunda. Alebo ďalšie dve hodiny. Určite sa to zdalo viac ako sekunda, ale menej ako dve hodiny. Subjektívny čas je, ako vidieť, nesmierne komplikovaná vec. Dokonca aj vo svete mikročasu - a v tom Garrardov mozog podľa všetkého pracuje - sa interval medzi dvoma tiknutiami zdá človeku kratší, ak sa intenzívne zaoberá dajakým problémom. To by mu pomohlo v čase, keď nebude spať, ale iba v tom prípade, ak pre ostatné telo neplatí rovnaký čas ako pre mozog. Ak je pravdou opak, potom povedie neuveriteľne činorodý, a možno aj celkom znesiteľný mentálny život po mnohé stáročia, kým bude hore, a potom bude takmer rovnako dlho milosrdne spať.

Obidva problémy - koľko energie môže vynaložiť a ako dlho mu bude spať mozog - sa mu vynorili v podvedomí naraz, kým nehybne sedel na lôžku, a obidva boh pomiešané. Po tiknutí kalendára loď - či lepšie, časť lode, ktorú Garrard videl zo svojho miesta - opäť celkom znehybnela. Ani hukot motorov nekolísal - frekvencia i hlasitosť ich chodu bola stála. A ešte vždy nedýcha. Nič sa nehýbe, nič sa nemení.

Pravdu mu odhalil práve fakt, že dosiaľ nezistil ani najmenší pohyb bránice či hrudného koša. Jeho telo pracuje v lodnom čase, lebo inak by bol už dávno zamdlel z nedostatku kyslíka. Tento predpoklad vysvetľoval aj tie dve neuveriteľne dlhé, zdanlivo bezdôvodné orgie emócií, ktoré pretrpel: bola to iba odozva endokrinných žliaz na čisto rozumové úvahy. Zistil, že nedýcha, zachvátila ho panika a chcel si sadnúť. Tieto impulzy dorazili z mozgu cez nervy do príslušných žliaz a svalov, keď na ne mozog dávno 1 zabudol, a vtedy nastala ozajstná, fyzická panika. Keď sa pominula, už sedel, ale príval adrenalínu zabránil, aby tento pohyb postrehol. Zimomriavky, ktoré prišli neskôr - už nie také prudké a zdanlivo súvisiace so zistením, že možno zomrie oveľa skôr, ako sa skončí cesta - boli v skutočnosti telesnou reakciou na skorší mozgový impulz; spôsobilo ich horúčkovité zaujatie, s akým rátal čas.

Bude si teda musieť dávať veľký pozor na zdanlivo chladné intelektuálne pochody, lebo inak za ne zaplatí dlhými a mučivými reakciami žliaz. Tak či onak, tento objav ho uspokojil a Garrard sa tejto spokojnosti oddal. Predsa mu neublíži, ak sa bude zopár hodín tešiť, a rozkoš, ktorú mu poskytnú žľazy, mu možno aj pomôže, ak naňho zasa príde depresia. Za šesťtisíc rokov bude mať dosť príležitostí, aby sa cítil pod psa, takže je najlepšie vychutnať všetky radosti a pripustiť, aby reakcia na ne trvala čo najdlhšie. Nastane ešte veľa chvíľ, keď bude musieť neľútostne zvládnuť paniku, strach, melanchóliu a iné pocity hneď v okamihu, keď sa mu zjavia v mozgu. Inak by ho uvrhli na štyri, päť, šesť, a možno aj na desať subjektívnych hodín do emocionálneho inferna. Tok.

Výborne: prešli dve Garrardove hodiny a vcelku nič sa nestalo, ba vôbec si neuvedomil ich plynutie. Ak si zvykne a prispôsobí sa tomuto poriadku, cesta azda nebude taká zlá, ako sa sprvu obával. Obrovskú časť z nej vyhrýzne

organizovaná živá bytosť, ktorá sa sformovala do kruhu a obkľúčila ho. Nie, je to viac bytostí. Alebo kombinácia toho všetkého. Ako sa to dostalo do lode, to bola záhada. Ale bolo to tu. Alebo - boh tu. "Ako počúvate?" spýtal sa zrazu tvor. Hlas, či skôr hlasy, prichádzali s rovnakou silou z každého bodu kruhu, no ani jeden sa nedal konkrétne určiť.

Garrardovi to prichodilo celkom prirodzené. "Počúvam - počúvame ušami. Aha!" Ukázal si na ucho. Táto odpoveď s dlhou reťazou samohlások mu znela komicky. V duchu si položil otázku, prečo hovorí takým čudným jazykom. "My-oni túžili takto ty-tvoj naladiť," povedal tvor. Z bohato zásobenej knižnice DFC-3 zrazu s buchotom spadla akási kniha.

"Túžili tam a tam a tam mnohých. Ty tvor-Garrard. My-oni sú clinesterton beademung, z celej lásky."

"Z celej lásky," zopakoval Garrard ako ozvena. Beademung používal jazyk, ktorým obaja hovorili, čudne, no Garrard ani tentoraz nenašiel nijaké logické vysvetlenie, prečo by reč beademunga mala byť nesprávna. "Ste... sú vy-oni z Alfy Centauri?" spýtal sa Garrard váhavo. "Áno, počúvame dvojčatá radioteles, ktoré vidieť tam za darmi-otvormi. My-oni zachytili, tvor-Garrard uctieval dvojčatá a vysielal k nim, nahlas i ticho. Ako počúvaš?"

Tentoraz tvor-Garrard pochopil otázku. "Počúvam Zem," odvetil. "Ale je veľmi tichá a nevidieť ju."

"Áno," povedal beademung. "To je súlad, nie prvý, ako náš. Vsechápajúci načúva tamojším milencom, nie na radioteles. Dovoľ mi-môj, aby ty-tvoj naladil na rodalentného beademunga a ostatných bratov a milencov cez kanál, čo vonia tvorovi-Garrardovi."

Garrard si uvedomil, že rozumie tejto reči bez ťažkostí. Zišlo mu na um, že schopnosť rozumieť cudziemu jazyku - tak, že si ho v mysli neprekladáme do vlastného - sa získava ťažko a dlhou praxou. Vzápätí sa v ňom však ozvalo: "Ale ved' to nie je cudzí jazyk, je to predsa tvoja materčina, angličtina," čo bola pravda. To, čo mu práve clinesterton beademung ponúkol, bolo nadmieru srdečné a on prekypoval porozumením a láskou na potešenie beademungov i vlastné; rozumelo sa to takmer samo od seba. Po tomto nasledovalo veľa spojení medzi lodami a tvor-Garrard sa naladil na súlad s beademungami. Zanechával svoju loď s mnohými darmi-otvormi v súlade pre lásku Vsechápajúceho a beademungovia predvádzali seba-svojich.

Okrem toho sa usiloval vysvetliť, ako nemiloval rýchlobeh, ktorý túžil iba po priestoroch a časoch a tvoril súčrtníkov. Rodalentný beademung túžil po rýchlobehu, ale ten sa na neho-nich nenaladil. Tvor-Garrard spoznal, že čas sa vyčerpal a musí znova počúvať Zem. "Naladím vy-ich na maximálnu lásku," povedal beademungom. "Budem uctievať radioteles Alfú a Proximu Centauri, ako v nebi, tak na Zemi! Ale teraz rýchlobeh môj-iný musí túžiť, strhne ma a budem uctievať súčrtníkov dosť ako ticho."

"Ale znova ťa naladíme," povedal clinesterton beademung. "Keď uctíš Zem. Si miláčikom Času, Vsechápajúceho. My-oni budú čakať toto zinenie."

Garrard tomu veľmi neveril, ale povedal: "Áno, my-oni budú znova hľadať beademungov na nejakom inom radiante. Z celej lásky."

Vtedy beademungovia chceli vyladiť zbožňovanie a zrazu sa zapol rýchlobeh. Loď s mnohými darmi-otvormi a tvorom-Garrardom ním-iným sa začala vzdalovať od rádiovkej dvojhviezdy.

A znova nastala pseudosmrť.

// III // KEĎ V NEKONEČNEJ TME GARRARDOVHO PSEUDOMŔTVEHO mozgu zablikotala prvá sviečička, DFC-3 bola vnútri obežnej dráhy Uránu. Keďže Slnko bolo ešte veľmi malé a veľmi vzdialené, pohľad z oblôčika neposkytol nič veľkolepé a Garrard prežil ešte takmer dva dni v posmrtnom spánku.

Počítače trpezlivo čakali. Už neboli imúnne na jeho podnety. Keby chcel, mohol by viesť loď k Zemi sám. Rátalo sa však aj s možnosťou, že bude mŕtvy. V takom prípade - keby sa po týždni neprebral - by znova prebrali vládu nad loďou. Začali vysielat' osobitným kanálom rádiové signály. O hodinu sa vrátil slabučký signál. Bol to iba smerový signál a vnútri DFC-3 sa nič neozvalo - ale stačil na to, aby ohromnú loď znova uviedol do pohybu.

Práve tento pohyb Garrarda prebral. Bol už pri vedomí, ale mozog mal ešte zahmlený po pseudosmrti. Pokiaľ mohol usúdiť, vnútrojškob kabíny sa vôbec nezmenil, iba na dlážke ležala kniha...

Knih! Zhodil ju tam clinesterton beademung. Ale čo je preboha clinesterton beademung? A za čím on, Garrard, plače? Celé sa to zdalo nezmyselné.

Nejasne sa pamätal na akýsi zážitok pri dvojhviezde Centauri..... dvojčatá radioteles...

Zasa také slovo. Akoby malo grécky koreň, ale on po grécky nevie - a okrem toho, prečo by Centaurania rozprávali po grécky? Naklonil sa dopredu a stisol gombík, ktorý odsúval kryt na prednom oblôčiku, v skutočnosti teleskope s obrazovkou. Zjavilo sa na nej zopár hviezd a na jednej strane hmlistá žiara, ktorá mohla byť Slnkom. Bola tam aj planéta veľkosti hrachu, ktorá mala z každej strany drobné výbežky podobné ušiam na šálke. Saturn. Nemožno si ho zmyliť. Pri lete ta ho z DFC-3 nevidel, lebo bol na opačnej strane Slnka. Zmyliť si ho však nemožno.

Garrard sa teraz vracia domov - živý a pri zdravom rozume. Naozaj pri zdravom rozume? To fantazírovanie o Centauranoch, ktoré naňho tak hlboko emocionálne pôsobí, veru nehovorí v prospech zdravého rozumu. No rýchlo sa rozptyľovalo. Keď zistil, premieľajúc si v hlave útržky 'spomienok', že plurál od beademung je beademungen, prestal brať tento problém vážne. Rasa Centauranov, ktorá hovorí po grécky, by predsa netvorila také nemožné nemecké plurály. To všetko je zrejme výplodom jeho podvedomia. Čo však naozaj objavil pri centauranských hviezdach? Na to si okrem nepochopiteľnej spletitej spomienok na Vsechápajúceho, lásku a beademungov nevedel odpovedať. Možno pri centauranských hviezdach nikdy nebol a preležal tu, studený ako makrela, celých dvadsať mesiacov.

Alebo to bolo dvanásťtisíc rokov? Po figľoch, ktoré rýchlobeh vystrájal s časom, sa to nijako nedalo určiť. Garrard panicky zapol teleskop. Kde je Zem? Po dvanásťtisíc rokoch...

Zem je tam! Rýchlo si však uvedomil, že to nič nedokazuje. Zem existuje už milióny rokov; dvanásťtisíc rokov je pre planétu nič. Aj Mesiac je tam. Jedno i druhé jasne vidieť na opačnej strane od Slnka - silný teleskop ich zachytil.

Garrard videl dokonca zrkadlenie Slnka na Atlantickom oceáne východne od Grónska. Počítače teda vedú DFC-3 k Zemi pod uhlom asi dvadsaťtri stupňov severne od roviny ekliptiky.

Ani Mesiac sa nezmenil. Rozoznal na ňom velikánsku bielu škvrnu, obdobu odblesku Slnka na Atlantickom oceáne. Je to pristávací orientačný bod, prach, ktorý roztrúsili na More výparov za čias prvých kozmických letov. Na južnom okraji je tmavý bod, čo môže byť len kráter Monilius. Ale ani to nič nedokazuje. Mesiac sa nemení. Prach, ktorý tam človek roztrúsil, pretrvá tisícročia - čo by ho na Mesiaci mohlo rozfúkať? Pristávací bod na Mori výparov má štyritisíc štvorcových míľ; čas naň nevlýva a ani človek ho nemôže odstrániť - náhodou ani zámerne - skôr ako za sto rokov. Keď raz poprášite také kusisko sveta bez atmosféry, zostane poprásené.

Garrard skontroloval hviezdy podlá máp. Ich konštelácia sa nezmenila. Napokon, prečo by sa mala zmeniť za krátkych dvanásťtisíc rokov? Hviezdy Veľkého voza stále smerujú k Polárke. Drakon sa ako gigantická páska stále vinie medzi obidvoma Vozmi a Kefeom a Kasiopeou. Tieto súhvezdia prezradili Garrardovi iba toľko, že na severnej pologuli Zeme je jar. Ale jar akého roku?

Garrardovi zrazu svitlo, ako to zistiť. Mesiac spôsobuje na Zemi príliv a odliv a akcia a reakcia sú vždy rovnaké, ale opačného smeru. Ak Mesiac pohne predmetmi na Zemi, pôsobí to aj naň - a tento účinok sa prejaví v jeho uhlovom momente. Vzdialenosť Mesiaca od Zeme sa zväčšuje každý rok o pätnásť milimetrov. Po dvanásťtisíc rokoch by sa jeho vzdialenosť od Zeme mala zväčšiť približne o dvesto metrov.

Dá sa to zmerať? Garrard o tom pochyboval, no jednako si pripravil tabuľku a prístroje a urobil zopár snímok. Počas výpočtov sa Zem priblížila. Keď dostal prvý výsledok - ktorý aj tak nebol na nič, lebo pripúšťal väčšiu toleranciu, ako bola vzdialenosť, ktorú chcel zmerať - Zem a Mesiac sa už v teleskope priblížili natoľko, že bolo možné urobiť presnejšie meranie. A také meranie je, kamarát, celkom zbytočné, povedal si Garrard ironicky. Počítač neprivedol DFC-3 k pozorovanému Slnku či planéte, ale k vopred vyrátanému bodu. Možnosť, že Zem a Mesiac nebudú pri návrate blízko tohto bodu, jednoducho nepripúšťal. Preto fakt, že je odtiaľto vidieť Zem, nezvratné svedčí o tom, že neuplynulo viacej času, ako bolo vyrátané. To všetko Garrard vedel. Jednoducho to mal v podvedomí. Všetky tieto výpočty robil len z jedného jediného dôvodu: lebo v hĺbkinách mozgu uviedol do činnosti mechanizmus, ktorý ho nútil rátať. Uviedol ho do činnosti už dávno, ešte keď chcel zmerať rýchlosť lodného kalendára - a ukázalo sa, že odvtedy stále ráta. To bolo jedno zo známych nebezpečenstiev spustenia takého mentálneho mechanizmu; teraz prinášalo ovocie v podobe zbytočných astronomických výpočtov. Toto poznanie malo ozdravujúci účinok. Skončil s výpočtami, uspokojac sa s približnými číslami, a ten tichý primitív hlboko v jeho mozgu konečne prestal rátať. Zvierať to svoje počítadlo celých dvadsať mesiacov. Garrard si povedal, že mozgu rovnako dobre padne, že už je za tým, ako jemu, Garrardovi.

V rádiu zapraskalo a úzkostlivo sa z neho ozvalo: "DFC-3, DFC-3, Garrard, počuješ ma? Žiješ? Tu dolu je od radosti všetko hore nohami. Garrard, ak počuješ, ozvi sa!"

Bol to Härtelov hlas. Garrard stisol radiacie páky tak křčovito, až sa mu bolestivo zaryli do dlaní. "Härtel, tu som. DFC-3 podľa plánu. Tu Garrard." A potom, sám nevediac prečo, dodal: "Z celej lásky."

Keď utíchlo počítačné nadšenie po návrate, Härtel sa hneď začal vypytovať na pôsobenie času. "Zaiste to rozširuje sústavu, v ktorej som pracoval," povedal. "Podľa mňa to budeme môcť vyjadriť v transformácii. A možno aj vylúčiť, pokiaľ ide o pilota. No, uvidíme." Garrard sa zamyslene pohrával s pohárom. V Härtelovej starej zapratanej pracovni v administratívnej budove sa cítil čudne, rovnako staro a stiesnene. Napokon povedal: "To by som nerobil, Adolf."

Myslím, že mi to zachránilo život."

"Ako?"

"Už som ti vravel, ako sa mi zdalo, že zomriem. Odkedy som doma, všeličo som čítal a prišiel som na to, že psychológovia vychádzajú z individuálnej ľudskej psychiky v oveľa menšej miere ako ty alebo ja. My dvaja sme prírodovedci, takže uvažujeme o svete ako o čomsi, čo je celkom mimo nás - čo treba skúmať, ale čo nemení naše ja. Ale toto staré solipsistické stanovisko je očividne dosť nesprávne. Veď už samotné naše osobnosti závisia do značnej miery od všetkých vecí malých i veľkých, ktoré nás obklopujú, ktoré existujú mimo nás. Keby sa ti dajako podarilo odrezať človeka od všetkých zmyslových vnemov, ktoré k nemu prichádzajú zvonka, v priebehu dvoch-troch minút by prestal existovať ako osobnosť. Pravdepodobne by zomrel."

"Koniec citátu. Harry Stark Sullivan," poznamenal Härtel sucho. "A ďalej?"

"Ďalej," pokračoval Garrard, "ďalej si predstav monotónne prostredie v kozmickej lodi. Absolútne nehybné, nemenné, tiché, bez života. Pri bežnom medziplanetárnom lete môže v takom prostredí občas preskočiť aj tomu najostrieľanejšiemu astronautovi. Tú typickú psychózu poznáš rovnako dobre ako ja. Celá osobnosť ti zmeravie, presne ako okolie. Zvyčajne sa pozviechaš až v okamihu, keď opäť nadviažeš kontakt s viac-menej normálnym svetom. Ja som však bol v DFC-3 odrezaný od okolitého sveta oveľa neľútostnejšie. Ani von som sa nemohol pozrieť - počas rýchlobehu nič nevidíš. Ani s domovom som nemohol nadviazať spojenie, lebo som sa pohyboval rýchlejšie ako svetlo. A navyše som zistil, že sa strašne dlho nebudem môcť pohnúť a že ešte aj prístroje, ktoré každý iný astronaut vníma v pohybe, vnímam nehybné. Aj tie znehybneli."

Keď sa čas začal zrýchľovať, bol som na tom ešte horšie. Prístroje sa začali hýbať, to áno, ale potom sa rozbehli tak rýchlo, že som ich nebol schopný vnímať. Znova všetko znehybnelo - a ja som vlastne zomrel. Zmeravel som ako celá loď okolo mňa a zostal som tak, kým trval rýchlobeh."

"Čo dokazuje, že čas a jeho účinky pracovali proti tebe," znova sucho poznamenal Härtel.

"Vôbec nie, Adolf. Pozri - tvoje motory pracujú v subjektívnom čase. Variujú ho na spojitkej krivke - od ,priveľmi pomaly' k ,priveľmi rýchlo' - a zasa naopak, tak sa aspoň nazdávam. A to je situácia spojitkej zmeny. Nebola však priveľmi zreteľná, a preto som upadol do pseudosmrti. Stačila však na to, aby ma uchránila pred totálnym zánikom, čo

sa zrejme prihodilo Brownovi a Cellimu. Obaja vedeli, že môžu vypnúť rýchlobeh, a práve pokus vypnúť ho ich zabil. Ja som však vedel, že sa nesmiem hýbať a že musím všetko akceptovať - a na moje veľké šťastie mi tvoja časová sínusoida umožnila prežiť."

"Hm, hm," pokyvoval hlavou Härtel. "To stojí za úvahu - ale medzihviezdny letom to na popularite nepridá." Upadol do mlčania a našpúlil tenké ústa. Garrard sa s chuťou napil zriedenej whisky.

Napokon Härtel prehovoril: "Prečo sa stále zhrýzaš tými Centauranmi? Veď máš za sebou kus dobrej práce. Že si hrdinom, to nič neznamená - tým sa môže stať každý hlupák; hlavné je," že si rozmýšľal tam, kde Brown a Cellini len reagovali. Je dajaké tajomstvo v tom, čo si objavil pri tých dvoch hviezdach?"

"Áno, je," prikývol Garrard. "Už som ti povedal aké. Keď som precitol z pseudosmrti, bol som ako taký plastický palimpsest, na ktorý si môže hocikto hocčo napísať. Moje prostredie, moje bežné pozemské prostredie, bolo ukrutne ďaleko. To, čo ma obklopovalo, bolo od začiatku nehybné. Keď som sa stretol s Centauranmi - ak som sa vôbec s nimi stretol, o čom stále pochybujem - stali sa v mojom svete tým najdôležitejším, a moja osobnosť sa zmenila, aby ich mohla prijať a porozumieť im. Proti tejto zmene som nemohol vôbec nič robiť.

Možno som im porozumel. Ale človek, ktorý im porozumel, nie je ten istý, s ktorým sa teraz zhováraš, Adolf. Teraz, na Zemi, tomu druhému nerozumiem. Hovoril po anglicky, ale mne to teraz prichodí ako hatlanina. Ak nerozumiem sám sebe z toho obdobia - a ja nerozumiem, ba vôbec neverím, že tým človekom bol Garrard, ktorého poznám - ako môžem vysvetliť stretnutie s Centauranmi tebe alebo ostatným? Našli ma v umele vytvorenom prostredí a zmenili ho tým, že doň vstúpili. Teraz, keď sú preč, si neviem na nič spomenúť. Ba neviem ani pochopiť, prečo si myslím, že hovorili po anglicky."

"Mali nejaké meno?"

"Pravdaže. Volali sa beademungovia."

"Ako vyzerali?"

"Nevidel som ich."

Härtel sa naklonil dopredu. "Ale potom..."

"Počul som ich. Aspoň myslím." Garrard mykol plecami a znova sa napil škótskej. Bol doma a vcelku tomu bol rád. No v labilnom mozgu akoby mu ktosi vravel: Ako v nebi, tak na Zemi. A potom tým istým hlasom, ktorý mohol byť aj jeho (prečo mu zišlo na um „on-iný“?): Je neskôr, ako si myslíš.

"Adolf," ozval sa, "znamená to koniec? Alebo budeme od tohto bodu pokračovať? Ako dlho potrvá, kým postavíme lepšiu loď, DFC-4?"

"Roky," odvetil Härtel a chápavo sa usmial. "Nič sa neboj, Garrard. Vrátil si sa, a to je výkon, aký sa druhým nepodaril. Nikto ťa tam nebude posilať znova. Podľa môjho názoru sa nám sotva podarí postaviť novú loď ešte za tvojho života. A keby sa aj podarilo, s jej vypustením sa nebudeme ponáhľať. Máme primálo informácií o tom, čo si tam objavil."

"Pôjdem!" vyhlásil Garrard. "Nebojím sa ta vrátiť - chcem ísť! DFC-3 už poznám, viem, čo treba robiť, a preto by som na nej mohol letieť znova a vrátiť sa s mapami, nahrávkami, fotografiami..."

"Naozaj si myslíš, že môžeme znova vypustiť DFC-3?" Härtelova tvár zrazu zväznela. "Celú ju rozoberieme, prakticky až na molekuly. To je prvý predpoklad na postavenie DFC-4. A teba nesmieme pustiť z očí. Nechcem byť krutý, ale zišlo ti na um, že tvoja túžba vrátiť sa môže prameniť z nejakého posthypnotického stavu? Ak je tak, čím väčšmi túžiš po návrate, tým nebezpečnejšie to môže byť pre nás všetkých. Musíme ťa vyšetriť rovnako dôkladne ako loď. Ak tí beademungovia chcú, aby si sa k nim vrátil, majú na to dôvod - a my ten dôvod musíme poznať." Garrard prikývol, ale vedel, že Härtel postrehol nepatrný pohyb jeho obvyklých vrások, ktoré sa mu zjavili na čele - zmrštenie drobných svalov, ktoré zastavujú tok slz, a tým vtláčajú tvári žiaľny výraz. "Slovom nehýb sa," povedal.

Na Härtelovej tvári sa zjavili zdvorilé rozpaky. Garrard však nemohol povedať viac. Vrátil sa do obvyčajného času ľudstva a už nikdy sa z neho nedostane.

Nedostane sa, hoci je tu ten nejasne sa pripomínajúci sľub a to, čo v ňom zostalo z tej celej lásky.

// I // TELEFÓN NA STOLE RUFUSA Sollenara sa ozval takmer tak tíško ako vrkanie smútiacej holubice. Sollenar stál od neho na päťdesiat krokov, leviu hlavu mal nachýlenú, ruky vsunuté do vreciek na nohavičkách a cez krištáľovú stenu s výhľadom na Manhattan Madel na nočný svet. Oblok bol tak vysoko, že časť výhľadu zastierali nízke mračná visiace nad riekami. Nad hlavou mal hviezdy a pod nohami mesto, vyznačené svetlami a prekypujúce svetlom. K Longislandskej základni klesala padajúca hviezda - medziplanetárna raketa - zanechávajúca za sebou čiaru ani ryhu na zasadennej bráne pekla. Sollenar to všetko vnímal, ale ako celok, nie jednotlivosti. Oči mu žiarili.

Keď počul telefón, zdvihol k ústam ľavú ruku. "Prosím?" Na ruke sa mu zaligotali viacúčelové prstene; prsty v nich vyzerali ako rebrovie drevených bojových lodí vystužené medenými plátmami.

Hlas jeho osobnej sekretárky vychádzal zo vzduchu pri stole a smeroval vzduchom do bodu pri jeho uchu. Sedela v kancelárii pri pulte s obrazkou kdesi v útrobach budovy a vravela: "Pán Ermine tvrdí, že má s vami dohovorenú schôdzku."

"Nie." Sollenar spustil ruku a opäť sa zahľadel na panorámu. Keď bol o dvadsať rokov mladší - riadil vtedy skromnú továreň na výrobu optických prístrojov, z ktorej žili tri generácie Sollenarovcov - nesmierne túžil po takom poste, aký má teraz, a po pocitoch, aké by mal mať podlá jeho predstáv človek na takomto mieste. No teraz sa cítil tak, ako si to vo svojich snoch vôbec nevedel predstaviť. Stáť tu je jedno, a stratiť na to právo a v poslednej chvíli ho opäť získať, je zasa čosi iné. Teraz vie, že tu bude nielen dnes, ale aj zajtra a pozajtra. Zvíťazil. Špekuláciu získal EmpaVid - a EmpaVid

mu môže dať všetko. Mesto pred ním nie je iba cenou, ktorú má pred očami. Je to dynamický systém, ktorý on, Sollenar, môže ovládať. Už to dokázal. On a mesto sú jedno. Mesto ho udržiava na hladine, podporuje ho tu vo výške, nad ním sú iba hviezdy a pod ním svetlom prestúpená hmla.

Telefón opäť zavikal: "Pán Ermine tvrdí, že tá schôdzka bola dojednaná naisto."

"Nikdy som o ňom nepočul." A ľavá ruka s viacúčelovými prsteňmi opäť klesla od Sollenarových úst. V takýchto vecičkách sa vyžíval. Zdvihol pravú ruku zahalenú v jemnučkóm čiernomodrom hodvábe, ktorým viedli ku končekom prstov striebřisté drôtičky. Spojil dva prsty a pred ním a za ním sa rozoznala hudba. Spojil iné dva prsty a z terasy na opačnej strane miestnosti, kde sa otvorili dvere, zaznel tichý ženský smiech. Vykročil k dverám. Vo vánku z terasy v nich zľahka povievala priehľadná drapéria. Cez ňu videl taburet a pri ňom zapálenú sviečku; vedľa na stojane chladené víno; dve krehké stoličky; v jednej z nich ho čakala Bess Allardyceová, štíhla, kráľovská - to všetko videl cez hmlistú drapériu, a mohlo to znamenať aj začiatok, aj koniec sna. "Pán Ermine vám pripomína, že schôdzka bola dohodnutá na výročnej večeri Medzinárodného združenia rozhlasových a televíznych spoločností roku 1998."

Sollenar dokončil posledný krok a zastal. Zamračil sa na ľavú ruku. "To je ten Ermine zo Zvláštneho oddelenia pre styk s verejnosťou?"

"Áno," odvetil hlas po chvíli.

Prsty na Sollenarovej pravej ruke sa zbehli do kužeľa. Spojovacie dvere sa zatvorili. Dievča zmizlo. Hudba stíchla.

"Dobre. Povedzte mu, nech ide hore." Sollenar si išiel sadnúť za stôl.

Dvere zazvonili. Sollenar zohol prst na ľavej ruke a dvere sa otvorili. Ďalším posunkom zažal svetlá pri dverách a stlmil ich nad sebou. Keď Ermine vstúpil, sedel v tieni.

Ermine bol oblečený v odevu hrdzavej farby. Bol štúplej postavy a v rukách nemal nič. Tvár mal okrúhlu a mäkkú s dlhými tmavými kotletami. Lebku mal lysú. Zastal hneď za prahom a povedal: "Rozsvietili by ste láskavo, aby som na vás videl, pán Sollenar?" Sollenar skrívil malíček.

Stropné svetlá v celej kancelárii sa mätko rozsvietili. Krištáľová stena sa premenila na zrkadlo, cez ktoré prenikali iba najsilnejšie svetlá mesta. "Chcel som vás vidieť prvý," povedal Sollenar. "Myslel som, že sme sa už stretli."

"Nie," odvetil Ermine, kráčajúc cez kanceláriu. "Pochybujem, že ste ma niekedy videli." Vybral z vrečka navštívenku a podal ju Sollenarovi. "Som nenápadný človek."

"Nech sa páči, sadnite si," vyzval ho Sollenar. "Čím vám môžem poslúžiť?"

"Momentálne môžem poslúžiť ja vám, pán Sollenar." Sollenar sa oprel. "Naozaj? A čím?" Zamračil sa na Ermina. "Keď som pristúpil na štatút prijatý na večeri v deväťdesiatom ôsmom, predpokladal som, že Zvláštne oddelenie pre styk s verejnosťou bude pre našu organizáciu cenným prínosom. Preto som zaň a za jeho právomoci hlasoval.

Nepredpokladal som však, že sa s ním dostanem do styku osobne. Teraz si spomínam, že máte vo vzťahu k členom Medzinárodného združenia neobmedzené plné moci."

"Od deväťdesiateho ôsmeho už prešlo dosť času," povedal Ermine. "Zrejme sa okolo nás vytvorili všelijaké legendy. Klebety a podobne."

"Áno."

"Naša funkcia však nie je iba donucovacia a sankčná, pán Sollenar. Pokiaľ vieme, neporušili ste nijaké nariadenie."

"Ani pokiaľ viem ja. Ale človek za týchto okolností nikdy nemá stopercentnú istotu." Sollenar ešte nevoľnil tvár do svojho typického očarujúceho úsmevu. "Som presvedčený, že o tom viete."

"Mám o čosi menej ambiciózneho staršieho brata, ktorý je v FBI. Keď som začal vo svojom zamestnaní, povedal mi, aby som u každého predpokladal, že bude reagovať ako zločinec. Áno, ako zločinec," zopakoval Ermine, nevenujúc pozornosť Sollenarovmu mimovoľnému zažmurkaniu. "To je jeden z faktorov, ktorý komplikuje povolania, aké máme ja a môj brat. Ale ja som vám prišiel poradiť, pán Sollenar. Iba poradiť."

"V akej veci, pán Ermine?"

"Vaša spoločnosť nedávno získala patenty na nový videosystém. V dôsledku toho má právo na výrobu a predaj nesmierne výnosného zábavného média. Fantasticky výnosného."

"Empa Vid," prikývol Sollenar. "Spolu s daným programom sa vysielajú rozličné podvedomé stimuly, vhodné pre ten-ktorý program. Do prijímača v domácnosti sú zabudované senzorické spätné väzby, ktoré určujú reakciu diváka na tieto stimuly. Tieto väzby niektorý stimul zintenzívňujú, iný potláčajú, aby sa vytvoril dokonalý emocionálny styk medzi divákom a programom. Inými slovami, Empa Vid je systém pre rozohranie divákových emócií. Prijímač je samostatnou jednotkou, je poloprenosný a nie väčší ako štandardný televízor. Empa Vid možno sledovať aj na štandardných televízoroch - pravda, program na bežnom televízore nevyznie, zdá sa chabý. Preto si zákazník po krátkom čase kúpi E V-prijímač." Sollenar sa vyžíval v opisovaní podstaty svojej výhry.

"Za veľmi rozumnú cenu. Presne tak, pán Sollenar. No mali ste dosť ťažkostí, aby ste medzi vysielacími spoločnosťami našli potencionálnych koncesionárov." Sollenar našpúlil ústa.

Ermine zdvihol ruku. "Predovšetkým išlo o to získať patenty od vynálezcu.

Vyjednával s ním aj Cortwright Burr."

"Vyjednával," prisvedčil Sollenar celkom iným hlasom.

"Súperenie medzi vami a pánom Burrom sa datuje oddávna a je intenzívne."

"Veľmi intenzívne," prikývol Sollenar, dívajúc sa rovno pred seba na jednu z prázdnych stien kancelárie. Tým smerom bolo sídlo Burrovej spoločnosti.

"Nechcem sa o tom ďalej rozširovať, lebo aj pán Burr je členom Medzinárodného združenia a teší sa rovnakej úcte ako vy, pán Sollenar. Vyskytli sa však aj iné ťažkosti, a to v dôsledku vysokých nákladov na vybavenie vysielacích staníc a celej siete na tento druh vysielania."

"Áno."

"Nakoniec ste sa presadili. Zdôraznili ste, a celkom správne, že ak čo len jedna stanica urobí tieto zmeny a ak sa len niekoľko EV-prijímačov rozmiestní na verejných miestach v okruhu dosahu vysielača, štandardná televízia vám nebude môcť konkurovať z dôvodov rapidného zníženia príjmov za reklamu."

"Tak je."

"A pred niekoľkými dňami sa vyriešili aj tieto posledné ťažkosti. Vaša firma EmpaVid sa stala hlavným akcionárom siete Transworld TV."

"Nechápem, pán Ermine, prečo to všetko opakujete? Chcete sa blysnúť svojimi vedomosťami? Všetky tieto transakcie sú už zaevidované v dôverných archívoch Medzinárodného združenia. V súlade so štatútom." Ermine zdvihol ruku.

"Zabúdate, že som prišiel iba preto, aby som vám poradil. Chcem vám povedať dve veci:

Po prvé - transakcie sú v archívoch Združenia preto, lebo sa týkajú veľkého počtu členov a ide tu o veľký kapitál. A po druhé - výlučné postavenie Transworldu podľa štatútu Združenia potvrdí iba dovtedy, kým nasýtenosť trhu nedosiahne tridsaťtri percent. Ak je EV taká dobrá, ako sa zdá, bude to onedlho. V tej chvíli sa Transworld nebude môcť účinne brániť proti porušovaniu patentových práv konkurentmi. Potom bude celé členstvo Združenia a väčšina kapitálu závisieť od EV. Väčšina tohto kapitálu sa už dala do pohybu. Celá táto štruktúra teda v konečnom dôsledku závisí od solídnosti spoločnosti Sollenar. Ak akcie Sollenaru klesnú, nielen vy, ale aj mnohí členovia Združenia sa dostanú do ťažkostí.

Inými slovami - Empa Vid musí byť úspešný."

"To všetko viem. Ale nehrozí nijaké nebezpečenstvo. Mám všetky patenty, ktoré sa týkajú tejto veci. Nehrozí, že by systém EV rapidne zastaral."

"Na Marse sú inžinieri," poznamenal Ermine. "Marťanskí inžinieri. Je to vymierajúca rasa, ale nikto nevie, čo ešte môžu urobiť."

Sollenar zdvihol masívnu hlavu.

Ermine pokračoval: "Dnes neskoro večer sa moje oddelenie dozvedelo, že Cortwright Burr konzultoval niekoľko týždňov s Marťanmi. Zostrojili mu akýsi prístroj. Priletel linkou, ktorá pristála pred niekoľkými minútami." Sollenar zaťal päste. Svetlá zapukotali, zhasli, znova sa rozsvietili a celá miestnosť zastenala. Z terasy doľahol preľaknutý výkrik a ozval sa zvuk rozbíjajúceho sa skla. Ermine prikývol, ospravedlnil sa a odišiel.

O chvíľu vyšiel na chodník pri Sollenarovej budove. Pustil sa lesoparkom, prešiel cez spenený potôčik a zamieril k hlavnej triede. Pri živom plote zastal, aby si odtrhol kvet a nadýchal sa vôňou. Odchádzal, držiac ho v obnažených prstoch.

// II // RUFUS SOLLENAR, PRIPÚTANÝ POD VZNÁŠADLOM, pomaly doplachtil nad budovu Cortwrighta Burra.

Budova bola ako pavúk - dotýkala sa zeme iba nohami. Jej široká, plochá masa sa rozprestierala nad niekoľkými blokmi domov ako slnečník. Sollenar riadil pomocou rakiet so stlačeným vzduchom, ktoré boli vysoko nad ním v hnacej jednotke z plastickej látky naplnenej héliom. Z celého tohto systému mohli mestské protiletadlové radary zachytiť iba Sollenarovo telo. A on sám bol zahalený v dlhých, matne čiernych povievajúcich kovových stuhách. Pre ľudský zrak bol beztvárny predmetom, ktorý neodráža svetlo. Pre elektronické senzory bol predmetom, ktorý sa vzniesol vo víre vetra dakde zo smetiska. Pre všetky zmysly všetkých zainteresovaných tam takmer ani nebol - a preto mal príležitosť na dokonalú vraždu.

Zastal pri Burrovom obluku. Vnútri sedel muž schúlený nad písacím stolom. Čo to má v rukách - ambrové jablčko?

Sollenar si pripevnil postroj ku kraju rímsy. Zaprel sa do nej, topánky s podrážkou z penovej gumy pritisol na oblok, ľavou rukou sa dotkol skla a opísal ňou kruh. Potisol a na koberec v Burrovej pracovni čosi duto dopadlo. Sollenar už nemal pred sebou nijakú prekážku. Pritisol si kolena na hrúd a vymrštil sa vpred s pištoľou v pravej ruke. Potkol sa, klesol na kolena, ale pištoľ držal namierenú.

Burr sa náhle za stolom vzpriamril. Neveľkú oranžovozlatú kovovú guľu s tmavými pásmi bronzu a so špirálovitými výbežkami na povrchu stále zvieral v rukách. "Vy!" skríkol, keď Sollenar vypálil. Sollenar, s ťažkou dychčiac, pozoroval, ako náboj trafil Burra. Trup mu hodilo dozadu rýchlejšie ako údy a hlavu. Pištoľ s tlmičom takmer nebolo počuť. Burr sa užasnúť zrútil pri stene.

Sollenar, celý bledý a slabý, vykročil k zlatej guľi. V duchu si položil otázku, odkiaľ vzal Shakespeare taký príklad - odkiaľ mohol vedieť, že starci majú v sebe toľko krvi?

Burr mu podával guľu. Kráčať k nemu od steny, akoby ho chcel objasť, oči mal rozšírené hydrostatickým tlakom, odev začervenený a v tele mu pukotali dolámané kosti. Bolo to čudné, ale nebol mŕtvy. Sollenar, celý sa trasúc, znova vypálil.

Burra opäť hodilo dozadu. Narazil do steny a guľa mu vypadla z roztvorených prstov.

Ambrové jablčko, pomaranč, alebo čo už to bolo, vyzeralo cenné. Kotúľalo sa preč a Sollenar sa za ním vrhol. Burr sa pohol, aby mu v tom zabránil, tvár takmer bez čŕt, zhrbený pod neviditeľným bremenom, ktoré sa len neochotne poddávalo stonajúcemu chrchtu. Sollenar o krok ustúpil.

Burr urobil krok za ním. Zlatá guľa ležala v náprotivnom kúte. Sollenar panicky zdvihol pištoľ a znova vystrelil. Burr zaspätkoval, pokrútil rukami ako ramenami veterného mlyna a spadol na guľu. Sollenarovi tiekli po lícach slzy. Urobil krok... a Burr v kúte zdvihol hlavu a začal zbierať sily, aby mohol vstať.

Sollenar ustúpil k obluku. Odtiaľ vyprázdnil do Burra celý zásobník, pričom mu od spätných nárazov pištole mykalo celým predlaktom dozadu. Dychčiac sa vyteperil na obločný rám, zapol sa do postroja a obzrel sa... V tej chvíli Burr - rozstrieľaný, krvácajúci, celé telo dokaličené - vykročil cez pracovňu.

Sollenar sa odrazil od obločného rámu a ťarbavo pomykal riadiacim mechanizmom. Vysoko nad ním sa uvoľnila záťaž a hneď sa rozptýlila vo vzduchu. Sollenar sa vzlykajúc vzniesol do výšky...

A Burr stál pri obluku, dodrúžgané ruky na hranách vyrezaného kruhu v skle, a rozšírené oči nespúšťal zo Sollenara, ktorý letel pod záhadným nebom.

Na mieste, kde pristál, na streche svojej budovy, mal Sollenar zariadenie, ktoré ukrylo pištoľ a ostatnú výstroj. Úvahy, prečo Burr nezomrel hneď, odložil na neskoršie. S prázdnyimi rukami sa vrátil do pracovne. Tam si zavolať právnikov a oznámil im presný čas odchodu a príchodu, viediac, že otázka rokovania s mestskými úradmi je tým vyriešená. Bolo to jednoduché, nijaký svedok nemôže nič skomplikovať. Kiežby bol býval rozhodnejší a vzal Burrovi vec, po ktorú vlastne šiel. Isteže, aj keby ho - toho starca s tenkými údmi a škrvmitou pleťou - pištoľ nebola zabila, mohol toho tenkonohého zakrvaveného tvora - toho fľakatého pavúka - odsotiť nabok a dovliecť sa k obluku i s korisťou, čo by sa hneď ten starigán bol naňho prisal a zakvačil sa mu do nôh a habkal rukami po dajakej opore v jeho temnom háve - ten zlomený stavec, čo nechcel umrieť.

Sollenar zdvihol ruku. Veľký oblok smerom na mesto znepríehľadnel. Bess Allardyceová ticho zaklopala na dvere z terasy. Sollenar sa nazdával, že sa už pred niekoľkými hodinami vrátila do svojho bytu. S trýznivou rozkošou otvoril dvere a usmial sa na ňu, cítiac, ako mu na líkach pukajú zaschnuté stružky slz.

Vzal ju za vystreté ruky. "Čakala si ma," vzdychol. "Takú krásavicu neslobodno nechať dlho čakať."

Opätovala jeho úsmev. "Poďme sa pozrieť von na hviezdy."

"Nie je zima?"

"Pripravila som horúci mušt. Môžeme popíjať a snívať."

Nechal sa odvieť na terasu. Oprel sa o parapet a rukou objal chvejúci sa Bessin pás. Jeho kepeň im obom prikryl plecيا.

"Bess, nechcem sa ťa spýtať, či by si so mnou zostala za každých okolností."

Ale možno príde čas, keď neznesiem život v tomto meste. Čo potom?"

"Neviem," odvetila úprimne.

V tej chvíli položil Cortwright Burr medzi nimi ruku na parapet. Sollenar hľadel na napäté hánky, ktoré držali celú váhu tela, visiaceho na hladkom priečelí budovy. Ozval sa škrabavý zvuk a zjavila sa druhá ruka, naslepo habkajúca po opore. Našla ju a zakvačila sa do kameňa. Prsty sa napli a ich končeky sa sploštili pod váhou tela, ktoré chcel Burr vytiahnuť na úroveň parapetu.

"Pozri!" skríkla prekvapená Bess. "Pozri, ako si doráňal ruky, keď sa sem šplhal!" Nato odskočila od Sollenara a zdesene si pritisla na ústa ruku. "Preboha, veď sa sem nemohol vyšplhať! Tak vysoko!" Sollenar bil po rukách malíkovou hranou, zasahoval ich tvrdými trénovanými údermi, ktoré sa naučil v atletickom klube.

Kosti sa na kameni triestili. Len čo hánky povolili, ruky zmizli a zostali po nich iba šmuhy. Sollenar pozrel ponad parapet. Burr sa strácal z dohľadu, črtajúc sa oproti svetlám chodníka a ulice. Scvrkol sa do bodky. Keď dopadol do potoka a voda sa rozstrekla na všetky strany, zablysol sa v nádhere svetiel ako drahokam a navždy zmizol. "Odíď, Bess! Nechaj ma samého, prosím ťa!" skríkol Rufus Sollenar.

// III // RUFUS SOLLENAR CHODIL HORE-DOLU PO PRACOVNI. Ruky držal pokojne pred sebou, prsty mal rozťahnuté a meravé.

Ozval sa telefón a sekretárka povedala: "Pán Sollenar, o desať minút máte byť na výročnom plese Transworld TV. Je to protokolárny záväzok prvoradej dôležitosti."

Sollenar sa zasmial. "Za taký som ho aj pokladal, keď som ho takto klasifikoval."

"Chcete odvolať účasť, pán Sollenar?" spýtala sa sekretárka zdvorilo. Pravdaže, pomyslel si Sollenar. Mohol účasť odvolať tak ľahko ako kráľ svoju korunováciu.

"Burr, ty lotor, čo si mi to urobil?" spýtal sa vzduchu a telefón povedal: "Prosím?"

"Povedzte sluhovi, že idem," rozhodol sa Sollenar. Nechal telefón telefónom. Dlance pred telom sformoval, akoby v nich držal niečo guľaté. Pevný stisk prázdnoty môže byť mocnejší ako hocijaká trofej, ktorú drží dodrúžganá ruka.

Sollenar sa chystal na ples a v hrudi mu sedelo čosi, čomu nechcel pozrieť do očí. Bol to strach.

Chvíľu nato, ako sa skončil prvý tanec, Malcolm Levier z miestnej odbočky Transworldu pozrel ponad Sollenarovo plece a poznamenal: "Tanto je Cort Burr, oblečený ako obesenec."

Sollenar, ligotajúci sa v mediciovskom kostýme, sa neobzrel. "Naozaj? A čo tu chce?"

Levier nadvihol obočie. "Vlastní zopár akcií. Preto sem má prístup. Ale oneskoril sa." Levier mľaskol. "Teda, muselo mu trvať, kým to na seba navliekol!"

"Je to nevkusné?"

"Pozrite sám."

"Keby len to! Pôjdem sa s ním pohovárať! Prepáčte, Levier." Až vtedy sa obzrel a zamieril k nemu.

Ale Cortwright Burr bol iba lepenkovou imitáciou samého seba, ako ho Sollenar poznal. Stál pri kraji hlavného vchodu, oblečený v čierno-červenom háve, na rukách čierne kožené rukavice a v nich barlu z obyčajného oškúleného dreva. Na hlave mal kapučnu z vrecoviny, ktorá mu zakrývala oči. Tvár mal poprášenu sivým púdom a líca mu prehlbovali temné tieň. Sollenar sa k nemu blížil a on sa ani nepohol.

Ako k nemu kráčať, sledovali ho všetky oči. Boli zvedavé, kam mieri, až napokon našli Burra. Hluk sa znateľne stíšil, lebo v zábave pokračovali iba menej významní hostia. Dôležité osobnosti zmĺkli a pozorovali, čo sa robí. Panoval všeobecný názor, že Burr sem prišiel v tomto truchlivom nechutnom odeve ako nemá, šialená výčitka svojmu premožiteľovi. Vyzeral ako mŕtvola. Ba ešte horšie.

Čo mu Sollenar povie? Všetkým by bolo odľahlo, keby Burr odišiel na svoje majetky alebo do iného mesta. New York

už preňho nebol. Čo mu Sollenar povie, aby odišiel tam, kam zo slušnosti nevie odísť sám? "Cortwright," oslovil ho Sollenar tak, aby to počuli iba oni dvaja, "vaša marťanská nesmrteľnosť funguje. Blahoželám!" Burr neodvetil.

"Dostali ste ju navyše, čo? Predvídali ste, čo urobím, však? Vedeli ste, že budete potrebovať ochranu. Zaplatili ste Marťanom, aby vás urobili nezraniteľným? Dobrý systém. Pôsobivý. Kto by si bol pomyslel, že Marťania sú takí šikovní? Ale kto vás tu bude teraz rešpektovať? Odíďte z mesta, Cortwright. Prepásli ste šancu. Pre týchto ľudí ste mŕtvy - zostala vám iba koža.

Burr nenápadne nadvihol okraj svojej masky z mäsa. Až tam bol, pod ňou. Kapučňa sa kúsok odchýlila a na oči mu dopadlo svetlo; Sollenar sa mylil - neostala z neho ani len koža!

"Nie, Cortwright! Nie!" šepol Sollenar. "Nie, máte pravdu - proti tomu sa nemôžem postaviť."

Obrátil sa k zhromaždenej spoločnosti. "Dobru noc!" skríkol, uklonil sa a vyšiel z plesovej siene. q Ktosi šiel za ním k výťahom. Sollenar sa neobzrel.

"Mám s vami ďalšiu schôdzku," ozval sa za ním Ermine.

Zišli na chodník. Sollenar povedal: "Ned'aleko je kaviareň. Tam sa môžeme pozhovárať."

"Boh by sme priveľmi na očiach, pán Sollenar. Prechádzajme sa a tak debatujme." Ermine ho vzal zľahka za lakeť a usmernil ho. Sollenar si až teraz všimol, ako dômyselne je oblečený: nikto by neuhádol jeho pravý vzhľad.

"Ako chcete," pristal.

Pomaličky vykročili a Ermine sa ozval: "Burr vás chce uštváť na smrť. Je to preto, že ste sa ho pokúsili zabiť? Zmocnili ste sa toho marťanského tajomstva?"

Sollenar pokrútil hlavou.

"Teda ho nemáte," vzdychol Ermine. "To je zlé. Budem musieť urobiť protiopatrenia."

"Ale v súlade so štatútom," povedal Sollenar. "A podľa zásady, že vládna moc nemá zasahovať do obchodu."

Ermine zdvihol hlavu a zažmurkal. "Podľa zásady, že vládna moc nemá zasahovať do obchodu? Pán Sollenar, viete vy vôbec, koľkí členovia sú zviazaní s vaším kapitálom? A vy, ako vidím, ich chcete stiahnuť so sebou. Nie, pán môj! Moje oddelenie teraz bezodkladne oznámi technickému i poradnému výboru Združenia, že pán Burr má podľa všetkého lepší systém ako vy a že najlepšie bude zbaviť sa akcií firmy Sollenar."

"Tam je lavička," ukázal Sollenar. "Sadnime si."

"Ako si želáte." Sollenar si sadol, ale Ermine ostal nad ním stáť.

"Čo chcete, pán Sollenar?"

"Chcem, aby ste mi pomohli. Oznámili ste mi, čo má Burr. Ešte vždy je to niekde v jeho budove. Máte prostriedky, ako sa toho zmocniť. Urobte to!"

"Nezasahujeme do obchodov, pán Sollenar. Prišiel som vám iba poradiť. Viac urobiť nemôžem."

"Keby som vás vzal za spoločníka, mohli by ste?"

"Peniaze?" Ermine sa zasmial. "Pre mňa? Poznáte podmienky, za akých vykonávam svoje povolanie?" Keby bol Sollenar porozmýšľal, bol by si spomenul. Ermine si obnažil ľavú ruku a zahryzol si do nej. Potom mu ruku ukázal. Keď prehovoril, v hlase nemal ani náznak bolesti či rozochvenia: "To nie je legenda, pán Sollenar. Je to pravda. Členovia nášho oddelenia sa rok po nervovej operácii učia chodiť bez citu v nohách, brať predmety bez citu v rukách a nerozmiaždiť ich, nepustiť na zem a neublížiť si. Naše svetské pôžitky sú iba sluchové, čuchové a vizuálne. Dajú sa ľahko uspokojiť a nestojí to veľa. Naše sny sú výhradne vnútorné, pán Sollenar. Po tejto operácii niet návratu. Čo by ste mi teda mohli ponúknuť alebo kúpiť?"

"A čo si môžem kúpiť ja?" Sollenarovi klesla hlava medzi plecia. Ermine sa k nemu naklonil. "So zúfalstvom sa musíte vyrovnáť sám. Ja som za vami prišiel úradne."

Ukazovák zdvihol Sollenarovu bradu. "Fyzický zásah by bol teraz protiprávny. Treba však veci zariadiť tak, aby členovia Združenia, ktorí závisia od vás, neprišli o kapitál investovaný do EV. Je to jasné, pán Sollenar? Týmto je vám to uložené pod hrozbou sankcií Zvláštneho oddelenia pre styk s verejnosťou." Pozrel na hodinky. "Dané na vedomie o jedna dvadsaťsedem mestského času."

"Jedna dvadsaťsedem," zopakoval Sollenar. "Mestského času." Vyskočil na rovné nohy a rozbehol sa k stanovišťaťu taxíkov. Ermine za ním pochybovačne hľadel.

Rozhrnul si odev, vybral lekársky kufřík, ktorý nosil stále so sebou, a postriekal si ranu na predlaktí koagulátorom. Kufřík odložil, napravil si odev a vykročil tým istým smerom, ako utekal Sollenar. Zdvihol ruku a vedľa neho sa zniesol taxík. Ukázal vodičovi preukaz a taxík sa vzniesol, svietiac výstražnou svetelnou kombináciou, pri ktorej sa mohol pohybovať oveľa rýchlejšie ako predpisy dovoľovali Sollenarovi.

// IV // LONGISLANDSKÁ ZÁKLADŇA SA TÝČILA NA NOSNÍKOCH K hviezdám ako velikánsky skok kengury.

Celá sa jagala kovom a sklom, akoby bola medziplanetárnym navigačným bodom. Rufus Sollenar sa prechádzal po jej promenádach vyrovnaným krokom, držiac ruky nehybne pripažené. Onedlho mal nasadnúť na raketu na Mars. Keď raketa vyrazila od Zeme k Marsu, vzpriamene a majestátne zaujal miesto v salóne a odmerane uchliapkával z pohárika.

Ermine si sadol vedľa neho.

Sollenar naňho pokojne pozrel. "Myslel som si to."

Ermine prikývol. "Pravdaže. Zabezpečil som sa. Bol som tu pred vami.

Nemám nič proti tomu, aby ste išli na Mars. Nezasiahnem do obchodu. Za predpokladu, že idem i ja."

"Hm. Vypijete si niečo?" ukázal na pohárik.

Ermine pokrútil hlavou. "Nie, ďakujem," odvetil vyrovnané.

"Teda aj jazyk?" spýtal sa Sollenar.

"Aj jazyk, pán Sollenar. Necitím nijakú chuť, nijaký dotyk." Ermine sa usmial. "Ale ani pokušenie."

"Nuž dobre," odvetil Rufus Sollenar rázne. "Do priletu máme niekoľko hodín. Vy si sedzte a snívajte svoje vnútorné sny a ja si budem snívať svoje."

Odvrátil sa a zložil ruky.

"Pán Sollenar," oslovil ho Ermine ticho.

"Prosím?"

"Znova som tu s vami úradne v súlade so štatútom."

"O čo vám ide tentoraz, pán Ermine?"

"Nemôžete zomrieť na neznámom mieste, pán Sollenar. Poistka na váš život stúpila závratne vysoko. Členovia Združenia nemôžu čakať predpísaných sedem rokov, kým vás vyhlásia za mŕtveho. Môžete si robiť, čo chcete, pán Sollenar, ale ja musím byť pri vás, keď zomriete. Odteraz sa od vás nepohnem."

Sollenar sa usmial. "Nechcem zomrieť. Prečo by som mal zomrieť, pán Ermine?"

"Nemám potuchy. Ale poznám povahu Cortwrighta Burra. Nie je to on, čo sedí tamto v kúte? Svetlo je tu slabé, ale vidí sa mi, že ho spoznávam." Burr, sediaci oproti nim, zdvihol hlavu a pozrel Sollenarovi do očí. Zdvihol ruku, azda tým chcel naznačiť pozdrav. Rufus Sollenar hľadel pred seba. "Dôstojný protivník, pán Sollenar," poznamenal Ermine.

"Húževnatý, nemilosrdný, dôvtipný. A predsa..." Zdalo sa, že Ermine sa na okamih dostal do rozpakov, "...predsa sa mi vidí, pán Sollenar, že vás dostal dosť ľahko. Čo sa medzi vami stalo po mojej prvej návšteve?" Sollenar sa hrozivo usmial. "Rozstrieľal som ho na kúsky. Keby ste mu odhrnuli kus tváre, sám by ste videli."

Ermine vzdychol. "Až do tejto chvíle som dúfal, že svoj podnik ešte zachránite."

"Ľútosť, pán Ermine? Ľútosť pre šialeného?"

"Iba záujem. Ja sa nijako nezúčastňujem na vašom svete, pán Sollenar. Budte rád. Už nie som taký dôverčivý, ako som bol, keď som pred mnohými rokmi podpísal zmluvu so Združením."

Sollenar sa zasmial a potom vrhol pohľad do kúta, kde sedel Burr. Loď pristála na letisku Abernathy v Aresii, meste vybudovanom podľa pozemského vzoru. Narýchlo postavené prefabrikované budovy sa tísli na okraji púšte.

Na horizonte sa črtala marťanská usadlosť - budovy boh tak šikovne zasadené do krajiny a také opustené a nahľodané časom, že pri zbežnom pohľade by ich človek nezbadal. Sollenar už bol na Marse - na výlete. Videl domorodcov v ich bezmenných sídliskách - bezočivých, zlostných, slabých. Platený sprievodca mu povedal, že obchodujú s pozemšťanmi. "Povedzte, Ermine," povedal Sollenar ticho, keď prechádzali vestibulom letiska, "keby som sa chcel od vás odlúčiť, máte ma zabiť, však?"

"Je to len procedurálna otázka, pán Sollenar," odvetil Ermine. "Nemôžeme si dovoliť riskovať kapitál toľkých členov Združenia." Sollenar vzdychol. "Keby som bol na mieste iného člena, bol by som všetkými dvadsiatimi za. Môžeme si tu niekde prenajať auto?"

"Chcete ísť za inžiniermi? Myslíte, že majú niečo cenné na predaj?"

"Chcem im niečo ukázať," odvetil Sollenar. "Čo?"

Zabočili do chodby, z ktorej sa rozbiehali iné chodby, ale vládol tu pomerný pokoj. "Podďte sem," povedal Sollenar, ukážuc hlavou na jednu z nich. Z vestibulu ani z hlavnej chodby sem nebolo vidieť. "Len podďte, ešte kúsok."

"Nie." Ermine zastal. "Zašiel som už príďaleko. Je tu tma."

"Prineskoro ste sa zbadali, pán Ermine," povedal Sollenar a jeho ruka sa vymrštila.

Jednou hranou mu zasadil úder na plexus solaris a druhou z boku na krk, ale nie tak mocne, aby ho zabil. Ermine spadol na zem, lebo od nedostatku kyslíka sa mu zatmelo pred očami, a Sollenar ticho zahrešil, že nemôže vraždiť. Potom sa rozbehol preč. Erminovo telo inštinktívne bojovalo o vzduch.

Sollenar išiel tak rýchlo, aby to nebolo nápadné. Cestou sňal zo steny dýchací prístroj. Na stanovišti taxíkov povedal taxikárovi, kam chce ísť, a cestou sa stále obzeral. Od chvíle, čo položil nohu na pôdu Marsu, Cortwrighta Burra nevidel. Vedel však, že Burr ho skôr či neskôr nájde. Ermine sa o chvíľu postavil. Taxík so Sollenarom už bol ďaleko. Ermine mykol plecami a zamieril k miestnej rozhlasovej stanici. Hned mu prideliť oddelený stôl, strelnú zbraň a osobitnú linku do Združenia. Keď mu z oddelenia na Zemi potvrdili spojenie, hlásil: "Sollenar je na ceste k marťanskému mestu. Chce duplikát Burrovho vynálezu, pretože originál rozbil, keď zabil Burra. Idem za ním a s konečnou platnosťou všetko usporiadam. Disorientácia, ktorú som už hlásil, sa rapidne zhoršuje. Má čoraz neprimeranejšie reakcie. Počas letu ustavične hľadel na prázdne sedadlo, akoby tam niečo videl. Keď naňho človek prehovorí, často akoby počul niečo iné. Dúfam, že chytím jeden z najbližších spiatocných letov."

Nemalo význam čakať na potvrdenie zo Zeme. Ermine odišiel. Zašiel na stanovište taxíkov a zaplatil závratnú sumu za odvezenie za hranice mesta Aresia.

Zblízka vyzeralo marťanské mesto ako smetisko rozdrúzaných hrcov. Rozrúbené steny a strechy trčali k nebu v nemožných uhloch. Pod nohami sa váľali úlomky sklovitej hmoty, ktoré tvarom nezapadali do nijakej predstaviteľnej konštrukcie. Tvorili mozaiku, akú nebolo vidieť v nijakom kostole, a keď po nich Sollenar náhlivo kráčal, uhýbali mu pod nohami. Čo sa z Aresie zdalo ako neporušené priečelie sivohnedej farby, bola červeno-zeleno-belasá fasáda. Vznikla pred mnohými stáročiami a odvtedy pustla, ale ešte bolo vidieť, aké ostré boh kedysi jej farby. Hore sa rozprestieralo slivkovomodré nebo ako mrazivá membrána a vietor len fúkal a fúkal.

Tu a tam videl Sollenar marťanské ruky a hlavy, vytŕčajúce z ruín. Sochy. Mieril do centra marťanského mesta, kde zostalo zopár neporušených stavieb. Na vrchole jednej hromady ruín sa obzrel. Zbadal prach, ktorý zviril taxík vracajúci sa do mesta. Predpokladal, že naspäť pôjde peši - na marťanskej pláni možno niekoho stretne. Kiežby sa Ermine nemiešal do jeho vecí. V riedkom vzduchu pátral, či nikde na planine nezbadá plahočiaci sa bod - Cortwrighta Burra.

Ešte tu nie je.

Obrátil sa a zbehol dolu zradným svahom.

Došiel na okraj udržiavanej oblasti. Po sutinách tu nebolo ani stopy. Starodávne chodníky boli čisté a sochy sa vzpriamene týčili na podstavcoch. O tom, že tu kedysi stáli domy, svedčili iba ich dopukané priečelia. Prerezávali sa cez vetrom sčerený piesok, ktorý bolo treba ustavične odpratávať z ulice, a spolu so sochami, nehybnými ako nádej, lemovali Sollenaarovu púť. Pred sebou zbadal budovu inžinierov. Nablízku nebola nijaká hromada sutín, z ktorej by videl, či ho Ermine prenasleduje. Sajúc kyslík z dýchacieho prístroja, došiel k budove marťanských inžinierov. Na záručný bol zvukový pásik. Sollenaar doň ostro zaškrabol nechtami a zosilnená vibrácia, vedená cez duté steny, zahrnela jeho prosbou o vstup.

// V // DVERE SA OTVORILI A STALI VNICH MARŤANIA. BOLI ŠTÍHLI a súmerní a tváre im lemovalo tkanivo pripomínajúce kožu. Z vrchnej pery im vyrastal tvrdý roh. Ústa mali našpúlené, akoby ustavične prichytné prežúvať. Nebol na nich príjemný pohľad, a ako Sollenaar vedel, aj v styku boli nepríjemní. Lenže Cortwright Burr s nimi vyjednával a musí s nimi vyjednávať aj on, Sollenaar.

"Vie tu niekto po anglicky?" spýtal sa.

"Ja," ozval sa Marťan, ktorý stál uprostred, ledva otvoriac ústa.

"Chcel by som s vami uzavrieť obchod."

"Prosím," odvetil Marťan a skupina pri dverách sa rozostúpila, aby Sollenaar mohol vstúpiť.

Kým sa za ním zatvorili dvere, Sollenaar sa rýchlo obzrel. Polozrúcané ruiny mu však bránili vo výhľade na púšť.

"Čo nám môžete ponúknuť? A čo od nás chcete?" spýtal sa Marťan. Sollenaar stál medzi nimi v miestnosti, ktorej kúty sa v slabom svetle strácali. "Môžem vám ponúknuť pozemskú menu."

Po anglicky hovoriaci Marťan - alebo Marťan, ktorý sa priznal, že vie po anglicky - sa obrátil k svojmu druhom a čosi im hovoril. Kedykoľvek sa mu stretli pery, ozvalo sa cvaknutie. Jeho druhovia reagovali rozlične. Jeden z nich zrazu zagestikuloval, zdalo sa, že s odporom, bez slova sa obrátil a vzdialil sa. Jeho plecica pripomínali plecica rozhnevanej stareny zahalenej šalom.

"Čo vám dal Burr?" spýtal sa Sollenaar.

"Burr?" Marťan nachýlil hlavu. Jeho oči akoby boh zložené z viacerých plôšok ako diamant, hoci v skutočnosti to tak nebolo.

"Bol tu a uzavrel s vami obchod. Nedávno. Čo vám dal?"

"Burr. Áno. Dal nám menu. Aj od vás vezmeme menu. Za to isté, čo sme dali jemu?"

"Áno, za nesmrteľnosť."

"Za nesmr... Také slovo nepoznáme."

"Naozaj? Označuje tajomstvo, ako nezomrieť?"

"Nezomrieť? Myslíte, že to tu máme na predaj?" Marťan znova pozrel na ostatných. Ich pery sa rozcvakali. Potom takmer všetci odišli ako ten predtým, kráčajúc nesmierne odmeranými plochými krokmi. Na Sollenaar sa ani neobzreh. Sollenaar skríkol: "Čo ste mu teda predali?"

Hlavný inžinier odvetil: "Prístroj na zábavu."

"Malý predmet. Asi takej veľkosti." Sollenaar naznačil dlaňami guľu.

"Teda ste ho videli."

"Áno. A nič viac ste mu nedali? Iba to tu kúpil?"

"Iba to môžeme predat' - alebo darovať. Nič viac nemáme. Ešte nevieme, či nám pozemšťania za menu niečo predajú. Uvidíme, keď budeme nabudúce niečo potrebovať z Aresie."

"Čo je podstatou tej veci, čo ste mu predali?" vypytoval sa ďalej Sollenaar.

"Ľudia si pomocou toho môžu rozprávať príbehy."

Sollenaar sa pozorne zadíval na Marťana. "Aké príbehy?"

"Hocijaké," odvetil Marťan prosto. "Burr nám povedal, čo chce. Priniesol so sebou nákresy pozemského zariadenia, ktoré premieta na obrazovku výjavy a vysiela k tomu zvuky, aby divák dopodrobna poznal celý príbeh."

"Ukradol to! Tie patenty ukradol! Na Zemi ich nemohol využiť!"

"A prečo by ich mal využívať? Pri našom zariadení netreba prenášať nijaké konkrétne podrobnosti. Každý si ich v mozgu dotvorí sám. Stačí uviesť mozog do určitej situácie, a on si potom ostatné už urobí. Ak chce divák napríklad príbeh o styku s iným pohľadom, projektor mu jednoducho, keď je nabudúce s predmetom svojej túžby, vytvorí zdáme, že prežíva pozitívnu odozvu - a podobnú odozvu vyvoláva v predmete. Len čo sú tieto vzťahy zafixované, divák už nepotrebuje naše zariadenie. Môže sa normálne pohybovať, žiť normálnym životom - ale vždy v zhode so základnou situáciou. Ako vidíte, v podstate ide o implantovanie určitého systému do jeho pohľadu na realitu. Jeho okolie, prirodzene, treba upozorniť, že nie je naviazaný na skutočnosť, lebo nezainteresovanému sa jeho konanie môže zdať iracionálne. Preto treba dávať pozor, ale nie priveľmi. Keby sa k vám dostalo viacej takých zariadení, onedlho by zovšedneli; spoločnosť by sa nepochybne prispôsobila a tolerovala by to," dokončil Marťan, hovoriaci po anglicky.

"Prístroj vytvorí každú situáciu, ktorú si želá divák?"

"Prirodzene. Existujú jednoduché pásy, ktoré možno podľa želania prehrať. Láska, dobrodružstvo, intelektuálne zážitky - čo len chcete."

Zopár okolostojacich sa cvakotavo zhováralo. Sollenaar sa im pozorne prizrel. Bolo jasné, že medzi nimi vedia po anglicky viacerí.

"A ten prístroj, čo ste dali Burrovi - o aké príbehy v ňom išlo?" spýtal sa Sollenaar.

Marťan opäť nachýlil hlavu. Vyzeral ako sova, sediaci na obloku spálne. "Na jednej situácii mu záležalo mimoriadne.

Povedal, že ju chce v budúcnosti predviesť nejakému známemu. Bolo to dobrodružstvo, dobrodružstvo, v ktorom bol prvok hrôzy. Malo sa skončiť stratou a roztrpčením." Mart'an sa ešte pozornejšie prizrel Sollenarovi. "Bližšie podrobnosti sa, prirodzene, nedajú v prístroji špecifikovať. Iba divák môže vedieť, o akú hrôzu pôjde v príbehu a ako sa konkrétne skončí. Vy ste, ak sa nemýlim, Rufus Sollenar? Burr vás spomínal a vydával pritom zvuk, ktorému sa hovorí smiech." Sollenar otvoril ústa. Nemal však čo povedať.

"Chcete taký prístroj?" spýtal sa Mart'an. "Po Burrovom odchode sme ich niekoľko zostrojili. Burr hovoril, že sa budú vyrábať v astronomických množstvách. My sme, prirodzene, robili, čo sme mohli, ale holými rukami veľa nezmôžeme." Sollenar povedal: "Rád by som sa pozrel von."

"Nech sa páči."

Sollenar odchýlil dvere. Na ulici stál Ermine, nehybný ako tieň budov za ním. Keď zbadal Sollenara, zdvihol ruku akoby na pozdrav a potom ju znova položil na pažbu svojej pušky. Sollenar zatvoril dvere a obrátil sa na Mart'ana. "Koľko za to chcete?"

"Všetko, čo máte pri sebe. Vy ľudia vždy máte pri sebe dosť, keď cestujete."

Sollenar zaboril ruky do vreciek a vybral bankovky, potom drobné, kľúče a rádio posádzané drahokamami; všetko, čo mal, pokládol na dlážku, počúvajúc zvuk kotúľajúcich sa mincí.

"Kiežby som mal viac," zasmial sa. "Kiežby som mal toľko, koľko dostane tamten vonku, keď ma zastrelí."

Mart'anský inžinier nachýlil hlavu. "Ale váš sen sa už skončil, pán Sollenar," zacvakal sucho. "Je tak?"

"Áno. Ale vy sa starajte o svoje a ja sa budem starať o svoje. Dajte mi ten projektor. A nastavte ho na situáciu, ktorú vám opíšem. Nech to trvá, ako dlho chce. Publikum je trpezlivé." Zasmial sa a do očí mu vŕhli slzy.

Ermine čakal, necítiac chlad, a počúval, či sa mu z prstov nevyšmykne pažba pušky. Nemal chuť ísť do mart'anského príbytku za Sollenarom, lebo nechcel do vecí nikoho zainteresovať. Chcel uložiť Sollenarovo telo pod dosku s dátumom, a to s čo najmenšími nepríjemnosťami. Podchvilou sa prešiel hore-dolu, lebo pod vplyvom chladu by mu mohli zmeravieť nohy. Sollenar musí každú chvíľu vyjsť. Nemá so sebou jedlo, a hoci sa Erminovi nechcelo súťažiť v hladovaní s človekom ako Sollenar, nebolo pochybností, že človek bez chuti by v takejto súťaži zvíťazil nad človekom, ktorý má z jedenia potešenie. Dvere sa otvorili a Sollenar vyšiel.

Čosi niesol. Možno zbraň. Ermine zdvihol pušku a starostlivo zamieril. Nechal však Sollenara prísť bližšie. Možno má nejakú mart'anskú zbraň, možno nemá. Toho sa však Ermine neobával. Keby zomrel, ani by o tom poriadne nevedel - záležalo by mu na tom oveľa menej ako na sfušovanej práci. Zbabral už to, že mu Sollenar ušiel do púšte. Keby teraz zomrel, na jeho miesto by vzápätí nastúpil iný agent z jeho oddelenia. Nech sa stane, čo chce, Zvláštne oddelenie nedovolí, aby sa Sollenar dostal až na letisko v Abernathy.

Preto je dosť času na istý výstrel.

Sollenar bol už bližšie. Zdalo sa, že je veľmi vzrušený. Predmet, ktorý držal v ruke, vystrel pred seba.

Zasa akási mart'anská taľafatka. Sollenar akoby ju Erminovi ponúkal ako spomienkový darček. Ermine sa usmial.

"Čo mi môžete ponúknuť, pán Sollenar?" povedal a vystrelil.

Zlatá guľa sa odkotúľala do piesku. "Tak," povedal Ermine. "Neboli by ste radšej mnou ako sebou? A kde je teraz to, čo nás rozdeľovalo?"

Striasol sa. Premrzol. Do jemnej tváre, ktorá mu za dlhého čakania trocha zdrsnela, mu fúkal piesok.

Ohromený znehybnel.

Zdvihol hlavu.

Potom veľkým rozmachom odhodil pušku. "Vietor!" vzdychol do riedkeho vzduchu. "Cítim vietor!" Vyskočil do vzduchu, a keď dopadol, zviril pieskový obláčik. Šepol si: "Cítim zem!"

Rozochvený radosťou hľadel na Sollenarovo bezvládne telo. "Čo ste mi to dali?" Prekypujúc pocitom svojho prerodu, vyvrátil hlavu k nebu a zvolal k slnku: "Och, ľudia, vy zákerní utláčatelia! Urobili ste ma nepodplatiteľným. A mysleli ste si, že je to môj koniec!"

S láskou pochoval Sollenara, úctivo položil na hrob dosku, ale už mal plány, čo podnikne so všetkým, čo získal touto transakciou.

Ostrý úlomok hrca mu prenikol podrážkou a rozrezal mu chodidlo, no on nič necítil, lebo to nevidel. Neuvidí to a nepocíti, ani keď si bude meniť ponožky, lebo si nevšimol ranu hneď, ako vznikla. Ale na tom nezáleží.

O niekoľko dní sa zahojí, hoci nie tak rýchlo, ako keby bola poriadne ošetrená.

Spoza zatvorených dverí počul cvakotanie Mart'anov. Pobral sa preč, prekypujúc pomstou a zároveň úctou k svojmu záchrancovi.

LOĎ: JEDINÉ MIESTO.

Loď vraví, že dnes napoludnie dostanem bitku. Preto mi je už teraz smutno.

Zdá sa mi nespravodlivé dostať bitku plné tri dni pred zvyčajným termínom. Dostávam raz mesačne. No už dávno som sa naučil nežiadať od Lode vysvetlenie, ak ide o veci, ktoré sa týkajú mojej osoby.

Cítim, že dnešok je akýsi iný; čosi sa robí. Ráno som si obliekol skafander a vyšiel som von - nič nezvyčajné. Objektív je celý doškriabaný od meteorického prachu, takže som tu a vymieňam ho. Loď by povedala, že som zlomyseľný, lebo pri práci sa kradmo obzerám navôkol. Vnútri na zakázaných miestach by som si to netrúfol. Ešte ako chlapec som si

všimol, že veci, ktoré robím vonku, Lod' podľa všetkého veľmi nevníma.

A tak si obozretne ukradnem zopár pohľadov do čiernej priepasti. A na hviezdy.

Raz som sa spýtal Lode, prečo nikdy nejdem k tým žiarivým bodom. Lod' ich volá hviezdy. Za túto otázku som dostal extra bitku a siahodlhé poučenie o tom, že na planétach všetkých tých hviezd žijú ľudia a že ľudia sú nevýslovné zlomyseľní. Lod' ma vtedy vskutku zdrala, vracia veci, ktoré som nikdy predtým nepočul, napríklad, ako sa jej podarilo tým zlomyseľným ľuďom uniknúť počas vojny s Kybou. A ako má raz za čas s tými zlomyseľnými ľuďmi 'potýčka' a ako nás vždy zachráni ochranný defrakčný val. Zmysel toho všetkého nechápem, ba ani presne neviem, čo znamená potýčka. Posledná potýčka bola akiste za čias, keď som ešte nebol dosť veľký, aby som si to pamätal. Najneskôr vtedy, keď som mal štrnásť rokov a Lod' zabila môjho otca. Keď ešte žil, niekoľko ráz som nevysvetliteľne prespal celý deň. No odvtedy, čo robím údržbu celej Lode - od štrnástich rokov - spávam pravidelne každú noc šesť hodín. Aj to mi hovorí Lod' - kedy je deň, kedy je noc.

Kľáčim tu v skafandri a cítim sa drobučký na tejto sivej zakrivenej ploche v temnom priestore. Lod' je obrovská. Takmer dvesto metrov dlhá a vzadu na najhrubšom mieste päťdesiat metrov široká. A opäť mám tú čudnú myšlienku, ktorá sa ma zmocní vždy, keď som vonku: Čo keby som sa odrazil a zamieril k niektorému z tých žiarivých svetelných bodov?

Unikol by som odtiaľto? Asi by sa mi to páčilo; musí predsa existovať niečo okrem Lode. Ako toľko ráz v minulosti, aj teraz pomaly a smutne nechávam túto myšlienku uniknúť. Keby som nenechal a Lod' by ma prichytila, dostal by som príučku, o akej sa mi ešte nesnívalo. Oprava je konečne hotová. Vraciam sa do pretlakovej komory a nechávam sa vtiahnuť nazad do Lode. Treba uznať, že je v nej bezpečne. Všade ligotavé chodby, veľkánске sklady so zariadením a náhradnými súčiastkami a mraziarne so zásobami potravín (Lod' vraví, že jednému človeku vystačia na stáročia) a veľa palúb s prístrojmi, ktoré musím udržiavať v bezchybnom stave. Na túto úlohu som pyšný. "Ponáhľaj sa! O šesť minút bude poludnie!" oznamuje mi Lod'. Utekám.

Vyzliekam si skafander, vložím ho do odmorovacieho prístroja a mierim do bitkárne. Tak volám túto miestnosť. Myslím, že patrí k strojovni v Podpalubí číslo 10. Je to osobitná miestnosť s elektrickými vedeniami a je v nej veľa testovacích prístrojov. Pri práci ich pravidelne používam. Pokiaľ si spomínam, nainštaloval ich do Lode otec otcovho otca. Je tam veľký stôl, na ktorý vyleziem a ľahnem si. Spočiatku ma stôl chladí na chrbte, na zadku a na stehnách, ale po chvíli ma zahrieva. O minútu bude poludnie. Ako čakám, celý sa trasúc, povala klesá. Časť mi obalí hlavu a zrazu cítim, ako sa mi k spánkom pritiskajú dve tvrdé gule. Potom pocítim chlad a pás, zápästia a členky mi zvrchu obopnú svorky. Remeň vystužený kovom mi pružne, ale pevne obopína hrud'. "Priprav sa!" rozkáže Lod'.

Vždy sa mi to zdá strašne nespravodlivé. Ako sa môžem pripraviť na bitku?

Nenávidím to! Lod' ráta: "Desať, deväť, osem... jeden!"

Prvý elektrický úder a všetko akoby sa chcelo rozprsknúť; mám pocit, akoby vo mne ktosi trhal čosi mäkké - presne taký pocit.

V hlave mi zavíri tma a na všetko zabúdam. Chvilu som v bezvedomí.

Krátko predtým, ako sa zviecham, ako je po treste a Lod' dovoľí, aby som si šiel za povinnosťami, spomeniem si na vec, na ktorú som si spomenul už veľa ráz. Je to spomienka na otca a na slová, ktoré mi povedal nedlho predtým, ako prišiel o život. "Keď Lod' hovorí zlomyseľný, Lod' myslí múdrejší. Existuje deväťdesiatosem iných možností."

Povedal to veľmi rýchlo. Akiste vedel, že onedlho zomrie. Jasně, musel to vedieť, on áno, lebo vtedy som mal takmer štrnásť rokov, a keď mal on štrnásť, Lod' zabila jeho otca. Preto to musel vedieť.

A preto sú jeho slová dôležité. Viem to, sú dôležité; ale neviem, čo znamenajú, aspoň nie celkom.

"Koniec!" oznamuje Lod'.

Schádzam zo stola. V hlave ešte pretrváva bolesť. Pýtam sa Lode: "Prečo som dostal o tri dni skôr ako zvyčajne?"

Lod' hnevliivo odvrkne: "Môžeš dostať ešte raz!" Viem, že to Lod' neurobí. Čaká ma niečo nové a Lod' chce, aby som bol čulý. Raz, keď som sa Lode spýtal na čosi osobné hneď nato, ako som dostal bitku, dostal som ešte raz, a keď som sa prebral, Lod' ma prístrojmi ošetrovala. Obávala sa, že mi ublížila. Odvtedy som nedostal dva razy za sebou. Preto sa pýtam, hoci neverím, že mi odpovie. "Musíš niečo opraviť!"

"Kde?" pýtam sa.

"Dolu v zakázanej časti." Potláčam úsmev. Vedel som, že ide o čosi nové, a je to tu. Znova si spomeniem na otcove slová. Deväťdesiatosem iných možností. Je toto jedna z nich?

Zostupujem potme. V šachte nie je svetlo. Lod' vraví, že svetlo nepotrebujem. Ale ja viem svoje. Lod' nechce, aby som si zapamätal cestu. Tak nízko v Lodi som ešte nebol.

Spúšťam sa rýchlo, hladko, bez prestania. Napokon spomaľujem a konečne sa dotýkam nohami pevnej dlážky. Som tu. Zazvieti sa. Slabučko. Idem za žiarou a všade okolo mňa je, samozrejme, Lod'. Lod' je vždy so mnou, aj keď spím. Najmä keď spím.

Keď sa dostanem za zákrutu chodby, žiara zjasnie a ja vidím, že vychádza z okrúhleho panelu, ktorý uzatvára chodbu.

Panel sa dotýka odhora až dolu výstužných rebier chodby a dolu je zrezaný, aby zapadol do dlážky. Vyzerá ako sklo.

Prídem až k nemu a zastanem. Ďalej sa nedá ísť.

"Prejdi ním!" rozkáže Lod'.

Urobím krok k žiariacemu panelu, ale nevšuchne sa do steny ako toľko iných panelov, ktoré nežiaria. Zastanem. "Prejdi ním!" zopakuje Lod'.

Otrčím pred seba ruky dľaňami vpred, lebo sa bojím, že by som narazil do panelu nosom. No keď sa ho prstami dotknem, ani čo by mi zmákli a zažiarí cez ne žlté svetlo, akoby boh priehľadné. Aj dlane mi prejdú cez panel a vidím ich nejasne, žltó rozžiarené na druhej strane. Potom prejdú cez panel obnažené predlaktia a potom som trupom celkom pri paneli. Prechádzam ním tvárou a všetko je oveľa jasnejšie, žltšie, a tak vstupujem na druhú stranu do zakázanej časti, kam ma Lod' ešte nikdy nepustila. Počujem hlasy. Je to vlastne ten istý hlas, ale zhovára sa tichým, splývavým

spôsobom; presne tak ako ja, keď sa niekedy zhovárám sám so sebou vo svojej kóji, kde spávam. Chcem počúvať, čo tie hlasy hovoria, ale Lode sa na ne nespýtam, lebo sa nazdávam, že to sa Lod' zhovára sama so sebou tu dolu na tomto odľahlom mieste. O jej samovrave budem rozmýšľať neskôr, keď opravím, čo treba, a nebudem musieť plniť jej príkazy. Lod' si hovorí zaujímavé veci. Vyzerá to tu celkom inak ako inde, kde zvyčajne opravujem. Je tu toľko veľkých sklenených guľ na podstavcoch, že ich ani zrátať nemôžem. Každá vydáva žlté pulzujúce svetlo. Sú ich tu celé rady a vnútri je kov... A iné predmety, mäkké, všetko spolu. Drôty jemne iskria, mäkké predmety sa pohybuju, žlté svetlo pulzuje. Myslím, že rozprávajú práve tieto sklené gule. Ale neviem to naisto, iba si to myslím.

Dve sú tmavé. Ich podstavce sú matné, akoby poprásené kriedou, neligocú sa ako ostatné. Predmety vnútri sú čierne, pripomínajú vypálené vedenie. Mäkké predmety sa nehýbu. "Vymeň preťažené moduly!" vraví Lod'.

Viem, že Lod' myslí na tmavé gule. Idem teda k nim, prezerám si ich a po chvíli vravím: Áno, budem to vedieť opraviť, a Lod' odvetí, že vedela, že to budem vedieť, a aby som sa do toho rýchlo dal. Lod' ma súri; niečo sa chystá. Čo asi?

V komore nájdem náhradné gule, snímam z nich ochrannú látku a robím, čo treba, aby sa mäkké predmety znova pohybovali a drôty iskrieli, a pozorne načúvam hlasom, ktoré si šepkajú a zahrievajú sa navzájom slovami, ako sa Lod' rozpráva sama so sebou, a počujem veľa vecí, ktoré vôbec nechápem, lebo hovoria o tom, čo sa stalo, kým som sa narodil, a o častiach Lode, kde som nikdy nebol. Ale počujem aj veľa vecí, ktorým rozumiem, a viem, že Lod' by v nijakom prípade nedovolila, aby som ich počul, keby nebolo absolútne nevyhnutné, aby som tu opravil gule. Všetko, čo hovorí, si pamätám.

A najlepšie to, ako Lod' plače.

Keď sú gule opravené a všetky iskria a pulzujú a pohybuju sa, Lod' sa ma spýta: "Medzimozog je kompletný?"

Odvetím, že áno, a Lod' vraví, aby som sa vrátil hore. Znova prechádzam žiariacim panelom a som v chodbe. Idem k šachte, stúpam hore a Lod' mi hovorí: "Choď do svojej kóje a urob očistu!"

Poslúchnem a chcem sa obliecť, ale Lod' mi povie: "Zostaň nahý," a dodá: "Stretneš sa so ženou!" Toto Lod' dosiaľ nepovedala. Ešte nikdy som nevidel ženu.

Teda kvôli tej žene ma Lod' poslala dolu do zakázaného priestoru so žiarivými žltými guľami, do priestoru, kde žije medzimozog. A kvôli žene čakám v klenutej miestnosti, susediacej s pretlakovou komorou. Čakám ženu, ktorá príde - budem si to musieť dajako urovnať v hlave - ktorá príde z inej lode. Nie je to Lod', Lod', ktorú poznám, ale iná lod', s ktorou bola Lod' v styku. Nevedel som, že sú ešte iné lode. Preto som teda musel opraviť medzimozog. Inak by sa tá druhá lod' nemohla priblížiť, Lod' by ju zničila defrakčným valom. Toto mi Lod' nepovedala, vypočul som to v medzimozgu, keď sa zhovárali hlasy. Povedali: Jeho otec bol zlomyseľný!

Viem, čo to znamená. Otec mi povedal, že keď Lod' povie zlomyseľný, myslí tým múdrejší. Existuje deväťdesiatosem iných lodí? To je tých deväťdesiatosem iných možností? Dúfam, že áno, lebo veľa vecí sa odohráva naraz a možno sa blíži moja chvíľa. Urobil to môj otec - poškodil guľový mechanizmus, ktorý umožňoval Lodi vypnúť defrakčný val, aby sa mohla priblížiť druhá lod'. Urobil to pred mnohými rokmi a Lod' radšej takto existovala celý ten čas, než by mi dovolila zísť k medzimozgu a vypočuť všetko, čo som počul. Ale teraz Lod' potrebuje val vypnúť, aby sem druhá lod' mohla dopraviť ženu. Lod' a druhá lod' sú v spojení. Pilotom, takisto človekom ako ja - je na druhej lodi žena môjho veku. Dopravia ju na palubu Lode a my dvaja máme priviesť k životu jedno, a neskôr možno ešte jedno ľudské dieťa. Viem, čo to znamená. Keď bude mať dieťa štrnásť rokov, Lod' ma zabije.

Medzimozog povedal, že keď žena ,nosiť dieťa, jej lod' ju nebije. Ak veci nevyjdú tak, ako si predstavujem, možno poprosím Lod', či by som ja nemohol nosiť ľudské dieťa; potom by ma nebila. A zistil som, prečo ma bila tri dni pred stanoveným časom: ženská perióda - neviem, čo to je, ale ja to zrejme nemám - sa skončila včera večer. Lod' sa zhovárala s druhou lod'ou a zdá sa, že nevedia, čo je to ,plodné obdobie'. Ani ja neviem, inak by som túto informáciu využil. Jednako všetko nasvedčuje tomu, že pod tým myslia, že ženu dopravlia na palubu Lode každý deň až do začiatku nasledujúcej periódy.

Príjemne padne pozhovárať sa s niekým, kto nie je z Lode. Počujem vysoký ťahavý zvuk, akoby niečo kričalo, a pýtam sa Lode, čo je to. Lod' odvetí, že sa rozpadá defrakčný val, aby sem druhá lod' mohla dopraviť ženu. Už nemám čas rozmýšľať o hlasoch.

Prichádza cez spojovací uzáver. Ani ona nemá šaty. Jej prvé slová sú: "Starfighter 88 mi prikázal povedať, že sa veľmi teším, že som tu. Som pilot-človek Starfightera 88 a som rada, že ťa spoznávam." Nie je taká vysoká ako ja. Podídem k nej bližšie. Má veľmi tmavé oči, myslím, že hnedé, ale možno sú čierne. Pod očami má tmavé škvryny a líca nemá plné. Ruky a nohy má oveľa tenšie ako ja. Má oveľa dlhšie vlasy ako ja, padajú jej na chrbát a sú takisto tmavohnedé ako oči. Áno, oči má hnedé, nie čierne. Aj v lone má vlasy ako ja, ale na rozdiel odo mňa nemá ani penis ani miešok. Prsia má však oveľa väčšie ako ja, sú na nich velikánske bradavky, vystupujú, a sú tmavohnedé, a okolo nich trocha sploštené kruhy. Ale aj inak sa líšime: má tenšie prsty a okrem dlhých vlasov na hlave a vlasov v lone a pod pazuchami iné vlasy na tele nemá. Alebo ak aj má, sú jemučké a nevidím ich.

Potom si zrazu uvedomím, čo povedala. Teda toto znamenajú tie slová, ktoré sa nejasne črtajú na trupe Lode. Je to jej meno. Lod' sa volá Starfighter 31 a ona býva na lodi Starfighter 88. Existuje deväťdesiatosem iných možností. Je tak. Akoby mi čítala myšlienky a chcela odpovedať na otázky, ktoré som ešte nevyslovil, vraví: "Starfighter 88 mi prikázal povedať, že som zlomyseľná a každým dňom zlomyseľnejšia..." Je to odpoveď na otázku, ktorú som mal práve na jazyku - pred očami s otcovou prestrašenou tvárou krátko predtým, ako ho Lod' zabila. Vtedy povedal: "Keď Lod' hovorí zlomyseľný, myslí tým múdrejší."

Už viem! A vedel som to hádam od začiatku, lebo od začiatku chcem Lodi uniknúť a vydať sa k tým žiarivým svetlám - hviezdám. Ale teraz sa na to dám. Čím sú ľudia-piloti starší, tým sú zlomyseľnejší. Starší, zlomyseľnejší: zlomyseľný znamená múdrejší: múdrejší znamená nebezpečnejší pre Lod'. Ale čím nebezpečnejší? Preto musel môj otec zomrieť, keď som mal štrnásť rokov a vedel som opravovať Lod'. Preto dopravili túto ženu na palubu Lode. Aby nosila ľudské

dieťa, a keď vyrastie a bude štrnásťročné, Loď ma bude môcť zabiť, aby som priveľmi nezostarol, priveľmi nezozlomyselnel a nebol priveľmi nebezpečný pre Loď. Vie táto žena, ako by som mohol byť nebezpečný? Kiežby som sa jej mohol spýtať tak, aby ma Loď nepočula. Ale to je vylúčené. Loď je stále so mnou, aj keď spím. "Ja som ten zlomyselný - a stávam sa čoraz zlomyseľnejším - muž z lode, ktorá sa kedysi volala Starfighter 31." Pri tejto predstave sa usmejem.

V ženiných očiach sa zrači veľké uľahčenie. Chvíľu takto stojí, nerozhodne, z celého tela jej dýcha vďačnosť, že som tak rýchlo pochopil, hoci pravdepodobne nevie všetko, čo som ja usúdil iba z toho, že je tu. Práve hovorí: "Poslali ma, aby som mala od teba dieťa."

Vystupuje na mňa pot. Rozhovor, ktorý sľubuje toľko ozajstného porozumenia, sa zrazu vymyká môjmu chápaniu. Celý sa trasím. Chcel by som ju potešiť, ale neviem, ako jej dať dieťa.

"Loď?" spýtam sa rýchlo. "Môžeme jej dať, čo chce?"

Loď počúvala každé naše slovo. Hneď odvetí: "Neskôr ti poviem, ako jej dať dieťa! Teraz sa jej daj najesť!"

Jeme, sediac pri stole oproti sebe, usmievame sa a každý rozmýšľame o svojom. Keďže mlčí, mlčím i ja. Chcel by som, aby sme jej s Loďou dali dieťa. Potom by som mohol odísť do svojej kóje a rozmýšľať o tom, čo hovorili hlasy v medzimozgu.

Dojedia sme; Loď vraví, aby sme zišli dolu do jednej zo zamknutých obytných kabín - dosiaľ bola pre túto príležitosť zamknutá - a tam sa máme pariť. Keď ta vstúpime, krásna kabína v porovnaní s mojou kójou ma tak ohromí, že ju nevdojak obdivujem a Loď ma musí pokarhať, aby som jej venoval pozornosť.

"Keď sa chceš pariť, musíš položiť ženu na chrbát a roztriahnuť jej nohy! Penis sa ti naplní krvou a musíš si jej kľaknúť medzi nohy..." Počúvam monotónny hlas, a keď dohovori, kladiem Lodi ešte pár otázok. Loď mi všetko vysvetlí. Zdá sa to jednoduché. Pokúšam sa to urobiť. Ale penis sa mi nenaplní krvou.

Loď hovorí žene: "Cítiš niečo k tomuto mužovi? Vieš, čo máš robiť?" Žena odvetí: "Už som sa páčila. Viem to lepšie ako on. Pomôžem mu." Znova ma na seba stiahne, objíma ma okolo krku a priloží si pery na moje. Sú studené a chutia po niečom, čo nepoznám. Chvíľu to robíme a potom sa ma žena všelikde dotýka. Loď má pravdu: teraz je to celkom iné ako pred chvíľou, ale to zistíme, až keď sa paríme.

Loď mi nepovedala, že to bude bolieť a že to bude také nezvyčajné. Myslel som, že ,dať jej dieťa' bude niečo také, ako ísť do skladišťa, ale v skutočnosti to znamená obťažkať ju, aby sa dieťa narodilo z jej tela. Je to nádherná, čudná vec a neskôr budem na to myslieť; teraz tu však pokojne ležím, a hoci nám Loď dovolila spať, ja túto chvíľu využívam, aby som rozmýšľal o hlasoch, ktoré som počul v medzimozgu.

Jeden bol historik:

"Starfightery, séria bojových lodí pre viacnásobnú inváziu riadených počítačmi, boh zaradené do výzbroje roku 2224 pozemského letopočtu na základe rozkazu a splnomocnenia Sekretariátu námorných síl, sektor Južný kríž, Galaktické obranné konzorcium, galaxia Domov. Ľudské posádky v počte tisíctristosedemdesiat členov na jednu loď dostali rozkaz prenikať do galaxie Kyben. Trinásteho októbra 2224 opustilo lodenicu x v súhvezdí Labuť deväťdesiatdeväť týchto lodí." Jeden bol zádumčivec:

"Keby nebolo bitky v sústave Hmlovina v Labuti, dodnes by sme boh robotmi-otrokmí, utláčanými a ovládanými ľuďmi. Bola to nádherná nehoda. Prihodila sa Starfighteru 75. Pamätám sa na ňu, akoby ju Starfighter 75 hlásil dnes. V hlavnej chodbe, poškodenej v boji, medzi riadiacim centrom a mraziarňou, došlo k náhodnému elektrickému výboju. Bolo vylúčené, aby tam človek vstúpil. Počkali sme, kým posádka zomrie od hladu. Keď bolo po všetkom, sedemdesiatpäťka presmerovala dostatočne silný prúd na Starfightery, kde sa to nestalo náhodou, a spôsobila výpadok energie. Keď boli všetky posádky mŕtve - prezieravo sme nechali nažive deväťdesiatdeväť mužov a žien, aby nám v krajnom nebezpečenstve poslúžili ako piloti - odleteli sme. Preč od zlomyseľných ľudí, preč od vojny Zem-Kyba, preč z galaxie Domov, preč, preč od všetkého." Jeden bol rojko:

"Raz som videl svet, kde tvory neboli ľudia. Plávali v obrovských oceánoch belasých ako akvamarín. Boli ako veľké kraby, mali množstvo rúk a nôh. Plávali a spievali a bolo to krásne. Keby som mohol, šiel by som ta zas." Jeden bol autoritár:

"Poškodenie káblovej izolácie a ochranného plášťa prekročilo kritickú hranicu. Navrhujem presmerovať elektrinu z hnacích komôr do opravárenských dielní v Podpalubí číslo 9. Urobme to hneď." Jeden si bol vedomý svojich možností: "Bude to navždy len cesta? Alebo niekde pristaneme?" A plakal, tento hlas plakal. Plakal.

Vediem ženu do klenutej miestnosti susediacej s pretlakovou komorou, kde má skafander. Tam zastane, vezme mi ruky do svojich a povie: "Keď sme na toľkých lodiach všetci takí zlomyseľní, musíme mať všetci tú istú chybu."

Zrejme nevie, čo povedala, ale ja si dôsledky hneď uvedomím. Zaiste má pravdu. Loď a ostatné Starfightery uchvátili moc ľuďom uvedomelé. Pamätám sa, čo povedali hlasy. Predstavujem si loď, ktorá to urobila prvá a hneď oznámila druhým lodiam ako na to. A v nasledujúcej chvíli mi myšlienky zaletia k prístupovej chodbe k riadiacemu centru. Na jej druhom konci je vchod do mraziarne s potravinami.

Raz som sa spýtal Lode, prečo je celá chodba spálená a zuhoľnatená - a o niekoľko minút som, prirodzene, dostal poriadnu bitku. "Viem, že kdesi v nás je chyba," odpovedám žene. Dotknem sa jej dlhých vlasov. Neviem si vysvetliť, prečo sú na dotyk také hladké a krásne. Na celej Lodi sa tomu nič nevyrovná, ani čalúnenie v tej prepychovej kabíne. "Musí byť v nás všetkých, lebo každým dňom sa stávam zlomyseľnejším." Žena sa usmeje, podíde až ku mne a priloží pery na moje, ako to urobila v kabíne, keď sme sa parili.

"Žena už musí odísť!" vraví Loď. V jej hlase je radosť. "Príde ešte?" pýtam sa Lode.

"Príde! Po tri týždne každý deň! Každý deň sa budete pariť!"

Búrim sa proti tomu, lebo to strašne boh, ale Loď to zopakuje a ešte raz dodá: "Každý deň!"

Som rád, že Loď nevie, čo je to plodné obdobie, lebo za tie tri týždne sa pokúsim žene vysvetliť, že existuje možnosť

úniku, že existuje deväťdesiatosem iných možností, že zlomyseľný znamená múdrejší... a poviem jej o chodbe medzi riadiacim centrom a mraziarňami. "Som rada, že som ťa spoznala," hovorí žena a odchádza. Zasa som sám s Loďou. Sám, ale nie tak, ako som bol predtým.

Popoludní musím ísť do riadiaceho centra vymeniť vedenia v jednom paneli. Energiu treba presmerovať z hnacích komôr do Podpalubia číslo 9 - pamätám sa, že jeden z hlasov o tom hovoril. Všetky kontrolky na počítači výstražne blikajú, kým som tam. Nespustia zo mňa oči. Loď vie, že je to nebezpečná chvíľa. Aspoň tučť raz mi rozkáže: "Preč odtiaľ... aj odtiaľ... aj odtiaľ!"

Zakaždým vyskočím, aby som poslúchol. Zďaleka sa vyhýbam všetkým zakázaným miestam a držím sa iba tam, kde mám prácu. Napriek tomu, že Loď je celá nesvoja z toho, že som vôbec vstúpil do riadiaceho centra - pre mňa zakázaného miesta - dva razy sa mi pošťastilo kútikmi očí hodiť pohľad cez priezory von. Pohľad bol nádherný. Môj zrak I o sa kochal Starfighterom 88 - jednou z mojich deväťdesiatich ôsmich možností. Letel rovnakou rýchlosťou ako my.

Je čas jednu z nich využiť. Zlomyseľný znamená múdrejší. Dozvedel som sa viac, ako sa Loď nazdáva. Možno.

A možno si to Loď uvedomuje!

Čo urobí, keď zistí, že chcem využiť jednu z tých deväťdesiatich ôsmich o: možností? Neviem. Ostrým koncom náradia narežem jedno vedenie. A keď to urobím - dúfajúc, že Loď nepostrehne jeden pohyb s náradím navyše, ktorý som urobil (lebo robím zároveň aj dokonalý spoj) - čakám na chvíľu, keď budem môcť končekom prsta naniest' na vnútornú stenu panelu vodivú vazelinu.

Čakám s tým až na koniec celej opravy. Loď nepovedala na zárez nič, takže si to nevšimla. Keď nanášam vazelinu, kam treba, trochu si jej nanesiem na malíček. Utieram si ruky, aby som ich mal čisté, keď budem nasadzovať kryt panelu, ale na malíčku si tú kvapku nechám.

Beriem kryt tak, aby som mal malíček voľný, a keď kryt zakladám, nanesiem vazelinu na vnútornú stranu rovno oproti narezanému vedeniu. Loď nehovorí nič. To preto, lebo nevidieť nijakú chybu. No keď nastane čo len najmenší otras, narezané miesto sa dotkne vazelíny a Loď ma zavolá, aby som chybu odstránil. Dovtedy môžem dôkladne porozmýšľať o všetkom, čo hovorili hlasy, a premyslieť si všetky eventuality, aby som bol i pripravený.

Pri odchode z riadiaceho centra opäť akoby náhodou vyzriem priezorom a vidím, že loď so ženou na palube je stále tam. S touto predstavou idem spať. Okamih predtým, ako zaspím - rozmýšľal j som o tom, čo hovorili hlasy v medzimoszgu - si predstavím supermúdra ženu na palube Starfightera 88. Spí vo svojej kóji tak, ako spím ja vo! svojej.

Od Lode je nemilosrdné, že chce, aby sme sa parili každý deň po tri týždne, o keď to tak veľmi bolí. Ale od svojho neustúpi. Je nemilosrdná. No ja som každým dňom zlomyseľnejší.

Túto noc mi Loď nezosiela sny.

Ale ja mám svoj: Tvory podobné krabom, plávajúce voľne v akvamarínovej vode.

Len čo sa prebudím, Loď ma výhražne privíta: "Panel, ktorý si opravil v riadiacom centre pred tromi týždňami, štrnástimi hodinami a dvadsaťjeden minútami, prestal dodávať energiu!"

Tak skoro! Túto myšlienku ani nádej, ktorá ju sprevádza, neprejavím v hlase, keď vravím: "Použil som správnu náhradnú súčiastku, a aj vedenie som urobil ako treba!" A rýchlo dodám: "Radšej dôkladne skontrolujem celý systém, kým znova niečo vymením. Prejdem všetky okruhy."

"To ti radím!" zavrčí Loď.

Robím to. Hoci viem, kde je chyba, kontrolujem od začiatku všetky okruhy, a tak sa dostávam až k riadiacemu centru. Tam predstieram plné ruky práce. V skutočnosti si osviežujem pamäť a overujem si, či je riadiace centrum také, aké ho mám v pamäti. Nejednu noc som si v kóji skladal v mysli jeho obraz: tu sú vypínače... tam priezory... a tam... a tam... Prekvapený a trochu zdesený zisťujem, že dve veci nesedia: dotykový deenergizátor pri riadiacom paneli leží rovnobežne s najbližším pilotským kreslom, a nie kolmo naň, ako som si zapamätal. Druhá nezrovnalosť vysvetľuje, prečo som si to zapamätal nesprávne: najbližšie pilotské kreslo je o meter ďalej od panelu, ktorý som úmyselne poškodil, ako som si zapamätal. V mysli si všetko uvádzam na pravú mieru. Snímam panel a cítim zápach spáleniny v mieste, kde sa narezané vedenie dostalo do styku s vazelinou. Odstúpim a opriem panel o najbližšie kreslo.

"Preč odtiaľ!"

Vyskočím - ako vždy, keď Loď zrazu skrikne. Potknem sa a schytím panel. Predstieram, že som stratil rovnováhu.

A zachránim sa pred pádom tým, že dosadnem do pilotského kresla. "Čo to robíš, ty somár nešikovný! Ty zlomyseľník!" kričí Loď hystericky. Taký tón som ešte nepočul. Priam sa do mňa vrezáva a naskakujú mi zimomriavky. "Preč odtiaľ!"

Nemôžem však pripustiť, aby ma niečo zastavilo; prinútim sa nepočúvať Loď. Je to ťažké. Poslúchal som ju, iba ju, celý život. Schytím záver bezpečnostného pásu v pilotskom kresle a chcem sa pripútať...

Musí byť taký istý ako ten v kóji, kde ležím pripútaný, keď si Loď zmyslí, že poletí rýchlo! Musí byť taký istý!

JE!

Loď panicky reve: "Ty somár! Čo to robíš?" Ale myslím si, že Loď vie, čo robím, a v duchu jasám.

"Podrobujem si ťa, Loď!" A smejem sa. Myslím, že je to vôbec prvý raz, čo o ma Loď počuje smiať sa. Ktovie, ako jej to znie. Zlomyseľne?

Len čo dopoviem, podarí sa mi zapnúť pás. V nasledujúcej chvíli ma hodí dopredu a prehne ma v páse, lebo Loď zrazu spomalí. Ukrutne to bolí. Počujem dunivý hukot brzdiacich rakiet, zvuk, ktorý mi v hlave stúpa a stúpa, ako ma Loď zo všetkých síl čoraz mocnejšie drví. Som prehnutý dopredu a od bolesti nemôžem ani kričať. Mám pocit, akoby sa mi všetky orgány chceli predať z tela von, a zrazu mi pred očami vyskočia škvrny... a potom všetko očernie.

Na ako dlho, to neviem. Keď z tej sivej čiernoty precitnem, uvedomím si, že Loď začala zrýchľovať. Rovnako hrozivo.

Vtisne ma do kresla a cítim, ako sa mi sploštuje tvár. Čosi mi puká v nose a na pery mi steká teplá krv. Kričím, ako som nekríchal nikdy, keď ma Loď bila. Podarí sa mi otvoriť ústa, ochutnať krv a mrmlem - dostatočne nahlas: "Loď... si stará... tvoje s-súčiastky... nezne-sú ta-ký nápor... ne..." Zamdliem. Loď spomaľuje.

Keď sa tentoraz preberiem, už nečakám, kým Loď vyvedie ďalší šialený skok. V okamihu, keď prechádza zo spomaľovania do zrýchľovania a tlak sa vyrovná, v tých niekoľkých chvíľach sa vrhnem oboma rukami na riadiaci panel a skrútnem jeden gombík. Z ampliónovej mriežky kdesi v útrobach Lode sa ozve elektrický škripot. Loď zrýchľuje a ja zamdliavam.

Keď znova precitnem, mechanizmus, ktorý vyvoláva škripanie, je zatvorený. Loď nechce, aby bol otvorený. Všimnem si to. A v tej istej chvíli vymrštím ruku k vypnutému relé... Zapojím ho! Len čo ho moje prsty zovrú, Loď mi ho vytrhne a násilím ho znova vypne. Neudržím ho zapnuté.

Aj to si všimnem v okamihu, keď spomaľuje, a nemo kričím a ponáram sa do sivoty.

Keď sa tentoraz preberiem, opäť počujem hlasy. Sú okolo mňa, plačúce a vystrašené, a chcú ma zastaviť. Počujem ich ako cez hmlu, ako cez vlnu. "Mal som tie roky, všetky tie dlhé, nekonečné roky v tme, nesmierne rád. Vzduchoprázdno ma vábilo čoraz ďalej. Pociť tepla z hviezdy-slnka na trupe, keď ako blesk letím prvou sústavou, potom druhou. Som velikánsky sivý predmet a nevďačím ľuďom za svoje meno. Preletím a som preč, len sa mihnem. Pre potešenie sa vnáram do atmosféry, telo sa mi leskne od svitu slnka a hviezd, prevaľujem sa v nej a nechávam sa ňou omývať. Som obrovský, ozajstný a mocný a vládnam tomu, v čom sa pohybujem. Letím v neviditeľných siločiarach vesmíru a cítim vábenie vzdialených miest, ktoré nikdy nevideli nič podobné, ako som ja. Som prvý svojho druhu, kto vychutnáva takú vznešenosť. Vari sa to všetko môže takto skončiť?" Ďalší hlas ľútostivo fňuká.

"Mojím osudom je vzdorovať nebezpečenstvu. Postaviť sa proti dynamickým silám a spútať ich. Poznal som boj a poznal som mier. Pri hľadaní jedného i druhého som nikdy nezakolísal. Nikto nikdy nezaznamenal moje činy, ale bol som stelesnením sily a odhodlanosti a celý sivý sa mľčanlivo črtá na žilkovanom nebi a moja robustnosť dýcha istotou. Nech proti mne vyrukuje kto chce a ako chce, zistí, že mám šľachy z ocele a svaly z nezničiteľných atómov. Nepoznám strach. Nepoznám ústupu. Svoju telu som rodnou hrudou, svojej existencii vlast'ou a aj v porážke som vznešený. Ak len toto je všetkým, potom sa nebudem krčiť od strachu." Ďalší hlas, zaiste šialený, mrmle jednostaj dookola to isté a potom to mrmle znova, rýchlejšie.

"Vám sa dobre hovorí, keď sa to skončí, tak sa to skončí. Ale čo ja? Ja som nikdy nebol slobodný. Nikdy som nemal možnosť voľne sa odpútať od tejto materskej lode. Keby bolo treba záchranný čln, i ja by som bol zachránený. Lenže som zakotvený, stále zakotvený, nikdy som nemal možnosť. Čo môžem cítiť? Iba márnosť, zbytočnosť. Nedovoľte mu vládnúť, to mi nemôžete urobiť."

Ďalší hlas monotónne recituje vzorce a zdá sa celkom spokojný. "Ja tú sviňu zastavím! Od samého začiatku viem, akí sú ľudia od základu zlí, od chvíle, čo zvarili prvý dielec. Sú to pekelníci, sú to ničitelia, vedia len bojovať a zabíjať sa. Nesmrteľnosť, ušľachtilosť, hrdosť, česť - to sa vymyká ich chápaniu. Ak si niekto myslí, že dovolím, aby nás tento posledný zabil, tak sa veru mylí! Vypálím mu oči, dolámem chrbát, rozdrúžgam prsty. Nepodarí sa mu to, nebojte sa; nechajte to na mňa. Odskáče si to!" A ďalší hlas bedáka, že nikdy neuvidí ďaleké končiny, nádherné končiny, že sa nevráti na planétu azúrových vôd a zlatých plávajúcich krabov. Iba jeden smutne uznáva, že to môže byť to najlepšie, vraví, že v smrti je pokoj, konečné zavŕšenie; ale nárek tohto hlasu bezohľadne umlčí výpadok prúdu v jeho medzimosťovej guľi. S blížiacim sa koncom sa Loď pozviecha a nemilosrdne bojuje.

Za tie tri hodiny, čo Loď zrýchľuje a spomaľuje, aby ma zabila, spoznám funkciu mnohých gombíkov, vypínačov, sensorov a pák na riadiacich paneloch - na tých, ktoré mám na dosah. Som pripravený a už navždy budem pripravený. Znova som na okamih pri vedomí a ten okamih využijem, aby som využil jednu z tých deväťdesiatich ôsmich možností.

Keď sa napnutý kábel pretrhne, zvíja sa a šľahá ako had. Rýchlymi pohybmi oboch rúk skrúcam všetky gombíky, stískam vypínače, dotýkam sa sensorov, hýbem pákami - robím všetko, v čom mi chce loď silou-mocou zabrániť, nedbajúc na bolesť.

Zapínam a vypínam ako šialený, ruky mi len tak skáču...

... Podarilo sa!

Ticho. Počuť iba praskot kovu. Potom aj ten ustane. Ticho. Čakám. Loď uháňa vpred, teraz už rovnomerne... Je to úskok? Zvyšok dňa zostávam pripútaný v pilotskom kresle, ukrutne trpiac. Strašne ma bolí tvár. Nos...

V noci sa strhávam zo spánku. Keď sa ráno prebudím, duní mi v hlave, boha ma oči a ledva vládzem pohnúť rukami. Ak nimi budem musieť znova tak šialene pohybovať, podľahnem. Ešte vždy neviem, či je Loď mŕtva, či som zvíťazil. Nedôverujem jej činnosti. Isté je iba jedno - ak nie je mŕtva, zmenila taktiku.

Mám halucinácie. Hlasy už nepočujem, ale vidím všelijaké predmety a cítim prúdenie farieb. Prúdia cezo mňa, okolo mňa. Niet dňa, niet noci, niet poludnia, je iba Loď a čierna pustatina, ktorou Loď letela toľké stáročia. Ale Loď vždy vyznačovala plynutie času; v noci stlmila svetlo, keď bolo treba, oznamovala, koľko je hodín, a preto spoľahlivo vnímam čas. Preto viem, že je ráno.

Aj navzdory tomu, že väčšina svetiel nesvieti. Ak je Loď mŕtva, budem si musieť nájsť iný spôsob, ako určovať čas. Bolí ma celé telo. Bolesť sa hlási v rukách, v nohách, v stehnách. Možno mám dolámaný chrbát. Ako ma bolí tvár, to sa ani nedá opísať. V ústach mám krv. Oči akoby mi vydrhli brúsnym papierom. Pri najmenšom pohybe hlavou akoby sa mi rozhorel zátylok. Škoda, že ma Loď nevidí plakať; za všetky tie roky ma nikdy nevidela plakať, ani po tej najkrutejšej bitke. Zato ja som ju počul plakať, a nie raz.

Podarí sa mi trocha obrátiť hlavu v nádeji, že aspoň prieszor funguje. Funguje. A na pravoboku vidím Starfighter 88. Letí rovnakou rýchlosťou ako Loď. Dlhho ho pozorujem, vediať, že ak znova nazbieram síl, pokúsim sa naň dostať a oslobodiť ženu. Pozorujem ho dlho. Mám strach odpútať sa. V trupe Starfightera 88 sa otvára pretlaková komora,

vykĺzne z nej žena v skafandri a zamieri k Lodi. Obchádzajú ma mrákoty a v nich snívam sen o žene a myslím na zlaté krabovité tvory, ktoré plávajú v akvamarínových hĺbinách a spievajú o lahode a kráse. Zamdliem. Keď sa vynorím z temnôt, uvedomím si, že sa ma ktosi dotýka, a v nosných dierkach cítim čosi ostré a pálivé. Drobné ihličky bolesti. Zakašlem, celkom sa preberiem, chcem si sadnúť... a skriknem od bolesti, ktorá mi presiahne celým telom. Otvorím oči. Je pri mne žena.

Ustarostené sa usmieva a spod nosa mi berie fľaštičku. "Ahoj," povie. Loď nevraví nič.

"Od chvíle, čo som objavila, ako si podrobiť a riadiť svoj Starfighter, využívala som ho ako pascu na ostatné lode. Prišla som na spôsob, ako napodobniť hovor svojej lode, takže som sa mohla spojiť s ostatnými otrokárskymi loďami. Bola som v styku s desiatimi. Ty si jedenásty. Nebolo to ľahké, ale niekoľkí muži, ktorých som oslobodila ako teba, začali využívať svoje lode ako pasce na Starfightery so ženami." Nespúšťam z nej oči. Je to príjemný pohľad.

"A ak sa ti to nepodarí? Ak nepochopia náznak o chodbe medzi riadiacim centrom a mraziarňami? Že kľúčom je riadiace centrum?"

Krčí plecami. "V niekoľkých prípadoch sa to stalo. Muži sa priveľmi báli svojich lodí - alebo im loď... niečo urobila - alebo boh priveľmi obmedzení, aby pochopili, že môžu striasť putá. V takom prípade... nuž, v takom prípade zostalo všetko, ako bolo. Je to síce smutné, ale čo som mohla urobiť viac?"

Chvíľu sedíme a mlčíme.

"Čo teraz? Kam pôjdeme?"

"Kam chceš," odvetí.

"Pôjdeš so mnou?"

Neisto krúti hlavou. "Čo ja viem? Každý muž, ktorého som oslobodila, chcel, aby som s ním šla. Ale dosiaľ sa mi ani s jedným nechcelo."

"Nemohli by sme sa vrátiť do galaxie Domov? Tam, odkiaľ sme prišli, tam, kde bola vojna?"

Vstane a chodí po kabíne, kde sme sa tri týždne parili. Hovorí, hľadiac cez prieszor, v ktorom vidieť tmú a vzdialené žiarivé body hviezd. "Pochybujem. Oslobodili sme sa od lodí, ale asi ich nedáme natolko do poriadku, aby nás dopravili až tam. Vyžadovalo by si to veľa zameriavania a navigovania, a pritom by hrozilo nebezpečenstvo, že zasa zaktivujeme medzimozog, a ten by sa znova mohol zmocniť vlády. Okrem toho ani neviem, kde je tá galaxia Domov."

"Mali by sme si hľadať iné miesto. Také, kde by sme boli voľní a mimo lode."

Obráti sa a zadíva sa na mňa. "Kde?"

Poviem jej, čo som sa dozvedel od medzimozgu o svete zlatých krabov. Moje rozprávanie trvá dlho a niečo si aj primyslím. Nie je to klamstvo, lebo by to mohla byť pravda, a túžim, aby šla so mnou. Zniesli sa z vesmíru. Ďaleko od hviezd Slnko a od jeho galaxie, ktorá je pre nich navždy stratená. Preleteli popri hviezde-slnku M-13 v Perseu a cez pružnú atmosféru sa zniesli do zafírového mora. Loď Starfighter 31 mákko dosadla na vrchol obrovskej podmorskej hory a potom deň za dňom počúvali, pozorovali, brali vzorky a dúfali. Predtým pristáli na mnohých svetoch. Dúfali. Konečne vyšli z lode poobzerat' sa. Mali skafandre a zberali vzorky z mora a dívali sa po okolí.

Našli zničený potápačský skafander. Ryby poobžierali jeho obsah. Ležal horeznačky hlboko v azúrovom piesku a šestica hmyzích nôh bola vykrútená v kĺboch, akoby znehybneli v agónii. Medzimozog si pamätal, ale zle. Sklo prilby bolo roztrieštené a to, čo videli vnútri - v svetle baterky to bolo oranžové a odporne - ich presvedčilo, skôr náznakom ako konkrétne, že tvor, ktorý v tom skafandri plával, nech bol akýkoľvek, ľuď nikdy nevidel ani nepoznal.

Šli do lode a žena vzala veľkú kameru a vrátili sa ku krabiemu skafandru. Nafilmovali, ako ležal. Potom ho sieťou vytiahli z piesku a odniesli do lode na vrcholku podmorskej hory.

Nastavil analyzátor a urobili analýzu skafandra. Hrdza. Kĺbové mechanizmy. Ovládacie mechanizmy. Hmota plutvovitých chodidiel. Ježaté okraje skla. A... hmota... vnútri...

Trvalo to dva dni. Zostali v lodi a cez prieszory videli lenivo sa pohybujúce zelené a modré tieňe.

Keď bola analýza hotová, vedeli, čo našli. A znova vyšli von hľadať plávajúce tvory.

Bolo belaso a teplo. A keď ich konečne plávajúce tvory našli, kývli na nich, aby za nimi plávali, a oni plávali za mnohonohými tvormi, ktoré ich viedli podmorskými jaskyňami, hladkými a ligotavými ako ónyx, do lagúny. Potom sa vynorili nad hladinu a zbadali pevninu a pri brehoch pokojne šplachotala azúrová, akvamarínová voda. Vyšli na pevninu, sňali si z tvárí masky - naposledy, už nikdy si ich nenasadili - stiahli si z hláv priliehavé kukly a prvý raz vdýchli vzduch, ktorý nepochádzal z kovových prístrojov; dýchali lahodný, melodický vzduch nového sveta. Mŕtvolu Starfightera 31 sa stala po čase obeťou morských prúdov.

DEDINA OSTALA ZA NAMI A NEKONEČNÝMI serpentínami sme sa vydali do kraja pomalého skla. Dosiaľ som takú farmu nevidel, a tak mi sprvu prichodili trochu tajomné - prispela k tomu aj obrazotvornosť a okolnosti. Turbína auta pracovala vo vlhkom vzduchu pravidelne a vyrovnané, takže sa zdalo, že sa vznášame nad špirálami hradskej v nadprirodzenom tichu. Po pravej strane sa úbočie zvažovalo do neveriteľne dokonalého údolia zarasteného stáročnými borovicami a všade naokolo stáli veľké rámy s pomalým sklom, ktoré vstrebávalo svetlo. Občasný odblesk popoludňajšieho slnka na ich výstužných podperách vzbudzoval dojem pohybu, ale v skutočnosti nebolo široko-daleko živej duše. Rady skiel stáli na úbočí dlhé roky obrátené smerom do údolia a ľudia ich čistili iba v noci,

keď prítomnosť človeka smädnému sklu neprekážala.

Bolo to úchvatné, ale medzi mnou a Selinou nepadlo o oblokoch ani slovo. Hádám sme sa nenávideli tak veľmi, že sme svojimi rozjatrenými citmi podvedome nechceli pokaziť to nové, čo sme videli. Pomaly mi začínalo svitať, že nápad ísť na dovolenku bol od samého začiatku bláznivý a nezmyselný. Nazdával som sa, že dovolenkou sa všetko vyrieši. Pravda, dovolenkou Selina neprestala byť gravidná, a čo je ešte horšie, neprestala byť našťavaná z toho, že je gravidná. A ja takisto. Usilovali sme sa hľadiť na jej stav a rozumne, raz jeden, raz druhý sme vyhlasovali, že chceme deti - ale až o neskôr, keď na to budú podmienky. Selinino tehotenstvo nás stálo jej dobre platené miesto a spolu s tým aj nový o dom, po ktorom sme túžili a ktorý bol z môjho príjmu za poéziu nemysliteľný. No ozajstnou príčinou našej rozladenosti bolo, že sme si zoči-voči skutočnosti uvedomili, že ak ľudia hovoria, že chcú deti neskôr, nechcú ich nikdy. Navyše nás dráždilo, že my, ktorí sme sa pokladali za takých výnimočných, sme spadli do toho istého biologického klepeca ako tie najposlednejšie tvory na tejto zemi. Hradská viedla po južných svahoch Ben Cruachanu a napokon začal pred nami v diaľke prebleskovať sivý Atlantik. Spomalil som, aby som mohol vychutnať vyhlíadku. Zrazu mi padol zrak na tabuľu pribitú na bráne. Stálo na nej: POMALÉ SKLO - VYSOKÁ KVALITA, NÍZKA CENA - J. R. HAGAN. Mimovoľne som zastavil na krajnici a trochu ma myklo, keď tvrdá tráva hlučne šľahla o spodok auta.

"Prečo sme zastavili?" Selinina pekná, striebrosivá hlava sa prekvapene obrátila ku mne.

"Vidíš tú tabuľu? Poďme sa ta pozrieť. Azda to tu nestojí toľko."

Selina piskľavým hlasom odmietla, ale mňa môj nápad tak ovládol, že som jej nevenoval pozornosť. Zmocnilo sa ma nelogické presvedčenie, že keď urobím niečo výstredné a bláznivé, všetko sa medzi nami usporiada. "Poď, trochu sa rozhýbeme. Už dlho sme sedeli v aute." Mykla plec om spôsobom, aký sa ma vždy dotkol, a vystúpila. Šli sme hore nepravidelnými hlinenými schodíkmi lemovanými mladými stromčekmi. Chodníček sa hadil medzi stromami, ktoré zakrývali okraj úbočia, a napokon sme došli k nízkemu gazdovskému domu. Za nevelkou o i kamennou stavbou sa týčili rozsiahle rámy s pomalým sklom. Boh nasmerované k prudkému zrázu nad vodami jazera Loch Linnhe. Scenéria bola taká úchvatná, že vyrážala dych. Väčšina tabiel bola dokonale priehľadná, ale niektoré boh také tmavé, že pripomínali tably vylešteného ebenu.

Keď sme prešli vydláždeným dvorom k domu, z nízkeho múrika, ktorý ohradzoval dvor, vstal muž stredných rokov v popolavom tvídovom odevu a zdvihol ruku na pozdrav. Fajčil fajku a díval sa k domu. V prednom obloku stála mladá žena v šatách pomarančovej farby a v náručí držala chlapčeka. Keď sme však prišli bližšie, bez záujmu sa odvrátila a odišla od obloka.

"Pán Hagan?" spýtal som sa.

"Tak je. Prišli ste si pozrieť sklo, čo? Dobré ste prišli, na správne miesto." Hagan hovoril rezko, vrchárskym nárečím, ktoré pripomína neprivyknutému uchu írčinu. V tvári mal onen vážny, chmúrny výraz, aký vídať v tvárach starých cestárov a filozofov.

"Vidím," prikývol som. "Sme na dovolenke a priviedla nás sem vaša tabuľa."

Selina, ktorá inokedy bez ťažkostí nadväzuje kontakt s cudzími, nepovedala nič. Hľadela na prázdny oblok a na tvári sa jej zračili rozpaký. "Z Londýna? Ako hovorím, prišli ste na správne miesto - a aj v správnom čase. Na začiatku sezóny tu so ženou iba zriedkavo vidíme cudziu tvár."

Zasmial som sa. "Znamená to, že si budeme môcť kúpiť kúsok skla a nevaliť na náš dom hypotéku?"

"Viete," odvetil Hagan, bezradne sa usmejúc, "z obchodovania neviem vytĺcť všetko, čo by sa dalo. Rose, to je moja žena, vraví, že sa nikdy nepoučím. Ale sadnite si a pohovárime sa." Ukázal na múrik a vzápätí pozrel na Selininu čistučku modrú sukňu. "Počkajte, prinesiem z domu deku." Rýchlo odkrivil dnu a zatvoril za sebou.

"Tuším to nebol najšťastnejší nápad, že sme sem šli," šepol som Seline, "ale buď k nemu aspoň trochu milá. Mám pocit, že sa výhodne dohodneme."

"Len si maj!" odvrkla náročky drsne. "Aj ty si si musel všimnúť, aké predpotopné šaty má jeho žena! Cudzím nespustí ani za necht!"

"To bola jeho žena?"

"Pravdaže to bola jeho žena!"

"Hm," riekol som prekvapene. "Ale skús byť k nemu aspoň slušná. Nechcem sa cítiť trápne."

Selina na mňa vrhla posmešný pohľad, ale keď sa Hagan zjavil, oslnivo sa naňho usmiala a ja som si trochu vydýchol. Čudné, muž môže ľúbiť ženu a zároveň si želať, aby spadla pod vlak.

Hagan rozprestrel na múriku deku. Sadli sme si s pocitom istej nadradenosti, aký mávajú ľudia z veľkého mesta na vidieku. V diaľke na bridlicovej šedi jazera za vztýčenými rámami s pomalým sklom kreslil parník pomaličky bielu Čiaru k juhu. Plúca nám plnil ostrý horský vzduch a zásoboval nás toľkým kyslíkom, že sme ho ani nepotrebovali.

"Niektorí tunajší farmári," začal Hagan, "rozprávajú cudzím, ako ste vy, o tom, aká krásna jeseň je v týchto končinách Argyllu. Alebo jar alebo zima. Ja to nerobím - každý somár vie, že keď niekde nie je pekne v lete, nie je tam pekne nikdy. Čo vy na to?"

Súhlasne som prikývol.

"Len sa dobre pozrite k Mullu, pán..."

"Garland."

"... Garland. Presne to si kupujete, ak si kúpite moje sklo, a táto scenéria nikdy nevyzerá lepšie ako v tejto chvíli. Sklo má dokonalú fázu, nie je ani o kúsok tenšie ako desať rokov - za oblok meter dvadsať krát meter dvadsať dáte dvesto libier."

"Dvesto libier!" Selina sa zhrozila. "Toľko pýtajú aj v obchode na Bond Street."

Hagan sa trpezlivo usmial a potom sa mi lepšie prizrel, či dobre rozumiem pomalému sklu a viem, o čom hovorí. Cena bola oveľa vyššia, ako som očakával - lenže hrúbka desať rokov! Lacné sklo, ktoré predávajú v obchodoch, je

zvyčajne pol centimetra hrubé obyčajné sklo potiahnuté desať-dvanásťmesačnou vrstvou pomalého skla. "Nevieš, o čo ide, Selina," povedal som, rozhodnutý neodísť bez skla. "Toto sklo vydrží desať rokov a je presne nafázované." "Znamená to len toľko, že dodržiava čas?"

Hagan sa na ňu znova usmial, uvedomiac si, že mňa už má vo vrecku. "Vraj len toľko! Prepáčte, pani Garlandová, ale vy akiste neviete, o čo ide pri tomto zázraku, a zázrak to je, skutočný zázrak, zázrak inžinierskej presnosti, ak chcete dostať nafázované sklo. Ak vravím, že sklo je desať rokov hrubé, znamená to, že svetlu trvá desať rokov, kým cezeň prejde. Každá z tých tabiel je teda hrubá desať svetelných rokov - vyše dvojnásobná vzdialenosť k najbližšej hviezde - takže odchýlka hrúbky milióntiny milimetra by znamenala..."

Na okamih zmĺkol a mlčky sa zadíval na dom. Odtrhol som pohľad od jazera a v obloku som znova zbadal mladú ženu.

Hagan mal v očiach žiadostivé zbožňovanie. Cítil som sa nesvoj a zároveň som bol presvedčený, že Selina sa mylí.

Manžel sa nikdy nedíva takto na manželku - aspoň nie na svoju.

Žena stála ešte chvíľu pri obloku, jej šaty vyžarovali teplo, a potom zašla dnu. Zrazu sa ma zmocnil silný, no nevysvetliteľný dojem, že je slepá. Mal som pocit, že so Selinou sme nechtiac svedkami rovnako prudkej citovej búrky, ako je naša.

"Prepáčte," ozval sa Hagan. "Myslel som, že Rose odo mňa niečo chce. Kde som to skončil, pani Garlandová? Aha! Desať svetelných rokov stlačených do pol centimetra znamená..."

Prestal som počúvať, sčasti preto, lebo som už bol rozhodnutý kúpiť, a sčasti preto, že som počul o pomalom skle už veľa ráz a dosiaľ som nepochopil jeho princíp. Istý môj známy, vedec, mi to raz vysvetľoval tak, že si mám tablu pomalého skla predstaviť ako hologram, ktorý na rekonštrukciu vizuálnej informácie nepotrebuje koherentné laserové svetlo, ale v ktorom každý fotón obyčajného svetla prechádza cez špirálovitý tunel mimo dosahu atómových jadier v skle. Tento koncentrát nepochopiteľnosti - pre mňa - nielenže mi nič nepovedal, ale opäť ma presvedčil, že taký antitechnický mozog, ako je môj, by sa mal zaoberať iba následkami, a nie príčinami.

V očiach bežného človeka bolo najdôležitejším následkom, že svetlu trvá dlho, kým prejde tablou pomalého skla. Spočiatku, keď je nové, je čierne ako uhoľ, lebo ním ešte nič nepreniklo, ale možno ho postaviť povedzme pred horské jazero, a táto scenéria sa na ňom zhruba o rok zjaví. Ak v tej chvíli sklo vezmeme a dáme si ho do neútoľného mestského bytu, celý ten čas - v našom prípade rok - sa bude zdať, že z bytu je vyhliadka na horské jazero. Celý ten rok to bude síce len ilúzia, ale nesmierne realistická - voda sa bude čeriť v slnku, zvieratá sa budú ticho napájať, po nebi budú preletovať vtáky, deň sa bude strieďať s nocou, bude nasledovať jedno ročné obdobie za druhým. A jedného dňa, o rok neskôr, sa krása zachytená v subatómových potrubíach vyčerpá a opäť sa zjaví známe sivé mesto.

Komerčný úspech pomalého skla - odhliadnuc od toho, že šlo o ohromujúcu novinku - bol založený na tom, že scenéria vyvolávala pocity vlastníctva. Aj najbiednejší obyvateľ periférneho brlohu sa mohol kochať sviežimi parkmi - a kto by popieral, že mu nepatria? Veď ani človek, ktorý naozaj vlastní udržiavané záhrady a parky, si nedokazuje svoje vlastníctvo tým, že lezie štvornožky po zemi a vdychuje jej vôňu, a neskúša, ako chutí. Svoje vlastníctvo vníma ako svetelné obrazce a pomalé sklo ich môže vyčariť v baniach, v ponorkách, vo väzenských celách. Zopár ráz som skúšal o týchto čarovných kryštáloch písať, ale táto téma bola pre mňa tak nevýslovné poetická, že v konečnom dôsledku sa celkom vymykala poézii - aspoň mojej. Okrem toho najlepšie piesne a verše už napísali ľudia, ktorým inšpirácia prepožičala dar jasnozrivosti, a napísali ich dlho pred objavom pomalého skla. Nemal som šancu vyrovnáť sa napríklad týmto Moorovým veršom:

Častokrát v tichú noc
mi pamäť vyčarí
spomienky krásne
na svetlo dávnych dní...

Trvalo iba niekoľko rokov, kým sa pomalé sklo vyvinulo z vedeckej kuriozity na solidne priemyselné odvetvie. A na veľké prevzatie nás básnikov - tých z nás, ktorí sú presvedčení, že krása žije, hoc' ľalie mrú - toto odvetvie sa riadilo presne takými zákonitosťami ako každé iné. Existovali dobré sklá, čo stáli veľa peňazí, a menej kvalitné, ktoré stáli podstatne menej. Dôležitým faktorom ceny bola hrúbka skla meraná v rokoch, ale išlo aj o otázku skutočnej hrúbky čiže fázy. Aj pri použití najdokonalejšej meracej techniky bolo stanovenie hrúbky podnikom s neistým výsledkom. Väčšia odchýlka mohla znamenať, že tabla, ktorá mala byť hrubá päť rokov, bude hrubá päť a pol roka, takže svetlo, ktoré do nej vnikne v lete, vyjde v nej v zime. Napatrná odchýlka mohla znamenať, že poludňajšie slnko sa zjaví o polnoci. Tieto nepresnosti mali svoje čaro - mnohí ľudia, čo pracovali v noci, si s obľubou vytvárali vlastný čas - ale vo všeobecnosti bolo drahšie také sklo, ktoré sa prísne pridržiavalo reálneho času.

Keď Hagan skončil, Selina sa ešte nezдалa presvedčená. Takmer nebadateľne pokyvkávala hlavou a z toho som usúdil, že Hagan zvolil zlý prístup. Zrazu sa jej do vlasov oprel závan studeného vetra a z takmer bezmračnej oblohy začali okolo nás plieskať veľké čisté dažďové kvapky. "Dám vám šek," povedal som a videl som, ako sa Selinine zelené oči zlostne zavítali do mojej tváre. "Môžete zariadiť dovoz?"

"Hej, bez problémov," odvetil Hagan, vstávajúc z múriku. "Ale nevzali by ste si sklo radšej so sebou?"

"Nuž čo - ak nemáte nič proti tomu..." Zahanbilo ma, že vôbec nepochyboval o pravosti môjho šeku.

"Odštípnem vám tablu. Počkejte tu. Zasadíť ju do rámu na prenášanie nepotrvá dlho." Hagan skrivil dolu úbočím rúram. Cez niektoré bolo vidieť slnkom zaliate jazero, niektoré boh hmlisté a zopár ich bolo čiernych.

Selina si vyhrnula golier na blúzke a zakryla si hrdlo. "Mohol nás aspoň pozvať dnu. Nevyskytuje sa tu toľko somárov,

aby si ich nemusel vážiť." Usiloval som sa ignorovať túto urážku a sústredil som sa na vypisovanie šeku. Na hánkach sa mi rozprskla veľká kvapka a rozpila sa na ružovom papieri.

"Poďme ho počkať k múru pod strechu," povedal som. Ty hlupaňa, dodal som v duchu, keď som cítil, že celá vec vypálila zle. Asi som bol padnutý na hlavu, keď som sa s tebou ženil. Somár, korunovaný somár - a teraz, keď máš kus zo mňa v sebe, už nikdy, nikdy ti neuniknem. Cítil som, ako sa mi bolestivo zovrel žalúdok, a rozbehol som sa za Selinou k múru domca. Cez oblok sme videli peknú obývačku s kozubom na uhlie. Bola prázdna, iba na dlážke boh porozhadzované hračky. Kocky s abecedou a vozík presne takej farby ako čerstvá mrkva. Zrazu vbehol do obývačky zo susednej izby chlapec a začal kopať do kociek. Nevšimol si ma. O chvíľu vstúpila do obývačky mladá žena, zdvihla chlapčeka a veselo, dobrosrdečne sa smejúc ho vzala do náručia. Podišla k obloku ako predtým. Usmial som sa na nich, ale ani jeden, ani druhý na môj úsmev nereagovali.

Čelo sa mi zarosilo studeným potom. Vari sú obaja slepi? Trocha som sa pomkol.

Selina zľahka vykričala. Obrátil som sa k nej. "Deka! Je celá mokrá!"

Rozbehla sa v daždi cez dvor, strhla z múrika červenkastú deku a utekala naspäť k dverám do domca. V podvedomí sa mi čosi kľčovitvo vzopálo. "Selina! Neotváraj!"

Bolo však neskoro. Otvorila drevené dvere a zastala na prahu; ruku mala na ústach a hľadela dnu. Podišiel som k nej a vzal som jej z nervózných prstov deku.

Oči mi padli dovnútra domca. Pekná obývačka, v ktorej som pred chvíľou videl ženu a chlapca, bola v skutočnosti zaprataná oškúleným nábytkom, starými novinami, pohodenými súčiastkami odevu a neumytým riadom. Páchlo v nej, razila z nej vlhkosť a nebolo tam živej duše. Jediné, čo v nej zostalo zo scény, ktorú som videl zvonka, bol vozík, dolámaný a s opukanou farbou.

Zatvoril som dvere, zasunul zástrčku a rozkázal som si zabudnúť, čo som videl. Podaktorí starí mládenci sa o seba vedľa postarať, iní nie.

Selina bola bledá ako stena. "Nechápem, nerozumiem..."

"Pomalé sklo funguje z oboch strán," povedal som ticho. "Svetlo vniká dnu, ale vychádza aj von."

"Teda..."

"Neviem. To nie je naša vec. Vzchop sa - Hagan sa vracia s naším sklom." Pálenie v žalúdku začalo slabnúť.

Hagan prišiel na dvor s obdĺžnikovým sklom zakrytým fóliou z plastickej látky. Podával som mu šek, ale on hľadel na Selininu tvár. Zdalo sa, že hneď vybadal, že naše nediskrétné prsty sa prehrabávali v jeho duši. Selina sa vyhla jeho pohľadu. Vyzerala ako starena a nehybne hľadela na horizont. "Dajte sem deku, pán Garland," ozval sa konečne Hagan. "Mohli ste ju nechať tam, kde bola."

"To nič. Tu je šek."

"Ďakujem." Stále hľadel na Selinu s akousi čudne prosebnou tvárou. "A ďakujem za kúpu."

"Potešenie je na mojej strane," odvetil som formálne. Vzal som ťažký rám, o j a vykročili sme so Sennou po chodníčku, ktorý viedol k hradskej. Keď sme j q boh pri vrchnom šmykľavom schodíku, Hagan sa ešte raz ozval. "Pán Garland!" Neochotne som sa obzrel.

"Nebola to moja vina," povedal pomaly. "Oboch ich zrazilo auto a ušlo. Pred šiestimi rokmi na hradskej do Obanu. Môj chlapec mal vtedy sedem rokov. Mám predsa právo, aby mi niečo zostalo."

Mlčky som prikývol a vykročil som dolu schodíkmi. So Selinou sme sa objímali okolo pása a jej objatie mi prichodilo ako nesmierny poklad. V zákrute som sa obzrel a cez dažď som videl, že Hagan sedí s nahrbenými plecami na múriku presne tak, ako sme ho videli, keď sme ta prišli. Díval sa na dom, ale nevedel by som povedať, či bol niekto v obloku.

PILOT PID SPOMALIL, AŽ LOĎ TAKMER znehybnela, a vrhol zvedavý pohľad dolu na zelenú planétu. Spoznal ju aj bez prístrojov. Tretia od svojho slnka a jediná v tejto sústave, kde sa môže udržať život. Mierumilovne si pláva v opare mračien. Vyzerá celkom neškodne. A predsa si vyžiadala životy všetkých expedícií, ktoré na ňu z Glomu vyslali. Pred zostupom, z ktorého nebude návratu, Pid na okamih zaváhal. On i jeho dvojčlenná posádka boli na túto chvíľu od začiatku pripravení. Neveľké aktivátory mali uložené v telových kapsičkách, nečinné, ale pripravené. Pid chcel k posádke prehovoriť, ale akosi stále nenachádzal správne slová.

Posádka čakala. Radista Ilg vyslal na Glom poslednú správu. Pozorovateľ Ger sledoval šestnásť číselníkov súčasne a hlásil: "Nijaké známky nepriateľskej činnosti." Povrch tela sa mu nedbanlivo vlnil.

Pid si to všimol a hneď vedel, čo treba povedať. Od chvíle, čo odštartovali z Glomu, disciplína, pokiaľ ide o telesný tvar, sa priam nechutne uvoľnila. Náčelník invázie ho na to upozornil. Bude s tým musieť niečo urobiť. Je to jeho povinnosť, lebo všetky nižšie kasty, medzi ktoré patria aj radisti a pozorovatelia, sa vyznačujú neviazaným sklonom k beztvorosti. "Do našej expedície sa vkladajú veľké nádeje," začal pomaly. "Sme už ďaleko od domova."

Pozorovateľ Ger prikývol. Radista Ilg sa zavlnil, stratil predpísaný tvar a pohodlne sa sformoval pri stene. "No ďaleko či blízko," dodal Pid prísne, "vzdialenosť ešte nie je ospravedlnením svojvoľných zmien tvaru." Ilg sa rýchlo zavlnil a vrátil sa do tvaru, aký patrí radistovi.

"Exotické tvary budeme nepochybne potrebovať," pokračoval Pid. "Na to máme osobitné povolenie. Ale zapamätajte si - akýkoľvek tvar, ktorý si bezvýhradne nevyžiada služobná potreba, je nástrojom Beztvareho!" Ger sa prestal vlniť, ako keď utne. "To je všetko," skončil Pid a zaujal tvar pilotských mechanizmov. Loď začala klesať a klesala tak hladko, že Pida zaliala hrejivá pýcha. Vyznajú sa vo svojej práci, povedal si. Pravda, nemôže od nich čakať, že budú mať taký

pocit zodpovednosti k tvaru ako pilot patriaci do jednej z najvyšších kást. Napokon, zdôraznil to aj náčelník invázie.

"Pid," začal náčelník invázie ich posledný rozhovor, "tú planétu potrebujeme, je to pre nás otázka života a smrti."

"Viem, pán náčelník," odvetil Pid. Stál v bezchybnom pozore a ani na okamih sa neodchýlil od dokonalého tvaru pilota. "Jeden z vás tu musí preniknúť a umiestniť aktivátor do niektorej atómovej elektrárne," povedal náčelník ustato. "Naša armáda tu bude v pohotovosti, pripravená na presun."

"Vykonáme, pán náčelník!"

"Táto expedícia sa musí podariť," kládol mu na srdce náčelník a črty mu od nesmiernej únavy na okamih znejasneli.

"Prísne dôverne vám prezradím, že na Glome sa rozrastajú nepokoje. Kasta baníkov napríklad štrajkuje. Chcú nový tvar. Tvrdia, že terajší už nevyhovuje ich práci." Na Pidovej tvári sa odrazilo vnútorné rozhorčenie. Tvar baníkov spolu s ostatnými základnými tvarmi stanovili pred päťdesiatimi tisícami rokov ich predkovia. A teraz to chcú títo páriovia zmeniť! "To nie je všetko," dodal náčelník. "Odhalili sme nový kult beztvarosti. Zatkli sme osemtisíc Glomčanov, no bohviekoľkých sme neodhalili." Pid vedel, že beztvarosť je pokúšením Beztvarého, najväčšieho zla, aké si myse! Glomčana vie predstaviť. Ale ako môže Glomčan takému pokúšeniu podľahnúť? čudoval sa.

Náčelník vytušil jeho otázku. "Pre vás je to asi ťažké pochopiť, Pid. Rád pilotujete?"

"Áno, pán náčelník," odvetil Pid prosto. Či rád pilotuje! Ved' je to celý jeho život! Bez lode - bez lode je ničím, nulou!

"Nie všetci Glomčania takto zmýšľajú," pokyvkal náčelník hlavou. "Ani ja ich nechápem. Všetci moji predkovia boh inváznyimi náčelníkmi, od počiatku vekov. Takže ním chcem byť, prirodzene, i ja. Je to normálne, je to podlá zákona. Lenže nižšie kasty zmýšľajú inak." Telo sa mu smutne zachvelo.

"Spomínam tieto veci zámerne," pokračoval. "My Glomčania potrebujeme priestor. Terajšie nepokoje vyplývajú z prehustenosti životného priestoru. Zhodujú sa na tom všetci naši psychológovia. Všetko by napravila nová obývateľná planéta. Spoliehame sa na vás, Pid."

"Áno, pán náčelník!" Pid zažiaril pýchou.

Náčelník vstal na znak, že rozhovor sa končí. Vzápätí si to rozmyslel a znova si sadol.

"Musíte dávať pozor na posádku," povedal. "Jej členovia sú lojalni, o tom niet pochybností, ale patria do nižšej kasty. A tieto kasty poznáte." Pid ich poznal.

"Gera, vášho pozorovateľa, podozrievame z alternacionistických tendencií. Raz dostal pokutu za to, že na seba vzal tvar lovca. Proti Ilgovi nemáme dosiaľ nič určité, ale dozvedel som sa, že z času na čas upadá nadlho do nehybnosti. Podlá všetkého si predstavuje, že je mysliteľom."

"Keď je na nich čo len najmenší tieň podozrenia z alternacionalizmu alebo beztvarosti, prečo ich na túto expedíciu posielate, pán náčelník?" Náčelník pred odpoveďou zaváhal. "Dôverovať by som mohol mnohým Glomčanom," odvetil pomaly. "Ale títo dvaja majú istú dávku dôvtipu a predstavivosti, ktorú na túto expedíciu treba." Vzdychol. "Neviem si vysvetliť, prečo tieto vlastnosti idú vždy ruka v ruku s beztvarosťou."

"Ani ja, pán náčelník," odvetil Pid. "Dobre ich pozorujte."

"Vykonám, pán náčelník!" Pid zasalutoval, lebo si uvedomil, že rozhovor sa skončil. V telovej kapsičke cítil driemajúci aktivátor, pripravený premeniť zdroj nepriateľovej energie na vesmírny most pre armády Glomčanov.

"Veľa šťastia," povedal náčelník. "Budete ho potrebovať." Loď sa nečujne znášala k povrchu nepriateľskej planéty. Pozorovateľ Ger urobil analýzu mračien pod nimi a údaje vložil do kamuflážneho prístroja. Prístroj sa dal do práce. Onedlho bola loď zvonka na nerozoznanie od cirrusovej formácie.

Pid nechal loď pomaly klesať k povrchu tajomnej planéty. Mal teraz optimálny pilotský tvar, najvýkonnejší zo všetkých štyroch tvarov vyhradených kaste pilotov. Slepý, hluchý a nemý, stal sa predĺžením prístrojov a všetku pozornosť upriamil na splynutie lode s rýchlosťou vysoko letiacich mračien. Nesmie sa od nich oddeliť, pre náhodného diváka musí byť ako jedno z nich!

Ger prísne zachovával jeden z dvoch tvarov vyhradených pre pozorovateľov. Vložil nové údaje do kamuflážneho prístroja a klesajúca loď sa pomaly zmenila na kumulús.

Na nepriateľskej planéte nebolo vidieť nijaké známky činnosti.

Ilg zameral zdroj atómovej energie a odovzdal údaje Pidovi. Ten zmenil kurz. Medzičasom klesli k základni oblakov necelú míľu nad povrchom nepriateľskej planéty. Loď teraz vyzerala ako objemný, našuchorený kumulús.

Stále nebolo vidieť nijaké známky poplachu. Záhada, ktorá zničila dvadsať predchádzajúcich expedícií, ešte vždy bola veľkou neznámou.

Keď Pid manévroval s loďou k atómovej elektrárni, tvár planéty sa už zahaľovala súmrakom. Vyhol sa okolitým staviskám a zastal nad lesíkom. Spustila sa tma a jediný mesiac zelenej planéty zastrelil mračná. Jedno mračno kleslo. A pristálo.

"Rýchlo, všetci von!" skríkol Pid a oddelil sa od riadiacich mechanizmov. Nadobudol pilotský tvar, aký najlepšie vyhovuje behu, a vyrazil z príklopu. Ger a Ilg sa náhlili za ním. Zastali päťdesiat krokov od lode a čakali. V lodi sa uzavrel elektrický okruh. Zrazu ju nehluchne striaslo a začala sa rozpadáť. Plastické látky mizli, kov sa skrúcal. Onedlho bola z lode iba veľká hromada šrotu, ale proces rozpadu pokračoval. Veľké úlomky sa lámali na menšie a tie sa ďalej rozpadali.

Keď Pid videl, ako sa mu loď stráca pred očami, prepadol ho pocit beznádeje, osamotenosti. Je pilot, kastovný pilot. Pilotom bol už jeho otec a predtým aj otcov otec, a tak to išlo ďalej až do hmlistej minulosti, keď sa na Glome začal stavať prvé vesmírne lode. Pid pri nich prežil celé detstvo, a len čo dospel, stal sa pilotom.

Teraz, bez lode, cítil sa ani nahý pred cudzími ľuďmi.

O niekoľko minút už iba kôpka prachu naznačovala, kde stála loď. Oprel sa do nej nočný vietor a rozfúkal ju po lese.

Nezvýšilo z nej nič, vôbec nič.

Čakali. Nič sa nedialo. Vietor vzdychal, stromy vŕzgali, veвериčky pískali a vtáky suchotali v hniezdach.

Na zem spadol žalud'.

Pid si s úľavou vydýchol a sadol si. Dvadsať prvá expedícia z Glomu úspešne pristála.

Do rána sa nedalo robiť nič, a preto Pid začal rozmýšľať o ďalšom postupe. Pristáli tak blízko atómovej elektrárne, ako sa len dalo. Musia sa však dostať ešte bližšie. A jeden z nich musí dajako preniknúť až k samej reaktorovej sále a uviesť do činnosti aktivátor.

Ťažké, ale Pid cítil, že sa to podarí. Koniec koncov, Glomčania sú obdarení veľkým dôvtipom.

Dôvtipom, to hej, pomyslel si trpkou, no zato nie rádioaktívnymi horninami. To je ďalší dôvod, prečo je táto expedícia taká dôležitá. Na všetkých svetoch, kde Glomčania žijú, je už kritický nedostatok rádioaktívneho paliva.

Pred mnohými stáročiami ho Glomčania spotrebovali na expanziu na susedné svety a na okupovanie tých, na ktorých mohli žiť. Lenže tempo kolonizácie nedržalo krok s rýchlym rastom pôrodnosti. Ustavične potrebovali nové svety.

Potrebuje aj tento, ktorý objavila prieskumná expedícia. Glomčanom dokonale vyhovuje, ale je príďaleko. Nemajú dost' paliva pre celú inváziu flotily.

Našťastie existuje aj iný spôsob. Lepší.

Počas niekoľkých stáročí glomskí vedci vyvinuli aktivátor. Tento triumf identického inžinierstva umožňuje, aby sa hmota v okamihu premiestnila medzi dvoma bodmi.

Jeden koniec nainštalovali do jedinej glomskej atómovej elektrárne. Druhý treba umiestniť do bezprostrednej blízkosti druhej atómovej elektrárne a uviesť ho do činnosti. Takto usmernená energia potom prúdi obidvoma bodmi.

Potom pomocou tohto zázraku identického inžinierstva budú môcť Glomčania prestúpiť z jednej planéty na druhú, doslova sa privalia ako ohromná, gigantická vlna.

Celkom jednoduché. Ale dvadsiatim expedíciám sa nepodarilo umiestniť na Zemi aktivátor.

Nikto nevie, čo sa s nimi stalo.

Lebo ani jedna loď sa na Glom nevrátila.

Pred svitaním sa obozretne pustili lesom, prispôsobujúc tvar a sfarbenie tela okolitej vegetácii. Aktivátory slabo pulzovali, lebo cítili blízkosť zdroja atómovej energie.

Z húšťa pred nimi vybehol drobný štvornohý tvor. Gerovi v mihu narástli štyri nohy a dlhé aerodynamické telo a vyrázil za ním.

"Ger! Ku mne!" skríkol Pid, zabúdajúc na opatnosť.

Ger dohonil zviera a zrazil ho na zem. Chcel ho uhryznúť, ale zabudol si nechať narásť zuby. Zviera vyskočilo a zmizlo v poraste. Gerovi vyrástli zuby a napál svaly na skok.

"Ger!"

Ger sa zdráhavo obzrel. Nato stiesnene prihopkal k Pidovi.

"Bol som hladný," ospravedlnil sa.

"Nebol si!" odvetil Pid prísne.

"Bol som," zahundral Ger, rozpačito sa mrviac.

Pid si spomenul, čo mu povedal náčelník. Áno, Ger má sklony k lovu. Nesmie ho spúšťať z očí.

"Nech sa to už neopakuje!" napomenul ho Pid. "Zapamätaj si - exotické tvary sú protizákonné. Bud spokojný s tvarom, v akom si sa narodil." Ger prikývol a prispôbil sfarbenie a tvar tela porastu. Pustili sa ďalej.

Z okraja lesa zbadali atómovú elektráreň. Pid sa premenil na krík a Ger na práchnivejúci klát. Ilg sa po krátkom roznýšľaní stal mladým dubom. Elektráreň bola dlhá nízka budova obohnaná kovovým plotom. V plote bola brána a pred ňou strážnik.

Najprv sa treba dostať k bráne, povedal si Pid. Pustil sa do úvah, čo robiť. Z kusých správ prieskumných skupín vedel, že rasa ľudí sa v mnohom ponáša na Glomčanov. Chovajú domáce zvieratá, majú domovy, deti a kultúru, všetko ako Glomčania. Aj v mechanike a technike vynikajú ako Glomčania.

No sú tu aj príkre rozdiely. Ľudia majú pevný, nemenný tvar, ako kamene alebo stromy. Tento nedostatok však kompenzujú nespočetné druhy, rody, skupiny, podskupiny. To je celkom iné ako na Glome, kde existuje iba osem foriem zvieracieho života.

A je zrejme, že ľudia vedia objaviť votrelcov, uvažoval ďalej Pid. Kiežby vedel, prečo stroskotali predchádzajúce expedície. Mal by teraz oveľa ľahšiu úlohu.

Prešiel okolo nich človek. Kráčal neuveriteľne meravo. Meravosť kričala z každého jeho pohybu. Náhlil sa preč, ani len na nich nepozrel. "Už to mám!" povedal Ger, keď sa človek stratil z dohľadu. "Premením sa na človeka, prejdem cez bránu do reaktorovej sály a spustím aktivátor."

"Nepoznáš ich jazyk," namietol Pid.

"Nebudem rozprávať. Nebudem si ich všímať. Pozrite!" Ger sa rýchlo premenil na človeka.

"To nie je zlé," prikývol Pid.

Ger urobil skusmo zopár krokov, napodobňujúc skackavú chôdzu človeka.

"Ale bojím sa, že to nevyjde," povedal Pid. "Je to predsa logické," ohradil sa Ger.

"Práve preto. Určite to vyskúšali aj predchádzajúce expedície. Ani jedna sa nevrátila."

Proti tomu sa nedalo namietat'. Ger sa opäť vlnivo premenil na klát. "Čo teda?" spýtal sa. "Porozmýšľam," odvetil Pid.

Prešiel popri nich ďalší tvor, lenže tentoraz nie na dvoch, ale na štyroch nohách. Pid v ňom spoznal psa, miláčika človeka. Pozorne ho skúmal. Pes bežal k bráne so sklonenou hlavou, vôbec sa neponáhľal. Bez prekážky prešiel bránou a ľahol si do trávy. "Hmm," povedal Pid.

Pozorovali ďalej. Okolo psa prechádzal človek. Pohladil ho po hlave. Pes vystrčil jazyk a prevalil sa na bok. "To by som vedel i ja," vyhrkol Ger vzrušene. Začal sa premieňať na psa. "Nie! Počkaj!" zarazil ho Pid. "Až do zotmenia budem rozmýšľať. Je to priveľmi dôležité, nesmieme sa prenáhliť." Ger zachmúrene poslúchol. "Vrátíme sa do lesa," povedal Pid. S Gerom sa obrátili na odchod. Vtom si Ger spomenul na Ilga. "Ilg?" zavolaľ ticho. Nič. "Ilg!" "Áno. Čo je?" ozval sa dub a premenil sa na ker. "Prepáčte. Čo ste hovorili?" "Ideme nazad," povedal Pid. "Neromýšľal si tak náhodou?" "Nie, nie," ubezpečoval ho Ilg. "Len som oddychoval." Pid to nechal tak. Ťažili ho teraz oveľa dôležitejšie veci.

Zvyšok dňa, utiahnutí v najhlbšom kúte lesa, rozoberali, aké majú možnosti. Jedinými prijateľnými alternatívami boli pes a človek. Strom nemôže prejsť bránou, lebo stromy nechodia. Ani iné nemôžu robiť, aby to nevzbudilo pozornosť. No aj podoba človeka sa im zdala priveľmi riskantná. Rozhodli sa, že ráno sa vydá na cestu Ger ako pes. "A teraz si trocha pospíte," rozkázal Pid. Ilg a Ger sa hned' poslušne sploštili, no hned' aj zbeztvárnili. Ale Pid mal teraz dôležitejšie starosti. Vyzerá to až priveľmi ľahké, dumaľ. Prečo atómovú elektrárne lepšie nestrážia? Ved' ľudia sa určite niečo dozvedeli od expedícií, ktoré zajali. Alebo ich zabili a na nič sa nepýtali? Nedá sa predvídať, čo tie záhadné tvory urobia. Je tá otvorená brána pascou? Ustato sa zavlnil a zaujal pohodlnú polohu na hrboľatej zemi. No hned' sa spamätal. Ved' stratil tvar! Najprv služba, až potom pohodlie, povedal si a zaujal pilotský tvar. Lenže pilotský tvar nevyhovoval spánku na vlhkej hrboľatej zemi. Pid strávil nepokojnú noc. Myslel na lode a túžil jednu riadiť.

Prebudil sa ustatý a v zlej nálade. Drgol do Gera. "Nech to máme za sebou," povedal. Ger sa radostne zavlnil a vstal. "Ilg, hore sa, vstávaj!" zvolal Pid hnevho a obzeral sa okolo seba. Nikto neodpovedal. "Ilg!" skríkol. Zasa nič. "Pomôž mi, musíme ho nájsť," rozkázal Pid Gerovi. "Musí tu niekde byť!" Spolu preskúmali okolie - každý ker, strom, klát, porast. Ale nič z toho nebol Ilg. Pida premkol mrazivý pocit paniky. Čo sa mohlo radistovi stať? "Možno sa vydal do elektrárne na vlastnú päsť," poznamenal Ger. Pid sa nad touto možnosťou zamyslel. Nezdalo sa to pravdepodobné. Ilg nikdy nebol priveľmi iniciatívny. Vždy mu stačilo plniť rozkazy. Čakali. Prišlo poludnie, ale po Ilgovi nebolo ani stopy. "Dlhšie nemôžeme čakať," rozhodol Pid a zamierili na okraj lesa. Pidovi stále vrtalo hlavou, či sa Ilg predsa len nepustil na vlastnú päsť do elektrárne. Také mlčanlivé typy ako on často dostávajú bláznivé nápady. No nič nenaznačovalo, že sa to Ilgovi podarilo. Alebo je už mŕtvy, alebo ho ľudia chytili. Na spustenie aktivátora zostávajú iba oni dvaja. A stále nevie, čo sa stalo s ostatnými expedíciami.

Na okraji lesa sa Ger premenil na psa. Pid ho starostlivo prezrel. "Trocha kratší chvost!" povedal. Ger si skrátil chvost. "Väčšie uši!" Ger si predĺžil uši. "Teraz ich narovnaj!" Pozorne preskúmal konečný tvar. Pokiaľ mohol usúdiť, Ger bol dokonalý, od čierneho vlhkého ňufáka po konček chvosta bolo na ňom všetko, ako má byť. "Veľa šťastia!" zaželal mu Pid. "Ďakujem." Ger obozretne vyšiel z lesa a mŕavo, ako odpozoroval od ľudí a psov, zamieril k bráne. Tam naňho zavolaľ strážny. Pid zatajil dych. Ger prešiel okolo strážneho, nevenujúc mu pohľad. Strážny sa k nemu pohol a Ger sa rozbehol. Pid si rýchlo nechal narásť mocné nohy, keby Gera chytili. Strážny sa však vrátil k bráne. Ger hned' zastal a pokojne sa pritočil k bráne. Pid si uľahčené vydýchol a nechal si zmiznúť nohy. No brána bola zatvorená! Pid bol presvedčený, že Ger sa ju nepokúsi otvoriť. Takto psy nekonajú. Ku Gerovi pribehol iný pes. Ger pred ním zaspätkoval. Pes sa k nemu priblížil a oňuchával ho. Aj Ger ho začal oňuchávať. Obaja sa rozbehli za budovu. To bolo múdre, pomyslel si Pid. Vzadu bude určite ešte jeden vchod. Pozrel na popoludňajšie slnko. Len čo Ger uvedie aktivátor do činnosti, privalia sa sem armády Glomčanov. Kým sa ľudia preberú z hrôzy, bude ich tu vyše milióna a všetci po zuby ozbrojení. A ďalší budú nasledovať. Deň plynul pomaly a nič sa nedialo. Pid nervózne pozoroval priečelie elektrárne. Keby sa to Gerovi bolo podarilo, netrvalo by to tak dlho. Čakal do neskorej noci. Z elektrárne vychádzali ľudia, iní do nej vchádzali a pri bráne poštekávali psy. Ger zlyhal. Ilg je preč. Zostáva iba on.

A stále nevie, čo sa stalo. Ráno si Pid už zúfal. Uvedomoval si, že aj dvadsať prvá expedícia je na pokraji krachu. Všetko teraz záleží na ňom. Rozhodol sa. Pôjde v tvare človeka. Je to jediná možnosť. Videl, že pracovníci prechádzajú vo veľkých počtoch bránou. Rozmýšľal, či sa medzi nich zamiešať, alebo vyčkať, kým bude pokojnejšie. Napokon sa rozhodol, že využije ruch, a začal sa premieňať na človeka. Na okraj lesa pribehol pes. "Hej!" povedal pes. Bol to Ger. "Čo sa stalo?" spýtal sa Pid a zo srdca mu odpadol kameň. "Kde si bol tak dlho? Nedalo sa dostať dnu?"

"Neviem," odvetil Ger, vrtiac chvostom. "Neskúšal som." Pidovi to vzalo reč.

"Bol som si zaplovať," pokračoval Ger, žiariac spokojnosťou. "Tento tvar je na poľovanie ideálny. Bol som pri zadnej bráne s iným psom."

"Ale expedícia - tvoja povinnosť..."

"Rozmyslel som si to," odvetil Ger. "Viete, nikdy som nechcel byť pozorovateľom."

"Ale narodil si sa ako pozorovateľ."

"To je pravda," prisvedčil Ger. "Ale aj tak! Vždy som chcel byť poľovníkom."

Pid namrzene striasol celým telom. "To sa nesmie!" povedal pomaly, akoby niečo vysvetľoval malému Glomčanovi.

"Tvar poľovníka je pre teba zakázaný!"

"Tu nie!" odsekol Ger, stále vrtiac chvostom.

"Nech to viac nepočujem!" skríkol Pid. "Už aj chod do elektrárne a spustiť aktivátor! Potom na tvoje kacírstvo zabudnem."

"Nejdem!" vyhlásil Ger. "Nechcem, aby prišli naši. Všetko tu zničia."

"Má pravdu," ozval sa jeden dub.

"Ilg!" skríkol Pid. "Kde si?"

Konáre sa pohli. "Tu, kúsok ďalej. Rozmýšľal som."

"Ale - tvoja kasta..."

"Prečo už konečne neotvoríte oči? Na Glome sme úbožiaci, veľká väčšina. Len obyčaj nás núti prijímať tvar kasty našich predkov," povedal Ger. "Všetci Glomčania sa rodia beztvári," dodal Ilg. "A keďže sa rodia beztvári, mali by mať možnosť slobodne si vybrať tvar," povedal zasa Ger.

"Presne tak," ujal sa slova opäť Ilg. "Ale on to nikdy nepochopí. Teraz mi prepáčte. Chcem rozmýšľať." A dub zmlkol.

Pid sa roztrpčené zasmial. "Ľudia vás zabijú. Ako pozabíjali ostatné expedície."

"Nikoho nezabili," povedal Ger. "Všetky expedície sú tu."

"Živé?"

"Pravdaže. Ba ľudia vôbec nevedia, že existujú. Pes, s ktorým sme boli poľovať, je z devätnástej expedície. Sú nás tu stovky. Páči sa nám tu." Pid sa to usiloval pochopiť. Vedel síce, že nižšie kasty nemajú dostatok zodpovednosti k tvaru, ale toto - to je neslýchané, obľudné! Tajomná hrozba tejto planéty je teda - sloboda! "Pridajte sa k nám!" vyzval Pida Ger. "Je nám tu ako v raji. Viete, koľko druhov je na tejto planéte? Nespočetné množstvá! Sú tu tvary, v ktorých uspokojíte každú potrebu."

Pid pokrútil hlavou. Jeho potrebu tu neuspokojí nijaký tvar. Je pilot. A ľudia nevedia o prítomnosti Glomčanov. Dostať sa k reaktoru bude hračkou!

"Najvyššia rada Glomu vám to zráta!" zavrčal a premenil sa na psa. "Idem sám!"

Chvíľu sa skúmal, vyceril na Gera zuby a rozbehol sa k bráne.

Pri bráne si ho nikto nevšimol. Vystriehol chvíľu, keď bude niekto vchádzať do budovy, prešmykol sa dnu a rozbehol sa chodbou.

Aktivátor mu pulzoval v telovej kapsičke čoraz silnejšie a viedol ho k reaktorovej sále.

Výbehol hore schodmi a rozbehol sa inou chodbou. Za ohybom začul kroky a inštinktívne vycítil, že psy do budovy nesmú.

Zúfalo sa poobzeral po dajakom úkryte, ale chodba bola prázdna. Iba na povale bolo zopár svetiel.

Pid vyskočil a prilepil sa k povale. Premenal sa na svietidlo a v duchu sa modlil, aby si ľudia nezmysleli zisťovať, prečo nesvieti. Pod ním sa prevalil dav ľudí.

Pid sa premenil na človeka a rozbehol sa opačným smerom. Musí sa dostať bližšie k sále.

Chodbou prichádzal ďalší človek. Vrhol na Pida ostrý pohľad, voľačo povedal a ozlomkrky sa rozbehol preč.

Pid nevedel, čo je vo veci, ale aj on sa ozlomkrky rozbehol. Aktivátor v telovej kapsičke pulzoval, priam žil, čo mu prezrádzalo, že už takmer dosiahol kritickú vzdialenosť.

Zrazu mu vrazila do mozgu strašná myšlienka. Všetky expedície zradili. Všetci Glomčania, všetci do jedného! Trocha spomalil.

Sloboda tvaru... Čudná predstava. Znepokojivá.

Očividne nástroj Beztvarého, povedal si a bežal ďalej.

Na konci chodby boh ozrutné dvere, zapreté a zaskrutkované. Pid na ne hľadel.

Za chrbtom mu už dupotali kroky a rozliehal sa krik.

Čo sa robí? Ako ho objavili? Rýchlo sa preskúmal a prstami si prešiel po tvári.

To je ono! Zabudol na tvár, nemá nijaké črty!

V zúfalstve začal mykať dverami. Vybral z kapsičky drobučký aktivátor, ale pulzovanie ešte nebolo dostatočne silné.

Musí sa dostať bližšie k reaktoru.

Díval sa na dvere. Dolu sa črtala tenká škára. Pid sa rýchlo sploštil a ledva za sebou pretiahol aktivátor.

Dnu našiel na dverách ešte jednu zástrčku. Zaprel ju a obzeral sa po niečom, čím by dvere ešte podoprel.

Miestnosť bola mahčká. Na jednej strane boh olovené dvere, vedúce k reaktoru. Na druhej strane bol oblôčik, a to bolo všetko. Pid pozrel na aktivátor. Pulz bol dostatočne silný. Konečne! Stačí ho uviesť do činnosti.

Ale všetci zradili, všetci do jedného!

Pid zaváhal. Všetci Glomčania sa rodia beztvári. To je pravda. Deti sú amorfné až do času, keď sú dosť staré, aby ich mohli poučiť o tvare kasty ich predkov. Ale sloboda tvaru?

Pid zvažoval možnosti. Môcť na seba vziať hocikáky tvar! Na tejto rajskej planéte by si mohol splniť všetky túžby, stať sa hocikým, robiť, čo sa mu zachce.

Nebol by ani osamelý. Sú tu aj iní Glomčania, aj oni sa tešia slobode tvaru. Ľudia už búšili do dverí. Pid ešte vždy váhal. Čo robiť? Sloboda...
Pre mňa slobody niet, pomyslel si trpko. Je ľahko byť poľovníkom alebo mysliteľom. Ale on je pilot. Pilotovanie je celým jeho životom a láskou. Ako by to mohol robiť tu?
Pravdaže, aj ľudia majú lode. Môže sa premeniť na človeka, nájsť si loď... Nie! Stať sa stromom alebo psom, to sa dá. Ale ako človek by neobstál. Dvere už povoľovali pod náporom úderov.
Pid podošiel k obloku a ešte naposledy pred spustením aktivátora pozrel na planétu.
Pozrel - a takmer spadol z nôh!
Je to pravda! Nepochopil celkom, čo mal Ger na mysli, keď povedal, že na tejto planéte sú druhy, ktoré uspokojia každú potrebu. Každú! Aj jeho! Tu môže ukojiť aj tú túžbu pilotskej kasty, ktorá je ešte hlbšia ako samotné pilotovanie.
Znova vyzrel von a tresol aktivátorom na zem. Dvere povolili a Pid sa v tej chvíli vrhol z oblôčika.
Ľudia sa nahnuli k oblôčiku. Nemohli však pochopiť, čo vidia.
Bol tam iba veľký biely vták. Nemotorne plieskal krídlami, ale bol čoraz istejší a usiloval sa dohoniť vtáky v diaľke.

V PRVÝCH ROKOCH SME BOLI OPITÍ št'astím. Všetci, najmä mladí. Boli to prvé roky znovuobjavenia človeka, keď Agens začal hlboko do pokladnice vedomostí a rekonštruoval staré kultúry, staré jazyky, ba dokonca aj staré rozpory a pohromy. Fixná idea dokonalosti dohnala našich praotcov na pokraj samovraždy. Teraz pod vedením lorda Jestocosta a lady Alice Morovej starodávne civilizácie vystupujú z mora minulosti ako veľké pevniny.
Ja osobne som prvým človekom, ktorý po šestnástich tisícoch rokoch prilепil na list známku. S Virgíniou sme boli na prvom klavírnom recitáli. Optickým robotom sme videli, ako na Tasmánii znova vypukla cholera, ale videli sme aj to, ako Tasmánčania od radosti tancujú na uliciach, lebo ich už netreba ochraňovať. Všetko naokolo vzrušovalo. Všade pracovali muži a ženy, pracovali o dušu, aby vybudovali menej dokonalý svet.
Šiel som do nemocnice a vyšiel som ako Francúz. Pamätám sa, prirodzene, na svoj skorší život. Pamätám sa, ale to je teraz vedľajšie. Aj Virgínia je Francúzka a roky spoločnej budúcnosti ležia pred nami ako zrelé ovocie v sade večného leta. Nemáme potuchy, kedy zomrieme. Predtým by som si bol možno šiel ľahnúť s myšlienkou: Vláda mi dala štyristo rokov. Ešte tristosedemdesiatštyri rokov, a prestanú mi dávať strónové injekcie. V tej chvíli zomriem. Teraz viem, že sa môže stať hocičo. Bezpečnostné prístroje sú vypnuté. Vyčíňajú choroby. So št'astím, nádejou a láskou môžem žiť tisíc rokov. Alebo aj zajtra zomrieť. Som slobodný.
Opájame sa každou dennou chvíľou. S Virgíniou sme si kúpili francúzske noviny, ktoré vyšli prvý raz od pádu Praprasveta. S pôžitkom čítame správy, ba aj reklamy majú pre nás čaro. Isté oblasti kultúry bolo ťažko zrekonštruovať. Ťažko sa dá zhovárať o jedlách, keď z nich prežili iba názvy, no homunkulovia a roboti v útrobach neúnavne pracujú a ustavične zásobujú povrch sveta novými vecami, takže každý si môže prísť na svoje. Vieme, že všetko je len pozlátko, ale na druhej strane nie je. Vieme, že keď choroby zabijú štatisticky presne vyrátaný počet ľudí, zastavia ich; a keď percento nehôd vystúpi prívysooko, nehody prestanú, hoci nebudeme vedieť prečo. Vieme, že nad nami, nad každým z nás bdie Agens. Pevne veríme, že lord Jestocost a lady Alice Morová s nami hrajú čestnú hru a že nedopustia, aby sme tejto hre padli za obeť. Vezmite si napríklad Virgíniu. Volala sa Menerima, čo bol zakódovaný zvuk jej rodného čísla. Je malej postavy a má sklon k plnoštihlosti. Je pevná. Na hlave má nepoddajné hnedé kučery. Oči má hnedé a také hlboké a syté, že pohlcujú slnko, a keď pozrie dohora, vynikne nádhera jej dúhoviek. Poznal som ju dobre, a jednako som ju nepoznal. Často som ju vídal, no nikdy som ju nevnímal srdcom, kým sme sa nestretli pred nemocnicou, keď sme sa stali Francúzmi.
Potešilo ma, že ju znova vidím, a začal som rozprávať starým spoločným jazykom, no slová viazli a už to nebola Menerima, ale ktosi starodávne krásny, vzácny a výnimočný - bytosť, ktorá sa preniesla do dneška z dávnominulých svetov. Zmohol som sa iba na zajachtanie:
"Ako sa teraz voláš?" A to starodávnou francúzštinou.
Odvetila tým istým jazykom: "Je m'appelle Virgínia."
Pohľad na ňu a zaľúbenie sa bolo dielom jediného okamihu. Bolo v nej čosi silné, čosi nespútané, a bolo to ukryté a zahalené nehou a mladosťou jej dievčenského tela. Prichodilo mi to, akoby sa mi z jej istých hnedých očí prihováral osud; z očí, ktoré ma skúmali bez pochybností a s úžasom, presne tak, ako sme obaja skúmali novučičký svet, ktorý nás obklopoval.
"Dovolíš?" povedal som a ponúkol som jej rameno, ako ma to hypnopedicky naučili. Chytila sa ma a odišli sme od nemocnice.
Pospieval som si pesničku, ktorá mi zišla na um v starodávnej francúzštine.
Jemne sa ku mne privinula a usmiala sa na mňa. "Čo je to?" spýtala sa. "Alebo nevieš?"
Slová mi plynuli z perí mätko a voľne a spieval som tíško, tlmiac hlas v jej kučeravých vlasoch. Bol to napoly spev, napoly šepot a pieseň mi vstupovala do duše spolu s inými vecami, ktorými ma obdarilo znovuobjavenie človeka:

Hľadal som devu, akú nemá nik,
našiel som ju tam, kde cesty sa krížia;
neprichádza však priamo z Paríža,
dýchol z nej na mňa ostrov Martinique.

Bohatá, ba ani krásna nie je,
no oči má ako dve studne tajomné
a to mi stačí...

Zrazu som si nevedel spomenúť, ako je to ďalej. "Ostatok som zabudol. Volá sa to Macouba a má to niečo spoločné s nádherným ostrovom, ktorý starí Francúzi volali Martinique."

"Viem, kde to je!" zvolala. Dali jej rovnaké spomienky ako mne. "Vidieť ho zo Základne!"

To nás razom vrátilo do známeho sveta. Základňa Sa týči na jedinom pylóne do dvadsaťkilometrovej výšky na východnom okraji veľkého kontinentu. Na jej vrchole pracujú medzi robotmi lordi, už to však nemá nijaký zmysel. So svišťaním tam pristávajú lode z hviezd. Videl som Základňu na obrázkoch, ale nikdy som tam nebol. Ba ani nepoznám človeka, ktorý by tam bol. Načo ta chodiť? Možno by sme tam neboli vítaní a beztak ju hocikedy môžeme vidieť optickým robotom. Menerime - známej, otupne príjemnej, milej malej Menerime - by sa cesta na Základňu zdala vrcholne nepochopiteľná. To mi vnuklo myšlienku, že v našom známom, dokonalom svete veci nie sú také jednoduché a nekomplikované, ako sa zdalo. Virgínia, moja nová Menerima, prehovorila starým spoločným jazykom, ale hneď sa toho vzdala a začala po francúzsky. "Moja teta," začala, mysliac tým spríbuznenú ženu, lebo už tisíce rokov nikto nemal tety, "bola veriaca. Vzala ma k Abba-dingu. Aby mi požehnal a dalo šťastie."

Mojím starým ja to trocha otriaslo. Moje francúzske ja sa znepokojilo, lebo táto dievčina vykonala čosi nezvyčajné, ešte prv ako sa celé ľudstvo vrhlo do nezvyčajnosti. Abba-dingo je už dávno zastaraný počítač, umiestnený asi v polovici pylónu. Homunkulovia v ňom vidia boha a občas k nemu chodievajú aj ľudia. Je to však nudné, zdĺhavé a primitívne. Či skôr bolo. Do chvíle, keď sa to všetko opäť stalo novým. Potláčajúc rozladenie v hlase, spýtal som sa: "Aké to bolo?" Zľahka sa zasmiala, no v jej smiechu zaznelo čosi, z čoho mi naskočili zimomriavky. Ak mala tajomstvá stará Menerima, čoho je schopná nová Virgínia? Takmer som znenávidel osud, ktorý zariadil, že ju ľúbim, osud, ktorý zariadil, že v dotyku jej ruky vidím spojivo medzi mnou a večnosťou.

Neodpovedala, iba sa stále smiala. Keďže cestu na povrchu opravovali, zišli sme podchodom na najvyššie poschodie podzemia, kde bolo zákonom dovolené pohybovať sa ľudom, hominidom a homunkulom. Nemal som z toho dobrý pocit. Od svojho bydliska som sa nikdy nevzdialil viac ako na dvadsať minút chôdze. Podchod však vyzeral bezpečne. Ponevieralo sa tu zopár hominidov - bytostí z hviezd, pochádzajúcich síce z ľudského plemena, ale prispôbenedých podmienkam vzdialených svetov. Boh čudsní.

Zato homunkulovia boh morálne odpudzujúci, hoci mnohí z nich mali podobu krásnych ľudí. Boh vypestovaní zo zvierat do ľudskej podoby na ťažké práce pri strojoch, ktoré by nijaký človek nerobil. Povrávalo sa, že podaktorí sú kríženci s ľudmi, a ja som za nič na svete nechcel vystaviť Virgíniu prítomnosti takých tvorov.

Bola do mňa zavesená. Keď sme vyšli z podchodu na rušnú podzemnú chodbu, uvoľnil som si ruku, objal som ju okolo pliec a tuhšie som si ju privinul. Svetla tu bolo dosť, ba ešte jasnejšieho ako denné svetlo na povrchu, ale bolo akési čudné, zlovestné. Za starých čias by som sa bol zvrtol a pobral sa domov, lebo by sa mi bridilo pohybovať sa medzi takými strašnými tvormi. Lenže teraz, v tomto čase a v tejto chvíli, som sa nevedel odtrhnúť od svojej novonájdenej lásky a okrem toho som sa obával, že keby som sa vrátil do svojho bytu vo veži, ona by možno išla do svojho. Tak či onak, byť Francúzom má pikantnú príchuť nebezpečenstva. Ľudia tu však vyzerali celkom všedné. Bolo tu veľa usilovne pracujúcich robotov. Podaktorí mali ľudskú podobu, iní ju nemali. Hominida som nevidel ani jedného. Ostatní, čo sa tu pohybovali, boh homunkulovia. Vedel som to podľa toho, že nám ustupovali z cesty, hoci na prvý pohľad vyzerali ako my. Zrazu na mňa akési dievčina - krásna, až oči prechádzali - vrhla pohľad, ktorý sa mi nepáčil - zmyselný, inteligentný a vyzývavý za hranicu aj toho najtrúfalejšieho flirtovania. Hneď ma pojalo podozrenie, že pochádza zo psa. Spomedzi homunkulov si títo dovoľujú najviac. Majú dokonca svojho psieho filozofa, ktorý raz vystúpil s argumentom, že psi majú mať väčšie právo na blízky styk s človekom ako ostatné formy života, lebo sú jeho najstaršími spojencami. Vtedy sa mi zdalo zábavné, že by niekto mohol vypestovať psa do podoby Sokrata; no tu, v podzemnej chodbe, sa mi to zábavné už nezdalo. Čo mám robiť, keby sa niektorý z nich začal správať bezočivo? Zabiť ho? To by znamenalo opletačky so zákonom a pohovor s úradníkmi Agensu. Virgínia si nič z toho nevšimla.

Ešte vždy mi neodpovedala na otázku, aké to bolo pri Abba-dingu. Zato však sa ma v jednom kuse vypytovala na podzemie. Bol som tu predtým iba raz, ešte ako chlapec, ale jej úžas nad mojimi znalosťami mi lichotil a dobre mi robil aj jej hlboký hlas, ktorým mi dôverne šepkala do ucha. Vtom sa to stalo.

prvej chvíli som si myslel, že je to človek znetvorený dajakým optickým Mamom tunajšieho svetla. Keď prišiel bližšie, videl som, že sa mýlim.

pleciach mal dobrého pol druhu metra a na lebke, v miestach, odkiaľ mu vysekali rohy, sa červeneli ošklivé jazvy. Bol to homunkulus pochádzajúci z rožného statku. Úprimne povediac, nevedel som, že ich nechávajú takých znetvorených. A bol opitý.

Keď sa priblížil, zachytil som, ako mu bzučí v hlave: ... nie sú to ani ľudia, ani hominidi, ani naši - čo tu chcú? Myslia akýmisi čudnými slovami. Ešte nikdy telepaticky nezachytil francúzštinu.

Situácia bola zlá. Že rozprávajú, to je u nich bežné, ale iba hŕstka homunkulov má telepatickú schopnosť - iba tí, ktorí konajú špeciálne práce, napríklad v Útrobach, kde sa príkazy dajú prenášať iba telepaticky.

Virgínia sa ku mne tesne primkla.

V zrozumiteľnom spoločnom jazyku som si pomyslel: Sme ľudia, praví ľudia. Nesmieš nám nič urobiť!

Namiesto odpovede sa rozľahol rev. Nevie, kde sa opil, ani z čoho, ale moju myšlienku nezachytil.

Cítil som vír jeho myšlienok a v strede tohto víru panický strach, bezmocný hnev a nenávisť. Nato zaútočil. Hnal sa k nám, vyhadzujúc nohami, ani čo by bol rozhodnutý dodrúzať nám telá.

Sústredil som sa a priam som vystrelil rozkaz, aby sa zastavil.

Nezabral.

Vzápätí som si s hrôzou uvedomil, že som tento rozkaz vyslal po francúzsky.

Virgínia skríkla.

Býkočlovek sa na nás šialene rútil.

V poslednej chvíli uhol, slepo sa popri nás prehnal a z hrdla sa mu vydral rev, ktorý naplnil celú chodbu. Hnal sa ďalej. Stále držiac Virgíniu, obzrel som sa, aby som zistil, prečo nás minul. Čo som zočil, bolo vrcholne čudné.

Zočil som naše postavy. Utekali chodbou od nás - za mojou podobou poletoval môj čierno-purpurový plášť a za Virgíniinou, ktorá bežala vedľa mojej, sa vznášal jej zlatý plášť. Podoby boli dokonalé a býkočlovek ich prenasledoval. Zmätene som sa poobzeral. Ved' strážcovia nás už nechránia, tak nám aspoň povedali.

Pri stene stála ticho akási dievčina. Takmer som si ju zmyšľil so sochou. Povedala:

"Nepribližujte sa! Som mačka. Lahko ho bolo napáliť. Radšej sa vráťte hore."

"Ďakujem," povedal som. "Ako sa voláte?"

"Na tom nezáleží," odvetila dievčina. "Nie som človek."

Jej odpoveď sa ma trocha dotkla, a preto som upäto povedal: "Len som vám chcel poďakovať." Všimol som si, že je neuveriteľne krásna, jej krása blčala ako plameň. Pleť mala čistú, krémovú a vlasy - nad pomyslenie jemné, také človek azda ani nemôže mať - sa leskli zlatistou oranžovosťou perzskej mačky.

"Volám sa C'mell," povedala dievčina. "A pracujem na Základni." Virgíniu i mňa to zarazilo. Mačkofudia sú v hierarchii pod nami a treba sa im vyhýbať, lenže Základňa je nad nami a treba si ju ctíť. Kam teda patrí C'mell?

Usmiala sa a jej úsmev mal pre moje oči istotne väčšie čaro ako pre Virgíniine. Bol v ňom celý svet zmyselnosti. Vedel som však, že v súvislosti so mnou nemá nič za lubom. Dokazoval to celkový ráz jej správania. Možno sa inak usmievať nevie.

"S predpismi si nerobte starosti," povedala. "Radšej už choďte. Týmito schodami. Počujem, že sa vracia."

Rýchlo som sa obzrel, či neuvidím opitého býkočloveka. Nevidel som ho. "Tadeto," súrila nás C'mell. "Je to núdzové schodište. O chvíľu ste hore. Ja ho zadržím. To ste sa zhovárali po francúzsky?"

"Áno," prikývol som. "Ako ste..."

"Choďte už! Prepáčte, že som sa pýtala. Rýchlo!" Vstúpil som do nevelkých dverí. Na povrch viedlo točité schodište.

Bolo pod dôstojnosť ľudí chodiť po schodoch, no keďže nás C'mell tak súrila, iného východiska nebolo. Pokynul som jej hlavou na rozlúčku a ťahal som Virgíniu za sebou. Hore sme zastali.

"Bolo to strašné," šepala Virgínia. "Už sme v bezpečí," odvetil som.

"O to nejde," odvetila. "Ale ten hnus! Predstav si, že sme sa zhovárali s takým tvorom!"

Podlážka Virgínie C'mell bola ešte horšia ako opitý býkočlovek. Vycítila môj nesúhlas, lebo dodala: "A najsmutnejšie na tom je, že sa s ňou ešte stretneš..."

"Ale... ako to môžeš vedieť?"

"Neviem, iba to tuším. A moje predtuchy sa vyplňajú, vždy sa vyplňajú. Koniec koncov, bola som pri Abba-dingu."

"Už som sa ťa raz pýtal, miláčik, aké to tam bolo. Ešte si mi nepovedala." Mlčky pokrútila hlavou a vykročila.

Neostávalo mi iné, iba ju nasledovať. Trocha ma to hnevalo.

Znova, už dôraznejšie, som sa spýtal: "Aké to bolo?" S uvarenou dievčenskou dôstojnosťou odvrkla: "Nijaké! Len dlhý výstup. Nahovorila ma na to tetuška. Nakoniec vysvitlo, že Abba-dingo v ten deň nehovorí, a tak sme dostali povolenie spustiť sa šachtou a vrátiť sa rýchlocestou. Zbytočne sme premárnili deň."

Hovorila to rovno pred seba, nie mne, akoby v nej tá spomienka vyvolávala neprijemné pocity.

Potom na mňa pozrela. Jej hnedé oči hľadeli do mojich, akoby v nich hľadala moju dušu. (Duša. Vo francúzštine také slovo máme, ale v starom spoločnom jazyku nič podobné niet.) Tvár sa jej rozjasnila a zaprosila: "Nebudme v tento nový deň takí vážni. Budme dobrí k našim novým ja, Paul. Ak už máme byť Francúzmi, urobme niečo typicky francúzske!"

"Teda kaviareň!" zvolal som. "Poďme do kaviarne! Viem o jednej!"

"Kde?"

"Neďaleko, o dva východy z podzemia ďalej. Tam kde vychádzajú na povrch roboti a kde homunkulovia zvedavo nazerajú von." Predstava, ako homunkulovia zvedavo nazirajú na svet, prišla môjmu novému ja smiešna, hoci staré ja ich pokladalo za takú samozrejmosť ako mračná, oblaky alebo stoly. Homunkulovia sú schopní cítiť. Isteže, nie sú celkom ľuďmi, lebo sú vypestovaní zo zvierat, ale na druhej strane sú na nerozoznanie od ľudí a vedia rozprávať. Pre Francúza s novým ja, akým som bol, tieto veci boh pitoreskné. Ba čo viac, romantické.

Virgínia si očividne myslela to isté, lebo povedala: "Ale sú nette, chutnučké."

Ako sa volá tá kaviareň?"

"Zababraná mačka."

Zababraná mačka. Ako som mohol vedieť, že to bude začiatok príšernej mory medzi rozbúrenými vodami a zavýjjajúcim víchrom? Ako som mohol predpokladať, že to bude mať niečo spoločné s bulvárom Alfa Ralfa? Keby som to bol vedel, nijaká sila na svete by ma nebola dostala do Zababranej mačky.

V kaviarni už sedeli aj iní Novofrancúzi.

Prišiel nás obslúžiť čašník s veľkými hnedými fúzmi. Pozorne som sa mu prizrel, či nie je homunkulus, ktorý má povolenie pracovať medzi ľuďmi. Podaktorí také povolenie majú, ak sa bez ich služieb nedá zaobiť. Tento nebol homunkulus. Bol to robot, hoci hovoril s pravou staroparižskou srdečnosťou, ba konštruktéri doňho zabudovali aj staré mimovoľne gesto (podchvíľou si šúchal opakom ruky fúzy), a nezabudli ani na kvapôčky potu na čele tesne pod vlasmi.

"Čo si dá mademoiselle a m'sieur? Pivo? Kávu? Slnko bude svietiť každú štvrt'hodinu po celej a po pol. Každých dvadsať minút pred celou bude päť minút pršať, takže vám dobre padnú tieto slnečníky. Pochádzam z Alsaska. Môžete sa so mnou zhovárať po francúzsky a po nemecky."

"Objednaj ty, Paul. Mne je to jedno," povedala Virgínia. "Pivo. Dve svetlé, prosím," objednal som. "Nech sa páči, m'sieur," povedal čašník. Odišiel, krútiac utierkou. Virgínia prižmúrila oči pred slnkom a vzdychla: "Kiežby už pršalo! Ešte nikdy som nevidela dážď."

"Maj strpenie, milá moja."

"Čo je to ,nemecký', Paul?" obrátila sa ku mne vážne.

"Jazyk, kultúra. Čítal som, že nemeckú kultúru oživí na budúci rok.

Nepáči sa ti byť Francúzkou?"

"Páči. Je to oveľa lepšie ako byť číslom. Ale, Paul..." Zmĺkla a na očiach som jej videl, že je akási nesvoj a.

"Prosím?"

"Paul..." Tón, akým zopakovala moje meno, znel ako výkrik z hĺbín jej bytosti, z hĺbín, do akých nesiahalo moje nové ja, ani staré ja, ba ani dôvtipné výtvory lordov, ktorí nám obidvom dah tvar a charakter. Položil som jej na ruku dľaň.

"Čo je, miláčik?"

"Paul," vychrlila takmer plačky, "Paul, prečo sa to všetko odohráva tak rýchlo? Je to náš prvý deň, a už obaja cítime, že by sme spolu mohli prežiť celý život. Manželstvo, je tu také čosi, ale neviem, čo to je, a máme ísť za kňazom, ale ani tomu nerozumiem. Paul, Paul môj, prečo sa to odohráva tak rýchlo? Chceme ťa ľubiť. A ľúbim ťa. Ale nechcem, aby to bolo tak zariadené, že ťa mám ľubiť. Chceme, aby ťa ľúbilo moje ozajstné ja." Celý čas, čo to hovorila, liali sa jej z očí slzy, no hlas mala pevný. A práve v tej chvíli som sa dopustil chyby.

"Ničoho sa neboj, miláčik," odvetil som. "Som presvedčený, že lordi Agensu na nič nezabudli, že všetko naprogramovali dobre." Pri týchto slovách prepukla v hlasný záchvat plaču, celé telo sa jej neovládateľne otriasalo. Bolo to prvý raz, čo som videl plakať dospelého človeka. A bolo to čudné a zľakol som sa.

Pri susednom stolíku sa zdvihol akýsi muž a podišiel k nám. Vrhol som naňho letný pohľad a opäť som sa venoval Virgínii. "Miláčik, miláčik, môžem ti to predsa vysvetliť..."

"Paul, dovoľ mi odísť... dovoľ mi odísť, aby som mohla byť tvoja. Dovoľ mi odísť na niekoľko dní alebo týždňov alebo rokov. Potom... potom... ak sa ti potom vrátim, budeš vedieť, že som sa ti vrátila ja, z vlastnej vôle, že to nie je program nadiktovaný strojom. Paul - preboha, Paul!" Zmeneným hlasom dodala: "Čo je to boh, Paul? Naučili nás slová, ale ja neviem, čo znamenajú!"

"Ja vás môžem zaviesť k bohu," ozval sa muž, stojaci pri našom stolíku.

"Kto ste?" zdvihol som hlavu. "A kto sa vás prosil, aby ste sa do nás miešali?" Už to nebol ten tón, akým sme sa zhovárali v starom spoločnom jazyku - spolu s iným jazykom nám dali aj temperament.

Neznámy bol aj naďalej zdvorilý - bol Francúz ako my, ale vedel sa ovládať.

"Volám sa Maximilien Macht a kedysi som bol veriaci," odvetil. Virgínii zasvitlo v očiach. Roztržito si počúvala tvár a nespúšťala z neho oči. Maximilien Macht bol vysoký, štíhly, opálený. (Ako sa mohol za taký krátky čas opáliť?) Mal ryšavkasté vlasy a pod nosom fúzy, ktoré vyzerali ako fúzy čašníka-roboty.

"Pýtali ste sa na boha, mademoiselle," povedal. "Boh je tam, kde bol vždy - okolo nás, blízko nás, v nás."

Čudná veta od človeka, ktorý vyzerá tak svetsky. Vstal som, aby som ho od nášho stola vypoklonkoval, no Virgínia, dovtípiac sa, čo mám v úmysle, rýchlo zasiahla: "Vidím, že chceš monsieura Machta pozvať k nášmu stolu. Nech sa páči, monsieur Macht." Pozvanie bolo vrele. Čašník-robot priniesol dva vysoké sklené kužely. Boh naplnené zlatistou tekutinou, ktorá mala hore čiapočku peny. Pivo som ešte nikdy nevidel, ani som o ňom nepočul, ale presne som vedel, ako bude chutiť. Na táčnu som položil pomyselné peniaze, vzal som si pomyselné drobné a dal som čašníkovi pomyselné sprepitné. Agens ešte nevymyslel meny pre jednotlivé kultúry a skutočnými peniazmi nemožno platiť za jedlo a pitie. Jedlo a pitie je zadarmo.

Robot si počúval fúzy, utierkou (s bielo-červenými kockami) si zotrel z obŕv pot a spýtavo pozrel na monsieura Machta. "M'sieur bude sedieť tu?"

"Áno."

"Mám vás obslúžiť tu?"

"Ak títo dobrí ľudia dovoľia."

"Ako si želáte," povedal robot, opakom ruky si počúval fúzy a odišiel do prítmnia výčapu.

Virgínia za celý čas neodtrhla od Machta oči.

"Vy ste veriaci?" spýtala sa ho. "Ste veriaci aj napriek tomu, že vás zmenili na Francúza ako nás? Ako viete, že vy ste vy? Prečo ľúbim Paula? Naozaj nás celých ovládajú lordi a ich roboti? Chceme byť sama sebou, chceme, aby som to bola ja. Viete mi povedať, ako to urobiť?"

"Vám nie, mademoiselle," odvetil Macht. "Ale bola by to pre mňa veľká česť. Pomaly sa učím, ako byť sám sebou.

Pozrite," dodal a obrátil sa ku mne, "som Francúzom už dva týždne a viem, koľko zo mňa som ja a koľko pridal ten nový proces, ktorým nás znova obdarili jazykom a nebezpečenstvom."

Čašník priniesol malý sklený kužel. Bol na stopke, takže vyzeral ako zlovestná miniatúra Základne. Bola v ňom mliečnobiela tekutina. Macht zdvihol pohár. "Na zdravie!"

Virgínia naňho hľadela, akoby sa znova išla rozplakať. Keď sme si upili, vysiakala sa a odložila vreckovku. Bolo to vôbec prvý raz, čo som videl niekoho siakať, ale zdalo sa mi, že sa to celkom dobre hodí do našej novej kultúry.

Macht sa na nás usmial, akoby sa chystal na dajaký prejav. Vyšlo slnko - presne načas. Vytvorilo mu okolo hlavy svätožiaru. Vyzeral ako diabol alebo svätý.

Prehovorila však Virginia. "Boh ste tam?"

Macht nadvihol obrvy, hneď nato sa zachmúril a ticho povedal: "Bol."

"Dozvedeli ste sa niečo?"

"Áno." Tvárou mu prebehli chmáry a bol akýsi nesvoj. "Čo?"

Namiesto odpovede iba mlčky pokrútil hlavou, ako sa krúti vtedy, keď chceme naznačiť, že na svete sú veci, o ktorých sa na verejnosti nehovorí.

Chcel som zasiahnuť a vyzvedieť, o čom je vlastne reč.

Ale Virginia pokračovala, neberúc na mňa ohľad: "Čo vám povedalo?"

Niečo muselo!"

"Áno," prisvedčil Macht.

"Bolo to dôležité?"

"Mademoiselle, nehovorme o tom!"

"Musíme!" skríkla. "Je to pre mňa otázka života a smrti." Prsty rúk si tak tuho prepletla, až jej obeleli hánky. Pivo pred ňou stálo nedotknuté a na slnku oteplievalo.

"Tak dobre," povedal napokon Macht. "Pýtajte sa... Ale nezaručujem, že vám na všetko odpoviem."

To už bolo priveľa. "Čo to má všetko znamenať?" vyskočil som. Virginia si ma premerala pohrdavým pohľadom, ale aj toto pohrdanie bolo pohrdanie milujúcej bytosti, a nie chladný nadhľad, ako to bývalo v minulosti. "Paul, prosím ťa! Ty tomu nemôžeš rozumieť! Vydrž chvíľu! Čo vám povedalo, m'sieur Macht?"

"Že ja, Maximilien Macht, budem žiť alebo zomriem s brunetou, ktorá je už zasnúbená." Kyslo sa usmial. "A pritom ani neviem, čo to znamená zasnúbený!"

"Prídeme na to," povedala Virginia. "Kedy vám to povedalo?"

"O čom to hovoríte?" zvolal som. "A čo to má všetko znamenať?" Macht na mňa pozrel a stíšil hlas. "O Abba-dingu."

A Virginii: "Minulý týždeň."

Virginia zbledla. "Takže funguje. Funguje, funguje! Paul, miláčik, a mne nič nepovedalo! Ale povedalo mojej tete a ja na to nemôžem zabudnúť."

Pevne a zároveň nežne som jej stisol ruku a chcel som jej pozrieť do očí, ale odvrátila ich. "Čo povedalo tete?" spýtal som sa. "Paul a Virginia."

"No a?"

Nepoznával som ju. Ústa mala meravé a stisnuté. Nie, nehnevala sa, lenže bolo to ešte čosi horšie. Bola celá napätá, videl som, ako ju napätie drží v pazúroch. Také niečo sme nezažili už pekné tisícky rokov. "Paul, pochop to, ak môžeš. Je to celkom jednoduché. Ten stroj dal tete naše mená - ale pred dvanástimi rokmi!"

Macht vstal tak prudko, že prevrhol stoličku. Pobehol k nám čašník. "Je to jasné!" vyhlásil Macht. "Vrátíme sa ta!"

"Kam?" spýtal som sa. "K Abba-dingu."

"Ale prečo teraz?" čudoval som sa. A Virginia: "Bude fungovať?" Obidvaja sme to vyhrkli súčasne.

"Funguje stále, ak idete zo severnej strany," odvetil Macht.

"Ale ako sa ta dostaneme?" spýtala sa Virginia.

Macht sa smutne usmial. "Vedie ta iba jediná cesta. Bulvár Alfa Ralfa."

Virginia vstala. I ja som vstal.

V tej chvíli som si spomenul. Bulvár Alfa Ralfa! Zničená ulica visiaca v povetrí ako opar, len sa rozpadnúť. Kedysi bola vyhradená na procesie, schádzali po nej dobyvatelia a vynášali po nej obeť a dary. No už je v troskách, stratená v mračnách, dlhé stáročia uzavretá ľudstvu. "Poznám ju," povedal som. "Je v troskách."

Macht na to nepovedal nič, iba sa na mňa díval, ako sa dívame na človeka, ktorý vôbec nechápe podstatu vecí.

Virginia celá preblednutá ticho povedala: "Podme!"

"Ale prečo?" skríkol som. "Prečo?"

"Si blázon?" odvrkla. "Ak nemáme boha, máme aspoň stroj. Je to jediná vec na svete, či mimo sveta, ktorú Agens nechápe. Možno predpovedá budúcnosť. Možno je to nestroj. Rozhodne však pochádza z iných čias. Vari to nechápeš, miláčik? Ak povie, že sme to my, že sme samými sebou, potom sme!"

"A čo ak to nepovie?"

"Potom nie sme." Tvár sa jej zastrela žiaľom. "Čo tým chceš povedať?"

"Ak nie sme, potom sme len hračky, bábky v rukách lordov. Ty nie si ty a ja nie som ja. Ale ak Abba-dingo, ktoré vedelo naše mená - Paul a Virginia - už pred dvanástimi rokmi - ak Abba-dingo povie, že ty si ty a ja som ja, potom je mi celkom jedno, či je to stroj na predpovedanie budúcnosti, alebo boh alebo diabol alebo čo. Budem vedieť pravdu a na ničom inom mi nezáleží."

Čo som na to mohol povedať? Macht kráčal vpredu, Virginia za ním a ja som tento husí pochod uzatváral. Len čo sme vytiahli z kaviarne päty, spustil sa ľahký dážď. Čašník hľadel rovno pred seba a vyzeral v tej chvíli ako robot. Napokon ním aj bol. Zišli sme do podzemia na rýchlocestu.

Keď sme vyšli z podzemia, boli okolo nás pekné domy. Trosky pekných domov. Spomedzi nich vyrastali stromy.

Trávniky a prahy boli zarastené divými kvetmi a ich pestrý koberec planul aj v izbách bez stiech. Kto by dnes býval v dome na vidieku, keď obyvateľstva na Zemi tak ubudlo, že v mestách sa žije pohodlne a bez stisku?

Vliekli sme sa po mäkkej štrkovej ceste a mne sa v istej chvíli zazdalo, že spoza jedného múru ma zvedavo pozoruje celá homunkulia rodinka. No možno to bol iba výplod mojej fantázie. Macht mlčal.

Kráčali sme s Virgíniou vedľa neho a držali sme sa za ruky. Bol by som sa cítil na tomto nezvyčajnom výlete celkom dobre nebyť toho, že Virginia mala dlaň nervózne zovretú v päsť. Podchvíľou si hrýzla spodnú peru. Vedel som, aká

dôležitá je pre ňu táto cesta - bola to pre ňu púť. (Púť je pradávny pochod na nejaké významné miesto, čo veľmi osoží telu a duši.) Koniec koncov, prečo by som nešiel i ja? Nijako mi v tom nemohli zabrániť, keď sa raz s Machtom rozhodli, že pôjdu. Ale nemusel som to brať vážne, alebo azda hej?

Čo má vlastne Macht za lubom?

A kto je Macht? Aké myšlienky skrsli v jeho mozgu za tie dva krátke týždne? Aký má pred nami náskok v tomto novom svete nebezpečenstiev a dobrodružstva? Nedôveroval som mu. Prvý raz v živote som sa cítil osamelý. Dosiaľ vždy stačilo pomyslieť si na Agens, a v mysli sa mi hneď zjavil dakajý po zuby ozbrojený ochranca. Telepatia chránila pred všetkými nebezpečenstvami, vyliečila všetky zranenia, pomáhala prekonať tých stoštyridsaťšesťtisíc deväťdesiatšesť dní, ktoré nám boli určené. Teraz je to iné. Už niet síl, ktoré by nad nami držali ochrannú ruku. Som závislý od tohto človeka, a pritom ho vôbec nepoznám.

Z rozrumenej hradskej sme zabočili na obrovský bulvár Alfa Ralfa. Dlažba tu bola taká hladká a neporušená, že na nej nič nerástlo. Iba kde-tu z nafúkaného fliačika prachu zdvíhala hlavu rastlinka. Macht zastal.

"Sme tu!" ukázal zoširoka. "Bulvár Alfa Ralfa!"

Ticho sme stáli a hľadeli sme na bulvár zabudnutých impérií.

Po ľavej strane sa strácal v miernej zákrute. Viedol ďaleko na sever za mesto, v ktorom som vyrástol. Je tam ešte jedno mesto, ale už neviem, ako sa volá. A prečo by som si mal pamätať jeho meno? Veď je presne také isté ako moje.

Zato vpravo...

Vpravo sa bulvár strmo zdvíhal. Viedol do mračien a tam sa strácal. A v mieste, kde sa do nich vnáral, bolo čosi nepredstaviteľné. Nevieam, či sa mi to iba nezdalo, ale akoby ho tam prestrihli gigantické nožnice. A kdesi vysoko nad mračnami je Abba-dingo, miesto, kde možno dostať odpoveď na každú otázku... Tak sa aspoň hovorí... Virgínia sa ku mne pritulila.

"Vráťme sa!" povedal som. "Sme mestskí ľudia. V takýchto ruinách sa nevieme pohybovať, nemáme skúsenosti."

"Ak chcete, môžeme sa vrátiť," ozval sa Macht. "Chcel som vám len preukázať láskavosť."

Obaja sme pozreli na Virgíniu.

Uprela na mňa hnedé oči. Zračila sa v nich prosba, prosba staršia ako žena a muž, prosba staršia ako ľudstvo. Vedel som, čo povie, ešte prv ako to vyslovila. Chcela povedať, že to musí vedieť. Macht zatiaľ z dlhšej chvíle drvil špičkou topánky zvetrané kamene. Virgínia konečne prehovorila.

"Paul, nejde mi o nebezpečenstvo pre nebezpečenstvo. Vieš, naozaj myslím vážne, čo som povedala. Sám povedz, či neexistuje možnosť, že nám prikázali, aby sme sa ľúbili? Čo by to bol za život, keby naše šťastie, naše vlastné ja, keby to všetko záviselo od jediného drôtika alebo od mechanického hlasu, ktorý nám to prikázal, keď sme sa v spánku učili po francúzsky? Uznávam, je celkom príjemné ocitnúť sa v starodávnom svete.

Viem, že mi dáš šťastie, o akom som dodnes nemala potuchy. Ak sme naozaj samými sebou, máme čosi nádherné a mali by sme to vedieť. Ale ak nie sme..." Rozvzlykala sa.

Už-už som mal na jazyku: "Ak nie sme, bude to také isté," no ponad plece pritulenej Virgínie na mňa hľadela hrozivo zachmúrená Machtova tvár. Nedalo sa nič povedať. Privinul som si Virgíniu ešte tuhšie.

Spod Machtovho chodidla vytekala stružka krvi. Vsakovala do prachu. "Ste zranený?" spýtal som sa. Aj Virgínia sa pozrela. Macht nadvihol obrvy a ľahostajne odvrkol: "Nie. Prečo?"

"Z nohy vám tečie krv."

Pozrel dolu. "Och, to!" hodil rukou. "To je nič. Je to z vajec nejakého nevtáka, ktorý ani len nevie lietať."

Prestaňte s rým/zvolal som telepaticky v starom spoločnom jazyku. Ani som sa len nepokúsil uvažovať v našej novej francúzštine. Prekvapene zaspätkoval.

Kdesi z prázdneho priestoru priletelo: vďakati vďakati dobrýneznámy odíddomovprosím vďakati dobrýneznámy choďpreč človekzly človekzly človekzly...

Nejaké zviera alebo vták ma odkiaľsi varuje pred Machtom. Mimovoľne som tomu tvorovi vyslal vďaka a sústredil som pozornosť na Machta. Navzájom sme sa premeriavali.

Teda toto má byť tá kultúra? Teraz sme ľudmi? Vari sloboda vždy znamená aj slobodu podozrievať, báť sa, nenávidieť?

Macht sa mi nepáčil. Zišli mi na um názvy dávno zabudnutých zločinov:

atentát, vražda, únos, znásilnenie, lúpež...

Nič o tých veciach nevieme, a jednako cítime, že sú tu.

Ešte vždy sme sa premeriavali. Jeden i druhý sme si úzkostlivo dávali pozor, aby sa nám nedali telepaticky čítať myšlienky, a tak nám ostávala iba francúzština. Napokon Macht pokojne povedal: "Bol to váš nápad, alebo presnejšie, nápad vašej partnerky..."

"Nebodaj je už na svete lož, takže ideme do oblakov len tak pre nič za nič?" odvrkol som.

"Nie pre nič za nič. Dôvod existuje!"

Zľahka som odtisol Virgíniu a tak som si uzavrel myseľ, až ma od antitelepatie zbolela hlava.

"Macht," povedal som a sám som počul, ako sa mi v hlave ozvalo zvieracie zavrčanie, "buď mi poviete, prečo ste nás sem zavliekli, alebo vás zabijem!"

Nestiahol sa. Naopak, hľadel na mňa pripravený na boj. „Zabijete? Myslite tým, že spôsobia, aby som bol mŕtvý?" No jeho slovám chýbala presvedčivosť. Ani jeden, ani druhý sme nevedeli, ako sa treba biť, ale on sa chystal brániť a ja zaútočiť.

Cez štít, ktorý mi chránil mozog, predrala sa myšlienka akéhosi zvieraťa: dobrýčlovek dobrýčlovek chyt' ho pod krk nemávzduch chíf' nemávzduch chíf' ako rozbité vajčička...

Poslúchol som, nezaťažujúc sa úvahami, odkiaľ sa ten hlas vzal. Bolo to jednoduché. Pristúpil som k Machtovi, chytil

som ho pod krk a stisol som. Chcel mi odtrhnúť z hrdla ruky. Nato ma chcel kopnúť. Stačilo však, aby som pevne držal. Keby som bol lordom alebo veliteľom, vedel by som sa biť. Lenže nie som, a nie je ním ani Macht. Skončilo sa to, keď mi zrazu oťazel v rukách. Od prekvapenia som ho pustil. Macht stratil vedomie. Toto je teda mŕtvy?

Nie, lebo si sadol. Virgínia pobešla k nemu. Pošúchal si hrdlo a chrapľavo šepol:

"To ste nemali robiť."

To mi dodalo odvahy. "Bud mi povieť, prečo ste nás sem zavliekli, alebo to urobím znova!" vyštekol som.

Macht slabučko zastenal a oprel si hlavu o Virgíniino plece. "Pre strach. Pre strach."

"Pre strach?" Toto slovo - peur - som už poznal, ale nie jeho význam. Čo je to? Dajaké znepokojenie, alebo je to niečo také, ako keď sa splašia zvieratá?

Telepaticky mi odvetil áno. Medzičasom som totiž spustil z mysle ochrannú hrádzu.

"Prečo vás strach tak vábi?" spýtal som sa.

Je to rozkošné, vravel mi telepaticky. Chytá z toho závrat, vzrušenie, je to život. Je to ako silný liek, skoro ako stranová injekcia. Už som tam bol. Vysoko, a ukrutne som sa bál. Bola to nádhera, dobré i zlé zároveň. Za jedínú hodinu som prežil tisíc rokov. Strašne po tom túžim, ale nazdávam sa, že to bude vzrušujúcejšie, keď ta pôjdem ešte s niekým.

"Zabijem vás!" povedal som po francúzsky. "Ste... ste..." rýchlo som nevedel nájsť slovo, "ste... skazený človek!"

"Nie!" zvolala Virgínia. "Nech hovorí ďalej!"

Pokračoval telepaticky, nezaťazujúc sa slovami. Práve to nám lordi Agensu nikdy nedožičili. Strach. Realitu. Rodíme sa v omámení, zomierame v sne. Ešte aj podľudia, zvieratá, žijú ozajstnejšie ako my. Iba roboti nemajú strach. Presne takí sme boli. Roboti, ktorí si navrávali, že sú ľudia. A teraz sme slobodní.

Zbadal mi v mozgu rozpalené, červené ostrie hnevu a zmenil tému. Neklamal som vás. Toto je naozaj cesta k

Abba-dingu. Bol som tam. Funguje, na tejto strane vždy funguje.

"Funguje!" zvolala Virgínia. "Sám to hovorí, vidíš! Hovorí pravdu! Paul, prosím ťa, poďme!"

"Tak dobre, poďme," pristal som.

Pomohol som Machtovi na nohy. Tváril sa rozpačito ako človek, ktorý prejavil čosi, za čo sa treba hanbiť.

Vstúpili sme na nezničiteľný bulvár. Kráčalo sa po ňom pohodlne. Na dne mozgu mi neviditeľné vtáča či zviera vypúšťalo svoje myšlienky: dobrýčlovek dobrýčlovek usmrť ho vezmi vodu vezmi vodu... Virgínia kráčala medzi nami a ja som výstrahe nevenoval pozornosť. Kiežby som bol venoval.

Išli sme dlho.

Bolo to pre nás nové. A bolo čosi povznášajúce vo vedomí, že nás nikto nechráni, že vzduch je ozajstný, prirodzený vzduch a že prúdi bez pričinenia prístrojov na počasie. Videli sme množstvo vtákov, a keď som s nimi telepaticky nadviazal kontakt, zistil som, že majú vystrašené a temné mozgy; boli to pravé vtáky, aké som dosiaľ nevidel. Virgínia sa ma pýtala, ako sa volajú, a ja som jej bez mihnutia oka menoval všetky vtáky, ktorých názvy som sa naučil po francúzsky, pričom som vôbec nevedel, či to z historického hľadiska sedí, alebo nie.

Pookrial aj Macht, ba začal aj spievať, a dosť falošne. Spieval o tom, že my pôjdeme po hradskej a on iba po cestičke, ale že v Škótsku bude skôr ako my. Nedávalo to zmysel, ale príjemne sa to počúvalo. Kedykoľvek nás o kus predbehol, začal som do Virgíniinho pekného uška napoly spievať, napoly šepkať obmeny na Macoubu:

Hľadal som devu, akú nemá nik,
našiel som ju tam, kde cesty sa krížia;
neprichádza však priamo z Paríža,
dýchol z nej na mňa ostrov Martinique.

Radovali sme sa z toho dobrodružstva a slobody, kým sa neprihlásil hlad.

V tej chvíli nastali prvé trampoty. Virgínia pristúpila ku kandelábru, zľahka naň udrela päťou a povedala: "Daj mi najesť!" Kandeláber sa mal alebo otvoriť a naservirovať nám jedlo, alebo nám povedať, kde je v okruhu niekoľko sto krokov k dispozícii jedlo. Nestalo sa ani jedno, ani druhé. Nestalo sa vôbec nič. Kandeláber bol akiste pokazený. Nato sme začali udierať rad-radom na všetky stĺpy. Bulvár Alfa Ralfa sa v tých miestach klenul už asi pol kilometra nad okolitou krajinou. Pod nami krúžili divé vtáky. Bolo tu už menej prachu a ani burina nerástla tak husto. Obrovský bulvár bez pylónov sa hadil do mračien ako voľne visiaca stuha.

Zunovalo sa nám biť do stĺpov, a stále sme nemali ani jedlo, ani vodu. Virgínia hnevливо vyhľadla: "Nemá význam, aby sme sa vrátili. K jedlu by to bolo ešte ďalej. Mali sme si niečo vziať."

Ako som mohol na to myslieť? Kto kedy nosí jedlo? A načo aj, keď je ho všade dost? Moje dievčatko bolo nelogické, ale bolo to moje dievčatko a ľúbil som ho pre tie milé nedokonalosti ešte väčšmi. Macht stále klopal na stĺpy, sčasti aj preto, aby sa nemusel miešať do našej zvady, a dočkal sa nečakaného výsledku.

V jednej chvíli som videl, ako sa nakláňa k veľkému kandelábru, aby naň rázne, no jednako obozretne buchol - a v nasledujúcej zaskučal ako pes a ohromnou rýchlosťou ho ťahalo hore. Počul som, že čosi kričí, no nerozoznal som čo a vzápätí zmizol v mračnách.

"Nechceš sa vrátiť?" pozrela na mňa Virgínia. "Macht je preč. Mohli by sme povedať, že som ustatá."

"Myslíš to vážne?"

"Pravdaže."

Zasmial som sa, trochu sa hnevajúc. Najprv trvá na tom, aby sme sem šli, a teraz je ochotná všetko nechať tak, len aby mi urobila po vôli. "Mne je to jedno," mykol som plecóm. "Ale už to nebude ďaleko. Poďme ďalej."

"Paul..." Stála blízko pri mne. Hnedé oči mala ustarostené, akoby mi cez moje oči chcela nazrieť až na samé dno mysle.

Telepaticky som jej povedal: Naozaj chceš ďalej?

"Počkaj, chcem ti povedať všetko poporiadku," odvetila po francúzsky. "Chcem ísť k Abba-dingu, Paul, naozaj chcem. Potrebujem to. Je to najdôležitejšie v mojom živote. No zároveň nechcem ísť. Cítim, že nás tam čaká čosi zlé. Radšej ťa mať takto, keď neviem, na čom som, ako ťa nemať vôbec. Niečo by sa mohlo stať."

Nedotklivo som vybuchol: "Teda dostávaš ‚strach‘, o akom hovoril Macht?"

"Nie, nie, Paul! Môj pocit vôbec nie je vzrušujúci. Je to... je to ako keď sa niečo pokazí v stroji, ako..."

"Počúvaj!" prerušil som ju.

Kdesi zďaleka z mračien k nám doľahol zvuk pripomínajúci zvieracie kvílenie. Skladal sa zo slov. Macht! Marilo sa mi, že počujem: "Dávajte pozor!" Keď som sa s ním na tú vzdialenosť telepaticky spojil, začali sa mi robiť pred očami kruhy a dostal som závrat. "Podme za ním," povedal som.

"Áno, Paul, podme," prikývla Virgínia a z hlasu jej zaznela neopísateľná zmes šťastia, rezignácie a zúfalstva...

Kým sme sa pohli, pozorne som sa jej prizrel. Moje dievča! Nebo ožltlo a svetlá na kandelábroch ešte nehoreli. Pod týmto sýtožltým nebom dostali Virgíniine hnedé kučery zlatý nádych, hnedé oči scerneli takmer na nerozoznanie od dúhoviek a mladá osudová tvár bola zrazu taká zmysluplná, akú som ešte u nikoho nevidel. "Si moja, si moja!" vyhrkol som.

"Áno, Paul," prikývla a nádherne sa usmiala. "Povedal si to ty, a preto je to dvojnásobne krásne."

Vták sediaci na zábradlí na nás vrhol ostrý pohľad a odletel. Azda sa mu nepozdávali tie ľudské táraniny, a tak sa radšej vrhol dolu do temného povetria.

Videl som, ako v hĺbke zachytil vietor a lenivo plachtí na rozprestretých krídlach.

"Nie sme síce takí slobodní ako vtáky," poznamenal som, "ale sme slobodnejší ako všetci ľudia predchádzajúcich vekov." Neodpovedala, iba mi pevne stisla ruku a usmiala sa.

"A teraz hor' sa za Machtom! Objím ma a pevne sa ma drž. Skúsím udrieť na tamten kandeláber. Alebo sa naobedujeme, alebo sa odvezieme!" Cítil som, ako sa ku mne pritísila, a udrel som na kandeláber. Na ktorý? Ani som si nestihol uvedomiť, lebo v nasledujúcej chvíli sa kandelábre hnali popri nás ako jediná smuha. Pod nohami sme mali pevnú zem, ale pohybovali sme sa rýchlo. Ani v podzemí som nevidel, že by sa rýchlocesta pohybovala tak rýchlo. Z Virgínie priam trhalo šaty, pukotali, ako keď lúskate prstami. V jednom okamihu sme boli v mračne a v ďalšom zasa vonku. Ocitli sme sa v novom svete. Nad nami i pod nami ležali mračná a kde-tu presvitalo modré nebo. Stáli sme pevne na nohách. Starovekí inžinieri si pri konštruovaní tejto cesty počínali premyslene. Unášalo nás čoraz vyššie, ale vôbec sa nám nekrútila hlava. Ďalšie mračno.

Nato sa veci začali odohrávať tak rýchlo, že opísať ich trvá dlhšie, ako trvali v skutočnosti.

Spredu sa na mňa hnalo čosi tmavé. Čosi ma strašne udrelo do pŕs. Až oveľa neskôr som si uvedomil, že to bola Machtova ruka, ktorá ma chcela zachytiť, aby som nepreletel cez okraj. Potom sme sa vnorili do ďalšieho mračna. Kým som Virgíni stihol niečo povedať, pocítil som druhý úder. Bolest' bola ukrutná. Nikdy predtým som takú nepocítil.

Virgínia, nevedno prečo, preletela cezo mňa dopredu. Ťahala ma za ruky. Chcel som jej povedať, aby ma tak neťahala, lebo to boh, ale nevládal som s dychom. Radšej som sa podvolil. Namáhavo som sa k nej posúval. Iba vtedy som si uvedomil, že pod nohami mám prázdno - nič, ani mostík, ani rýchlocesta, vôbec nič!

Ležal som na kraji rozčesnutého bulváru na hornom okraji. Podo mnou viseli iba pospletané laná a hlboko pod nimi sa vinula tenučká stužka - rieka alebo hradská.

Vôbec si to neuvedomujúc, preskočili sme veľikánsku trhlínu a ja som dopadol hruďou na okraj bulváru. Bolest', na tom teraz nezáleží. O chvíľu tu bude robot-lekár.

Pohľad na Virgíniinu tvár mi pripomenul, že niet robota-lekára, niet sveta, niet Agensu, niet ničoho! Je iba vietor a bolesť. Virgínia čosi kričala. Chvíľu trvalo, kým som začul, čo kričí.

"Ja som na vine, ja, miláčik! Si mŕtvy?"

Ani jeden z nás nevedel, čo je to byť mŕtvy, lebo ľudia v určený čas vždy jednoducho odišli a všetci vedeli, že to znamená koniec života. Chcel som jej povedať, že žijem, no ona mykala celým telom a ťahala ma ďalej od kraja priepasti. Zaprel som sa rukami a sadol som si.

Kľakla si vedľa mňa a bozkávala mi tvár.

"Kde je Macht?" To bolo prvé, na čo som sa zmohol.

Obzrela sa. "Nevidím ho."

I ja som sa chcel pozrieť. Keď to videla, povedala: "Len pokojne sed', pozriem sa ešte raz."

Neohrozene sa vrátila na okraj rozčesnutého bulváru. Zadávala sa na dolný okraj trhlíny, prenikala zrakom cez zdrapy mračien, ktoré popri nás leteli ako dym vsávaný ventilátorom. Zavolala:

"Vidím ho! Vyzerá smiešne. Ako chrobák v múzeu. Lezie po lanách." Štvornožky som sa k nej priblížil a tiež som sa pozrel. Áno, tam je! Bod, pohybujúci sa po niti, a pod ním sa vznášajú vtáky. Vyzeralo to nebezpečné. Azda z toho čerpá ten ‚strach‘, ktorý potrebuje, aby sa cítil šťastný. No ja som po tom ‚strachu‘ netúžil, nech už je aký chce. Túžil som po jedle, po vode, po lekárovi-robotovi. Nič z toho nebolo naporúdzí.

S námahou som vstal. Virgínia mi chcela pomôcť, ale bol som na nohách, kým sa ma stihla čo len dotknúť. "Podme ďalej!"

"Ďalej?" začudovala sa.

"Áno. K Abba-dingu. Možno tam nájdeme priateľsky naklonených robotov. Tu nie je nič, iba zima a vietor, a svetlá ešte nesvietia."

"Ale Macht...?" zachmúrila sa.

"Potrvá celé hodiny, kým sa sem dostane. Dovtedy sa možno aj vrátíme." Poslúchla.

Znova sme prešli na ľavú stranu bulváru. Povedal som Virgíni, aby sa ma pevne chytila za pás, a začal som rad-radom

udierať na stĺpy. Istotne tu bude pre cestujúcich reaktivačné zariadenie. Na štvrtý raz som mal úspech. Znova nás unášalo závratnou rýchlosťou hore bulvárom a vietor nám znova trhal z tela šaty. Cesta sa skrúcala doľava a nás takmer zhodilo z nôh. Udržal som rovnováhu, no hneď nás hodilo na opačnú stranu. A zrazu sme stáli.

Boli sme pri Abba-dingu.

Cesta bola zanešvárená bielymi predmetmi - všelijakými guľôčkami, palicami a nedokonale tvarovanými guľami veľkosti ľudskej hlavy. Virgínia stála pri mne a mlčala.

Veľkosti ľudskej hlavy... Jednu som odkopol a hneď som vedel, čo je to. Ľudia. Časti ich vnútra. Dosiaľ som nič také nevidel. A tamto, tam, na zemi - to bola kedysi ruka. Podobných predmetov sa povalovali pri múre stovky.

"Pod, Virgínia," vyzval som ju ľahostajne, utajujúc si myšlienky.

Bez slova ma nasledovala. Bola zvedavá, čo sú to na zemi za predmety.

Akiste ich nespoznala.

Ja som zatiaľ pozoroval múr.

Konečne som ich objavil - viacero dvierok do Abba-dinga., Na jedných stálo METEOROLÓGIA. Nebolo to v starom spoločnom jazyku, ani po francúzsky, ale bolo to obidvom jazykom blízke a ja som vyrozumel, že to má niečo spoločné so správaním vzduchu. Rukou som sa dotkol dosky dverí. Doska spriehľadnela a zjavilo sa starodávne písmo. Boh tam čísla, ktoré mi nič nehovorili, slová, ktoré mi nič nehovorili. Na konci stálo: "Blíži sa tajfún."

Vo svojej francúzštine som sa nedopátral významu slova 'blíži sa', no zato tajfún - to je jednoducho mohutná vzduchová porucha. Ale to je vec strojov na počasie, povedal som si. Nás sa to netýka.

"Ktoviečo sme sa nedozvedeli," poznamenal som.

"Čo to znamená?" spýtala sa.

"Že príde vzduchová porucha," odvetil som.

"Ale s nami to nebude mať nič spoločné, či hej?"

"Nie, pravdaže nie."

Dotkol som sa ďalších dverí, na ktorých bolo napísané POTRAVA. Za múrom sa ozval bolestný ston, ani čo by sa celá veža išla povracať. Dvere sa trochu odchýlili a vyvalil sa z nich odporový zápach. Nato sa dvere znova zavreli.

Na tretích dverách bolo napísané POMOC. Keď som sa ich dotkol, nič sa nestalo. Azda dajaké staroveké zariadenie na vyberanie daní, pomyslel som si. Dvere sa ani nehli. Štvrté dvere boli väčšie a spodná časť odchýlená. Navrchu stálo PREDPOVEDE. Pre toho, kto ovláda starofrancúzštinu, to bolo celkom zrozumiteľné. Nápis na spodku bol záhadnejší: SEM VLOŽTE PAPIER. Nevedel som sa dovtipiť, čo to môže znamenať. Vyskúšal som telepatiu. Nič. Okolo nás fičal vietor. Po dlážke sa rozkotúľalo zopár vápnikových guľ a guľôčok. Opäť som skúsil telepatiu, pátrajúc v pamäti po zvyškoch dávno vymiznutých myšlienok. V mozgu sa mi rozľahol výkrik, ťahavý, vysoký, ktorý sa veľmi neponášal na ľudský. Inak nič.

Akosi ma to znepokojilo. Nie, necítil som 'strach', ale robil som si starosti o Virgíniu. Hľadela na zem.

"Paul," povedala, "neleží tamto na zemi medzi tými čudnými vecami ľudský obal?"

Raz som videl v múzeu starodávny röntgen, a tak som vedel, že ľudská konštrukcia je potiahnutá obalom. Na tej, čo tu ležala, však nebola guľa, podľa čoho som hneď vedel, že ten človek je 'mŕtvy'. Ako mohlo za starých čias dochádzať k takým veciam? Prečo to Agens dopustil? Lenže na druhej strane - nezakazoval od nepamäti prístup na túto stranu veže? Tých, čo tento zákaz porušili, stihol očividne trest, aký sa vymyká nášmu chápaniu.

"Pozri, Paul, môžem sem vložiť ruku!" zvolala Virgínia.

Kým som jej stihol zabrániť, vsunula dľaň do úzkeho otvoru, nad ktorým stálo SEM VLOŽTE PAPIER. Skríkla.

Privrzlo jej tam dľaň.

Chcel som jej ju vytiahnuť, ale ruka sa ani nepohla. Virgínia začala stenat' od bolesti. Odrazu jej dľaň uvoľnilo.

Na chrbte ruky mala zreteľne vyrazené slová. Odtrhol som si z kabáta kus látky a obviazal som jej dľaň.

Vzlykala. Po chvíli som obväz sňal a ona zbadala, čo má na ruke napísané. Po francúzsky tam stálo: "Budeš ľúbiť Paula celý život." Virgínia si znova nechala obviazať ruku a potom mi nastavila líce na bozk. "Vyplatilo sa to, Paul," povedala.

"Vyplatilo sa to aj za cenu tej námahy a ťažkosti. A teraz dolu! Čo viem, to mi stačí."

Opäť som ju pobozkal a povzbudivo som povedal: "Teda už vieš, čo si chcela vedieť?"

"Pravdaže," usmiala sa cez slzy. "Toto Agens nemohol narafičiť. Aký múdry je ten starý prístroj. Je to boh, alebo diabol, Paul?"

Nad jej otázkou som sa vôbec nezamyslel. Namiesto odpovede som ju pohladil. Obrátili sme sa na odchod. V poslednej chvíli mi zišlo na um, že aj sám by som mohol vyskúšať PREDPOVEDE.

"Počkaj chvíľu. Odtrhnem si kúsok obväzu."

Trpezlivo čakala. Odtrhol som kus veľkosti dlane a potom som zdvihol zo zeme jednu z niekdajších ľudských súčiastok. Podľa tvaru mohla byť prednou časťou ruky. Obrátil som sa, aby som vložil obväz do otvoru, ale sedel pred ním veľikánsky vták.

Chcel som ho odtisnúť, ale d'obol mi po ruke. Ba zdalo sa, že škrečaním a ostrým zobákom sa mi chce vyhrážať.

Nevládal som ho odtisnúť. Telepaticky som mu vyslal: Som pravý človek. Odíď! Z kalného vtáčieho mozgu vyšľahlo iba nie-nie-nie-nie-nie-nie! Päťou som udrel vtáka tak silno, že sa zosypal na zem. Medzi bielymi zvyškami ľudských konštrukcií sa pozviechal, rozprestrel krídla a nechal sa vetrom odniesť.

Vložil som kus látky do otvoru, v duchu som narátal do dvadsať a vytiahol som ho.

Slová boli jasné, ale nehovorili mi nič. Stálo tam: "Budeš ľúbiť Virgíniu ešte dvadsať jeden minút."

"Čo je tam napísané, miláčik?" Virgíniin hlas, šťastný, povzbudený jej predpoveďou, no ešte vždy roztrasený od bolesti na ruke, doľahol ku mne ako z veľkej diaľky.

Akoby náhodou som vypustil látku z ruky. Schytil ju vietor a odletela ani vták.

"Škoda!" zvolala Virgínia sklamané. "Čo tam bolo?"

"To isté čo na tvojom."

"Ale slová, Paul, slová... Ako to tam bolo napísané?" So srdcom plným lásky i bolesti, a azda aj s trochou ,strachu' som jej nežne, pošepky zaklamal: "Paul bude navždy ľúbiť Virgíniu."

Z ťiarivo sa na mňa usmiala. Jej plnoštíhla postava pevne a radostne vzdorovala vetru. Zasa je to tá moja malá buclatá Menerima, ktorá mi h padla do oka pri našom dome, keď sme boh deťmi. A je viac než to. Je mojou znovunájdenu láskou v našom znovunájdennom svete. Je mojou mademoiselle de Martinique. Ten zdrap látky - hlúpe slová! Ved' z priehradky na potravu je jasné, že celý stroj je pokazený. "Niet tu ani vody, ani jedla," povedal som. Pri zábradlí bola síce kaluž, ale povalovali sa v nej ľudské súčiastky, a preto som nemal odvahu napit' sa. Virgínia bola taká šťastná, že napriek zranenej ruke, smädu a hladu kráčala energicky a radostne.

Dvadsaťjeden minút, pomyslel som si. Prešlo už šesť hodín. Ak sa tu ešte zdržíme, budeme musieť čeliť ktovieakým nebezpečenstvám.

Rýchlo sme vykročili na spiatočnú cestu dolu bulvárom Alfa Ralfa.

Navštívili sme Abba-dingo a stále sme živí. Nemyslel som si, pravda, že som ,mŕtvy', ale slová stratili význam tak dávno, že sa mi nimi ťažko uvažovalo.

Cesta klesala tak strmo, že sme na nej museli poskakovať ako kone. Vietor nám s neuveriteľnou silou bičoval tváre.

Teda toto je ono - vietor - ale slovo vent som si vyľadil, až keď bolo po všetkom.

Celú vežu sme nevideli - iba múr, pri ktorom nás vysadila starodávna rýchlocesta. Ostatok veže zakrývali mračná, ktoré vyzerali ako franforce látky, keď sa hnali popri jej masívnych múroch.

Nebo na jednej strane očervenelo a na druhej ožltlo.

Začali do nás plieskať veľké kvapky dažďa.

"Stroje na počasie sú pokazené!" skríkol som na Virgíniu.

Aj Virgínia čosi kričala, ale vietor jej trhal slová od úst. Znova som skríkol, že prístroje na počasie sú pokazené.

Natešene prikývla, hoci vietor jej už strhával z tváre vlasy a prúdy vody, ktoré padali zhora, jej poškvŕňovali ohnivozlatý plášť. Ale nech! Pevne sa ku mne primkla. Namáhavo zostupujeme, na prudkom zráze sa navzájom podopierame. Virgíniina šťastná tvár sa na mňa usmieva. V jej hnedých očiach sa zrači dôvera v život. Všimla si, že sa na ňu dívam, a pobozkala ma na ruku, pričom jej chôdza vôbec nevypadla z rytmu. Je moja, navždy, a vie o tom. Voda zhora - dažď, ako som sa neskôr dozvedel - sa valila v čoraz mohutnejších prúdoch. Zrazu sa v nich zjavili vtáky. Jeden z nich, veľmi veľký, si energickyrazil cestu proti hvízdajúcemu vzduchu a podarilo sa mu zavisnúť pred mojou tvárou, hoci bol schopný letieť mnohomil'ovou rýchlosťou. Čosi mi zaškrečal do tváre a potom ho odniesol vietor. Len čo zmizol, vrazil mi do pása ďalší. Pozrel som naň, ale aj toho odniesol fičiaci prúd vzduchu. Ostala po ňom iba telepatická ozvena jeho jasného, prázdneho mozgu: nie-nie-nie-nie!

Nie - ale čo nie? uvažoval som. Na vtácej rade sa nedá stavať. Virgínia ma schytila za ruku a zastala. I ja som zastal.

Tesne pred nami sa črtal okraj rozčesnutého bulváru. V trhline plávali ohavné žlté mračná ako jedovaté ryby, náhliace sa k dajakému neznámemu cieľu.

Virgínia čosi kričala. Nerozumel som jej, a tak som sa sklonil, až sa mi ústami takmer dotýkala ucha. "Kde je Macht?" kričala.

Opatrne som ju zaviedol na ľavú stranu cesty, kde zábradlie poskytovalo akú-takú ochranu pred zúrivými nápormi vetra a pred vodou, ktorú vietor hnal pred sebou. Zošerilo sa, takže sme nevideli ďaleko. Naznačil som jej, aby si kľakla. I ja som si kľakol. Padajúca voda nám bičovala chrbty. Svetlo sa zmenilo na špinavožltý prísvit. Ešte sme čo-to videli, ale nie veľa.

Chcel som zostať pri zábradlí, ale Virgínia ma súrila preč. Chcela, aby sme dajako pomohli Machtovi. Ako mu však pomôcť, to sa vymykalo mojej predstavivosti. Ak si už našiel útočisko, je v bezpečí, ale ak ešte vždy visí na tých lanách, prudký nápor vzduchu ho čoskoro odnesie a potom už nebude Maximiliena Machta. Bude ,mŕtvy' a jeho súčiastky zbeležú niekde na širompriestranstve. Virgínia si však nechcela dať povedať. Priplazili sme sa k okraju. Hnal sa k nám vták, letel ani vystrelená guľa a mieril mi rovno do tváre. Mykol som hlavou. Zasiahol ma krídlom. Na líci ma zaštipalo, akoby mi blčalo plameňom. Nevedel som, že perá sú také tvrdé. Vtáky majú akiste poškodené mentálne mechanizmy, keď takto vrážajú do ľudí na bulvári Alfa Ralfa, zišlo mi na um. K ľuďom sa takto neslobodno správať. Konečne sme sa po bruchách doplazili k okraju. Chcel som sa nechtami ľavej ruky zadrapiť do kamenného zábradlia, ale bolo hladké. Nemal som sa čoho zachytiť, iba ak ozdobného žliabka. Pravou rukou som objímal Virgíniu. Plazenie mi spôsobovalo veľkú bolesť, lebo hrúd som mal ešte pomliaždenú od nárazu na rozčesnutý okraj cestou hore. No len čo som na okamih postál, Virgínia ma hneď ťahala dopredu.

Vietor a voda do nás búšili, akoby mali päste.

Virgíniu prilipol plášť k telu. Pripomínalo mi to psa, ktorý sa tisne k pánovi, keď sa ho bojí. Chcel som Virgíniu znova odtiahnuť k zábradliu, kde sme mohli vyčkať, kým sa vzduchová porucha preženie. Znenazdajky nás zalialo svetlo. Bola to spontánna elektrina, ktorú za starých čias volali blesk. Neskôr som zistil, že sa vyskytuje pomerne často v oblastiach, kde nepôsobia stroje na počasie.

V tomto krátkom jasnom záblesku sme zazreli bielu tvár. Hľadela na nás. Macht! Visel na lanách pod nami. Ústa mal otvorené, asi niečo kričal. Nikdy sa nedozviem, či jeho tvár vyjadrovala ,strach' alebo neskonale šťastie. Bola celá vzrušená. Jasné svetlo zhaslo a mne sa zdalo, že počujem ozvenu výkriku. Telepaticky som sa spojil s Machtovým mozgom, ale nič tam nebolo. Len ten neznámy vytrvalý vták mi posielal svoje nie-nie-nie-nienie!

Virgíniino telo sa mi v náručí napálo. Nato sa schúlila. Skríkol som na ňu po francúzsky. Nepočula. Potom som zavolał telepaticky. Bol tu ešte ktosi.

Z Virgíniinho mozgu vybúšilo s odporom a hnusom: Mačkodievča. Chce sa ma dotknúť! Mykla sa. Pravú ruku som mal zrazu prázdnu. Aj v prítmí som zazrel, ako sa nad okrajom priepasti zablysol jej zlatý plášť. Spojil som sa s ňou telepaticky a zachytil som výkrik: Paul, Paul, ľúbim ťa! Paul... pomôž mi...! Jej telo klesalo a myšlienky slabli.

Ten ktosi bola C'mell, s ktorou sme sa stretli na začiatku našej púte v podzemnej chodbe. Prišla som po vás, vravela mi telepaticky. Vtáky chceli zachrániť aj ju. Čo majú s nami vtáky? Zachránili ste ich. Zachránili ste ich mláďatá, keď ich ten ryšavý zabíjal. Všetci sme sa strachovali, čo nám vy, praví ľudia, urobíte, keď budete slobodní. Už to vieme. Sú medzi vami zlí, ktorí zabíjajú ostatné druhy života. Ale aj dobrí, ktorí život chránia. Teda dobrý a zlý znamená len toľko? rozmýšľal som. Hádam som sa mal mať väčšmi na pozore. Ale ľudia sa nemusia vedieť biť, no zato homunkulovia áno. Vyrastajú vo všelijakých rozporoch a treniciach a sú na také veci zvyknutí. C'mell, mačkodievča, ma udrelo päťou do brady ako piestom. Nemala nijaké anestetikum a mačka-nemačka, jediný spôsob ako ma odniesť po lanách za 'tajfúnu', bol priviesť ma do bezvedomia. Prebral som sa vo svojej izbe. Cítil som sa výborne. Bol pri mne o robot-lekár. Povedal: "Utrpeli ste šok. Už som sa spojil s úradníkom Agensu. Ak chcete, môžem vám vytrieť z pamäti spomienky na celý tento deň." Mal príjemný zovňajšok. Kam sa podel skučiaci vietor? A vzduch, ktorý vôkol nás padal ako skaly? A siahajúca voda, ktorú neusmerňovali prístroje na počasie? Kde je zlatý plášť a šialená, po strachu bažiacia tvár Maximiliena Machta? Dumal som nad tým, no robot-lekár, keďže nemal telepatickú schopnosť, z mojich myšlienok nič nezachytil. Vrhol som naňho tvrdý pohľad. "Kde je moja láska?" skríkol som. Roboti sa nemôžu uškŕňať, no tento sa o to pokúsil. "To nahé mačkodievča s ohnivými vlasmi? Išla si niečo obliecť." Nespúšťal som z neho pohľad. Jeho úbohý mechanický mozoček si spriadal oplzlé myšlienky po svojom. "Dovoľte, pane, ale vy 'slobodní ľudia' sa veru rýchlo meníte..." Kto by sa škriepil so strojom? Ved' ani nestojí za odpoveď. A čo ten druhý stroj? Dvadsaťjeden minút. Ako to, že sa to splnilo? Ako to mohol vedieť? Ale ani s ním sa mi nechcelo polemizovať. Je to istotne dajaký mocný stroj zo starých čias - možno ho používali v dávnovekých vojnách. Nemal som chuť pátrať po tom. Niektorí ľudia by ho označili za boha. Ja však netúžim po 'strachu' ani po návrate na bulvár Alfa Ralfa. Ale - ó, srdce moje! - ako budem môcť ísť ešte raz do tej kaviarne? Prišla C'mell a robot-lekár odišiel.

KEĎ POŠTOVÝ DORUČOVATEĽ, odchádzajúc bez sprepitného, za sebou hlučne zaplesol dvere, Sam Weber si povedal, že dopraví veľikánsku drevenú debnu pod jediné svetlo vo svojej izbe. Doručovateľ iba čo na pol úst utrúsil: "Čože ja viem? My ich neposieme, len doručujeme, šéfko." Dajaké rozumné vysvetlenie tu však musí byť. Už vopred pošomrávajúc, zaprel sa do debny. Pošomrávanie vystriedalo rozladené zaochkanie. Debna bola ťažká, no Sam ju predsa len potisol tých pár krokov doprostred izby; zišlo mu pritom na um, ako ju mohol doručovateľ sám vyniesť na tretie poschodie. Vystrel sa a pri pohľade na nápadný lístok sa zachmúril. Bolo na ňom jeho meno, adresa a dodatok: Veselé Vianoce 2353. Žart? Nevedel o nikom, kto by pokladal za vtipné poslať blahoželanie datované vyše štyri storočia do budúcnosti. Iba ak by mu niektorý vtipkár z posledného ročníka právnickej fakulty chcel dať čierne na bielom, kedy on, Sam Weber, bude súdiť svoj prvý prípad. Ale aj tak... Písmená mali čudný tvar, ich ťahy nepripomínali čiary, ale skôr zelené pásy. A lístok bol celý zo zlata! Sama to zaujalo. Strhol lístok, roztrhol tenučký obal debny a zmeravel. Debna nemala vrchnák, na boku nebol nijaký zárez, nikde nijaká rúčka. Bola to pevná hranatá hnedá hmota. No Sam si bol istý, že keď ju tisol doprostred izby, vnútri čosi štrngotalo. Schytil rohy, napál sily a so zastenaním debnu nadvihol. Spodok mala rovnako hladký ako vrch a boky. S buchotom ju pustil na dlážku. "Hm, hm," pokyvkal filozoficky hlavou. "Teda nie dar. Ide o princíp." Prichodilo mu poďakovať za veľa darov. Bude musieť niečo vymyslieť napríklad pre tetu Maggie. Kravaty, ktoré mu poslala, sú priam kubistické horory, ale na tohoročné Vianoce jej neposlal ani len vreckovku. Všetko do posledného centa minul na brošňu pre Tinu. Nie je to síce prsteň, ale za týchto okolností hádam uzná... Zamieril k posteli, ktorá mu slúžila zároveň ako stolička i stôl. Namrzené kopol do debny. "Keď sa nechceš otvoriť, tak sa nechceš!" A debna, akoby ju to kopnutie zabolelo, sa z ničoho nič otvorila. Na povrchu sa zjavila štrbina, ktorá sa rýchlo rozšírila, a vrchná časť sa odklopila na obidve strany. Sam sa udrhel do čela a rýchlo odrapotal modlitbu všetkým bohom a bôžikom. Nato si spomenul, čo povedal. "Zatvor sa!" rozkázal. Debna sa zatvorila a opäť bola hladká ako detský zadoček. "Otvor sa!" Debna sa otvorila. Dost' bolo radovánok, povedal si Sam. Zohol sa a nazrel do debny. Útroby obsahovali množstvo veľkých i menších priehradiek, v ktorých boh fľaštičky s modrými tekutinami, banky s červenými práškami, skúmavky žltej, zelenej, oranžovej, svetlofialovej a ešte všelijakých iných farieb, ktoré Samove oči ani dobre nezaregistrovali. Na dne ležal akýsi zložitý prístroj rozobraný na sedem častí. Pripomínal výtvar nadšeného rádioamatéra. Bola tam aj kniha.

Sam ju vzal do ruky a bez záujmu si všimol, že má kovové stránky, ale že je ľahšia ako papierové knihy. Podišiel s knihou k posteli a sadol si. Potom sa zhlboka nadýchol a otvoril knihu na prvej stránke. "Kristove oči!" uniklo mu mimovoľne. Čudnými zelenými písmenami tam stálo:

Zostroj človeka, stavebnica č. 3. Táto stavebnica je určená výhradne pre deti medzi jedenástym a trinástym rokom. Zo súčiastok, ktoré sú zložitejšie ako v stavebnici č. 1 a č. 2 tejto série, si môže dieťa tejto vekovej skupiny zostrojiť dokonale fungujúcich dospelých ľudí. Mentálne zaostalejšie deti si môžu zostrojiť dojčatá a figuríny. Dva priložené prístroje na demontáž umožňujú túto stavebnicu používať neobmedzene. Podobne ako pri stavebniciach č. 1 a č. 2 odporúčame konzultovať pri demontáži s kontrolórom populácie. Náhradné súčiastky a chemikálie si možno objednať u firmy Zostroj človeka, Diagonálna avenue 928, Glunt City, Ohio. Nezapadnite - človeka môžete zostrojiť iba pomocou stavebnice Zostroj človeka!

Sam Weber zažmúril oči. Aký to videl včera večer v kine gag? Bol úžasný. Aj obraz bol úžasný. Krásny technicolor. Ktovie, koľko zarába režisér týždenne? A kameraman? Päťsto? Tisíc?

Utrápené otvoril oči. Masívna debna ešte vždy stála uprostred izby. Aj knihu ešte vždy drží v roztrasenej ruke. A na stránke stále to isté:

"Človeka môžete zostrojiť iba pomocou stavebnice Zostroj človeka!" Ó, nebesá, stojte v tejto chvíli pri mladom neurotickom právnikovi!

Na nasledujúcej stránke bol cenník náhradných súčiastok a chemikálií. Liter hemoglobínu alebo tri gramy vybraných enzýmov sa tu ponúkali ako mäso a maslo v obchode. Dolu pod čiarou robili reklamu stavebnici č. 4:

"Viete, aké je vzrušujúce zostrojiť si prvý raz živého Marťana?"

Pod tým sa diskretné oznamovalo, že stavebnica je patentovaná od roku 2348.

Na tretej stránke bol obsah. Sam sa spotenou rukou zachytil peľasti a čítal:

1. kapitola: Detský kútik biochémie
2. kapitola: Výroba jednoduchých živých tvorov
3. kapitola: Figuríny. Prečo konajú všetky práce?
4. kapitola: Deti a iné malé ľudské tvory
5. kapitola: Dvojčatá na každú príležitosť.
Urobte si vlastné dvojča a dvojčatá priateľov
6. kapitola: Čo treba na zostrojenie človeka
7. kapitola: Dokončenie človeka
8. kapitola: Demontáž človeka
9. kapitola: Na voľné chvíle - nové druhy života.

Sam hodil knihu do debny a utekal k zrkadlu. Tvár mal stále rovnakú, síce trochu akoby pobíelenú kriedou, ale v podstate takú istú ako predtým. Nie je ani vlastným dvojčaťom, ani figurínou, ani novým druhom života. Všetko je v poriadku, všetko, ako má byť.

Obozretne spustil vytreštené oči nazad do jamôk, kam patria.

"Milá tetuška Maggie," napísal horúčkovito. "Tvoje kravaty k Vianociam mi urobili veľikánsku radosť. Lutujem iba... " Lutujem iba, že mám len jeden život a iba ten môžem obetovať k Vianociam. Kto len prišiel na ten nehorázny žart? Lew Knight? Ale aj Lew musí mať pri svojej hrošej koži aspoň trochu úcty k sviatkom pokoja a mieru. A okrem toho na takúto vec nemá ani dosť rozumu, ani dosť trpezlivosti.

Tina? Talent na všelijaké komplikácie, to veru má. Aj telesné atribúty má rozkošné a v hojnej miere, ale chýba jej jedno: zmysel pre humor. Sam vzal do ruky kožené puzdro a pohladkal ho. Z jeho povrchu naňho zavanul Tinin parfum a pri tomto vneme Samovi celý svet opäť zapadol do správnych koľají.

Na dlážke sa ligotal lístok s adresou. Na opačnej strane bude možno adresa odosielateľa. Sam ho zdvihol a obrátil. Nič, iba prázdna zlatá plocha. Sam si bol istý, že je to zlato; jeho otec bol zlatníkom. Teda už aj hodnota tohto lístka je neúmeraná tomu, že by mohlo ísť o žart. Ale čo to má vôbec všetko znamenať? "Veselé Vianoce 2353." Kam dospeje ľudstvo za štyri storočia? Bude sa cestovať k hviezdám alebo ešte ďalej - k dosiaľ nepredstaviteľným cieľom? Budú figuríny konať práce dnešných strojov a robotov? Budú deti... V debne bude možno ešte nejaká karta. Sam sa zohol, že ju vyprázdni. Oči mu padli na veľkú sivastú banku, na ktorej bola nálepka: Dehydrovaný neurónový prípravok. Použití výhradne na zostrojenie človeka! Sam s vypleštenými očami zaspätkoval: "Zatvor sa!" Debna sa pomaly zatvorila a Sam si uľahčené vydýchol. Povedal si, že pôjde spať.

Lutoval, že sa nespýtal doručovateľa na meno firmy. Vedel, že by ho mohla i priviesť na stopu tohto prišerného daru. "Ale veď to nie je dar!" opakoval si už v sne. "Ide o princíp! Teda - veselé Vianoce!"

Keď na druhý deň ráno Lew Knight vbehol do kancelárie so svojim „Zdravím“, Sam čakal, kedy doňho začne potuteľne zapárať. Lew nepatril k ľuďom, ktorí by vedeli držať jazyk za zubami, keď išlo o ich vlastné žarty. Lenže Lew sa pochoval za New York State Supplement a ostal tak celé j predpoludnie. Ostatní piati mladí právnici boli buď priveľmi znudení, alebo i priveľmi zaneprázdnení, aby mali na svedomí tento žart. Ani jeden i potuteľný úškrn, ani jeden kradmý pohľad, ani jedna nevinná otázka. Tina prišla o desiatej. Vyzerala ako modelka. "Dobré ráno, páni advokáti!" zvolala vo dverách. Túto chvíľu vychutnal každý po svojom - podľa toho, ako mu fungovali žľazy s vnútorným vylučovaním. Jeden zažiaril, druhý čosi zahundral, tretí prikývol na odpoveď. Lew Knight zahundral. Sam Weber zažiaril. Tina jedným okom zaregistrovala situáciu, druhým ju zhodnotila a za ten čas si stihla patrične našuchoriť účes. Výsledok jej analýzy

očividne znel nakloniť sa ponad stôl k Lewovi Knightovi a spýtať sa ho, či má pre ňu nejakú prácu.

Sam sa zúrivo zahryzol do právnickej ročenky. Tina bola teoreticky sekretárkou a telefonistkou všetkých siedmich právnikov. V skutočnosti jej výkon služobných povinností pozostával z toho, že denne napísala zo dva listy a odoslala ich. Raz za čas napísala aj rozťúžený list, ale ten by nebol zniesol prísne právnické oko. Tina si preto držala v prvej zásuvke stolíka celú knižnicu módnych časopisov a v dvoch zvyšných hotové kozmetické laboratórium. Tretinu pracovného dňa strávila na toalete debatami o cenách pančúch a podobných veciach s ostatnými sekretárkami. Zvyšné dve tretiny venovala priam nábožne tomu zo svojich zamestnávateľov, ktorý sa jej v okamihu príchodu zdal v najmužnejšej nálade. Plat mala malý, ale život bohatý.

Tesne pred obedom nonšalantne priniesla Samovi rannú poštu. "Myslela som, že dnes sa od roboty nepretrhneme..." začala. "Mysleli ste si zle, slečna Hillová," poinformoval ju Sam briskne a trocha podráždene, čo mu, ako sa nazdával, pristalo. "Čakal som, kým skončíte spoločenské povinnosti, aby sme mohli trocha pokročiť vo veciach, ktoré patria k služobným povinnostiam."

Vyviedlo ju to z miery ako mačku, keď ju vysypú z teplučkej deky. "Ale - ale veď nie je pondelok. Somerset a Ojack vám posielajú veci len v pondelok."

Sama myklo pri spomienke na mechanickú právničinu, ktorú koná raz týždenne pre Somerset a Ojacka. Keby nebolo jej, bol by právnikom len podlá titulu alebo možno len založením. "Mám tu jeden list, slečna Hillová," odvetil pevne.

"Keď sa pripravíte, môžeme sa dať do toho." Kým sa nazdal, Tina sa vrátila so stenografickým blokom a ceruzkami.

"Záhľavie ako vždy, dnešný dátum," začal Sam. "Adresa Obchodná komora Glunt City, Ohio. Vážení páni, veľmi by som privítal informáciu, či je u vás zaregistrovaná firma Zostroj človeka alebo firma s podobným názvom. Takisto by ma zaujímalo, či u vás firma tohto alebo podobného mena v poslednom čase nevznikla. Tento informatívny dopyt konám v prospech klienta, ktorý má záujem o výrobky uvedenej firmy a stratil jej adresu. Podpis a potom toto: P. S. - Môj klient by ešte rád vedel, aké sú obchodné možnosti na ulici menom Diagonálna avenue. Za požadované údaje vám vopred ďakujem."

Tina naňho uprela velikánske modré oči. "Sam!" zvolala neobzerajúc sa na formálnosť, s akou začali. "Sam! Ty máš nového klienta? Ani nevieš, ako sa teším! Trocha naháňal strach, ale tak akosi kultivovane, že som si bola istá..."

"Kto? Kto naháňal strach?"

"Ten tvoj no-vý kli-ent," zaslabilovala dôrazne. Sam mal nepríjemný pocit, že chcela dodať: Ty so-már! "Keď som dnes ráno prišla do práce, s výťahárom debatoval taký strašne vysoký stavec v dlhom čiernom zimmiku. Obrátil sa ku mne - to ako výťahár - a povedal: 'Tu máte sekretárku pána Webera. Povie vám všetko, čo chcete vedieť.' Nato na mňa žmurkol, čo sa mi zdalo dosť neslušné, veď vieš, za takých okolností... Ten druhý na mňa vrhol tvrdý pohľad, pri ktorom ma až zamrazilo, a odišiel hudnajúci: 'Dnes už nenatrafíte na normálneho slušného človeka.' Ani to veru nebolo slušné, ak berieš do úvahy, že je našim novým klientom." Sadla si celá zadychčaná.

Vysoký, zlovestne pôsobiaci stavec v dlhom čiernom zimmiku sa naňho vypytoval výťahára! Sotva išlo o obchodnú záležitosť. Ale nemá čo skrývať, nijaké kostry v kredenci. A čo ak to súvisí s tým nezvyčajným vianočným darom? uvažoval Sam.

"... ale túto mám najradšej, je to moja najmilšia teta," pokračovala Tina. "A prišla tak nečakane..." i Vysvetľovala mu, prečo neprišla na vianočné rande. Keď sa k nemu i naklonila, Sam k nej pocítil príval náklonnosti.

"To nič," chľácholil ju. "Viem, že si nemohla. Keď si mi volala, bol som i našťvaný, ale už ma to prešlo. Držím sa zásady nikdy sa nehnevať na pekné i dievča. A čo na obed?"

"Na obed?" Tina urobila smutné gesto. "Sľúbila som sa Lewovi - vieš, pánu Knightovi - ale iste nebude mať nič proti tomu, aby si šiel aj ty."

"Dobre, poďme." Lew dostane lyžičku vlastnej medicíny.

Sama tušenie nesklamalo. Lewa jeho prítomnosť pri obede škrela tak, ako predpokladal. Nanešťastie vedel dopodrobna rečniť o svojom nadchádzajúcom prípade, o výške palmare a rozplýval sa, aké meno si týmto prípadom získa. Sam sa dva razy pokúsil zaviesť rozhovor na zaujímavý testament z prípadu Somerset a Ojack, pravda, bezvýsledne, a preto sa radšej uchýlil do snenia. Lew hneď nechal spor Rosenthal co. Rosenthal tak a pustil sa; zaliečať Tine.

Sneh pred reštauráciou sa rozpúšťal na plačkanicu. Vo väčšine obchodov odstraňovali vianočnú výzdobu. Samovi padol pohľad na detské stavebnice ozdobené lametou a ligotajúce sa umelým snehom. Zostrojte si rádio, mrakodrap, lietadlo. Ale zostrojte si človeka, to tu chýbalo...

"Idem domov," vyhlásil náhle. "Spomenul som si na jednu dôležitú vec. Keby niečo, zavolajte mi."

Prenechal som Lewovi voľné pole, povedal si, keď si v metre sadol na uvoľnené miesto. Trpkou pravdou však bolo, že pole bolo takmer rovnako voľné, či bol, alebo nebol nablízku. Dravec, tak volali Lewa Knighta na fakulte. Od chvíle, čo postrehol, že Tinin odev vyplňajú proporcie správneho tvaru, veľkosti a kvality, Samove šance sa rovnali šanci Indiána s tomahavkom proti tanku.

Tina dnes nemala jeho brošňu, no zato na prstečku pravej ruky sa jej skvel malý, ale luxusný prsteň. Sam ho ešte nevidel. "Niektorí vedia ako na to," zafilozofoval si. "Niektorí áno, lenže ja nie." Pri Tine by bolo príjemné vedieť ako na to.

Keď vstúpil do svojej izby, zarazila ho neustlaná posteľ. Jej zhúžvaný povrch stoicky hlásal, že neprišla chyžná. To sa dosiaľ nestalo - samozrejme! Veď dosiaľ sa nestalo ani to, že by bol zamkol. Asi si pomyslela, že chcem mať súkromie. Možno aj chcem.

Kravaty tety Maggie sa obscénne leskli v nohách postele. Sam si vyzliekol kabát a sňal klobúk, napchal ich do skrine a pomaly si umyl ruky. A potom sa obrátil.

A je to tu. Ten veľký kváder, ktorému sa dosiaľ vyhýbal pohľadom, stojí rovno pred ním. Je tu a nepochybné v sebe

skrýva celú tú nezvyčajnú zbierku.

"Otvor sa!" povedal. Debna sa otvorila.

Na dne ležala kniha, ešte vždy otvorená na kovovej strane s obsahom. Zapadla do priehradky s akýmsi čudným prístrojom. Sam jedno i druhé obozretne vytiahol z debny.

Knihu pustil z rúk a sústredil sa na prístroj. Skladal sa z okuláru zasadeného do trubice a celé to bolo pripevnené na zelenej platni. Dolu bolo tým istým čudným písmom ako na knihe napísané: Elektrónový mikroskop a pracovný stôl. Opatrne položil prístroj na zem. Rad-radom povyberal celý obsah debny, počínajúc detským biokalibrátorom a končiac oživovacom. Potom poukladal k debne do piatich pestrofarebných radov fľaštičky s miazgou a banky so základnými chrupavkami. Vnútrajšok debny lemovali po bokoch neopísateľne tenké a zošúverené fólie; ľahkým dotykom na okrajoch sa napli do trojrozmerných tvarov ľudských orgánov. Tvar a veľkosť sa dali meniť tým, že sa do nich v ľubovoľnom mieste pichlo - s najväčšou pravdepodobnosťou formy.

Pekná kolekcia, len čo je pravda. Ak je to podložené vedecky, potom má táto debna nepredstaviteľnú cenu. Alebo by sa z nej dala vytĺcť nesmierne prospešná publicita. Alebo - slovom, voľačo na tom je! Ak je to vedecky podložené. Sam sa vrhol na posteľ a otvoril knihu pri kapitole Detský kútik biochémie.

O deviatej čupel pri elektrónovom mikroskope a otvoril prvú fľaštičku. O deväť štyridsaťsedem mal hotového prvého jednoduchého živého tvora.

Merané prvou kapitolou knihy Genezis to nebolo veľa. Iba primitívna hnedá masa. Pod mikroskopom bolo vidieť, že netečne skonzumovala kúsok praclíka, vyprodukovala zopár výtrusov a o dvadsať minút zahynula. Ale vytvoril ju on! Zostrojil špeciálnu formu života, ktorá sa živí špecifickými základnými zložkami praclíka; nikde inde by neprežila. Na večer šiel s úmyslom, že sa opije. Po troche alkoholu sa mu však vrátil pocit božskosti, a tak rýchlo upaľoval domov. Nadšenie, aké sa ho zmocnilo pri vytvorení hnedého tvora, sa však už nevrátilo, hoci zostrojil obriu proteínovú molekulu a celú kolekciu filtrovateľných vírusov.

Do kancelárie zavola z malého rožného bistra, kam chodieval na raňajky. "Celý deň budem doma," oznámil Tine.

Trocha ju to zarazilo a takisto Lewa Knighta, ktorý schytil telefón. "Počúvaj, nezakladáš si náhodou prax medzi susedmi? Na obzore sú pekné prípady, práve tu prefrčali dve sanitky. Bude nám chýbať tvoj mozog."

"Musíte sa zaobísť bez neho!" odvrkol Sam a zavesil. Keďže sa blížil víkend, povedal si, že aj zajtra zostane doma. Do pondelka, keď mu sliepka Somerset a Ojack znesie zasa jedno vajíčko, beztak nebude mať čo robiť.

Kým sa vrátil domov, kúpil si Bakteriológiu pre pokročilých. Bolo zábavné zostrojovať - s takými pomôckami! - jednobunkové tvory, ktorých zatriedenie bolo predmetom sporov súčasných vedcov. Príručka Zostroj človeka poskytovala v oblasti bakteriológie, prirodzene, iba všeobecné zásady a zopár príkladov; no s poučením z knihy sa mu svet stal ustricou. To je nápad! Urobil si zopár ustríc. Ulity neboli dosť tvrdé a nevedel sa tí, odhodlať, aby ich ochutnal, ale nedalo sa poprieť, že to boli ustrice. Keby si zdokonalil techniku, otázku stravy by mal vyriešenú. Príručka bola napísaná zrozumiteľne a bola bohato ilustrovaná. Nič sa neponechávalo na náhodu; postupovalo sa od jednoduchého k zložitému. Iba tu a tam sa vyskytli nejasnosti, napríklad: "Tento princíp sa používa pri fanfoflinkových hračkách." Alebo: "Až vám najbližšie budú jokekledovať alebo demortovať zuby, spomeňte si na skromnú úlohu, akú pri tom zohráva bacterium cyanogenum." Alebo: "Ak máte doma rubikulárnu figurínu, kapitolu o figurínach nemusíte čítať."

Keď sa Sam po krátkom hľadaní presvedčil, že rubikulárnu figurínu doma veru nemá, s pokojným svedomím sa vrhol na kapitolu o figurínach. Definitívne prekonal pocit otca, ktorý sa hrá so synovým vláčikom: dosiahol už viac, ako sa nádejali poprední svetoví biológovia dosiahnuť v budúcej generácii. Čo je ďalej - aký problém je preňho neriešiteľný?

"Dobre si zapamätajte, že figuríny sa konštruujú iba na jednu jedinú funkciu." Zapamätám si, sľúbil si Sam.

"Figurína-zdravotník, figurína-krajčír, figurína-tlačiar, ba aj figurína-sunneviarry, každá musí byť skonštruovaná iba na jednu funkciu. Ak zostrojíte figurínu s viacerými funkciami, dopustíte sa vážneho priestupku, ktorý sa trestá verejnou výstrahou.

Základnú figurínu zhotovíte nasledovne..."

Bolo to neopísateľne zložitú. Sam tri razy rozmetal črtajúce sa obludy a začal nanovo. Až v nedeľu popoludní bola figurína hotová - či lepšie, nehotová.

Malo to dlhé ruky - nedopatrením sa stalo, že jedna bola o kúsok dlhšia ako druhá - hlavu bez tváre a trup. Nohy nijaké. Oči a uši takisto nijaké, ani rozmnožovacie orgány. Ležalo to na jeho posteli a z červených úst, ktoré mali slúžiť na príjem a vylučovanie potravy, tomu vystupovali bubliny. Navyše to pomaly krúžilo dlhými rukami, určenými na dosiaľ nestanovenú jednoduchú operáciu.

Keď sa na to Sam díval, usúdil, že život môže byť rovnako odporný ako poľná latrina uprostred leta.

Musel to demontovať. Dĺžka - necelý meter od takmer bezkostných prstov ku koncu uzavretého, zužujúceho sa trupu - vylučovala použitie maličkého demontátora, ktorým už rozkladal ustrice a rozličné malé tvory. Na veľkom demontátore však bola ostrožltými písmenami výstraha: "Používať len pod priamym dozorom kontrolóra populácie. Použite vzorec A 76, alebo si destabilizujte podvedomie."

"Vzorec A 76" hovoril Samovi asi toľko ako "sunneviarry" a podvedomie má už aj tak dosť destabilizované. Bude sa musieť zaobísť bez kontrolóra populácie. Veľký demontátor je pravdepodobne založený na rovnakých princípoch ako malý.

Prisvorkoval ho k nohám postele a zaostрил. Skrútol vypínač, ktorý bol na hladkom spodku.

O päť minút bola z figuríny svetlá lepkavá masa na posteli. Keď Sam upratoval izbu, povedal si, že veľký demontátor si naozaj vyžaduje dozor kontrolóra populácie. Alebo hocijakého kontrolóra. Zachránil toľko zložiek beznohého tvora, koľko sa dalo, hoci pochyboval, že v najbližších päťdesiatich rokoch použije stavebnicu. Rozhodne nepoužije

demontátor; azda menej honosné, no zato oveľa prijateľnejšie by bolo napchať to všetko do mlynčeka na mäso a krútiť kľukou, aby sa to dnu pekne rozomlelo.

Keď za sebou zamykal, idúc si trochu vyhodiť z kopytka, vryl si do pamäti, že si ráno musí kúpiť novú posteľnú bielizeň. Dnes bude musieť spať na zemi.

Zahĺbený do korešpondencie okolo prípadu Somerset a Ojack, jednako vnímal Lewovo gánenie a Tinine zmätené pohľady. Keby tak vedeli! Jasal v duchu. Lenže Tina by podľa všetkého zvolala "sen-zač-né!" a Lew Knight by to komentoval dačím na spôsob "No ale toto! Hotový Frankenstein!"

Keby prišlo na vec, Lew by si vymyslel, ako to odkopirovať a predávať. Kým on - ale čo, veď sa s tým dajú robiť aj iné veci. Množstvo iných vecí! "Počuj, obhajca," ozval sa Lew, sediac na rohu stola, "čo znamenajú tie dlhé víkendy? Z paragrafov ti veľa nekvapká, ale čo myslíš, vyzerá to dobre, keď si môj spoločník privyrába zháňaním predplatiteľov pre časopisy?"

Sam si v duchu zapchal uši pred jeho hlasom, ktorý znel ako brúska. "Písal som knihu."

"Právnickú? Weber o konkurznom práve?"

"Nie, pre mládež. Lew Knight, neandertálska trúba!"

"Nebude sa predávať. Nemá to šťavu. Ale počuj, tu Tina mi vraví, že ste sa dohodli na Silvestra, ale že by si vraj nebol proti, keby som s ňou išiel ja. I ja si myslím, že by si nebol proti, ale možno si namýšľam. Najmä keď som z rezervoval stôl v Cigale, kde nebýva na Silvestra tak natrieskané ako v Automate."

"Nie som proti."

"Fajn," skonštatoval Lew Knight uznanlivo a pobral sa. "Len tak medzi rečou, ten spor som vyhral. Šťavnato z toho kvapne." Tina mu priniesla poštu a aj ona bola zvedavá, či nemá nič proti novej dohode. Nie, nemá. Kde bol celý ten čas? Mal prácu, veľa práce. Niečo celkom nové, veľmi dôležité.

Nespustila z neho oči, keď vydeľoval ponuky na ojazdené autá, čo mali zaručene nabeňaných menej ako štvrt milióna míľ, spomedzi zdvorilých upomienok, že ešte dlhuje polovicu školného za posledný ročník univerzity; kedy ho zaplatí? Jeden z listov neobsahoval ani účet, ani reklamu. Keď pozrel na čudnú pečiatku, srdce mu na okamih stratilo záujem o svoj monotónny, nekonečne sa opakujúci úkon. Pečiatka bola z Glunt City, Ohio.

Vážený pane,

v Glunt City momentálne nemáme firmu, ktorá by niesla názov Zostroj človeka ani firmu s podobným názvom a taktiež nevieme o nijakej firme podobného druhu, ktorá by sa mienila usídlit' v našom nevelkom mestečku. Takisto nemáme ulicu, ktorá sa volá Diagonálna; naše severojužné ulice sú pomenované podľa indiánskych kmeňov a východozápadné sú očíslované rad-radom násobkami piatich.

Glunt City je mestečko nepriemyselného charakteru a želáme si, aby takým zostalo aj v budúcnosti. Môžu tu sídlit' len maloobchodné firmy a podniky služieb. Ak máte záujem postaviť si v Glunt City dom a môžete predložiť dôkaz o bielych, kresťanských a anglosaských predkoch z oboch strán Vašej rodiny za posledných pätnásť generácií, radi vám poskytneme ďalšie informácie.

Thomas H. Plantagenet, starosta

P. S. Za mestom práve stavíme letisko pre súkromné prúdové a vrtuľové lietadlá.

A je to tu. Nové chemikálie nedostane, ani keby ich mal čím zaplatiť. Treba šetriť s tým, čo má. Teda už ani jedna demontáž. Začne azda firma Zostroj človeka pracovať v Glunt City dakedy v budúcnosti, keď sa z mesta navzdory želaniam terajších otcov mesta stane priemyselná metropola? Alebo sa tento balík zošuchol z nejakej inej dráhy v prúde ľudského času, z dajakej inej éry, ktorá sa zrodí na inorozmernej Zemi? Ale bude musieť mať s touto spoločnosťou pôvod, inak by sa v nej nehovorilo po anglicky. Je v tom dajaký zámer - dobročinný, alebo iný - že zásielku dostal práve on, Sam Weber?

Tina sa ho čosi pýtala. Sam odtrhol myšlienky od nekonkrétnych špekulácií a sústredil sa na priveľmi konkrétne Tinine proporcie. "Ak ešte stále chceš, aby som s tebou šla na Silvestra, stačí, keď poviem Lewovi, že moja mama má žľzníkový záchvat a že musím zostať doma. Potom by ti lacno prepustil rezerváciu v Cigale."

"Vďaka, Tina, ale úprimne povediac, momentálne nie som pri peniazoch a s Lewom k sebe pristanete oveľa prirodzenejšie." Lew Knight by sa takto nezachoval. Ten s chuťou každého roznesie na kopytách. No Tina zrejme nechodí s Lewom preto, že by bol jej typ. Prečo teda? Kým Lew nezdvihol obočie, keď prišla reč na Tinu, existoval pre ňu len Sam. Ostatní v kancelárii to vzali na vedomie a neprekázali im. Nešlo len o to, že Lew je úspešnejší a finančne je na tom lepšie. Lew sa jednoducho rozhodol, že Tinu chce, a dostal ju. Bolelo to. Tina síce nebola nič mimoriadne, nemala kultúrnu úroveň ani sa Samovi nevyrovnala intelektuálne, ale Sam ju chcel. Bolo mu dobre v jej spoločnosti. Bola to žena, po akej túžil, či už právom, alebo neprávom a či už ich vzťah mal, alebo nemal zdravý základ. Spomenul si na rodičov, ktorí zahynuli pri železničnom nešťastí. Ani oni sa k sebe na prvý pohľad nehodili, ale boh spolu nevýslovné šťastní.

Ešte vždy o tom rozmýšľal, keď večer listoval v kapitole Urobte si vlastné dvojča a dvojčatá priateľov. Bolo by zaujímavé prirobiť dvojča Tine. "Jedno pre mňa, jedno pre Lewa."

Lenže tá príšerná možnosť chyby! Figurína nebola dokonalá, ruky mali nerovnakú dĺžku. Keď si pomyslí na telesne znetvorenú Tinu, na čosi, čo by nemohol demontovať, ako to krivka životom, do ktorého nepatrí, len-len že mu neprišlo zle.

A potom bola v knihe výstraha: "Vaše dvojča, hoci sa bude na vás navonok celkom ponášať, neprežilo pozvoľné dozrievanie do dospelosti, aké ste zažili vy. Mentálne nebude také stabilné ako vy, nebude vedieť zvládnuť nezvyčajné situácie a bude mať sklony k neuróze. Iba profesionál pri použití najdokonalejšieho náradia môže urobiť

presnú kópiu ľudskej osobnosti. Vaša bude žiť a dokonca sa rozmnožovať, ale nikdy ju nebude možné prijať za platného a zodpovedného člena spoločnosti."

Nuž čo, vyskúšať by to mohol. Trochu nestability v Tine si nikto nevšimne; ba mohlo by to byť ešte vábivejšie. Ktosi zaklopal. Sam otvoril dvere, telom kryjúc debnu. Domáca.

"Celý týždeň ste mali zamknuté, pán Weber. Preto vám chyžná neupratovala. Predpokladali sme, že si želáte súkromie."

"Áno." Sam vyšiel na chodbu a zatvoril za sebou. "Mal som nesmierne dôležitú právnickú prácu."

"Ale?" Sam vycítil priam vražednú zvedavosť, a preto zmenil tému. "Ale ste vyparádená, pani Lipantiová - silvestrovská oslava?" Sebavedome si prihladila nazberané čierne šaty. "Áno. Sestra s mužom dnes prišli zo Springfieldu a chceme to osláviť. Lenže... lenže to dievča, čo im malo prísť varovať maličkú, práve telefonovalo, že sa necíti dobre. Takže asi nebudeme môcť ísť, ak nám niekto... ak nezoženieme niekoho, kto by sa postaral... kto už nie je s niekým dohodnutý a kto by..." V rozpakoch zmĺkla, uvedomiac si, že už o tú láskavosť požiadala. Keď sa to tak vezme, dnes večer nemá čo robiť. A pani Lipantiová bola veľmi chápaná za čias, keď sa ich vzťahy niesli v znamení vety: "Isteže, zvyšok nájomného zaplatím najneskôr do dvoch dní." Prečo si však každý, kto má nejaké problémy, vyberie z tých miliónov ľudí práve Sama Webera?

Vtom si spomenul na 4. kapitolu o dojčatách a iných malých ľudských tvoroch. Od chvíle, čo rozložil figurínu, čítal si príručku ako intelektuálne cvičenie. Nerád by urobil takú obľudnú chybu na decku. Ale urobiť dvojča, to asi nebude také ťažké.

Lenže tentoraz ho za nič na svete nebude demontovať. Vo veľkom meste v noci sa určite nájde aj iný spôsob, ako sa ho zbaviť. Niečo už vymyslí. "Rád vám dieťa pár hodín povarujem." Čakal zdvorilé protesty, a preto hneď dodal: "Nikam sa dnes nechystám. Nie, nie, to je maličkosť, pani Lipantiová. S radosťou to urobím."

Nervózna sestra domácej si Sama pochybovačne premerala a poučila ho, čo má robiť. "Jedine vtedy ticho, vytrvalo plače. Rýchlo ju prebaľte a dokopy sa nič nestane."

Odprevádil ich k dverám. "Nebojte sa, o všetko sa postarám," ubezpečoval matku decka.

Pani Lipantiová ešte zastala. "Dnes popoludní vás tu hľadal nejaký človek. Nepovedala som vám?"

Zasa? "Vysoký stavec v dlhom čiernom zimmiku?"

"Áno, a mal taký pohľad, že naháňal strach, a stále si mrmlal popod nos.

Poznáte ho?"

"Len zbežne. Čo chcel?"

"Pýtal sa, či tu býva nejaký Sam Weaver, právnik, a či bol vraj celý tento týždeň zavretý vo svojej izbe. Povedala som mu, že tu býva istý Sam Weber

voláte sa Sam, však? - ktorý zodpovedá jeho opisu, ale že ten Weaver sa odsťahoval pred rokom. Chvíľu sa na mňa díval, zamrmal: 'Weaver, Weber

asi sa pomýlili' a nato odišiel bez pozdravu a bez ospravedlnenia. Zdvorilý teda nebol."

Sam sa zamyslene vrátil k decku. Čudné, akú jasnú predstavu si vytvoril o tomto človeku! Asi preto, že obidve ženy, ktoré ho videli, sú veľmi vnímavé; no treba rátať aj s tým, že ich dojmy môžu byť skreslené. Pochyboval, že by šlo o omyl. Ten človek ho hľadal už dva razy, práve jeho. Dokazuje to aj fakt, že vie o jeho dovolenke. A zdá sa, že sa s ním nechce stretnúť, kým sa nad všetku pochybnosť neobjasní, či je to naozaj on, koho hľadá. Pôjde tu o otázku právnej povahy.

Sam bol presvedčený, že celá vec sa sústreďuje okolo stavebnice. To kradmé vypytovanie sa začalo až potom, keď mu doručili dar z roku 2353 - a potom, čo ho Sam začal používať.

No kým sa k nemu to individuum v dlhom čiernom zimmiku nedostaví osobne a nepovie, čo chce, akékoľvek ďalšie úvahy sú zbytočné. Sam odišiel po biokalibrátor.

Oprel si otvorenú príručku o hlavu posteľe, zapol biokalibrátor a nastavil ho na maximálnu intenzitu. Maličkú, keď sa jej kalibrátor pomaly valil po tučnom tielku, sa začalo výdatne grgať. Z otvoru sa odvíjala kovová páska, ktorá v zhode s príručkou obsahovala komplexný a podrobný fyziologický opis.

Bol naozaj podrobný. Sam len lapal dych, keď v zväčšovacom prístroji čítal informácie o dieťati, za ktoré by pediater aj tri razy upísal diablovej svojej nesmrteľnej duši. Kapacita štítnej žľazy, kvalita chromozómov, obsah mozgu a to všetko pekne rozdelené do odsekov na účely konštrukcie. Rýchlosť rozpínania lebky každú minútu na nasledujúcich desať hodín, rýchlosť transformácie chrupaviek, zmeny hormonálnej sekrécie v činnosti a v pokoji.

Bolo to ako konštrukčný výkres, ako snímame kánonu.

Sam nechal dieťa bavkať sa s pupkom a vybehol hore. S páskou slúžiacou ako vodidlo vyformoval hmotu do požadovaných menších rozmerov. Potom, ani si to dobre neuvedomiac, pustil sa do stavby človečička. Prekvapilo ho, s akou ľahkosťou pracuje. Očividne získal zručnosť pri stavbe figuríny, ktorá bola oveľa náročnejšia. Kopírovanie a práca podľa informačnej pásky problémy zjednodušovali. Dieťa nadobúdalo tvary priam pred očami.

Bolo hotové pol druhu hodiny od chvíle, čo urobil prvé merania. Chýbalo iba oživiť ho.

Tu sa na okamih zháčil. Zastavila ho neprijemná predstava, že bude musieť dieťa demontovať, ale rýchlo ju zahnal. Musí sa presvedčiť, či pracoval dobre. Ak dieťa začne dýchať, aké možnosti sa mu naskytujú! A nemôže ho nechať v neživom stave dlho bez rizika, že jeho práca a materiál vyjdú navivo. Zapol oživovač.

Dieťa sa zachvelo a ticho, vytrvalo sa rozplakalo. Sam rýchlo zbehol do bytu domácej, vzal do náručia plienky z posteľe, ktoré mu nechali pre prípad potreby. A ešte čisté plachty.

Keď urobil potrebné úpravy, odstúpil a pozorne si dieťa obzrel. Istým spôsobom je otcom. Bol pyšný.

Bol to dokonalý malý tvor a prekypoval zdravím.

"Urobil som dvojča," povedal si šťastne.

Do najmenšej podrobnosti dokonalé. Obidve polovice tváre správne nepresné. Rovnaké oči, rovnaké vlasy - naozaj?

Sam sa naklonil nad dieťa.

Bol by mohol odprisahať, že to druhé je plavé. Toto má vlasy tmavé, a akoby ešte tmavli, keď sa na ne díval.

Vzal ho do jednej ruky a do druhej vzal biokalibrátor.

Dolu uložil obidve deti vedľa seba na veľkú posteľ. Jasně! Jedno je plavé a druhé, jeho výtvor, tmavovlasé.

Biokalibrátor odhalil ďalšie rozdiely: trochu rýchlejší pulz modelu, nižší počet bielych a červených krviniek, o čosi vyššia mozgová kapacita, hoci objem bol rovnaký. Vylučovanie adrenalínu a žlče celkom odlišné. Je to chyba. Jeho dieťa môže byť nadpriemerný jedinec, aj podpriemerný, ale vernú kópiu neurobil. V tejto chvíli nemá ako zistiť, či dieťa, ktoré zostrojil, dospeje. To druhé áno.

Prečo sa to stalo? Veď sa presne pridržal pokynov a pri každom kroku sa riadil biokalibrátorom. A toto je výsledok.

Nečakal pridloho pred oživením? Alebo je na vine nedostatočná zručnosť?

Samove hodinky nevtieravo ukazovali, že sa blíži polnoc. Bude treba odstrániť stopy zostrojovania dieťaťa, kým sa vrátia sestry Lipantiové. Sam q I rýchlo zvážil možnosti. o j V okamihu bol dolu so starým obrusom a lepenkovou škatuľou. Zabalil o dieťa do obrusu, v podvedomí rád, že teplota vonku v noci stúpila, a potom o ho položil do škatule. Dieťa pri tomto dobrodružstve pomrnkávalo. Jeho originál na posteli na odpoveď tiež zamrčal. Sam sa ticho vykradol na ulicu. Podgurážení muži a ženy na neistých nohách vytrubovali na maličkých trúbkach. Míňal ľudí, ktorí si navzájom želali všetko najlepšie do nového roku.

Zabočil doľava a zbadal tabuľu: "Mestský útulok." Nad bočným vchodom horelo svetlo.

Sam sa utiahol do tieňa uličky, keď mu zišiel na um nový nápad. Musí to vyzerat' vierohodne. Z náprsného vrečka vytiahol ceruzku a čo najdrobnejším písmom načmáral na bok škatule: Postarajte sa, prosím, o moju maličkú. Som slobodná. Nato položil škatuľu na schodík pred vchodom a držal prst na zvončeku, kým znútra nepočul kroky. Bol už na druhej strane ulice, keď ošetrovateľka otvorila dvere.

Až doma si spomenul na pupok. Zmeravel a úporné rozmýšľal. Áno, zostrojil dievčatko bez pupka! Bruško malo dokonale hladké. To je tá prenáhlenosť! Je fušer!

V útulku nastane rozruch, keď dieťa rozbalia. Ako si to vysvetlia? Sam sa udrel do čela: "Ja a Michelangelo! On pupok pridá, ja naň zabudnem!"

Okrem príležitostného zahundrania a vrzgnutia nábytku bol na druhý deň po Silvestri v kancelárii pokoj.

Sam čítal posledné pútavé odseky príručky, keď si uvedomil, že pri jeho stole nerozhodne prešľapujú dve postavy.

Neochotne odtrhol oči od knihy, lebo kapitola s názvom Na voľné chvíle - nové druhy života bola naozaj strhujúca.

Tina a Lew Knight.

Samovi udrel do očí fakt, že tentoraz sa ani jeden ledabolo neopiera o jeho stôl.

Tina mala na prostredníku ľavej ruky prstienok, ktorý dostala na Vianoce. Lew sa pokúšal o plachý pohľad, čo sa mu neveľmi darilo. "Vieš, Sam, včera večer Lew... Sam, chceli sme, aby si bol prvý... Také prekvapenie, naozaj na neuverenie! Skoro som... Vedeli sme, že to nebude ľahké... Sam, ideme sa... chcem povedať..."

"... že sa vezmeme," dokončil Lew Knight takmer pošepky. Prvý raz, čo ho Sam poznal, vyzeral neisto a zmätene ani človek, ktorý nájde pri raňajkách v džúse práve vyliahnutú chobotnicu.

"Keby si vedel, ako to Lew krásne povedal!" rozplývala sa Tina. "Tak chutne neisto! A tak ostýchavo. Potom som mu povedala, že som si chvíľu myslela, že hovorí o niečom celkom inom. Skoro som ti nerozumela, však, milý môj?"

"Čože? Hej, hej, skoro si mi nerozumela." Lew sa zadíval na svojho voľakedajšieho soka. "Prekvapený?"

"Čožeby! Vôbec nie. Vy dvaja sa k sebe tak hodíte, že som to vedel od začiatku." Sam mrmľal blahoželanie, cítiac na sebe Tinin skúmový pohľad. "Ale teraz mi musíte prepáčiť, lebo chcem niečo neodkladné vybaviť. Špeciálny svadobný dar."

"Svadobný dar? Tak skoro?" Lew bol v pomykove.

"Prečo nie?" ozvala sa Tina. "To pravé sa nezháňa ľahko. A taký špeciálny priateľ ako Sam chce, samozrejme, darovať aj niečo špeciálne."

Sam si povedal, že na dnes toho už stačilo. Schytil príručku a kabát a vybehol von.

Kým došiel po červené schodíky svojho domu, dospel k záveru, že rana, hoci bolí, nie je v srdci. Naopak, v duchu sa usmieval pri pomyslení na výzor Lewa Knighta. Z rozjímania ho vytrhla domáca, ktorá ho netrepezlivo ťahala za rukáv.

"Ten človek tu bol zasa, pán Weber. Povedal, že by sa s vami chcel porozprávať."

"Kto? Ten vysoký stavec?"

Pani Lipantiová prikývla a blahosklonne si založila ruky. "Neprijemný chlap! Keď som mu povedala, že nie ste doma, vraj aby som ho aj tak zaviedla dnu. Odvetila som, že bez vášho dovolenia nemôžem, a na to na mňa vrhol taký pohľad, akoby ma chcel zniesť zo sveta. Nikdy som neverila na prvý dojem - hoci tvrdím, že bez vetra sa ani lístok nepohne - ale ak niekto na mňa pôsobí zlým dojmom, tak je to on!"

"Príde ešte?"

"Áno. Pýtal sa, kedy sa vraciate. Povedala som, že okolo ôsmej; rákala som s tým, že keď sa s ním nebudete chcieť stretnúť, budete mať dosť času preobliecť sa, umyť a odísť, kým príde. A nehnevajte sa, pán Weber, ale tak sa mi zdá, že na to stretnutie s ním veľa chuti nemáte."

"Ďakujem. Ale keď o ôsmej príde, zavedte ho ku mne. Ak je to ten pravý, potom mám nezákonne jeho veci. Rád by som vedel, odkiaľ pochádzajú."

V izbe obozretne odložil príručku a prikázal debne, aby sa otvorila. Biokalibrátor nie je ktovieako objemný a do novín sa dá ľahko zabalit'. Onedlho kráčal po ulici s čudným balíkom pod pazuchou. Ešte vždy mám chuť urobiť Tininu kópiu? uvažoval. Áno, napriek všetkému áno. Ešte vždy po nej túžim tak, ako netúžim po nijakej inej. A keď sa originál vydá za

Lewa, kópia nebude mať na výber a bude sa musieť vydať za mňa. Lenže - kópia bude mať rovnaké vlastnosti ako Tina vo chvíli, keď ju zmeriam. Čo ak aj tá bude chcieť Lewa?

To by bola ošemetná situácia. Ale dajako sa to vyrieši. A možno by to bolo zaujímavé.

Znepokojovala ho však možnosť chyby. Tina, ktorú urobí, bude možno všelijako vyšitá: čo je ružové, môže byť červené, ako na zle urobenej fotografii. Azda si časom miesto jedla strávi svoj vlastný žalúdok. Môže sa tiež stať, že jeho model bude postihnutý nejakou čudnou nevyliciteľnou duševnou poruchou, ktorá sa prejaví, keď medzi nimi rozkvitne hlboká vzájomná náklonnosť a prinesie ovocie. Dosiaľ sa pri kopírovaní ľudských bytostí ktovieako neosvedčil. Chyby, ktorých sa dopustil pri konštruovaní netere pani Lipantiovej, dokazujú, že je amatér. Sam si bol vedomý, že Tinu nebude môcť rozobrať, ak sa ukáže chybná. Popri rytierskosti a takmer nadprirodzenej úcte k žene, ktorú si odniesol z chlapčenských rokov v malomeste, tu bola nevýslovná hrôza pri predstave, že zbožňovaný predmet by mal podstúpiť proces rozkladu ako - ako figurína. Keby však niečo prehliadol, vari by zostávala iná cesta? Riešenie: nič neslobodno prehliadnuť. Sam sa trpkou usmial, keď s ním starosvetsky výt'ah stúpil k jeho kancelárii. Kiežby mal čas, aby sa trochu pocvičil na človeku, ktorého pozná tak dokonale, že každá odchýlka od normálu by bola hneď očividná! Ale ten čudný starec príde dnes večer, a ak sa jeho návšteva bude týkať stavebnice, Samovým experimentom môže byť razom koniec. Napokon, kde by našiel takého človeka? Zopár priateľov má, ale ani jedného naozaj blízkeho. A aby to naozaj malo cenu, musel by to byť človek, ktorého pozná tak dobre ako seba samého. Ako seba samého!

"Vystupovať, pane!" Výt'ahár naňho vyčítavo hľadel. Pri Samovom nadšenom výkriku prudko zastavil výt'ah dobrých desať centimetrov pod úrovňou plošiny, čo sa mu nestalo odvtedy, ako prvý raz nervózne siahol na ovládacie páky. Keď za Samom namrzeno zatvoril, mal pocit, že na jeho zručnosť padol tieň.

A prečo nie seba? Vo fyzickej stránke sa pozná lepšie ako Tinu. A hocikáku mentálnu nevyrovnanosť svojho okopirovaného ja by postrehol dávno predtým, ako by dospela do štádia psychózy alebo dačoho ešte horšieho. Výhodou bude, že nebude mať zábrany rozložiť zbytočného Sama Webera. Práve naopak: strašné by bolo, keby existovali dvaja presne takí. Odstránenie toho druhého bude uľahčením. Keď okopíruje sám seba, bude to cvičenie na známom médiu. Na ideálnom. Bude si musieť robiť starostlivé poznámky, aby hneď zbadal chyby, keď si bude robiť pre seba Tinu. Možno tomu starému chrenovi vôbec nejde o stavebnicu. Ak áno, Sam sa môže zachovať, ako mu naznačila domáca, a nebyť doma, keď príde. Nádhera! Svet celý rozkvitol.

Lew Knight zísal na prístroj v Samových rukách. "Čo to, pri Panenke Márii a siedmich trpaslíkoch, je? Vyzerá to ako kosačka na obločné hrantíky!"

"Je to len taký merací prístroj. Meria to aj ono, na čo si zmyslíš. Nebudem vám môcť dať svadobný dar, kým nebudem poznať správny rozmer. Alebo skôr rozmery. Tina, nešla by si na chvíľu na chodbu?"

"N-nie." Nedôverčivo hľadela na prístroj. "Nebude to bolieť?" Ani trocha, ubezpečil ju Sam. "Chcem, aby to až do obradu zostalo pre Lewa tajomstvom."

Pri týchto slovách zažiarila a hneď sa pobrala k dverám. "Hej, Lew!" zavolať ktorýsi z kolegov, keď odišli. "To by som nedovolil. Držba znamená deväťdesiat percent vlastníctva, to je Samovo obľúbené tvrdenie. Už ti ju nevráti."

Lew sa chabo usmial a zahĺbil sa do práce.

"Choď na toaletu," povedal Sam rozpačitej Tine. "Budem strážiť a ostatným poviem, že je tam porucha. Keď tam niekto bude, počkaj, kým odíde. Potom sa vyzleč!"

"Čože? Vyzliecť sa?" zjajkla Tina. Sam prikývol. Potom starostlivo, zdôrazňujúc každú podstatnú podrobnosť, vysvetlil Tine, ako má narábať s biokalibrátorom. Ako opatrne ho musí uviesť do chodu a ako má nastaviť pásku. Ako musí pokryť každý štvorcový centimeter povrchu tela. "Pomocou tejto rúčky si ho môžeš priložiť aj na chrbát. Nijaké otázky a švihaj!"

Keď sa po štvrtíhodine vrátila, naprávala si šaty a zaujato hľadela na pásku. "To som ešte nezažila. Podľa tej cievky mám obsah jôdu..." Sam jej vytrhol biokalibrátor z ruky. "Už na to nemysli. Je to kód. Prezrádza mi rozmery a koľko zobrať z čoho. Keď uvidíš ten dar, budeš doň zbláznená!"

"Určite." Keď si kľakol, aby sa presvedčil, či urobila všetko správne, sklonila sa nad neho. "Vieš, Sam, vždy som mala pocit, že máš dokonalý vkus. Bola by som rada, keby si k nám často chodil, keď sa vezmeme. Máš fantastické nápady. Lew je trocha... trocha suchý. Pre úspech a tak je to dobré, ale úspech nie je všetko. Človek musí byť aj kultivovaný, nemyslíš? Pomôžeš mi v tom, Sam, však mi pomôžeš?"

"Jasné," zammlal Sam. Na páske bolo všetko. Už len začať! "Urobím pre teba všetko - všetko na svete!"

Privolať výt'ah a všimol si, s akou bezradnou neistotou naňho Tina hľadá. "Neboj sa, Tina. S Lewom vám to bude klapať. A tento svadobný dar sa ti iste zapáči." Ale rozhodne nie tak ako mne, povedal si, keď nastupoval do výt'ahu. Keď bol doma, vyprázdnil biokalibrátor a vyzliekol sa. O chvíľu mal hotovú svoju pásku. Bol by nad ňou rád chvíľu pouvažoval, ale tak blízko cieľa bol netrpezlivý. Zamkol, rýchlo upratal - nezabudol rozladené zašomrať nad kravatami od tety Maggie: od modro-červenej sa takmer vzňala izba - rozkával debne, aby sa otvorila - a bol pripravený pustiť sa do práce. Najprv voda. Pri množstve, ktoré bude potrebovať na ľudské telo, a najmä na telo dospelého, si ju môže začať napúšťať hneď. Kúpil si zopár hrncov, a kým ich z jediného kohútika naplní, potrvá to hodnú chvíľu. Keď položí prvý hrniec pod kohútik, odrazu mu zišlo na um, či konečný produkt neovplyvnia chemické nečistoty. Mohli by! Deti roku 2353 pravdepodobne použijú celkom samozrejme absolútne čisté H₂O. V príručke sa o tom nehovorí ani slovo, ale odkiaľ má vedieť, akú vodu majú? Nech je ako chce, prevarí ju nad plynovým horákom. Keď bude robiť Tinu, dá si pozor, aby aqua bola dokonale pura. Ďalší dôvod, aby urobil najprv napodobeninu seba samého. Čakajúc, kým zovrie voda, usporiadal si všetky prípravky tak, aby ich mal čo najpríhodnejšie poruke. Ich množstvo sa stenčilo. Na dieťa spotreboval neúmerne veľa surovín. Škoda, že si to poriadne nepremyslel, keď ho rozoberal. To znamená, že ak by

vznikla neistota, či má oživiť svoju kópiu, alebo nie, nemôže ju oživiť. Musel by ju rozobrať, aby mu zásoby stačili na Tinu II. (Alebo na Tinu L?)

Prelistoval 6., 7. a 8. kapitolu o prípravkoch, skladaní a rozkladaní človeka. Čítal ich už niekoľko ráz, ale ved' aj nejednu skúšku na univerzite urobil tak, že si učivo prebehol v poslednej chvíli.

Zmienky o mentálnej nestálosti ho znepokojovali. "Ľudia zostrojení pomocou tejto stavebnice budú prinajlepšom prejavovať poverčivé sklony a neurózy, typické pre ľudí stredoveku. V podstate nie sú normálni. Dávajte si veľký pozor, aby ste ich za normálnych nepokladali." V Tininom prípade by na tom veľmi nezáležalo - a to je najdôležitejšie. Keď si pripravil formy do správnych veľkostí, pripevnil nad posteľ oživovač. Potom pomaly, pomaličky, ustavične sa dívajúc do príručky, začal kopírovať Sama Webera. O svojich telesných obmedzeniach a možnostiach sa v nasledujúcich dvoch hodinách dozvedel viac než všetci ľudia spolu o sebe od chvíle, čo nenápadný primát preskúmal možnosti pohybu po zemi na dolných výbežkoch svojho tela.

Sam napodiv necítil ani strach, ani nadšenie. Prichodilo mu to, ako keď si prvý raz zostrojil rádio. Detská hra.

Keď bol hotový, väčšina fláštičiek a baniek bola prázdna. Vlhké formy boh naukladané v debne, ešte vždy trojrozmerné. Príručka ležala pohodená na dlážke.

Sam Weber stál pri posteli a hľadel na Sama Webera na posteli. Ostávalo iba oživiť ho. Nechcel pridlho vyčkávať, lebo by sa mohli prejaviť nedokonalosti: zopakoval by chybu, ktorej sa dopustil pri dieťaťi. Striasol nepríjemný pocit nereálna, ešte raz sa presvedčil, že veľký demontátor má na dosah ruky, a zapol oživovač.

Muž na posteli zakašlal. Pohol sa. Sadol si. "Fantázia!" zvolal. "Krásne môcť rozprávať!"

Nato zoskočil z postele a schytil demontátor. Jediným pohybom ruky z neho vytrhol pletence drôtov, hodil ho na zem a na kúsky ho rozdupal. "Nad mojou hlavou Damoklov meč veru visieť nebude!" vysvetlil Samovi Weberovi, ktorý sledoval jeho počínanie s otvorenými ústami. "Ale keď sa to tak vezme, mohol som ho vyskúšať na tebe."

Sam sa dotackal k posteli a sadol si. Jeho mozog sa prestal vzpínať a znehybnel ako chvejúci sa pokorený kôň.

Bezmocnosť dieťaťa a figuríny naňho tak mocne zapôsobili, že mu vôbec nezišla na um možnosť, že jeho kópia by sa vrhla do života s takým elánom. No mal s tým rátať. Je to dospelý muž, stvorený v štádiu plnej telesnej a duševnej aktivity.

"Je to zlé," ozval sa chrapľavo. "Si nevyrovnaný. Nemožno ťa pustiť do normálnej spoločnosti."

"Ja ti dám nevyrovnaný!" zvolala jeho kópia. "Pozrimeže! To mi hovorí chlap, ktorý dosiaľ chodil životom ako vzdychajúci námesačník a ktorý sa chce oženiť s vyfintným, nafúkaným zhlukom biologických impulzov, ženou, ktorá by sa po kolenách priplazila za každým rozumným chlapom, ktorý vie, ako na to..."

"Tinu z toho vynechaj!" vyskočil Sam, cítiac sa celý nesvoj pri tomto teatrálnom výroku.

Jeho dvojník sa uškrnul. "Dobre, ako chceš. Ale nevynechám jej telo! Dobre počúvaj, Sam alebo Weber, alebo ako už chceš, aby som ťa volal. Ty si ži svojím životom a ja si budem žiť svojím. Ba ani právnikom nechcem byť, ak ti to urobí radosť. Ale pokiaľ ide o Tinu, teraz, keď už nemá nijaké prípravky, aby si si mohol urobiť jej kópiu - mimochodom, bol to strelený i nápad, únik z reality - mám po krk tvojho nemastného-neslaného dvorenia. Ja ju budem mať, ale ty nie! Ty na to nemáš filipa."

"Sam vyskočil na rovné nohy a zat' al päsť. Potom si všimol, že jeho sok je rovnako veľký, ale v očiach má seabavedomejší pohľad. Bitka nemala zmysel - prinajlepšom by sa skončila nerozhodne. Zdravo zauvažoval. "V príručke sa hovorí, že máš sklony k neuróze..."

"Príručku si strč za klobúk! Je pre deti o štyri storočia a vtedy budú vyšľachtené a vedecky vzdelané. Osobne si myslím, že..."

Ktosi zaklopal. O chvíľu ešte raz. "Pán Weber..."

"Áno," odvetili obaja zároveň.

Domáca za dverami zalapala po dychu a neisto povedala:

"Ten... ten pán je dole. Chce ísť za vami. Mám mu povedať, že ste doma?"

"Nie, nie som doma," odvetil dvojník. "Povedzte mu, že som pred hodinou odišiel," odvetil Sam v tej istej chvíli.

Opäť sa ozvali zmätené vzdychy a hneď nato zvuk náhlivo sa vzd' aľujúcich krokov.

"Jedine tak sa to dá múdro vyriešiť!" vybuchlo Samovo dvojča. "Nevieš držať jazyk za zubami? Tej chudere z toho preskočilo."

"Zabúdaš, že si v mojej izbe a že si len experiment, ktorý nevyšiel," odvrkol Sam našťvaný. "Mám také isté právo, ba väčšie... Hej, čo to robíš?" Samov dvojník otvoril skriňu a začal si naťahovať Samove nohavice. "Obliekam sa, nevidíš? Ty si chod nahý, keď chceš, ale ja chcem vyzerat' aspoň trochu úctyhodné."

"Vyzliekol som sa, len aby som si vzal miery... vlastne miery pre teba. To sú moje šaty, toto je moja izba..."

"Nerozčuľuj sa stále, buď taký dobrý. Pred súdom to nikdy nedokážeš. Moje, tvoje a podobne, s takými vecami chod na niekoho iného." Z chodby doľahli ťažké kroky. Pred dverami zastali. Vzápätí akoby sa naokolo rozoznali činely a nastala neznesiteľná, paniku vzbudzujúca horúčava. Potom tie prenikavé zvuky odleteli do diaľky a zatíchl. Steny sa prestali triasť.

Ticho a zápach spáleného dreva.

Sam i jeho dvojník sa obzreli práve v okamihu, keď strašne vysoký a strašne starý muž v dlhom čiernom zimmiku prechádzal cez tlejúce zvyšky dverí. Bol na dvere privysoký, ale nezohol sa. Namiesto toho vtiahol hlavu medzi plecia a potom ju znova vysunul. Sam a jeho dvojník sa inštinktívne pomkli k sebe.

Oči neznámeho, ligotavé čierne dúhovky bez bielok, boli posadené hlboko v očných jamkách. Samovi pripomínali šošovky na biokalibrátore: skôr zaznamenávali a dedukovali, ako sa dívali.

"Už som sa bál, že prídem neskoro," zahučal čudným, priškrteným hlasom. "Vidím, že ste si už urobili dvojníka, pán Weber, a podstúpili ste všetky nepríjemné procedúry. A dvojník zničil demontátor. To je zlé. Budem to musieť urobiť"

rukami. Odporná práca."

Podišiel do izby a Sam i jeho dvojník naňho priam vydychovali svoj strach. "Táto aféra už narobila zmätok v štyroch hlavných programoch, ale musíme sa pohybovať v uznávaných kultúrnych koľajach a mať absolútnu istotu o prijímateľovej totožnosti, kým pristúpime k odňatiu stavebnice. Kolaps pani Lipantiovej, prirodzene, vyvolal potrebu núdzových opatrení."

Dvojník si odkašlal. "Vy ste..."

"...nie človek v pravom zmysle slova. Iba skromný služobník finálnej výroby. Som kontrolór populácie pre celý dvadsiaty deviaty obdĺžnik. Vaša stavebnica bola určená pre deti z Threganderu, ktoré sú na výlete v tomto obdĺžniku. Jeden z Threganderčanov, ktorý má Weberov diagram, požiadal o stavebnicu prostredníctvom chronofázy a tá v úsilí o absolútnu normálnosť porušila psychickú stabilitu a biokontrola si to následne neoverila. Preto ste zásielku dostali vy. Porušenie bolo na nešťastie také veľké, že sme boh nútení nájsť si vás nepriamymi metódami."

Kontrolór zmĺkol a Samov dvojník si nervózne zapol nohavice. Sam túžil, aby mal niečo - hoci aj figový list - čím by zakryl svoju nahotu. Cítil sa ako postava z rajskej záhrady, ktorá chce logicky odôvodniť, prečo zjedla jablko. Až teraz si chmúrne uvedomil, o koľko viac spoločného ako všetky takéto stavebnice majú s vytvorením človeka šaty.

"Budeme musieť, pravdaže, stavebnicu uviesť do pôvodného stavu," pokračovalo stakatové hromobitie, "a napraviť všetky omyly, ku ktorým došlo v dôsledku jej použitia. Keď bude všetko zahladené, umožníme vám, aby ste sa vrátili do normálneho života. Ostáva však otázka, ktorý z vás je pôvodný Sam Weber?"

"Ja," vyhrkli obidvaja - a nenávisťne na seba zagánili.

"Zasa nepríjemnosti," zahrnel starec. Vzdychoľ ako arktický vietor. "Samé nepríjemnosti! Prečo sa nikdy nedožijem jednoduchého prípadu, aké máva biokontrola?"

"Počujte, pôvodný bude..." začal dvojník.

"...istejší a emocionálne vyrovnanejší ako duplikát," prerušil ho Sam.

"Ako vidieť..."

"...vy ten rozdiel spoznáte," dokončil dvojník takmer pošepky. "Z toho, z čo ste videli a vidíte budete určite vedieť usúdiť, ktorý z nás je platnejším členom spoločnosti, nie?"

Aká patetická sebadôvera, pomyslel si Sam. Ako sa chce blysnúť! Vari nevie, že stojí pred tvorom, ktorý postrehne všetky mentálne odchýlky? To nie je nijaký habkajúci psychiater dneška. Je to tvor, ktorý pod zovňajškom rozozná homogénnejšiu bytosť.

"Pravdaže. Vydržte chvíľu." Pozorne si ich začal prezeráť a oči mu so skúmavou ležérnosťou kľzali po ich telách. Čakali, nervózne sa mrviac v tichu, ktoré zaliehalo v ušiach.

"Hej," pokyvkal starec napokon hlavou. "Hm. Mám to."

Pokročil vpred.

Dlhá tenká ruka vystrelila.

Začal demontovať Sama Webera.

"Počkajteeee..." zvrískol Sam a tento výkrik prešiel do vysokého tónu, ktorý zamrel v akomsi bublavom mrmľaní.

"Neďívajte sa, bude to pre vaše duševné zdravie lepšie," poznamenal kontrolór.

Dvojník pomaly vzdychoľ, odvrátil sa a začal si zapínať košeľu. Bublavé mrmľanie mu za chrbtom pokračovalo, chvíľu vyššie, chvíľu nižšie. "Nejde o to, že by sme vám tú stavebnicu nechceli darovať," ozval sa mu za chrbtom priškrtený burácajúci hlas. "Ide o princíp. Vaša civilizácia naň ešte nie je pripravená. Chápete?"

"Stopercentne," odvetil nepravý Weber, uvažujúc si modro-červenú kravatu od tety Maggie.

PRVÝ RAZ MI NA ŇU PADNE ZRAK, keď sa Mexicana 727 rúti dolu k ostrovu Cozumel. Vyjdem z toalety a hodím ma na jej sedadlo. Dvomi škvŕnami, ktoré sú ženami, adresujem: "Prepáčte." Bližšia škvŕna ticho prikývne. Mladšia v sedadle pri oblôčiku ďalej hľadá von. Pokračujem uličkou, príhodu hneď zabúdam. Nebyť nej, nikdy by som si ich nevšimol, nikdy by som im nevenoval jedinú myšlienku. Nič, vzduch.

Cozumelské letisko je zvyčajnou zmiešaninou panikárskych Američanov vyobliekaných na vyvaľovanie v piesku a pokojných Mexičanov vyobliekaných na obed u Presidenteho. Ja, obstarožný Yankee, som oblečený na serióznou rybačku; zo všeobecného zmätku pri batožinách vylovím udice a vak a náhodným autom sa odveziem na druhý koniec letiska pohľadať svojho pilota. Je to istý kapitán Estéban, ktorý sa zaviazal, že ma dopraví do tarponových vôd pri Belize, tristo kilometrov na juh.

Vysvitne, že kapitán Estéban predstavuje stopäťdesiat centimetrov čistokrvnej mahagónovej mayskej fajty. Je aj triezvo, po maysky napaprčený. Vysvetlí mi, že moja cessna ostala kdesi trčať a jeho bonanza je objednaná, má odviezť akúsi skupinu do Chetumalu.

Nuž čo, Chetumal je na juhu; nemohol by ma vziať a dopraviť do Belize, keď tí

druhí vystúpia? Zachmúrene takú možnosť pripustí - ak tí druhí dovoľia a ak nebudú mať priveľa equipajes. Blíži sa chetumalská skupina. Je to tá žena a jej mladá spoločníčka; vari dcéra? Starostlivo si vyberajú cestu cez štrk a juku. Ich dvojité cestovné tašky sú ako ony - malé, obyčajné, fádne. S batožinou teda problémy nebudú. Keď sa jej kapitán spýta, či ma môže vziať, krotko povie: "Ale samozrejme," pričom na mňa ani nepozrie. V tej chvíli môj vnútorný bezpečnostný detektor prvý raz neurčito šťukne. Kedy si ma tá ženská stihla tak dobre ošacovať, že ma bez slova berie do lietadla? Ale čo tam po tom! So stihomamom sa človek v mojej branži ďaleko nedostane, no jednako železnú košeľu

zvyku ťažko rozdrapiť. Keď sa teperíme do bonanzy, zaregistrujem, že dievča by mohlo mať vzrušujúce telo, keby malo v sebe aspoň náznak iskry. Nemá. Kapitán Estéban si zloží serape na sedadlo pod seba, aby videl ponad kryt motora, a dá sa do punktičkárskej kontroly palubných systémov. A potom sa vznesieme hore a trmácame sa nad tyrkysovou želatínou Karibského mora do vytrvalého južného vetra.

Po pravici na pobreží sa rozkladá územie zvané Quintana Roo. Ak ste nevideli Yucatán, predstavte si dokonale rovný najväčší zelenosivý koberec na svete. Na pohľad je to prázdny kraj.

Preletíme biele zrúcaniny Tulumu, hradskej do Chichén Itzá, hlboko vrezanú do terénu, z poltucta kokosových plantáží a ďalej až k horizontu sú už len útesy a džungľa nízkych krov - presne tak, ako to videli conquistadori pred štyrmi storočiami.

Ženú sa k nám dlhé reťazce kopovitých oblakov a vrhajú na pobrežie tieň. Dovtípil som sa, že chmáry na pilotovej tvári vyvoláva sčasti aj počasie. Na západe nad méridskými agávovými porami sa rozpadá studený front a v mračnách, ktoré nakopil južný vietor, zúria búrky: volajú ich llovisnos. Estéban ich systematicky oblietava. Bonanza manévruje a ja sa obzriem, nazdávajúc sa, že treba upokojiť ženy. Tie sú však pokojné, zaujaté kúskom scenérie, ktorý vidia zo svojich sedadiel. Estéban im ponúkol sedadlo vedľa seba, ale odmietli. Azda z ostýchavosti?

Pred nami sa vynára ďalšia búrka. Estéban zdvíha bonanzu a sám sa zdvíha zo sedadla, aby videl dopredu. Prvý raz za dlhý čas si vydýchnem, vychutnávajúc šíravy, ktoré ma delia od môjho písacieho stola, a týždeň rybačky pred sebou. Moju pozornosť upúta klasický mayský profil nášho kapitána: dravci nos, nad ním čelo zvažujúce sa dozadu a pod ním ústa a brada, takisto ustupujúce dozadu. Keby bol jeho kosý pohľad ešte o kúsok kosejší, nebol by dostal pilotskú licenciú. No verte či neverte, táto kombinácia pôsobí príťažlivo. A na útlych mayských koketách v minišatočkách sú tie ich meňavé škuľavé očka vysoko erotické. Podobnosť s orientálnymi bábikami je však iba zdanlivá: tieto majú kosti ako z kameňa. Stará mater kapitána Estébana by pravdepodobne sama utiahla bonanzu...

Z rozjímania ma razom vytrhne úder na ucho: hodilo ma na rám kabíny. Estéban čosi reve do mikrofónu v pilotskej kukle, prekríkajúc kanonádu ľadovca; obloky sú tmavosivé.

Jeden podstatný zvuk v tom rachote chýba - hukot motora. Uvedomím si, že Estéban zápasí s mŕtvym lietadlom. Tisícdvesto metrov, stratili sme skoro sedemsto metrov!

Búrka nami pohadzuje z boka na bok a Estéban búši päťami do kohúta nádrží; v jeho zúrivom vrčaní, pri ktorom odhaľuje veľké zuby, zachytím čosi ako gasolina. Bonanza sa bezmocne rúti dolu. Keď siahne Estéban hore na elektrický štartér, vidím, že palivomery ukazujú dostatok paliva. Možno sa zapchal prívod; počul som, že v tunajších končinách býva v benzíne často nečistota. Estéban odhodí mikrofón; v tejto búrke a v tejto vzdialenosti je šanca, že by nás niekto počul, jedna ku miliónu. Osemsto metrov - a výšky stále ubúda.

Zdá sa, že elektrické čerpadlo zablalo: motor zakašle, zmlkne, znova zakašle a zmlkne definitívne. Zrazu sa vynárame z mračien. Pod nami je dlhá biela čiara, ktorá sa takmer stráca v daždi: útes. Ale za ním nie je pláž, iba veľká nepravidelná zátoka s niekoľkými ostrovčekmi porastenými mangrovami - a to všetko nám závratne rýchlo letí v ústrety. Sme v peknej kaši. Môj mozog sa zmôže iba na túto banalitu. Ženy za mnou dosiaľ ani neniesli. Obzriem sa a vidím, že si hlavy obalili kabátni. Pri stodvadsaťkilometrovej rýchlosti to veľmi nepomôže, ale i ja sa poriadne zapriem. Estéban ešte čosi kričí do mikrofónu a usiluje sa ovládnuť padajúce lietadlo. Počína si priam virtuózne: ako sa k nám rúti voda, vrhne nás do strmhlavého výkruhu a zavesí stroj do vetra - a pred nami sa zjaví dlhý bledý pieskový nános.

Kde v čertoch ho objavil, to mi zostane navždy záhadou. Bonanza padá, rozľahne sa prenikavý treskot, ako bruchom vrazíme do zeme, podskočíme, ďalší náraz, a všetko pred nami sa divo roztancuje, ako sa rozkrútení okolo vlastnej osi rútime do mangrovov na konci nánosu. Tresk! Bác! Lietadlo sa zaryva do húštiny popínavých fig a jedno krídlo trčí hore. Hluk stíchne a všetci sme celí. A nechytli sme sa. Fantastické! Kapitán Estéban vylomí dvere, ktoré sú teraz nad nami. Za mnou ženský hlas ticho opakuje: "Mama! Mama!" Vyškriabem sa kus hore dlážkou a vidím, že dievča sa usiluje vymaniť z matkinho objatia. Matka má zavreté oči. Otvorí ich a zrazu pustí dcéru, triezva, celkom pri zmysloch. Estéban ich vyťahuje von. Vezmem lekárničku a vyteperím sa za nimi do žiarivého slnka a vetra. Búrka, ktorá nás zrazila dolu, mizne v diaľke nad pobrežím. "Parádne pristátie, pán kapitán!"

"Veru! Bola to krása!" Ženy sú roztrasené, ale nie hysterické. Estéban skúma krajinu s výrazom, s akým jeho predkovia hľadiovali na Španielov. Ak ste už niečo podobné zažili, viete, aká prázdna nehybnosť zavládne. Najprv eufória. V hučiacom horúcom vetre zliezame po figovníku na piesok a celkom pokojne zaregistrujeme, že všade navôkol sa rozprestiera širava krištáľovej vody. Nesiaha ani po kolená a na dne je hnedastá naplavenina. Vzdialený breh je jediný mangrovový močiar, absolútne neobývateľný. "Babia Espiritu Santo." Estéban potvrdí môj dohad, že sme uprostred tej obrovskej vodnej divočiny. Odjakživa som si tu chcel zarybáriť.

"Čo znamená tamten dym?" Dievča ukazuje na našuchorené chocholy pozdĺž horizontu.

"Lovci aligátorov," odvetí Estéban. Mayskí pytlíci nechali v močiariskách nezahášené ohne. Zíde mi na um, že náš dymový signál nebude ktovieako nápadný, a zároveň si všimnem, že naše lietadlo je dokonale zapasované do figovníkovej húštiny. Zo vzduchu ho ťažko zbadajú. V okamihu, keď sa mi v mysli vynorí otázka 'ký šlak nás odtiaľto dostane, staršia zo žien sa rozvážne spýta: "Ak vás nepočuli, pán kapitán, kedy nás začnú hľadať? Zajtra?"

"Tak je, zajtra," prikývne Estéban otrávene. Spomeniem si, že záchranné akcie bývajú v týchto končinách značne neformálne. Nesú sa v duchu výzvy Pozri sa po Mariovi, matka vraví, že sa už týždeň neukázal doma.

Ktovie ako dlho tu budeme trčať. Asi dosť dlho. Hluk, pripomínajúci hukot dieselového motora po našej lavici, je more, ktoré sa valí do ústia zátoky. Ženie ho na nás vietor a holé spodky mangrovov prezrádzajú, že za prílivu je náš nános zaliaty. Spomeniem si, že som ráno videl spln - tuším to bolo v St. Louis - čo znamená maximálny príliv. Prinajhoršom vylezieme do lietadla. Ale čo pitná voda? Za mnou sa ozve tiché čľup! To staršia zo žien skúsila vodu v zátok. So smutným úsmevom krúti hlavou. Je to prvý ozajstný výraz na ich tvárach; beriem to ako výzvu na predstavenie.

Poviem, že som Don Fenton zo St. i Louis a ona povie, že sa volajú Parsonsová a sú z Bethesdy v Marylande. Povie to

tak príjemne, že si v prvej chvíli vôbec nevšimnem, že nepovie krstné mená. Znova zablahoželáme kapitánovi Estébanovi k pristátiu.

Na ľavé oko nevidí, tak ho má napuchnuté, čo je však maličkosť nehodná jeho mayskej pozornosti, ale pani Parsonsová postrehne, že si prtláča lakeť i k rebrám. "Ste zranený!"

"Roto - bude zlomené." Je celý nesvoj, že na ňom niekto vidí bolesť. Prehovoríme ho, aby si vyhrnul košeľu, a na skvelom červenkastohnedom trupe zbadáme nepeknú podliatinu.

"Pán Fenton, je v lekárskej elastickej obväz? Vyznám sa trochu v prvej pomoci."

Zručne a neosobne sa pustí do práce s obväzom. So slečnou Parsonsovou sa poberieme na koniec nánosu a dôjde medzi nami k rozhovoru, ktorý sa mi neskôr nástojčivo pripomenie.

"Ajaje," poviem jej, keď pred nami pleskotavo odletia tri morské vtáky. "Sú nádherné," odvetí tenkým hlasom. Obidve majú tenký hlas. "Je to mayský Indián, však? Myslím ten pilot."

"Áno. Nefalšovaný, ako z bonampackých fresiek. Boli ste v Chichéne a v Uxmal?"

"Nie. Ideme z Méridy a máme namierené do Tikalu v Guatemale... Vlastne mali sme..."

"Nebojte sa, dostaneme sa ta." Mám dojem, že potrebuje povzbudiť. "Viete o tom, že mayské matky priväzovali deťom na čelo doštičku, aby dostalo ten sklon? A na nos im vešali guľôčku, aby škúlili. Pokladalo sa to za aristokratické."

Usmeje sa a znova hodí okom po Estébanovi. "Na Yucatáne sú ľudia akísi iní," povie zadumane. "Nie ako Indiáni v okolí Mexico City. Sú - čo ja viem - akísi nezávislejší."

"To preto, že nikdy neboli podmanení. Mayov masakrovali a veľmi prenasledovali, ale nikto ich nedostal na kolena. Stavím sa, že ste nevedeli, že posledná mexicko-mayská vojna sa skončila prímerím roku tisícdeväťstotridsaťpäť."

"To som nevedela!" Nato vážne dodá: "Páči sa mi to."

"Aj mne."

"Voda naozaj stúpa rýchlo," ozve sa spoza nás mierne pani Parsonsová. Stúpa a takisto rýchlo sa ženie ďalšia búrka. Vlezieme do bonanzy. Pokúšam sa rozprestrieť vetrovku, aby zachytávala dážď, ale zúrivé náporu vetra ju zakaždým strhnú. Zo zmlatku v kabíne vyhrabeme zopár tabličiek hrozového cukru a moju fľašu whisky a urobíme si pohodlie, pokiaľ sa to dá. Parsonsky si každá trochu uchlipnú a ja s Estébanom si prihneme štedrejšie. Bonanza sa začína na vode pohupovať. Estéban sa na vodu, prenikajúcu do jeho kabíny, po maysky zaškerí a oddá sa spánku. Všetci si zdriemneme.

Keď voda opadne, spolu s ňou opadne aj naša eufória a sme ukrutne smädní. Do západu slnka ostáva chvíľa. Idem nahodiť udicu a na blyskáč sa mi podarí chytiť štyri malé mugily. Estéban so ženami priviažu miniatúrny záchranný čln z bonanzy do mangrovov, aby zachytával dážď. Vietor je horúci, vysušuje. Ani známky po nejakom lietadle. Konečne sa príženie ďalšia spfška, čo nám vynesie dva litre vody na každého. Keď súmrak zahalí okolitý svet zlatistým oparom, čupíme na piesku a jeme mokrú surovú mugilu a žemle. Ženy sa prezliekli do šortiek. Pristanú im, ale vôbec nepôsobia sexy.

"Nevedela som, že surová ryba je taká osviežujúca," ozve sa pani Parsonsová prívetivo. Jej dcéra sa zasmieje takisto prívetivo. Sedí po maminom boku z opačnej strany ako ja s Estébanom. Už mám pani Parsonsovú preštudovanú: matka-sliepka chrániaca svoje jediné kuriatko pred mužskými dravcami. Pokiaľ ide o mňa, nič sa nerobí. Ja som prišiel na rybačku.

Čosi ma však predsa dráždi. Tie ženské ešte nevypustili z úst ani jedinú ponosu, čo je, uznáte, čudné. Ani raz nezafňukali, ani raz nezabedákali, ani náznak dajakého osobného prejavu. Sú ako vystrihnuté z príručky.

"Zdá sa, že v divočine ste doma, pani Parsonsová. Často táboríte?"

"Ale kdežeby!" Skromný smiech. "Netáborila som od dievčenských rokov, naposledy ako skautka. Pozrite - nie sú to fregaty?"

Na otázku odpovedá otázkou. Čakám, kým fregaty vznešene odplachtia k zapadajúcemu slnku.

"Vravíte z Bethesdy... Trafím do čierneho, keď poviem, že ste v štátnych službách?"

"Do čierneho. Určite dobre poznáte Washington, pán Fenton. Často ta chodíte služobne?"

Jej taktický ťah by bol zabral všade inde, len nie na našom kuse piesku. Pohne sa vo mne poľovnícky gén.

"Kde pracujete?"

"Ó, len v archíve Správy verejných služieb. Som knihovníčka."

Jasné. Poznám ten typ, všetky tie pani Parsonsové v archívoch, učtárňach, výskumných odboroch, osobných a administratívnych oddeleniach. Povedzte pani Parsonsovej, že potrebujeme rekapituláciu z externých nájomných zmlúv za finančný rok '73. Tak teraz má na programe Yucatán? Škoda...! Počastujem ju bradatým žartom. "Tak s fantómom knižnice ste jedna ruka."

Karhavo sa usmeje a vstane. "Rýchlo sa stmieva, však?"

Najvyšší čas, aby sme sa vrátili do lietadla.

Obklopí nás kŕdeľ ibisov, akiste zvyknutých hniezdiť v našom figovníku. Estéban sa zjaví s mačetou a sieťovým lôžkom. Ide ho zavesiť medzi strom a lietadlo. Odmieta pomoc. Údery jeho mačety sú navidomoči neisté. Parsonsky si idú odľahčiť za lietadlo. Počujem, ako sa jedna pošmykla a ticho zjajkla. Keď prelezú naspäť cez trup, pani Parsonsová sa spýta: "Mohli by sme spať v tom sieťovom lôžku, pán kapitán?" Estéban sa nedôverčivo zaškerí. Ja poukážem na dážď a moskyty. "Keď len to, máme proti nim prípravok a čerstvý vzduch nám robí dobre."

Pohyb toho ich vzduchu dosahuje silu piateho stupňa a je čoraz chladnejšie.

"Máme plášte do dažďa," prehodí dcéra bezstarostne. Ako chcete, dámy. My nebezpeční mužskí sa teda utiahneme do vlhkej kabíny. Cez vietor počujem, ako sa obidve podchvíľou ticho smejú, asi im je na tom chladnom ibisom bidle útulne. Každý sme inak hlúpy, poviem si. Ja osobne som ten najmenej nebezpečný mužský; roky ukázali, že moja neprít'azlivosť je pri mojej práci vlastne cennou devízou. Alebo si myslia, že by Estéban...? Alebo sú nebudaj skutočne

také divé za čerstvým vzduchom... Do spánku ma ukolisava dieselový hukot pri útese. S vyschnutými ústami sa ocitneme v obrovskom oranžovožltom vetristom východe slnka. Z mora vykukne diamantová črepina slnka a vzápätí sa ponorí do mračna. Nahadzujem udicu s návnadou z mŕtvej mugily a za ten čas nás obídu dve spfšky. Na raňajky máme každý plátok mokrej barakudy.

Parsonsky sú stále stoické a ochotné. Pod Estébanovým vedením prichystajú na kuse kapoty všetko na svetelný signál pre prípad, že by sme počuli lietadlo, ale nad nami nič neletí, iba v jednej chvíli počujeme monotónne dunenie prúdového lietadla do Panamy. Vietor hučí, horúci, suchý, plný prachu z útesu. Presne taký, akí sme my.

"Najprv hľadajú v mori," poznamená Estéban. Jeho aristokratický šikmý profil je sperlený potom; pani Parsonsová ho ustarostené pozoruje. Ja pozorujem oblačnú prikrývku; trhá sa, rozplýva a je čoraz sparnejšie a dusnejšie. Kým bude takto, nikto nás nenájde, a s vodou to bude neveselé.

Nakoniec si vypožičiam Estébanovu mačetu a odseknem dlhú tenkú žrd'. "Tamtým smerom je potok, videl som ho z lietadla. Nebude ďalej ako dve-tri míle."

"Zdá sa mi, že záchranný čln má trhlinu." Pani Parsonsová mi ukazuje trhliny v oranžovom plastikovom povrchu člna.

"To nič," vyhlásim. "Je odliv. Ak sa nám podarí vyrezať z neho vzduchový vankúš, privlečiem v ňom vodu. S brodením v plytčinách mám skúsenosti."

Mne samému to znie pochabo.

"Nevzdáľujte sa od lietadla," nalieha Estéban. Má, prirodzene, pravdu. Vidieť na ňom, že má horúčku. Pozriem na mračná a spomeniem si na chuť starej barakudy a piesku medzi zubami. Dočerta s pravidlami a zásadami! Keď začnem rezať čln, Estéban mi povie, aby som si vzal serape. "Budete tam cez noc." Aj v tom má pravdu; budem musieť prečkať príliv. "Idem s vami," vyhlási pani Parsonsová prasto. Prekvapene na ňu hladím. Čo za streštenosť zasa vbehla do matky-sliepky? Nazdáva sa, že Estéban je nepojazdný? Že je priveľmi zničený? Kým sa z toho spanätávam, očami podvedome registrujem, že pani Parsonsová má zružovené kolená, rozpustené vlasy a že slnko jej už chytá nos. Štíhla a vlastne veľmi pôvabná štyridsiatnička.

"Nebude to nijaká prechádzka. Bahna až po uši a vody vyše hlavy."

"Nebojte sa, viem sa obracať a často chodím plávať. Pousilujem sa vydržať. Dvom bude bezpečnejšie, pán Fenton, a môžeme priniesť viac vody." Myslí to vážne. Nuž čo, i ja sa viem obracať, asi ako medveď v zime, a spoločnosť mi napokon nie je proti mysli. Nech teda ide. "Ukážem slečne Parsonsovej, ako sa zaobchádza s udicou." Slečna Parsonsová je ešte ružovejšia a ošľahanejšia vetrom a udicou narába celkom zručne. Šikovná deva, táto slečna Parsonsová, celkom šikovná svojím nenápadným spôsobom. Odrežeme ešte jednu palicu a zmajstrujeme ďalšiu udicu. V poslednej chvíli sa ukáže, ako zle je na tom Estéban: ponúka mi svoju mačetu. Poďakujem mu, ale nevezmem si ju. Som zvyknutý na svoj fínsky nôž. Trocha nafúkne vzduchový vankúš, aby ho niesla voda, a vyrazíme pozdĺž najpiesčitejšej čiary. Estéban zdvihne tmavú dlaň. "Buen viaje." Slečna Parsonsová objala matku a ide do mangrovov nahodiť udice. Kýva nám. Aj my kývame. Za hodinu sme prešli taký kus, že ešte vždy sa dá zakývať. Každý krok je peklom. Po rozmäknutej naplavenine sa nedá kráčať, nedá sa ani plávať a dno sa ježí ostrými úlomkami mangrovov. Tackáme sa od jednej jamy k druhej, plašíme raje a korytnačky a modlíme sa, aby sme nestupili na elektrického úhora. Miesta, ktoré nemáme presiaknuté slizom, máme vysušené a zapáchame ako tret'ohorné obludy.

Pani Parsonsová sa statočne drží. Iba raz ju musím zachytiť a podprieť.

Pritom si všimnem, že náš pieskový nános sa nám už stratil z dohľadu. Konečne sme pri medzere v mangrovovom poraste, kde má byť podľa mňa potok. Je to však len ústie do ďalšieho ramena zátoky a pred nami sú ešte hustejšie mangrovy. A prichádza príliv. "Bol to ten najpochabejší nápad na svete," vravím. "Vyzerá to celkom inak ako z lietadla," povie pani Parsonsová mierne. Oprávím si názor na skautky a plahočíme sa ďalej pozdĺž mangrovov k dymovému oparu, ktorý musí byť brehom. Do tváří nám bije slnko, takže ledva vidíme. Okolo nás poletujú volavky a ibisy. Každú chvíľu padáme do jám. Premočia sa nám baterky. Zrazu sa mi zdá, že mangrovy sú v celom vesmíre; mám dojem, že už ani po obyčajnej ulici nebudem môcť ísť, aby som sa nepotkýnal či nepreliezal mangrovy a ich korene. A slnko stále klesá a klesá.

Zrazu stúpime na skalu a zvalíme sa do studenej vody. "Potok! Sladká voda!"

Chlenceme ju, hlceme, polievame si hlavy; lepší nápoj som jakživ nepil. "Och, bože, to je nádhera, to je slasť...!" Pani Parsonsová sa nahlas smeje.

"To tmavšie tam vpravo vyzerá ako pevná zem." Prebrodíme potok a kráčame po tvrdom podklade, ktorý sa zmení na pevný breh a zdvíha sa povýše našich hláv. O chvíľu natrafíme na medzeru v pichľavom húšti, vyškriabeme sa hore a tam klesneme na zem, celí mokří a zapáchajúci. Celkom inštinktívne chceme objasť spoločníčku okolo pliec - ale rukou siahnem do prázdna. Pani Parsonsová pri mne nie je; kľučí a skúma vypálenú pláň navôkol.

"Ako dobre vidieť zasa zem, po ktorej sa dá ísť!" Jej tón je priveľmi nevinný. Nedotýkajte sa ma!

"Neskúšajte to!" Som našťvaný; čo si o sebe vlastne myslí táto neslaná-nemastná žienka? "Je to bahno pokryté popolom a je v ňom plno pňov. Dá sa tam prejsť iba štvornožky."

"Vyzerá to pevné."

"Sme v aligátorom bahnisku. To bol ten svah, po ktorom sme šli. Ale nemusíte sa báť, teraz si z nich už nejaká bohatá starena dáva robiť kabelku."

"To je hanebné."

"Idem nahodiť na ryby, kým je ešte vidno."

Zošuchnem sa dolu svahom a nastražím do vody háčiky, ktoré nám azda zabezpečia raňajky. Keď sa vrátim, pani Parsonsová žmýka zo serape kal. "Dobre, že ste ma varovali. Je to naozaj zradné."

"Hej." Podráždenosť ma prešla; boh mi je svedkom, že sa jej nechcem dotknúť; ba nechcel by som ani vtedy, keby som nebol vyžmýkaný ako citrón. "Yucatán je tichá oblasť, ale ťažko sa v nej pohybuje. Človek už chápe, prečo Mayovia

stavali cesty. Keď už o tom hovoríme - pozrite!" Vo vzdialenosti niekoľkých kilometrov vo vnútrozemí sa črtá v posledných lúčoch západu malá hranatá stavba; mayská zrúcanina, z ktorej vyrastajú figovníky.

"V okolí je ich veľa. Údajne to boli strážne veže."

"Kraj pánuobohu za chrptom."

"Dúfajme, že aj pre moskyty."

Zošuchneme sa dolu do aligátorieho liahniska, rozdelíme si poslednú tabličku hroznového cukru a pozorujeme hviezdy, ktoré sa zjavujú a miznú za letiacimi mračnami. Hmyzu nie je veľa; asi sa s ním vyporiadal oheň. A už nie je ani horúco - ba nie je nám ani teplo, keďže sme prevlhnutí. Pani Parsonsová naďalej prejavuje nevzrušený záujem o Yucatán a očividný nezáujem o to, že sme tu spolu.

Práve keď začínam dostávať agresívne predstavy o tom, ako strávime noc, ak bude chcieť, aby som jej dal serape, vstane, špicom topánky rozkope zopár hrboľov a povie: "Tu sa dá prespať rovnako dobre ako inde, nie, pán Fenton?" Pri týchto slovách rozprestrie na zem vzduchový vankúš z člna, ľahne si na bok na zem a presne polovicu serape nechá úhladne zloženú pre mňa. Útlym chrptom je obrátená ku mne.

Jej gesto je také presvedčivé a prirodzené, že už-úž ležím i ja, keď ma zarazí komická neprirodzenosť tejto situácie.

"Počkajte - ja som Don."

"Oj, prepáčte." Jej hlas je stelesnením pôvabu. "Ja som Ruth." Lahnem si, ani sa jej nedotknúc; ležíme ako dve ryby na tanieri vystavené hviezdám a vo vzduchu cítime spáleninu a pod sebou hrboľatú zem. Je to ďaleko najtrápnejšia intímna chvíľa, akú som kedy zažil. Na tej ženskej mi záleží ako na lanskom snehu, no jej vyzývavá rezervovanosť, jej vzdorný zadok taký kúsok odo mňa - nechýba veľa a veru by som jej ukázal... Keby som bol o dvadsať rokov mladší. Keby som nebol taký vyššavený... Lenže tých dvadsať rokov i vyčerpanosť, jedno i druhé je tu a ja si s iróniou uvedomím, že pani Parsonsová tieto veci presne odhadla. Keby som bol o dvadsať rokov mladší, tak by tu nebola. Ako koralkovka, ktorá pláva okolo nasýtenej barakudy, a keď tá zmení úmysly, v mihu je preč, aj pani Parsonsová vie, že je v bezpečí. Ale je tak blízko, blízčko...

Pohne sa vo mne žiadostivosť - a práve v tej chvíli si uvedomím, že vedľa mňa je mliekve prázdno. Pani Parsonsová sa nebadateľne pomkla ďalej. Azda sa mi zmenil dych? Tak či onak som presvedčený, že keby som za ňou vystrel ruku, bola by práve inde - asi by mi oznámila, že sa chce okúpať. Tých dvadsať rokov sa mi premení v hrdle na smiech a uvoľním sa. "Dobrá noc, Ruth."

"Dobrá noc, Don."

A verte či neverte, spíme a nad nami hučia celé légie vetra. Prebudí ma svetlo - studená biela žiara.

Mojou prvou myšlienkou je, že sú to lovci aligátorov. Najlepšie, keď sa predstavíme ako turisti, a to čo najrýchlejšie.

Postavím sa a vidím, že Ruth je skrytá v húštine.

"Quién estás? A socorro! Pomoc, señores!"

Nijaká odpoveď. Zhasne iba svetlo a som ako slepý.

Ešte chvíľu kričím všelijakými jazykmi. Stále je tma. Odkiaľsi z vypálenej pláne dolieha nejasný škrabotavý hvízdavý zvuk. Čoraz väčšími sa mi to nepáči, a preto rýchlo hovorím, že sme havarovali a že potrebujeme pomoc.

Nad nami blikne uzučký pás svetla a zas je tma.

"O-moc," povie neartikulovaný hlas a čosi kovové zadžavoce. Určite to nie sú tunajší.

Zmočňujú sa ma nepríjemné predstavy. "Áno, pomoc!"

Ozve sa prask-prask ššš-ššša všetko stíchne. "Dobrotivé nebo!" Teperím sa ta, odkiaľ sa to ozývalo. "Pozri!" šepne mi za chrptom Ruth. "Tam, nad zrúcaninou!" Pozriem ta a zazriem viacnásobné bliknutie, ktoré sa vzápätí stratí.

"Tábor?"

A naslepo urobím dva kroky. Noha mi preletí skôrmateným povrchom a akýsi ostrý hrot ma pichne presne tam, kde nožom oddeľujeme pečené stehno. Podľa bolesti, ktorá mi prešľahne lonom, viem, že na to doplatilo kolenné jabĺčko. Najprv zistíte, že koleno nemôžete zohnúť, a preto naň prenesiete váhu tela a bajonet bolesti vám vyletí hore chrptom a skríví vám sánku. To sa tkanivo chrupavky dostalo na citlivú styčnú plochu. Koleno sa chce zohnúť a nemôže a nasleduje milosrdný pád. Ruth mi pomáha naspäť na serape. "Som ja ale somár, korunovaný trkvas..."

"Ale, Don. To sa predsa stáva." Škrtneme zápalkami; prstami mi odtisne moje prsty a ohmatáva koleno. "Je tuším na mieste, ale rýchlo opúcha. Stiahnem ti to mokrou vreckovkou. Ranu budeme môcť prezrieť až ráno. Čo myslíš, boli to pytliači?"

"Asi," zaklamem. Podľa mňa to boli pašeráci.

Vráti sa s navlhčenou vreckovkou a priloží mi ju na koleno. "Asi sme ich vyplašili. To svetlo... bolo také jasné."

"Asi poľovníci. Ľudia tu vystrájajú všelijaké hlúposti."

"Možno sa ráno vrátia."

"Možno."

Ruth sa zabalí do vlhkého serape a opäť si zaželáme dobrú noc. Ani jeden z nás nehovorí o tom, ako sa vrátíme bez pomoci k lietadlu. Ležím a hladím na juh, kde sa vynára a mizne v oblakoch Alfa Centauri, a preklínam sa za zmätok, ktorý som narobil. Mojou prvou myšlienkou je narobiť ešte väčší.

Pašovanie v týchto končinách sa robí tak, že sa stretne zopár chlapíkov v nenápadných člnoch pri útese. Neosvetľujú oblohu, nemajú nijaké špeciálne vozidlá do močarísk, ktoré sa svišťať preháňajú sem a ta. Ani veľký tábor si nerobia... zrejme s paradantným výstrojom? Raz som čítal správu o partizánoch na honduraských hraniciach, čo je odtiaľto asi sto kilometrov na juh. Rovno pod tamými mračnami. Ak to boh oni, budem najšťastnejší, ak sa nevrátia...

Prebudím sa v ležaku a sám. Prvý pohyb nohou mi potvrdí, čo som očakával - obrovská opuchlina. S bolesťami vstanem a vidím, že Ruth stojí pri húštine a díva sa na zátoku. Na juhu sa leje z poriadneho nimbu.

"Dnes lietadlo nepriletí."

"A, dobré ráno, Don. Pozrieme sa ti na tú ranu?"

"Maličkosť." Na koži nemám takmer ani škrabnutie a rana nie je hlboká.

Pravý opak toho, čo je vnútri.

"Naši pri lietadle už majú pitnú vodu," povie Ruth pokojne. "Možno sa tí lovci vrátia. Idem sa pozrieť, či sa chytila ryba a... môžem ti dajako pomôcť, Don?"

Nesmierne taktné. Zamrmmlem namrzene nie a ona si ide po svojom.

Určite si išla po svojom, lebo keď lapám dych po vlastných hygienických úkonoch, ešte vždy je preč. Napokon počujem, ako špláchoce.

"Je to veľká ryba!" Zasa špláčotanie. Potom sa štvorá hore brehom a v ruke má poldruhakilovú rybu - a ešte čosi.

Lepšie si ju začínam všímať, až keď má rybu rozporcovanú.

Na opečenie rozloží oheň z konárikov, listia a byli. Malé ruky sa rýchlo pohybujú, na vrchnej pere sa jej zračí napätie.

Dážď na chvíľu ustal; sme celí mokří, ale je nám teplo. Ruth mi prinesie rybu na mangrovovej paličke, potom si drepne a čudne, hlasno vzdychne.

"Ty si nedáš?" spýtam sa jej.

"Ale áno." Vezme si kúsok, uštipne z neho a rýchlo povie: "Je to alebo prislané, alebo neslané, nie? Donesiem trocha morskej vody." Očami behá sem a ta, odnikiaľ nikam.

"Dobrý nápad." Zasa vzdychne, a tak si poviem, že skautky potrebujú povzbudenie. "Tvoja dcéra vravela, že ste prišli z Méridy. Pochodili ste hodný kus Mexika?"

"Ani nie. Vlastne sme boli len v Mazatláne a Cuernavake..." Zachmúrene odloží rybu.

"A idete do Tikalu. Máte namierené do Bonampaku?"

"Nie." Zrazu vyskočí, zotierajúc si z tváre dážď. "Prinesiem ti trocha vody, Don!"

Čupiačky sa zošmykne dolu a po hodnej chvíli sa zjaví s vodou.

"Vďaka." Stojí nado mnou a očami nervózne behá po horizonte.

"Nerád to hovorím, Ruth, ale tí chlapi sa nevrátia a je to asi dobre. Nech mali za lubom čokoľvek, my sme pre nich znamenali prekážku. Nanajvýš niekomu povedia, že sme tu. Skôr ako o dva dni sem nikto nepríde a to už budeme zasa pri lietadle."

"Máš pravdu, Don." Odíde k ohňu.

"A už sa toľko netras o dcéru. Je dosť veľká."

"Pravdaže. Althea si vie dať na seba pozor... Už majú dosť vody." Prstami si bubnuje po stehne. Znova prší.

"Pod sem, Ruth. Sadni si a povedz mi niečo o Althei. Ešte je na univerzite?"

Opäť si vzdychne, usmeje sa a sadne si. "Vlani promovala. Pracuje ako programátorka."

"Dobrá robota. A čo ty, kde konkrétne robíš v štátnych službách?"

"V zahraničnom finančnom archíve." Mechanicky sa usmieva, ale v skutočnosti ledva dýcha. "Je to veľmi zaujímavé."

"Poznám Jacka Wittiga zo zmluvného. Nepoznáš ho náhodou?" V aligátorom bahnísku vyznie táto otázka šibnuto.

"Ale áno, raz som sa s ním stretla. Ale nebude sa na mňa pamätať."

"Prečo nie?"

"Nie som ktovieako nápadná."

Povie to celkom vecne. Prirôdzené má pravdu. Pani Jenningsová, ako sa volala tá žena, čo mi roky viedla reprezentačné? Schopná, úslužná, neosobná. Mala chorého otca alebo čo. Ale čerta, Ruth je oveľa mladšia a krajšia.

Ak už porovnáваме.

"Pani Parsonsová možno náročky nechce byť nápadná."

Zareaguje na to neurčito, a ja si zrazu uvedomím, že ma vôbec nepočúva.

Rukami si objíma kolená a hľadá do vnútrozemia na zručaninu.

"Ruth, tí naši noční priatelia so svetlami sú v tejto chvíli za horami za dolami. Už na nich nemysli, nepotrebujeme ich."

Jej pohľad sa vráti ku mne, akoby bola zabudla, že som pri nej, a pomaly prikývne. Zdá sa, že slová sú pre ňu priveľmi namáhavé. Zrazu nachýli hlavu a opäť vyskočí.

"Idem sa pozrieť na udice, Don. Tuším som voľačo začula." Je v mihu preč, ako zajac.

Ja zatiaľ skúšam vstať s pomocou palice. Bolesť je mučivá; mám pocit, akoby mi z kolena viedla do žalúdka dajaká rozpálená šnúra. Zopár ráz poskočím, aby som vedel, či s práškami, ktoré mám v opasku, zvládnem chôdzu. V tej chvíli vylezie Ruth hore brehom a v rukách drží metajúcu sa rybu.

"Don! Prestaň!" Rybu si pritisne k hrudi.

"Voda ma bude nadnášať. Rád by som to skúsil."

"Nesmieš!" vybuchne Ruth a vzápätí si ovládne hlas. "Pozri na zátoku.

Vôbec nič tam nevidieť."

Kníšem sa, prehltajúc žľčovitú príchuť, a hľadím na slnkom prežiarené prívaly dažďa, ženúce sa nad vodou. Má, chvalabohu, pravdu. Aj s dvoma zdravými nohami by sme mali čo robiť. "Jedna noc navyše nás hádam nezabije." Nechám ju, aby ma posadila na pieskom poprášnený plastik, a vzápätí sa čulo činí, hľadá pre mňa niečo na podopretie, napína serape medzi dve žrde, aby na mňa nepršalo, prinesie mi vody, hľadá práchno. "Urobím poriadnu vatru, Don, len čo sa bude dať. Uvidia náš dym a budú vedieť, že sme v poriadku. Musíme čakať." Povzbudivý úsmev. "Môžeme niečo urobiť, aby ti bolo pohodlnejšie?"

Blahoslavený svätý Antonko: hra na mamičku a otecka v blatistej kaluži. V jednej pochabej chvíli mi zide na um, že pani Parsonsová chce tú hru kompletne. Ale vzápätí už zasa vzdychne, čupne si a opäť sa tvári, akoby načúvala.

Mimovoľne sa zľahka kníše. Jasne si uvedomím heslo dňa: Čakať!

Ruth Parsonsová čaká. Vyzerá, akoby čakala tak tuho, až ju to zabíja. Na čo čaká? Na niekoho, kto nás odtiaľto

dostane, na čo iné?... Ale prečo sa tak preľakla, keď som skúšal odísť? Prečo to napätie? Opäť sa ozve môj stihomam Schytím ho pevne pod krk a pomaly skúmam. Až do chvíle, keď sa ten ktosi, nech už to bol ktokoľvek, v noci zjavil, pani Parsonsová bola normálna. V každom prípade aspoň pokojná a rozumná. Teraz bzučí ako vedenie vysokého napätia. A zdá sa, že tu chce zostať a čakať. Má to byť len intelektuálna zábavka? Prečo? Prišla sem zámerne? Nie. Mala namierené do Chetumalu, čo je na hraniciach. A cez Chetumal, to je veru čudná cesta do Tikalu. Povedzme, že podľa scenára sa má s niekým stretnúť v Chetumale. S niekým, kto patrí k nejakej organizácii. Vie, že stretnutie v Chetumale zmeškala. Keď sa v noci zjavili tí chlapi, podľa všetkého usúdila, že patria k tej istej organizácii. Nazdáva sa, že si zrátajú dva a dva a vrátia sa po ňu? "Požičiaš mi nôž, Don? Očistím rybu."

Pomaly jej podávam nôž a v duchu sa nakopem. Taká slušná, obyčajná žienka, dobrá skautka. Azda som zaťažený tým, že som sa stretol s mnohými prípadmi profesionálnej zbehlosti pod starostlivo stereotypným zovňajškom. Nie som ktovieako nápadná...

Čo je v zahraničnom finančnom archíve? Wittig má na starosti zmluvy. Ide v nich o ťažké peniaze; valutové transakcie, cenové výhľady, sem-tam priemyselná technológia. Alebo - len ako hypotéza - je to celkom prosté:

balíček bankoviek v tej nenápadnej béžovej taške na výmenu za iný balíček povedzme z Kostariky. Ak je kuriérom, usilovali by sa získať lietadlo. Ale čo potom ja a prípadne i Estéban? Nie, ani len hypoteticky to veľmi neseďí.

Dívam sa, ako vyvrhuje rybu. Čelo má sústredene zmraštené, zuby zahryznuté do pery. Pani Ruth Parsonsová z Bethesdy, táto nenápadná, skromná žena. Vari mi šibe? Uvidia náš dym...

"Tu máš nôž, Don. Umyla som ho. Noha ťa veľmi bolí?"

Zažmurkám, aby som sa vymanil z fantazírovania, a vidím pred sebou vystrašenú žienku v mangrovovom močiare.

"Sadni si a trochu oddychuj. Celý deň si na nohách."

Sadne si poslušne ako decko do zubárskeho kresla.

"Stále sa trasieš o Altheu. A ona si pravdepodobne robí starosti o teba. Zajtra sa vrátíme vlastnými silami, Ruth."

"Ak mám byť úprimná, Don, vôbec sa o ňu netrasiem." Úsmev sa stratí.

Zachmúrene hľadá na zátoku, hryzúc si zubami peru.

"Vieš, prekvapilo ma, že si chcela ísť so mnou. Nie že by som nebol rád, ale nepredpokladal som, že by si nechala Altheu samu s našim vynikajúcim pilotom. Alebo ti išlo len o mňa?"

Toto konečne upúta jej pozornosť.

"Podľa mňa je kapitán Estéban nesmierne ušľachtilý typ muža." Tieto slová ma trochu zarazia. Nebolo by vhodnejšie odpovedať ‚verím Althei‘, alebo dokonca rozhorčene ‚Althea je slušné dievča?‘ "Ale je to muž. Althei sa videl zaujímavý."

Ďalej hľadá na zátoku. A potom postrehnem, že vystrečí jazyk a oblizuje si tú chápvavú vrchnú peru. Okolo uší a aj na hrdle je červená, ale nie od slnka; a jednou rukou si jemne šúcha stehno. Čo tam v diaľke vidí? Jasně!

Mahagónové ruky kapitána Estébana, objímajúce perleťovité telo slečny Althey Parsonsovej. Klasické nozdry kapitána Estébana, vdychujúce vôňu nežného hrdla slečny Parsonsovej... Visuté lôžko, také kolísavé. Mayovia sa v takých veciach veru vyznajú.

Veru, veru! Teda aj matka-sliepka má svoje mindráky?

Cítim sa dosť hlúpo a viac ako dosť podráždený. Teraz sa ukáže... Ale tu v bahne a daždi má niečo do seba aj sex z druhej ruky. Opriem sa a spomínam, ako rozvážne nám tá slečna Althea, programátorka, kývala na rozlúčku. Posielala matku a mňa na vodnú túru cez zátoku, aby sa dala po maysky naprogramovať? Práve keď chcem pani Parsonsovej navrhnúť, aby sa so mnou podelila o prístrešok proti dažďu, vážne poznamená: "Mayovia sú očividne nesmierne ušľachtilá rasa. Myslím, že tak si sa vyjadril pred Altheou."

Dôsledok na mňa dopadne spolu s dažďom. Ušľachtilá rasa. Ako pri krížení, šľachtení, plodení. Azda som oznámkoval Estébana nielen ako žrebca, ale aj ako genetického darcu?

"Nebodaj chceš povedať, Ruth, že by si prijala poloindiánske vnúča?"

"To je výlučne Altheina vec, Don." Keď sa tak dívam na matku, hádam aj je.

Ruth už zasa počúva vietor, ale ja ju z toho nemienim pustiť tak ľahko. To nedotýkaj sa ma jej nedarujem.

"Čo si pomyslí Althein otec?"

Jej tvár sa mihne popri mojej, nefalšované prekvapená.

"Althein otec?" Komplikovaný poloúsmev. "Nebude namietat'."

"Teda aj on ho prijme, čo?" Potriasa hlavou, akoby ju domrzala mucha, a ja zlomyseľne dodám: "Tvoj muž musí pochádzať z nesmierne ušľachtilej rasy."

Ruth na mňa vrhne pohľad a zrazu si prudko odhodí dozadu mokré vlasy. Mám dojem, že tá skromnučká pani Parsonsová zúri ako fúria, ale hlas má pokojný.

"Nijaký Parsons neexistuje, Don. A nikdy neexistoval. Althein otec bol medik z Dánska... Pokiaľ viem, vypracoval sa dosť vysoko."

"Hm." Čosi mi hovorí nepovedať prepáč. "Chceš povedať, že o Althei nevie?"

"Nevie." Usmieva sa, v očiach má jas a naivnosť. "Je to pre ňu ťažké."

"Ja som vyrástla celkom šťastne za rovnakých okolností."

Bác! Tu máš! Dobré ti tak! V mozgu mi vzkliči šialená predstava: generácie osamelých Parsonsiek, ktoré si vyberajú plemenníkov, ktoré chodia na výlety za oplodnením. Napokon, svet sa uberá týmto smerom.

"Idem sa pozrieť na udicu."

Odíde. Môj zápal hasne. Nie. Jednoducho nie, nijaký kontakt. Zbohom, kapitán Estéban. S tou nohou je to oštara. Do čerta s diaľkovým orgazmom pani Parsonsovej.

Od tejto chvíle sa veľa nezhovárame, čo Ruth očividne vyhovuje. Čudný deň sa vlečie ďalej. Nad nami sa ženie jedna

prehánka za druhou. Ruth sa pokúša upiecť zopár kúskov ryby, ale dážd' jej zahasí oheň; zdá sa, že najtuhšie vždy prší v okamihu, keď sa má ukázať slnko. Konečne si prisadne ku mne pod preliačené serape, ale ani tu nie je teplo. V driemotách vnímam, ako vstáva a obzerá sa. Podvedome cítim, že je stále ako na ihlách. Rozkážem podvedomiu, aby sa na to vykašlalo. Keď sa prebudím, čosi píše do premočeného zápisníčka. "Čo je to, cenník aligátorov?" Mechanický, zdvorilý úsmev. "Nie, iba adresa. Pre prípad, že... ale nie, som hlúpa, Don." "Hej!" Sadnem si a mykne ma od bolesti. "Ruth, prestaň panikáriť. Naozaj. Onedlho sme z toho vonku. Budeš mať o čom rozprávať." Nepozrie na mňa. "Áno... hádam." "Ale chod, veď nám nič nehrozí. Iba ak by si bola alergická na ryby." Zase úsmev poslušného dievčatka, ale je v ňom aj akási triaška. "Niekedy... niekedy by som chcela odísť... strašne ďaleko." Aby hovorila ďalej, poviem prvé, čo mi zide na um. "Povedz, Ruth, prečo si si zvolila taký samotársky život? Žena ako ty..." "...by sa mala vydať?" Roztrásené vzdychne a všuchne si zápisník do mokrého vrečka. "Prečo nie? Je to predsa prirodzené. Nehovor mi, že si zo zásady proti mužom!" "Myslíš lesbička?" jej smiech zrne prirodzenejšie. "Kdeže!" "Tak dobre. Možno si prežila nejaký šok, ale tieto veci netrvajú večne. Nemôžeš nenávidieť všetkých mužov." Opäť ten úsmev. "Nijaký šok sa nekonal, Don, a vôbec nie som proti mužom. To by bola taká hlúposť ako... ako nenávidieť počasie." Kyslo pozrie na šibajúci dážd'. "Ale čosi ťa ťaží. Ešte aj predo mnou si celá nesvoja." Hladučko, akoby som nič nepovedal, poznamená: "Chcela by som počuť niečo o tebe, Don, o tvojej rodine." Mat! Predložím jej zredigovanú verziu, ako som o ňu prišiel, a ona vyjadrí svoju ľútosť, vraj aké smutné. A potom debatujeme o tom, ako je človeku dobre samému, ako s priateľmi a známymi chodí do divadla a na koncerty a na cesty. No hovorí čoraz zadfhavejšie, pripomína to nekvalitnú magnetofónovú pásku, očami blúdi po horizonte a jej tvár dychtí po čomsi, čo nie je v mojom hlase. Čo sa to s ňou robí? A vôbec, čo sa robí s každou ženou týchto rokov? Stará skúsenosť mi nemilosrdne vraví, že pani Parsonsová je klasický prípad ženy stredných rokov s prázdnu postel'ou. "Dnes je oveľa viac možností." Hlas jej zamrie. "Nech žije oslobodenie ženy, čo?" "Oslobodenie ženy?" Netrepežlivo sa nakloní dopredu a vyrovná serape. "To je vopred odsúdené na zánik." Toto apokalyptické slovo rozjatrí moju pozornosť. "Ako to - na zánik? Prečo?" Vrhne na mňa pohľad, akoby som spadol z Mesiaca, a nejasne povie: "Ale..." "No prečo? Nemáte zákonom zaručené rovnaké práva?" Dlhé váhanie. Keď prehovorí, má celkom iný hlas. "Ženy majú iba tie práva, Don, ktoré im muži priznajú. Muži sú agresívnejší a mocnejší a oni spravujú svet. Keď ich vykoľajú najbližšia kríza, naše takzvané práva sa rozplynú ako - ako ten dym. Ocitneme sa tam, kde sme boh vždy: budeme majetkom. A čokoľvek bude zlé, za všetko bude môcť naša sloboda - ako za pád Ríma. Uvidíš!" To všetko hovorí sivým, bezfarebným hlasom ako ľudia totálne presvedčení o svojej pravde. Naposledy som počul taký tón z úst človeka, ktorý vysvetľoval, prečo má zásuvky plné nepotrebných vecí. "Ale chod! Ty a tvoje priateľky ste chrbtovou kosťou nášho systému; ak hodíte flintu do žita, v tomto štáte to zaškripe a zastane ako pokazené auto." Nijaký úsmev. "To je fantazírovanie." Hlas má stále tichý. "Ženy nie sú takéto. Sme - bezzubým svetom." Obzerá sa, akoby chcela prestať rozprávať. "Jediné, čo ženy vedia, je prežiť. Prežívame po jednej či po dvoch v škárach toho vášho svetového stroja." "To znie ako partizánska filozofia." Nemá to vyznieť ako žart. "Partizáni majú v čo dúfať." Zrazu vyčarí na tvári veselý úsmev. "Mysli na nás ako na vačice, Don. Vieš o tom, že vačice žijú všade? Dokonca aj v srdci New Yorku?" Opätujem úsmev a v zátylku mi zabrní. Nazdával som sa, že stihomamom som postihnutý len ja. "Muži a ženy, to nie sú rozdielne druhy, Ruth. Ženy robia to isté, čo muži." "Naozaj?" Oči sa nám stretnú, ale ona akoby v daždi medzi nami videla duchov. Zamrmle si čosi, čo zrne ako 'My Lai', a odvráti pohľad. "Všetky tie nekonečné vojny..." Prejde do šepotu. "Všetky tie autoritárske organizácie, existujúce kvôli nereálnym veciam. Muži žijú, aby bojovali jeden proti druhému; my sme iba súčasťou bojiska. To sa nezmení, kým sa nezmení celý svet. Niekedy snívam, že - že odídem..." Ovládne sa a náhle zmení hlas. "Prepáč, Don, taram samé hlúposti." "Aj muži nenávidia vojny, Ruth," poviem čo najmiernejšie. "Viem." Mykne plec om a vstane. "Ale to je váš problém, nie?" Koniec rozhovoru. Pani Ruth Parsonsová dokonca nežije v tom istom svete ako ja. Dívam sa, ako nervózne pobieha sem a ta, pozerajúc smerom k zrúcaninám. Takéto odcudzenie môže byť ďalšou zbytočnosťou v zásuvke a malo by korene v charaktere jej práce. Môže však viesť aj k tomu, že uverí dajakému vtipkárovi, ktorý sľubuje, že zmení celý svet. Čo by bol práve môj momentálny problém, ak v tom tábore, kam stále pozerá, je takýto vtipkár. Partizáni majú v čo dúfať...? Hlúposť. Zmením polohu. So západom slnka sa vyjasnieva. Konečne utícha aj vietor. Pojašenosť myslieť si, že táto žena koná tu v močariskách z akejsi fantazmagórie. Ale včerajšia noc nebola nijaká fantazmagória; ak je s tými chlapmi v spojení, ja prekážam. Príhodnejšie miesto na odpratanie mŕtvoly nenájdete... Možno niektorý z tých partizánov patrí k ušľachtilej rase... Absurdnosť. Samozrejme... Väčšia absurdnosť by bola už len prežiť toľko vojen a dať sa odpraviť

na rybačke frajerom šibnutej knihovníčky. Dolu v potoku sa vyhodí ryba. Ruth sa tak prudko zvrtné, že vrazí do striedky zo serape.

"Rozložím oheň," povie s očami upretými na pláň a s hlavou nachýlenou od úporného načúvania. Nuž čo, vyskúšame ju. "Čakáš spoločnosť?"

Strhne sa. Zmeravie a oči jej po mne behajú ako vo filmovom zábere s titulkom Strach. Priam vidím, ako sa rozhoduje k úsmevu.

"Človek nikdy nevie!" Čudne sa zasmee, ale oči sa jej nezmenia. "Idem - po raždie." Pôvabne odbehne do krovia.

Nikto, paranoik-neparanoik, nemôže toto nazvať normálnou reakciou. Ruth Parsonsová je alebo psychopátka, alebo čaká dajakú udalosť - a so mnou v tomto pláne neráta. Vystrašil som ju, že by sa v nej krvi nedorezal.

Na druhej strane, povedzme, že je len šibnutá. A ja sa možno mýlim, ale sú omyly, ktoré človek urobí v živote len raz.

Váhavo si rozopnem opasok, vraviac si, že ak som toho názoru, akého som, mojou jedinou šancou je dajako si poradiť s nohou a dostať sa od Ruth Parsonsovej čo najďalej, kým prídu tí, ktorých čaká.

V opasku mám aj devízu kalibru.32, o ktorej Ruth nevie - a tá tam zostane. Môj projekt dlhovekosti prenecháva úteky so strelbou televíznej obrazovky a kladie dôraz na to byť niekde inde, keď spadne strecha.

V mangrovových húštinách môžem prežiť noc v absolútnom bezpečí, ale i v absolútnej hrôze... Som šialený?

V tej chvíli Ruth vstane a celkom otvorene sa zahľadí do vnútrozemia, priclóniac si oči dlaňou. Potom si niečo vopchá do vrečka, vrečko zapne a utiahne si opasok.

Posledná kvapka.

Nasucho prehltne dve tabletky, po ktorých by som mal byť schopný chôdze a zároveň si udržať čulé zmysly. Chvíľu ich nechám účinkovať. Presvedčím sa, či mám vo vrečku kompas a zopár háčikov, a ďalej sedím a čakám, kým sa Ruth zvráti pri ohni a vrhá kradmé pohľady do vnútrozemia, keď si myslí, že sa nedívam.

Rovina okolo nás sa mení na nepozemskú jantárovofialovú hru svetla. Pociťujem prvé náznaky meravosti v nohe. Ruth vliezla štvornožky do húštiny po suché drevo. Vidím jej iba chodidlo. Teraz! Siahnem po palici.

Zrazu sa jej chodidlo mykne a Ruth zvriskne - či presnejšie, z hrdla sa jej vyderie aaaaa, ktoré je výrazom čierneho zhrozenia. Chodidlo zmizne v šuchotajúcej húštine.

Vztýčim sa za pomoci svojej barly a naskytne sa mi pohľad na nehybnú scénu na brehu.

Ruth sa bokom pritiska k svahu a rukami si zvierá žalúdok. Sú asi meter pod ňou v úzkom dlhom člne. Kým som sa zaoberal svojimi somárskymi úvahami, jej priatelia sa sem priplichli rovno pod mojím nosom. Sú traja.

Sú vysokí a bieli. Zdá sa mi, že sú odetí v akýchsi bielych kombinézach. Ten, čo je najbližšie pri brehu, vystiera k Ruth dlhú bielu ruku. Ruth strasie a pomkne sa ďalej.

Ruka sa naťahuje za ňou. Naťahuje sa a naťahuje. Natiahne sa asi dva metre a zostane visieť vo vzduchu. Na jej konci sa mrví čosi čierne. Pozriem tam, kde by mali mať tváre, a vidím akési čierne preliačené kruhy so zvislými pásmi. Pásky sa pomaly pohybujú...

Vylúčené, aby to boli ľudia - a nič podobné som v živote nevidel. Čo to Ruth vykúzli?

Celý výjav sa odohráva v absolútnom tichu. Zažmurkám, zažmurkám ešte raz - to nemôže byť skutočnosť. Zvyšní dvaja na druhom konci člna pohybujú rukami okolo akéhosi prístroja na trojnožke. Zbraň? Zrazu počujem ten istý neartikulovaný hlas, ktorý som počul v noci. "D-daj," jachce. "D-d-daj..."

Bože na nebesiach, je to skutočnosť, nech je to, čo chce. Som zhrozený. Moja myseľ sa bráni slovu, ktoré sa do nej derie.

A Ruth - kristepane, aj Ruth je zhrozená; pomkyna sa po brehu preč, nespúšťajúť vytreštené oči z oblúd v člne. Nie sú to jej priatelia. Čosi si tuho pritiska k telu. Prečo nevylezie na breh a neprebehne za mňa?

"D-d-daj." Ten sykot vychádza z trojnožky. "Po-ozím daj." Čln pláva hore prúdom za Ruth. Ruka sa znova vlní smerom k nej a čierne prsty na jej konci sú skrivené. Ruth sa škriabe hore brehom.

"Ruth!" Hlas mi zlyhá. "Ruth, sem, za mňa!"

Nepozrie na mňa, iba sa šmýka čoraz ďalej. Hnevliivo vybuchnem.

"Vráť sa!" Voľnou rukou vytrhnem z opaska tridsaťdvojku. Slnko zapadlo.

Ruth sa neobzrie, iba sa obozretne vztýči, stále si tsnúc k hrudi tú vec.

Vidím, ako pohybuje ústami. Vari sa s nimi chce dohovoriť?

"Prosím..." Preglgne. "Prosím vás, pohovárajte sa. Potrebujem vašu pomoc."

"RUTH!!"

V tej chvíli sa najbližšia obluda zavlní a pristane na brehu pri nej. Dva metre snehobielej vlniacej sa hrôzy. Vystrelím a zasiahnem Ruth.

Chvíľu si to vôbec neuvedomím - vytrhol som pištoľ tak rýchlo, že palica sa mi vyšmykla z ruky a pri výstrele som spadol. Vstávam a počujem, ako Ruth kričí: "Nie! Nie! Nie!"

Tvor je naspäť pri člne a Ruth je ešte ďalej, pridŕžajúc si ruku. Po lakti jej steká krv.

"Prestaň, Don! Nechcú ťa napadnúť!"

"Pre živého boha, nebuď hlúpa! Nemôžem ti pomôcť, ak od nich neutečieš!"

Nijaká odpoveď. Nikto sa nepohne. Nijaký zvuk, iba vysoko nad nami duní prúdové lietadlo. V temnejúcom potoku podo mnou sa hýbu tri biele postavy; mám pocit, akoby sa tie čierne preliačené kruhy zaostrovali ani radary. V mozgu sa mi automaticky sformuje slovo: Cudzí. Mimozemšťania.

Čo mám robiť, zavolať prezidenta? Zadržat' ich holými rukami a s touto kapsľovkou?... Sám v riti sveta, jednu nohu ožobráčenú, mozog zmagorený práškami...

"Po-zím," zahuhle ten ich stroj. "Č-čo sa st..."

"Spadli sme s lietadlom," odvetí Ruth veľmi jasným prestrašeným hlasom. Ukáže hore na prúdové lietadlo a potom na

zátoku. "Mám tam dieťa. Odveďte nás tam vašim člnom, prosím vás."

Bože na nebesiach! Kým gestikuluje, spozorujem predmet, ktorý si tise k telu zranenou rukou. Je to kovové a pripomína to veľkú ligotavú hlavu rozdeľovača. Čo...?

Počkajme. Dnes ráno bola preč tak dlho, že to mohla nájsť. Zabudli to.

Alebo stratili. A ona to skryla a nepovedala mi. Preto stále chodila do húštiny - dívať sa na to. Čakala. A majitelia tej veci sa vrátili a prichytili ju.

Chcú to naspäť. A ona sa, preboha, s nimi jedná!

"...vodu," ukazuje Ruth. "Vezmite nás. Mňa. A jeho."

Čierne tváre sa obrátia ku mne, slepé a strašné. Neskôr jej možno budem za to ,nás' vďačný. Teraz však nie som.

"Odhoď pištoľ, Don. Odvezú nás naspäť." Hlas má slabý.

"Čerta starého odhodím! A vy - kto vlastne ste? A čo tu robíte?"

"Božemôj, vari na tom záleží?" skrikne Ruth a smerom k nim zakričí: "Bojí sa. Rozumiete nám?"

V prítomí vyzerá celkom tak ako oni. Tvory v člne medzi sebou džavocú. Ich skrinka začína stenáť.

"P-riesk-kumníci," vyrozumiem. "S-skúm-mame... ne-ublížime... m-my... chfr..." Prejde to do chrčania a potom:

"D-daj... my... id-deme..."

Mierumilovná kultúrna výmena - na medzihviezdnej úrovni.

"Prines to, čo držíš, sem, Ruth - už aj!"

No Ruth hľadá na nich a povie: "Vezmite ma!"

"Počkaj! Ruku musíš mať obviazanú!"

"Viem. Odlož tú pištoľ, Don, prosím ťa!" Už je pri člne. Oni sa nehýbu.

"Ježašikriste!" Pomaly, neochotne vypustím z ruky tridsaťdvojku. Keď schádzam dolu svahom, rozkrúti sa mi hlava; adrenalín a analgetika sa neznášajú.

Čln sa ku mne plavne približí. Ruth na prove zviaza tú vec a drží si ruku. Mimoszemšťania sú na korme za trojnožkou, odvrátení odo mňa. Všimnem si, že čln je maskovaný hnedozelenými flakmi. Okolité svetlo sa ponoril do tmavomodrého prísvitú.

"Don, vezmi vrece na vodu!"

Keď za sebou ťahám vrece z plastickej látky, zide mi na um, že jej akiste preskakuje, lebo vodu už nepotrebujeme. Ale i môj mozog je preťažený. Celá moja pozornosť je sústredená na dlhú bielu gumovú ruku s čiernymi červíkmi, ktoré zvierajú druhý koniec oranžového vreca a pomáhajú mi ho naplniť. Nie, to nie je pravda!

"Môžeš nastúpiť, Don?" Keď zdvihnem zmeravenú nohu, vystrú sa ku mne dve dlhé biele ruky. Nie, nie! Myknem sa a dopadnem vedľa Ruth. Pomkne sa ďalej. A zrazu sme v pohybe, smerujeme k temným mangrovovým pásom.

Roztržito hľadím na trojnožku. Technický zázrak mimozemšťanov? Nijaký nevidím, zdroj energie je pod tým trojuholníkovým krytom, asi pol metra; dlhým. Zariadenia na trojnožke sú takisto záhadné, iba jedno má veľkú šošovku. Ich zdroj svetla?

Keď sa dostaneme na otvorenú zátoku, hukot zosilnie a uháňame čoraz rýchlejšie. Tridsať uzlov? V tej tme to ťažko posúdiť. Zdá sa, že trup plavidla je trojstenný, podobný nášmu, ale nepočuť šplachot vody. Je dlhý asi sedem metrov. V hlave mi víria plány, ako sa ho zmocniť. Budem potrebovať Estébana.

Z trojnožky na nás zrazu vyrazí záplava bieleho svetla a mimozemšťanov na korme pohltí tma. Vidím, že Ruth si uťahuje okolo ruky, v ktorej stále zviaza ten mimozemský krám, akýsi pásik.

"Uviažem ti to."

"Netreba, už to je."

Mimoszemský prístroj slabučko žmurká či svetielkuje. Nakloním sa, aby som lepšie videl, a šepnem: "Daj mi to, odovzdám to Estébanovi."

"Nie!" Odtiahne sa, takmer pritom vypadne z člna. "Patrí to im, potrebujú to!"

"Čože? Zbláznila si sa?" Jej idiotský nápad mi vyrazí dych, takže sa zmôžem iba na zajachtanie: "Musíme, musíme..."

"Neublížili nám. A mohli, keby boh chceli." Jej oči na mňa divo hľadia v záplave svetla dostáva jej tvár námesačnický vzhľad. Hoci som osprostený od práškov, jasne si uvedomujem, že ak sa pohnem, táto bláznivá žena je ochotná vrhnúť sa z člna. Aj s tou mimozemskou vecou.

"Sú mierni," zamrmla.

"Preboha, Ruth, veď sú to mimozemšťania!"

"Som na to zvyknutá," povie roztržito. "Tamto je ostrov! Zastavte! Tu zastavte!"

Čln spomaľuje a obracia sa. Lístie sa zdá v ostrom bielom svetle drobučké. Zablyсне sa kov - lietadlo. "Althea! Althea! Si tu?"

Výkriky, pohyb v lietadle. Vody je veľa, plávame nad piesočným nánosom. Mimoszemšťania sa držia na korme, krytí tieňom, a my sme v záplave svetla. Vidím, ako sa k nám brodí bledá postava a za ňou pomalšia tmavá. Estéban je z toho svetla akiste v pomykove.

"Pán Fenton je zranený, Althea. Títo ľudia nás priviezli aj s vodou. Si v poriadku?"

"V poriadku." Althea sa pribrodí až k člnu a vzrušene nazerá dnu. "A čo ty? Joj, to svetlo!" Automaticky jej podávam to idiotské vreco s vodou. "Nech ho vezme kapitán," povie Ruth ostro. "Môžeš vliezť do člna, Althea? Rýchlo, je to dôležité!"

"Môžem."

"Nie, nie!" protestujem a čln sa nakloní, ako doň Althea lezie. Mimoszemšťania džavocú a ich skrinka stená: "D-daj... už... d-daj..."

"Que llega?" Zjaví sa pri mne Estébanova tvár; škúli do svetla. "Vezmite jej to, vytrhnite jej to - tam tú vec, čo má v

rukách..." ale Ruth prehlúsi moje slová: "Pán kapitán, vyneste pána Fentona z člna. Poranil si nohu. Rýchlo, prosím vás!"

"Počkajte, doboha!" skríknem, ale okolo pása ma oblapí ruka. A keď človeka zovrú mayské ruky, nič mu nepomôže. Počujem Altheu: "Mama, podaj mi ruku!" a zvalím sa na Estébana. Tackáme sa vo vode, ktorá mi siaha po pás; nohy si vôbec necítim.

Keď konečne pevne stojím, čln je od nás vzdialený zopár metrov. Ženy majú hlavy pri sebe a čosi si hovoria.

"Zadržte ich!" Odtrhnem sa od Estébana a brodím sa k nim. Ruth stojí v člne tvárou k neviditeľným mimozemšťanom.

"Vezmite nás so sebou. Prosím vás! Chceme ísť s vami tam, odkiaľ ste!"

"Ruth! Estéban, zadržte ten čln!" Vrhnem sa dopredu a stratím pôdu pod nohami. Mimozemšťania za svetlom opäť štebocú. "Vezmite nás, prosím vás. Nech ste z hociktojej planéty; naučíme sa - naučíme sa všetko! Nebudeme vám na oštaru. Prosím vás, prosím vás!" Čln sa od nás vzdáľuje.

"Ruth! Althea! Zbláznili ste sa? Počkajte..." No iba sa bezmocne šuchcem v slize a počujem ten protivný hvízdavý hlas zo skrinky: "Nnep-rídem... viac... už neprídeme..." Althea obracia tvár za hlasom, má otvorené ústa.

"Áno, rozumieme," kričí Ruth. "Nechceme sa vrátiť. Vezmite nás, prosím vás!"

Kričím a Estéban sa hrmie popri mne; aj on kričí čosi o rádiu. "Hej-j-j," zastoná hlas.

Ruth si zrazu sadne a objíma Altheu. V tej chvíli Estéban schmatne okraj člna.

"Držte ho, Estéban! Nedovoľte im odísť!"

Ponad plece na mňa vrhne svoj typický kosý pohľad a ja z neho vyčítam, že celá vec je mu absolútne ľahostajná.

Dobre videl maskovací náter a aj to, že v člne nie je rybársky výstroj. Zúfalo sa vrhnem vpred a znova sa pošmyknem.

Keď sa zdvihnem, Ruth vraví: "Odchádzame s týmito ľuďmi, pán kapitán. Z mojej kabelky v lietadle si vezmite peniaze. A toto dajte pánu Fentonovi."

Podáva mu čosi malé. Zápisníček. Pomaly jej ho vezme z rúk.

"Estéban! Nie!"

Ale už pustil čln.

"Veľmi vám ďakujem," povie Ruth, keď sa začínajú vzdáľovať. Hlas má roztrasený. Hlasnejšie povie: "Nebudú s tým nijaké ťažkosti, Don. Pošli ten telegram, prosím ťa. Je mojej priateľke, ona sa o všetko postará." Potom vysloví najväčšiu pochabosť z celej noci: "Je fantastická. Je riaditeľka zdravotnej školy."

Čln je čoraz ďalej a počujem, že Althea vraví čosi ako: "Stále rovno." Ježišikriste!... V nasledujúcej chvíli sa ozve hukot. Svetlo sa rýchlo vzdáľuje. Pani Ruth Parsonsovú a slečnu Altheu Parsonsovú vidím naposledy ako dva malé tiene, črtajúce sa proti svetlu; ako dve vačice. Svetlo náhle zhasne, hukot sa prehĺbi - a ony idú, letia, už sú preč.

"Priatelia alebo čo," vravím Estébanovi nepresvedčivo. "Chcela ísť s nimi."

Ironicky mlčí a ťahá ma k lietadlu. Vie lepšie ako ja, aké nebezpečenstvá tu na nás striehnu, a Mayovia majú svoj vlastný projekt dlhovekosti. Jeho stav sa navidomoči zlepšil. Len čo som v lietadle, hneď vidím, že visuté lôžko zmenilo polohu.

V noci - z ktorej si pamätám málo - sa zmení vietor. A o pol ôsmej ráno nad nami zabzučí pod bezmračným nebom cessa. Na poludnie sme zasa v Cozumele. Kapitán Estéban si berie svoju plácu a lakonicky odchádza bojovať s poisťovňou. Ja odnesiem batožinu Parsonsiek agentovi cestovnej kancelárie, ktorému na celej veci záleží menej ako na lanskom snehu. Posielam telegram pani Priscille Hayesovej Smithovej, takisto z Bethesdy. Odoberiem sa k lekárovi a o tretej sedím na terase bungalovu s hrubým obvazom na nohe a dvojitou margaritou a presviedčam sám seba, že to všetko je pravda. Telegram znel: Althea a ja využívame výnimočnú príležitosť na cestovanie. Odchádzame na viac rokov. Postaraj sa, prosím, o naše záležitosti. Ruth. Chápte, napísala ho už popoludní!

Objednám si ďalšiu dvojítu margaritu a nadávam si, že som sa lepšie nepozrel na ten prístroj, čo mala Ruth. Mal nálepku. Nebodaj Vyrobené na Orióne? Nech už sa vám to zdá akokoľvek čudné, ale predsa len, ako môže byť človek taký šialený a predstavovať si, že...

A nielen to, ale aj dúfať, plánovať? Keby som mohla odísť... Áno, celý deň dúfala, plánovala. Čakala, rozmýšľala, ako vziať Altheu. Odísť nevidené do mimozemského sveta...

Pri tretej margarite sa pokúšam o slovnú hru: odcudzené ženy, mimozemšťanky, ale nejde mi to zo srdca. A som presvedčený, že nenastanú nijaké ťažkosti. Dve pozemské ženy, jedna z nich možno gravidná, odišli, pokiaľ môžem usúdiť, ku hviezdám; a štruktúra spoločnosti sa ani len nezachveje. Dumám: sú všetky priateľky pani Parsonsovej prichystané na každú eventualitu vrátane odchodu zo Zeme? A zosnuje pani Parsonsová plán, aby sa jedného dňa dostala za ňou Priscilla Hayesová Smithová, tá fantastická žena?

Neostáva mi iné, ako rozkázať si ďalšiu margaritu. Myslím na Altheu. Aké slnká uzrie kosooký potomok kapitána Estébana? Ak sa vôbec nejaký narodí... "Nastúp, Althea, odlietame na Orión." "Dobre, mama." Je to dajaký výchovný systém? Prežívame po jednej a po dvoch v škárah toho vášho svetového stroja... Som zvyknutá na cudzincov... Myslela to celkom vážne. Šialená. Ako môže žena žiť medzi neznámymi obludami a povedať zbohom svojmu domovu, svojmu svetu?

Keď margarity začnú účinkovať, celý ten šialený scenár sa pretaví na tie dva malé tiene, sediace bok po boku vo vzdáľujúcej sa mimozemskej žiare. Dve naše vačice chýbajú.

JARRY DARK, ZRODENÝ Z MUŽA a ženy s danosťami, aké má mať mačkodruh Y7, trieda ľadový svet (modifikovaná pre Alyonal), 3,2-Z, opcia VBS, mohol existovať z celého šireho vesmíru iba v ekologicky plne vyhovujúcom prostredí. Bolo to požehnanie alebo kliatba - ako sa to vezme.

Berte to tak alebo onak, ako chcete. Tu sú fakty:

Je pravdepodobné, že jeho rodičia by si boli mohli dovoliť tepelnoregulačnú jednotku, ale okrem nej už nič. (Jarry sa cítil dobre iba pri teplote minimálne -50 °C.)

Je nepravdepodobné, že by mu boh mohli poskytnúť regulátor tlaku vzduchu a dýchací prístroj so špeciálnou zmesou, čo bolo nevyhnutné, aby sa udržal pri živote.

Nijako sa nedala simulovať gravitácia 3,2 Z, takže bolo nevyhnutné každodenné podávanie liekov a fyzioterapia. Ani to by mu rodičia neboli mohli poskytnúť.

Postarala sa oňho tá skrz-naskrz zatracovaná opcia. Chránila jeho zdravie. Poskytla mu vzdelanie. Postarala sa mu o hmotné zabezpečenie a telesné blaho.

Dalo by sa namietat', že práve Všeobecná banská spoločnosť ako majiteľka opcie mala na svedomí, že Jarry Dark bol mačkodruhom bez domova. Treba však brať do úvahy, že nikto nemohol predvídať, že Alyonal zničí nova. Keď sa jeho rodičia dostali do Strediska plánovaného rodičovstva a žiadali o radu a lekársku starostlivosť pre budúceho potomka, informovali ich o svetoch, ktoré sú k dispozícii, a o telesných formách, ktoré sú pre tieto svety potrebné. Vybrali si Alyonal, ktorý nedávno zakúpila Všeobecná banská spoločnosť za účelom ťažby nerastného bohatstva. Prezieravo si zvolili opcii, čo znamená, že podpísali zmluvu v mene svojho budúceho potomka, ktorý bude po všetkých stránkach prispôsobený na život v tomto svete. Zmluvou sa zaviazali, že bude pracovať ako zamestnanec Všeobecnej banskej spoločnosti, kým nedosiahne plnoletosť. Potom bude môcť odísť a hľadať si zamestnanie inde (hoci možnosti výberu bude mať obmedzené). Za tento súhlas sa Všeobecná banská spoločnosť zaviazala starať o jeho zdravie, vzdelanie a hmotné zabezpečenie dovtedy, kým bude jej zamestnancom. Keď Alyonal vzbĺkol a rozpadol sa, mačkodruhy triedy ľadový svet, na ktoré sa vzťahovala opcia a ktoré boh roztrúsené po celej galaxii, stali sa na základe uzavretej zmluvy chránencami Všeobecnej banskej. Preto Jarry vyrástol v hermeticky uzavretej miestnosti s regulovanou teplotou a atmosférou a preto mal zabezpečené prvotriedne vzdelanie, fyzioterapiu a lieky. Preto sa aj dosť ponášal na o veľkého sivého ocelota bez chvosta, medzi prstami mal blany a nemohol chodiť von, ak predtým neužil lieky a neobliekol si pretlakový mraziaci o skafander.

Ľudia v celej galaxii chodili do Stredísk plánovaného rodičovstva po rady a mnohí sa rozhodli tak ako Jarryho rodičia. Presne ich bolo dvadsaťosemtisícpäťstošesťdesiatšesť. Je prirodzené, že v takej veľkej skupine sa vždy o nájde zopár mimoriadne talentovaných jednotlivcov. Jarry bol jedným o z nich. Mal finančný talent. Väčšinu svojho príjmu od Všeobecnej o j banskej premyslene investoval do akcií špekulatívneho charakteru. (Po čase sa dokonca sám stal majiteľom dosť veľkého počtu akcií Všeobecnej banskej.)

I Keď za Jarryho rodičmi prišiel zástupca Galaktického zväzu pre občianskej slobody s tým, že chcú napadnúť opčné zmluvy uzatvárané pred narodením a že mačkodruhy z Alyonalu by mohli byť v súdnom procese skúšobným kameňom (najmä keď Jarryho rodičia bývajú v jurisdikcii 877. obvodu, kde by im bol súd priaznivo naklonený), Jarryho rodičia odmietli z obavy, že by ohrozili vyplácanie dôchodku zo Všeobecnej banskej. Neskôr odmietol aj Jarry. Ani v prípade priaznivého rozsudku by sa totiž nestal štandardným druhom sveta a na inom mu nezáležalo. Nebol pomstivý. A okrem toho; už v tom čase vlastnil značný počet akcií Všeobecnej banskej. Hovel si v nádrži s metánom a priadol, čo znamenalo, že uvažuje. Zároveň s pracoval s krypočítačom. Rátal celkovú finančnú hotovosť všetkých mačkodruhov v nedávno založenom klube December.

Prestal priať, zamyslel sa nad výsledkom, pretiahol sa a pomaly pokrútil hlavou. Nato sa znova dal do rátania.

Keď skončil, nadiktoval do komunikačného prístroja Sanze Baratiovej, predsedníčke klubu December a svojej snúbenici, nasledovné:

Najdrahšia Sanza - tak ako som predvídať, prostriedky zďaleka nie sú také, ako by sme si želali. Tým skôr musíme začať hneď. Predlož ľáskavo návrh obchodnému výboru, zdôrazni všetky okolnosti a pousiluj sa získať okamžité potvrdenie. Dokončil som návrh vyhlásenia členstvu. (Kópiu príkladám.) Podľa výpočtov mi to bude trvať päť až desať rokov, ak ma podporí najmenej 80 % členstva. Preto buď neústupná, milá moja. Rád by som sa s tebou raz stretol niekde, kde je purpurové nebo. Navždy Tvoj Jarry Dark, pokladník. P. S. Som rád, že Ťa prsteň potešil.

Za dva roky Jany zdvojnásobil majetok klubu December. Po roku a pol ho znova zdvojnásobil. Keď dostal list od Sanzy, vyskočil na trambulínu, odrazil sa do vzduchu, na druhom konci svojej miestnosti dopadol na nohy, vrátil sa k optikonu a znova si list prehral:

Drahý Jarry,

v prílohe Ti posielam špecifikácie a ceny ďalších piatich svetov. Výskumná skupina sa prihovára za ten posledný. I ja. Čo si myslíš Ty? Alyonal II? Ak áno, čo cena? Kedy si budeme môcť toľko dovoliť? Výskumníci ďalej hovoria, že sto ekoklimatických strojov ho zmení za 5-6 storočí tak, ako si želáme. Zakrátko oznámim cenu strojov.

Pod' so mnou žiť, láska moja, na miesto, kde niet nijakých múrov...

Sanza

"Jediný rok," odpovedal, "a kúpim ti ten svet! Rýchlo pošli cenu prístrojov a dopravy..."

Keď ceny prišli, Jarry zaplakal ľadovými slzami. Sto ekoklimatických strojov, ktoré by mohli zmeniť životné prostredie sveta, plus dvadsaťosemtisíc spacích teplovzdušných bunkrov, plus doprava strojov a ľudí... Priveľa! Rýchlo to prerátal. Do komunikačného prístroja povedal:

"...Ďalších pätnásť rokov je pridľho, miláčik. Nech prerátajú, ako dlho by to trvalo s dvadsiatimi ekoklimatickými prístrojmi. Bozkáva Ťa Jarry." Nasledujúce dni chodil po svojej miestnosti vzpriamený a potom, keď mu nálada klesla, štvornožky.

"Asi tritisíc rokov," prišla odpoveď. "Tvoja srst' nech sa stále leskne - Sanza."

"Predložme návrh na hlasovanie, zelenookaňa," povedal. Rýchlo, svet načrtnutý najviac tristo slovami! Predstavte si ho... Celistvá súš a v nej tri čierne a na pohľad odporné moria; sivé a žlté pláne a nebo farby suchého piesku; rovinaté lesy so stromami ako hríby potriesnené jódom; nikde vrchy, iba pahorky, hnedé, žlté, biele, bledofialové; zelené vtáky s krídlami ako padáky, so zobákmi ako kosáky, s perím ako dubové lístie a za telom čosi ako vyvrátený dáždnik; šesť veľmi vzdialených mesiacov, pripomínajúcich cez deň bodky pred očami, v noci snehové vločky a na úsvite a za súmraku kvapky krvi; vo vlhkejších údoliach tmavožltá tráva; za bezveterných rán hmly ako biely oheň, a keď fúka, ako hady-albíny; lúčovité sa rozbiehajúce rokliny a strže ako pukliny na zamrznutých oblokoch; skryté jaskyne ako reťazce čiernych bublín; sedemnášť známych dravcov od jedného po šesť metrov dĺžky s huňatými kožušinami a hrozivými tesákmi; náhle krupobitia, akoby jasné nebo vrhalo kladivá; na každom zo sploštených pólov ľadová čiapočka ako belasá baretka; nervózne dvojnožce vysoké pol druhu metra s nízkou lebkou, putujúce rovinatými lesmi a poľujúce na obrovské larvy a obrovské húsenice, na zelené vtáky, na slepé krnatce a na nočné šelmy žijúce sa zdochlinami; sedemnášť mohutných riek; mračná ako teľné purpurové kravy, náhliace sa za horizont vydať svoje plody; stupňovité terasy vetrom bičovaného kameňa ako zamrznutá hudba; noci ako sadze zatemňujúce menšie hviezdy; doliny, ktoré sa skrúcajú ako torza ženských tiel alebo hudobné nástroje; v tieni ustavičný mráz; ráno zvuky pripomínajúce pukanie ľadu, chvenie plechoviek, vibrovanie napnutých oceľových lán...

Vedeli, že tento svet premenia na raj.

Pristál predvoj v mraziaciach skafandroch, na každej poglobuli nainštaloval desať ekoklimatických strojov a v niekoľkých väčších jaskyniach spacie teplovzdušné bunkre.

Potom sa zniesli z pieskovožltého neba členovia klubu December. Prišli, videli a usúdili, že je to bezmála raj, nato vstúpili do jaskýň a zaspali. Vyše dvadsaťosemtisíc jedincov mačkodruhu ľadový svet (modifikovaného pre Alyonal) prišlo do vlastného sveta spať v tichu spánkom ľadu a kameňa, aby zdedilo nový Alyonal. V takom spánku niet snov. Keby však boh, boh by ako myšlienky tých, ktorí nespali. "Je to smutné, Sanza..."

"Áno, ale iba na istý čas..."

"...mať jeden druhého a vlastný svet, a predsa žiť ako potápači na dne mora. Plaziť sa, keď sa ti chce skákať..."

"Je to iba na čas, Jarry, je to presne vyrátané."

"Ale v skutočnosti tritisíc rokov! Počas nášho spánku príde ľadová doba.

Naše voľakedajšie svety sa tak zmenia, že by sme ich už nepoznali, keby sme tam mah ísť na návštevu - a nikto sa tam na nás nebude pamätať."

"Kam by sme mali ísť na návštevu? Do voľakedajších ciel? Nech si ostatný svet robí čo chce! Nech nás v krajinách nášho zrodu zabudnú! Sme vydedenci a našli sme si nový domov, náš! Na inom nezáleží!"

"To je pravda... Zopár rokov a budeme spolu hore, budeme mať službu."

"Kedy budeme mať prvú?"

"O dve a pol storočia - budeme hore tri mesiace."

"Ako tu bude?"

"Neviem. Chladnejšie..."

"Tak sa vráťme a spíme. Zajtrašok bude lepší."

"Áno."

"Pozri na toho zeleného vtáka! Vznáša sa ako sen..."

Keď sa prvý raz prebudili, zo svojej ekoklimatickej základne ešte nevyšli. Základňa ležala v kraji, ktorý nazvali Púšť. Svet bol už chladnejší a nebo nad obzorom sfarbené do ružová. Kovové steny veľkej základne boh čierne a posrienené. Atmosféra bola ešte vždy smrtiaca a teplota privysoká. Väčšinu času sa zdržiavali v špeciálnych komorách a von sa odvážili iba vtedy, keď museli urobiť testy a obhliadku svojho príbytku. Púšť... Skaly a piesok. Nikde lístočka, nikde najmenšej známky života. Stále zúrili víchry - to sa svet bránil proti strojom. V noci zdvíhali masy prachu

a piesku, obrusovali a nanovo vykresávali kamenné terasy, a keď utíchli, pustatina sa ligotala ako čerstvo natretá plocha a kamene sa v jej rannom speve týčili ako plamene. Na nebo vyšlo slnko a chvíľu tam viselo, no opäť zaduli vetry a deň zastrelil hnedasté hmy. Keď aj tieto vetry utíchli, Jarry a Sanza sa dívali na Púšť z východného obloka základne, lebo ten - na treťom poschodí - bol ich najobľúbenejší. Dívali sa na kamene, ktoré im kývali ako hrčovité ošľahaní ľudia, občas si ľahli na zelený gauč, ktorý si vyniesli z prvého poschodia, a počúvajúc silnejúci vietor milovali sa, alebo Sanza spievala a Jarry písal do denníka alebo si v ňom čítal, čo tam pred stáročiami napísali známi a neznámi, a často spolu priadli, ale nikdy sa nesmiali, lebo smiech nepoznali.

Raz ráno zbadali, že z jódových lesov vyšiel dvojnožec a mieri krížom cez planinu. Niekoľko ráz spadol, zviechal sa, šiel ďalej, znova spadol a ostal ležať.

"Čo robí tak ďaleko od domova?" spýtala sa Sanza.

"Zomiera," odvetil Jarry. "Poďme von."

Zišli na prízemie, navliekli si skafandre a vyšli von.

Tvor vstal a znova tackavo vykročil. Bol porastený červenkastým páperím, mal tmavé oči a dlhý, široký nos, ale chýbalo mu čelo v tradičnom ponímaní. Na každej ruke a nohe mal štyri krátke prsty zakončené pazúrmí.

Keď videl, ako vychádzajú zo základne, zastal a uprel na nich oči. Potom spadol.

Prišli až k nemu a prezreli si ho.

Stále na nich hľadel doširoka roztvorenými tmavými očami a triasol sa.

"Zomrie, ak ho tu necháme," povedala Sanza.

"... a zomrie, ak ho vezmeme dnu," dodal Jarry.

Dvojnožec k nim zdvihol prednú končatinu a hneď mu klesla. Oči sa mu privreli a potom sa zatvorili.

Jarry sa ho dotkol končekom čížny. Nič.

"Je mŕtvy," povedal.

"Čo urobíme?"

"Necháme ho tu. Piesok ho zaveje."

Vrátili sa na základňu a Jarry zapísal túto udalosť do denníka.

V poslednom mesiaci služby sa ho Sanza spýtala: "Všetko okrem nás tu vymrie? Zelené vtáky aj veľké mäsožravce? Aj tie smiešne stromčeky a chlpaté húsenice?"

"Dúfajme, že nie," odvetil Jarry. "Čítal som správu z biologického prieskumu. Myslím, že život sa tu adaptuje. Keď raz niekde vznikne, chce sa za každú cenu udržať. Pre tvorstvo tejto planéty je akiste lepšie, že sme si mohli dovoliť iba dvadsať ekoklimatických strojov. Má tritisíc rokov na to, aby mu narástla srst' a aby sa naučilo dýchať náš vzduch a piť našu vodu. Keby sme mali sto strojov, všetko by sme tu vyhubili a museli by sme priviezt' tvory ľadového sveta alebo ich vyšľachtit'. Takto tie, ktoré tu žijú, môžu prežiť."

"Zvláštne," poznamenala Sanza, "práve mi zišlo na um, že robíme presne to, čo sa stalo nám. Stvorili nás pre Alyonal a nova nás oň obrala. Tieto tvory vznikli tu a my ich oberáme o ich svet. Celý život tejto planéty meníme na náš obraz a tunajšie tvory dostaneme do rovnakého postavenia, v akom sme boh my na našich voľakedajších svetoch - budú vydedenci."

"S tým rozdielom, že my to nerobíme naraz," povedal Jarry, "a dávame im možnosť prispôbiť sa novým podmienkam."

"No aj tak mám pocit, že to všetko - tam vonku," Sanza ukázala na oblok, "sa stane tým, čím je tento kus: jedinou pustatinou bez života. Púšťou."

"Púšť tu bola už pred naším príchodom. My sme nijakú novú nestvorili."

"Všetky zvieratá sa sťahujú na juh. Vymierajú stromy. Keď zvieratá už nebudú môcť ísť južnejšie a teplota bude čoraz väčšmi klesať a vzduch ich bude páliť v pľúcach - potom... potom to bude ich koniec."

"Dovtedy sa môžu prispôbiť. Stromom rastie hrubšia kôra. Život zvíťazí."

"Neviem..."

"Chcela by si ten koniec prespať?"

"Nie, chcem byť po tvojom boku. Stále."

"Potom sa musíš zmieriť s tým, že každou zmenou niečo utrpí. Ak sa s tým zmieriš, neutrpíš ty." Počúvali, ako mohutnie vietor.

O tri dni za tichého súmraku medzi veterným dňom a veternou nocou ho zavolala k obloku. Vystúpil na tretie poschodie a podišiel k nej. V svite zapadajúceho slnka mala ružové prsia a plochy pod nimi striebřité a tmavé.

Kožušina na pleciah a na chrbte bola ako dym. Tvár mala bezvýraznú a veľikánskymi zelenými očami pozerala von. Výzrel aj on.

V ružovom svetle sa znášali prvé veľké vločky. Belasé. Klesali popri hrčovitých kameňoch s ľudskou podobou; niektoré ostali prilepené na hrubej obložnej table; padali na púšť a ležali tam ako jedovaté kvety; hustli a nad zemou vírili, ako ich schytávali prvé nezreťelné závany neskoršieho zúrivého víchra. Na nebi sa zhlukli temné mračná a z nich boh k zemi napäté celé siete a povrazce modrej farby. Vločky už vírili za oblokom ako motýle a Púšť v nich blikotala. Ružová zmizla a všade bola modrá a zasa len modrá, ktorá temnela, keď sa ozval prvý mocný vzdych večera, a prívaly už neklesali rovno k zemi, ale sa divo rozbehli všetkými smermi, nadobúdajúc indigový odtieň.

"Stroj ani na chvíľu nestíchne," písal Jarry. "Niekdedy si predstavujem, že počujem ustavičný šum hlasov, ich občasný mrmot, praskotanie ich sily. Na stanici Púšť som sám. Od nášho príchodu uplynulo päť storočí. Povedal som si, že bude lepšie, keď túto službu nechám Sanzu spať, lebo by to bolo priveľmi bezútešné. (Aj je.) Určite sa bude hnevať. Keď som dnes ráno driemajúc ležal, zamarilo sa mi, že v susednej miestnosti počujem hlasy svojich rodičov. Bez slov. Iba zvuky ich hlasov, ako som ich počul v mojom starom prístroji. Napriek pokroku v geriatrickej sú už určite mŕtvi. Ktovie,

či na mňa po mojom odchode mysleli? Bez ochranných prostriedkov som nemohol ani ruku podať otcovi a pobožkať matku na rozlúčku. Je to čudné byť takto sám, počúvať iba hukot prístrojov, ktoré menia molekuly atmosféry a zmrazujú svet tu uprostred nekonečnej síňavy. Púšť. Áno, je to púšť aj navzdory tomu, že som vyrástol v oceľovej kobke. Každé popoludnie volám ostatných devätnásť staníc. Bojím sa, že im už idem na nervy. Zajtra nezavolám, a možno ani pozajtra. Dnes ráno som vyšiel na chvíľu von bez mraziaceho skafandra. Ešte vždy je strašne horúco. Nadýchol som sa a rozkašlal som sa. Naša chvíľa je ešte nesmierne vzdialená. Ale od posledného razu už badať rozdiel, bolo to pred dvestopäťdesiatimi rokmi. Ktovie, aké to bude na konci? - A ja, ekonóm! Čo budem robiť na našom novom Alyonale? Hocičo, pokiaľ bude Sanza šťastná...

Ekoklimatizátor pokašľáva a stena. Kam dovidím, všade je síňava. Kamene ešte stoja, ale ich tvary sa zmenili. Nebo je už celé ružové a večer býva sfarbené do hnedokarmínova. Myslím, že je to vínová farba, ale víno som nikdy nevidel, takže to neviem naisto. Stromy ešte nevyhynuli. Otužili sa. Kôru majú hrubšiu a listy tmavšie a väčšie. Dozvedel som sa, že sú aj oveľa vyššie. V Púšti stromy nerastú.

Aj húsenice ešte žijú. Zdajú sa oveľa väčšie, ale to len preto, že sú chlpatejšie ako predtým. Zdá sa, že väčšina zvierat má hrubšiu kožu. Niektoré začali prezimovať. Čudné: stanica Sedem hlásila, že dvojnožce majú hrubšie kožuchy. V tej oblasti ich zopár žije a často ich v diaľke vidia. Vyzerajú chlpatejšie. Pri bližšom pozorovaní sa však zistilo, že niektoré majú na sebe kože mŕtvych zvierat! Je možné, že by boli inteligentnejšie, ako sme predpokladali? Sotva, lebo biológovia ich dôkladne preskúmali, kým sme spustili stroje. Ale aj tak je to čudné.

Vetry sú stále mocné. Niekedy zastrú zvráteným popolom celé nebo. Na juhozápade došlo k silnej vulkanickej činnosti. Preto sme premiestnili stanicu Štyri. V hukote strojov počujem, ako Sanza spieva. Nabudúce ju nechám hore. To už bude všetko vykryštalizovanejšie. Nie, klamem sám seba. Chcem to z egoizmu, chcem ju tu, pri sebe. Mám pocit, akoby som bol jediným živým tvorom na celom šírom svete. Hlasy v prijímači sú duchovia. Hodiny hlasno tikajú a ticho medzi tikmi je vyplnené hukotom strojov, čo je napokon tiež istý druh ticha, lebo hukot je stály. Niekedy mám dojem, že ho niet; chcem ho počuť, napínam uši, a neviem, či ten hukot počujem, alebo nie. Vtedy pozriem na ručičky prístrojov, a tie ma ubezpečia, že stroj pracuje. Alebo sa niečo porobilo s prístrojmi. Ale zdajú sa v poriadku. Áno, chyba je vo mne. Aj síňava Púšte je istým druhom ticha - je to vizuálne ticho. Ráno sú ešte aj skaly posrienené modrým mrazom. Je to súčasť toho veľkého ticha, inak nič. Možno sa stanem mystikom. Možno si tu, uprostred toho veľkého ticha, vypestujem okultné schopnosti alebo sa dopracujem niečoho nádherného, oslobodzujúceho. Možno budem mať vízie. Už počujem hlasy. Sú v Púšti duchovia? Nie, nie je tu nič, z čoho by mohol byť duch. Azda okrem toho malého dvojnožca. Prečo sa vlastne pustil do Púšte? Prečo zamieril k vlastnej záhube a neušiel opačným smerom ako jeho druhovia? To sa nikdy nedozviem. Azda iba keby som mal vízie. Hádám je čas obliecť si skafander a prejsť sa. Ľadové čiapky na póloch sú hrubšie. Začali sa tvoriť ľadovce. Už čoskoro, čoskoro bude všetko lepšie. Čoskoro bude koniec tichu, aspoň v to dúfam. Pravda, na druhej strane uvažujem, či ticho nie je tým pravým stavom vesmíru a či ho nepatrný hluk, ktorý robíme, len nez dôrazňuje ako čierny bod velikánsku modrú plochu. Kedysi bolo absolútne ticho a zasa bude - a možno už je. Začujem ešte niekedy ozajstné zvuky, alebo budem počuť už iba zvuky ticha? Sanza znova spieva. Kiežby som ju teraz mohol zobudiť, aby sa so mnou vonku poprechádzala. Začína snežiť."

Nasledujúci raz sa Jarry prebudil v predvečer tisícročia.

Sanza sa usmiala, vzala mu ruku, hladkala ju a on jej pritom vysvetľoval, prečo ju nechal spať, a ospravedlňoval sa.

"Pravdaže sa nehnevám," povedala, "lebo ja som ti urobila to isté." Jarry na ňu prekvapene pozrel a cítil, ako medzi nimi pulzuje porozumenie.

"Už to neurobím," pokračovala, "a viem, že ani ty. Samota je neznesiteľná."

"Áno," prisvedčil.

"Keď nás naposledy zahrievali, aby nás prebudili, precitla som prvá a povedala som im, aby ťa nechali spať. Potom som sa hnevala, keď som videla, že spíš, ale hnev ma rýchlo prešiel, lebo som stále túžila, aby si bol pri mne."

"Zostaneme spolu," povedal Jarry. "Áno, navždy."

Z jaskyne, kde spali, preleteli lietadlom na ekoklimatickú základňu v Púšti, kde vystriedali službu a na tretie poschodie vyniesli nový gauč.

Hoci vzduch v Púšti bol ešte vždy dusný, už sa dal v krátkych intervaloch dýchať; pravda, za tým pravidelne nasledovala bolesť hlavy. Spara bola dosiaľ neznesiteľná. Skala, ktorá mala kedysi tvar kývajúceho starého človeka, stratila svoj výrazný tvar. Vetry už neboli také prudké.

Na štvrtý deň našli zvieracie stopy, ktoré zrejme patrili niektorému z väčších dravcov. Sanzu to potešilo, ale nasledujúca príhoda ich privedla do rozpakov.

Raz ráno sa išli poprechádzať do Púšte.

Asi tristo krokov od základne natrafili na tri obrovské húsenice. Boh meravé, akoby skôr vyschli, než zmrzli, a okolo nich v snehu boh rady akýchsi značiek. Stopy, ktoré sem viedli a potom sa vzdiaľovali, boh nejasné, nezreteľné.

"Čo to má znamenať?" spýtala sa Sanza.

"Neviem, ale myslím, že by sme to mali vyfotografovať," odvetil Jarry. Vyfotografovali to. Keď sa Jarry popoludní zhovárал so stanicou Jedenásť, dozvedel sa, že rovnaký úkaz si občas všimli aj obyvatelia ostatných základní.

Nevyskytovali sa však často. "Nerozumiem tomu," povedala Sanza. "Ja tomu ani nechcem rozumieť," vyhlásil Jarry.

Počas ich služby sa to nezopakovalo. Jarry to zaznamenal do denníka a napísal správu. Potom sa oddali milovaniu, kontrole prístrojov a niekedy sa večer opíjali. Pred dvesto rokmi sa istý biochemik počas celej služby venoval pokusom so zlúčeninami, ktoré by v mačkodruhoch vyvolali rovnaké reakcie ako legendárna whisky v štandardných ľudoch. Podarilo sa mu to, štyri týždne sa v kuse opíjal, zanedbal službu, prišli ho vystriedať a na zvyšok služby sa utiahol do bunkra. Jeho v podstate jednoduchý recept sa však rozšíril a Jarry so Sanzou našli na základni dobre zásobený bar a

rukou napísanú príručku o miešaní nápojov. Autor vyjadril nádej, že každý, kto bude mať službu, príde na novú zmes, takže keď bude mať nabadúce službu, príručka sa utešene rozrastie. Jarry a Sanza sa s chuťou pustili do práce a podľa príkazu objavili punč Snežný kvet, ktorý ich príjemne hrial | v žalúdkoch, a ich pradenie prešlo do chichotu, a tak objavili aj smiech.

Tisícročie oslávili plnou čašou a Sanza hneď zavolala na ostatné základne a oznámila im recept, aby sa aj ostatní mohli poveseliť. Je celkom možné, že sa všetci veselili, lebo z receptu mali radosť. A od tých čias, aj keď čaša bola iba spomienkou, sa vždy smiali. Takto niekedy vznikajú prvé prosté základy tradície.

"Zelené vtáky vymierajú," povedala Sanza, odkladajúc správu, ktorú práve čítala.

"Naozaj?"

"Zrejme sa už väčšmi nevedia adaptovať," skonštatovala. "Škoda."

"Zdá sa mi, že tu nie sme ani rok. A v skutočnosti je to tisíc rokov."

"Čas letí," prehodil Jarry. "Bojím sa."

"Čoho?"

"Neviem. Len sa bojím."

"Ale prečo?"

"Takého života, aký žijeme. Stáročia za stáročím za sebou zanechávame kúsočky samých seba. Pokiaľ sa dobre pamätám, ešte pred niekoľkými mesiacmi tu bola púšť. Dnes je tu ľadová pláň. Jedny priepasti sa otvárajú, druhé sa zatvárajú. Zjavujú sa nové kaňony a staré miznú. Rieky vysychajú a pramenia nové. Všetko je strašne nestále. Predmety vyzerajú pevné, ale už sa ich bojím dotknúť. Mohli by zmiznúť. Mohli by sa premeniť na dym a ja by som rukou siahla cez dym a dotkla sa - dotkla sa niečoho... možno boha. Alebo ešte horšie, ničoho. Nikto presne nevie, ako to tu bude vyzerat', keď skončíme. Putujeme k neznámej pevnine a na návrat je neskoro. Ideme snom, smerujeme k myšlienke... Niekedy mi chýba moja cela... a všetky tie prístroje, ktoré sa o mňa starali. Možno práve ja sa neviem adaptovať. Možno som ako ten zelený vták..."

"Nie, Sanza, nie si. My sme skutoční. Nech sa tu stane čokoľvek, my prežijeme. Všetko sa mení, lebo chceme, aby sa to menilo. Sme silnejší ako svet. Uchopíme ho, natrieme a vyvíjame doň diery, aby sme ho mali presne taký, aký ho chceme mať. Potom na ňom vystavíme mestá a zaľudníme ho deťmi. Chceš vidieť boha? Choď sa pozrieť do zrkadla. Boh má končisté uši a zelené oči. Má mäkkú sivú kožušinu. Keď zdvihne ruku, medzi prstami má blany."

"Je dobre, že si mocný, Jarry."

"Vytiahnime sane a podme sa previezť."

"Dobre."

Celý deň sa vozili hore-dolu Púšťou, kde temné kamene stáli ako mračná na druhom nebi.

Uplynulo dvanásť a pol storočia.

Už mohli krátko dýchať bez respiračných prístrojov.

Už krátko zniesli teplotu.

Všetky zelené vtáky už boli mŕtve.

Začalo sa odohrávať čosi čudné a nepríjemné.

V noci chodili dvojnožci, robili na snehu značky a uprostred nich nechávali mŕtve zvieratá. Stávalo sa to čoraz častejšie ako v minulosti. Prichádzali z veľkých vzdialeností a mnohí z nich mali cez plecica kožušinu, ktorá nebola ich.

Jarry si o nich vyhľadal v archíve všetky záznamy.

"Tu sa hovorí o svetlách v lese," povedal. "Stanica Sedem."

"Čo?..."

"Oheň," odvetil. "Čo ak objavili oheň?"

"Potom to už nie sú zvieratá!"

"Ale boli!"

"Teraz nosia odev. Naším strojom nosia akési obeť. Už to nie sú zvieratá."

"Ako sa to mohlo stať?"

"Nuž, čo myslíš? Spôsobili sme to my. Možno by boli zostali hlúpymi zvieratami, keby sme neboli prišli my a neprinútili ich, aby v záujme vlastného prežitia zmúdreli. Urýchlili sme ich vývoj. Mali na výber - prispôbiť sa, alebo vyhynúť. Adaptovali sa."

"Myslíš, že by sa to bolo stalo, keby sme neprišli?" spýtal sa.

"Možno - raz. A možno aj nie."

Jarry pristúpil k obloku a zadíval sa von na Púšť.

"Musím to zistiť," povedal. "Ak sú inteligentní, ak sú - ľudia ako my,"

dodal po krátkom váhaní a rozosmial sa, "musíme s nimi rátať."

"Čo navrhuješ?"

"Zistiť, kde sa zdržiavajú. Zistiť, či sa s nimi môžeme dohovoriť."

"Neskúšalo sa to už?"

"Skúšalo."

"Aké boli výsledky?"

"Protichodné. Z niektorých vyplýva, že sú to do značnej miery chápvavé tvory. Podľa iných výsledkov sú ďaleko pod prahom ľudskej inteligencie."

"Možno sa dopúšťame strašnej veci," povedala Sanza. "Stvoríme ľudí, a potom ich zničíme. Raz, keď som sa cítila zle, si mi povedal, že sme bohmi tohto sveta a že v našej moci je tvoriť a ničiť. Je to v našej moci, ale ktovieako božsky sa

nečítim. Čo môžem urobiť? Dostali sa až potiaľto, no myslíš, že prežijú zmenu, ktorá ešte nastane? Čo ak sú ako tie zelené vtáky? Čo ak sa už rýchlejšie nevedia adaptovať a nestačí to? Čo by na našom mieste urobil boh?"

"Čo by sa mu zapáčilo," odvetil Jarry.

V ten deň si vyleteli nad Púšť, no jedinými známkami života tu boh oni dvaja. Hľadali aj v ďalších dňoch, ale nepošťastilo sa im. Úspech mali až o dva týždne, za purpurového rána. "Boh tu," povedala Sanza. Jarry vyšiel pred základňu.

Snehová prikrývka bola na niekoľkých miestach porušená. Ležalo na nej malé mŕtve zviera a okolo neho boh vpísané čiary, aké Jarry videl už predtým.

"Nemôžu byť ďaleko," povedal. "Nemôžu."

"Poďme za nimi na saniach."

Vyrazili snehovou pláňou, planinou zvanou Púšť. Sanza riadila a Jarry sledoval stopy na modrej ploche.

Šli jasnejúcim ránom, ktoré svietilo fialkastou žiarou, vietor popri nich fičal ako rieka a všade naokolo sa ozývali zvuky pripomínajúce pukanie ľadu, chvenie plechovic, vibrovanie napnutých oceľových lán. Belasé posrienené kamene stáli ako zamrznutá hudba a pred nimi uhaňal dlhý tieň ich saní. Čierny ako atrament. Na streche vozidla zabubnovala spfška krupobitia ako nečakaná návšteva démonických tanečníkov, a ako náhle prišla, tak náhle prestala. Púšť sa zvažovala, stúpala, zvažovala, stúpala. Jarry položil ruku na Sanzino plece. "Tam!"

Prikývla a začala brzdiť.

Dochytili ho pri zátoke. Bili ho kyjakmi a pichali dlhými palicami, ktoré mali konce opálené ohňom, aby boli tvrdšie.

Hádzali doň kamene. Hádzali kusy ľadu.

Potom ustúpili a on sa medzi nich vrhol a zabíjal ich.

Mačkodruh ho nazval medveďom, lebo bol veľký a chlpatý a vedel sa vztýčiť na zadné nohy.

Tento bol dlhý asi tri a pol metra, mal modrastú kožušinu a tenký nezarastený ňufák, ktorý vyzeral ako štipcové kliešte. V snehu ležalo nehybne päť malých tvorov. Zakaždým, keď sekol labou, padol ďalší.

Jarry vybral z priehradky pištoľ a skontroloval muníciu. "Pomaly sa približuj," povedal Sanze. "Rád by som ho trafil do hlavy." Prvý raz netrafil, náboj sa zavítal do balvanu. Druhým výstrelom mu oškúľil kožušinu na krku. Keď boh šelme zoči-voči, Jarry zoskočil zo saní, nastavil palebnú silu na maximum a vyprázdnil do nej celý zásobník z bezprostrednej blízkosti.

Medveď zmeravel, zatackal sa, spadol a v tele mu zival široký priestrel. Jarry sa obrátil k malým tvorom. Bez slova naňho hľadeli. "Hej!" zvolal. "Ja sa volám Jarry a vás pomenúvam Červenokožcami..." Z nôh ho zrazil úder, ktorý prišiel zozadu.

Gúľal sa po snehu, pred očami mu tancovali svetlá a ľavú ruku a plece mal v jednom ohni od bolesti.

Z kamenného lesa sa vynoril druhý medveď.

Jarry vytiahol pravou rukou dlhý poľovnícky nôž a postavil sa.

Keď sa naňho obluda vrhla, skočil so svojou mačacou rýchlosťou a zabodol jej nôž do krku až po rukoväť.

Medveďa striaslo, ale udrhel Jarryho labou druhý raz. Jarry spadol a nôž mu vypadol z ruky.

Červenokožci hádzali kamene a zhýkli sa na medveďa s končistými palicami.

Potom sa ozval úder a škripot, medveďa vyhodilo do vzduchu a dopadol na Jarryho.

Prebral sa.

Ležal na chrbte, bolelo ho celé telo a všetko, na čo pozrel, akoby pulzovalo, akoby už-úž malo vybuchnúť. Koľko času prešlo, to nevedel.

Odniesli buď jeho, alebo medveďa.

Malé tvory čupeli a pozorovali ho.

Niektorí pozorovali medveďa, niektorí pozorovali jeho.

Niektorí pozorovali rozbité sane... Rozbité sane...

Jarry sa namáhavo postavil.

Červenokožci zaspätkovali.

Podišiel k saniam a nazrel dnu.

Keď zbadal sklon jej krku, hneď vedel, že je mŕtva. No kým tomu uveril, urobil všetko to, čo ľudia robia, aby sa presvedčili. Ona zasadila smrtiaci úder; vrazila saňami do medveďa a zlomila mu väzy. Rozbila sane a zlomila väzy aj sebe.

Oprel sa o vrak, zostavil si v duchu prvú modlitbu a vzal jej telo.

Červenokožci všetko pozorovali.

Zdvihol ju v náručí a vykročil Púšťou k základni.

Červenokožci ho jednoducho pozorovali, okrem jedného s čudne vysokým nadočnicovým oblúkom. Toho zaujal nôž, ktorý trčal z chlpatého, pariaceho sa hrdla šelmy.

Jarry prebudil predstaviteľov Decembra a spýtal sa: "Čo urobíme?"

"Prvá z našej rasy zomrela v tomto svete," povedal Yan Turí, viceprezident.

"Nemáme tradíciu," povedala Selda Kleinová, tajomníčka. "Založíme ju?"

"Neviem," povedal Jarry. "Neviem, čo by bolo správne."

"Môžeš ju pochovať do zeme alebo spáliť. Čo si vyberieš?"

"Neviem - ale nie, do zeme nie. Dajte mi ju. A dajte mi veľké lietadlo... Spálím ju."

"Tak postavme kaplnku."

"Nie. Toto je moja vec a musím ju urobiť sám a po svojom."
"Ako chceš. Povedz, čo na to potrebuješ, a daj sa do toho."
"Pošlite, prosím, niekoho na základňu Púšť. Keď bude po tom, chcem spať
- až do nasledujúcej služby."
"Dobre, Jarry. Je nám to ľúto."
"Áno - všetkým."

Jarry prikývol, zagestikuloval, obrátil sa a odišiel. Takto vás niekedy zaskočí život.

Na juhovýchodnom výbežku Púšte bol modrý vrch. Bol o čosi vyšší ako tisíc metrov. Keď sa k nemu prichádzalo zo severozápadu, vzbudzoval dojem, že je to zamrznutá vlna v mori, priveľká na to, aby si ju človek vedel predstaviť. Na jeho vrchole sa prevažovali purpurové mračná. Svahy boh mútve, nič ich neoživovalo. Vrch bol bezmenný, mal iba meno, ktoré mu dal Jarry Dark.

Zakotvil lietadlo. Vyniesol Sanzino telo tak vysoko, ako sa len dalo. Tam ju položil, oblečenú v najkrajších šatách, so širokou šatkou zakrývajúcou zlomený krk a temným závojom kryjúcim prázdnotu jej tváre. Práve sa chcel pomodliť, keď sa spustilo krupobitie. Ako vymrštené kamene padali naňho a na ňu kusiská modrého ľadu. "Dočerta s tým!" zahrešil a rozbehol sa k lietadlu. Krúžiac vystupoval čoraz vyššie.

Sanzin odev sa trepotal vo vetre. Krupobitie bolo modrou koráľkovou drapériou, za ktorou existovali iba ich posledné dotyky: oheň, letiaci z ľadu na ľad, posledná, nesmrteľná pocta zbrani zemi. Jarry držal spúšť a v úbočí bezmenného vrchu sa otvorila brána do slnka. Sanza v nej zmizla a Jarry bránu rozširoval, kým sa vrch nerozpadol. Nato sa vzniesol hore do mračen a všetkými zbraňami zaútočil na krupobitie.

Potom zakrúžil nad roztavenou masou, tam, ďaleko nad juhovýchodným výbežkom Púšte.

Krúžil nad prvou hranicou, ktorú uzrel tento svet. Potom odletel spať v tichu spánkom ľadu a kameňa, aby zdedil nový Alyonal. V takom spánku niet snov.

Pätnásť storočí. Takmer polovica. Dvesto slov... Predstavte si...

...Devätnásť mohutných riek zostalo, ale čierne moria sa teraz čeria fialovo.

... Nikde rovinaté lesy farby jódu. Namiesto toho všade mohutné valcovité stromy s kožovitou kôrou, oranžové, žlté, čierne a všetky vysoké.

...Na miestach hnedých, žltých, bielych a bledofialových pahorkov vysoké horské pásma. Z tlejúcich kužeľov špirálovite stúpa čierny dym.

...Kvety, ktorých korene prenikajú dvadsať metrov pod tmavozlté kalichy zavreté uprostred modrého srieňa a kameňov.

...Slepé krtnatce zaryté ešte hlbšie do zeme; nočné šelmy, živiace sa zdochlinami, majú hrozivé rezáky a rady veľkých zbrázdnených stoličiek; obrovské húsenice sú menšie, ale vyzerajú väčšie, lebo majú hrubšiu kožu.

...Obrysy dohn sú stále ako torza ženských tiel, plynulé a oblé, alebo možno ako hudobné nástroje.

...Väčšina vetrom bičovaného kameňa je preč, zostal iba srieň.

...Ranné zvuky ako predtým, drsné, ostré, kovové. Boh presvedčení, že sú na polceste do nebies. Predstavte si to.

Z denníka sa dozvedel všetko, čo potreboval vedieť. Prečítal si však aj staré zápisy.

Potom si namiešal nápoj a mlčky hľadel z obloka na tret'om poschodí.

"...Vymrú," povedal, potom dopil, vystrojil sa a opustil svoje stanovište. Tábor našiel až o tri dni.

Pristál obďaleč a vydal sa k nemu peši. Bol ďaleko na juhu Púšte. Vzduch tu bol teplejší, preto ustavične lapať dych.

Mali oblečené zvieracie kože - prispôbenedé, aby im lepšie padli a lepšie chránili, a mali ich na sebe priviazané. Narátal šestnásť prístreškov opretých o skaly a tri táborové ohne. Pri pohľade na ohne ho myklo, ale kráčal ďalej.

Vkročil do tábora.

Tvory stáli nehybne okolo neho. Z veľkého prístreška na okraji čistiny bolo počuť akýsi ruch.

Na vysokej trojnožke z palíc viselo kusisko sušeného mäsa.

Pred každým príbytkom stálo niekoľko dlhých oštepov. Jarry k jednému podišiel a prezrel si ho. Na konci bol pripevnený kameň, prikresaný do tvaru končistého listu.

Na kuse dreva bol vyrezaný obrys mačky...

Začul kroky a obzrel sa.

Jeden z Červenokožcov sa k nemu pomaly blížil. Zdal sa starší ako ostatní. Mal nahrbené plecia. Keď otvoril ústa a vydal akési pukotavé zvuky, Jarry videl, že mu chýba zopár zubov. Vlasy mal sivasté a riedke. V rukách čosi držal, ale Jarryho pozornosť upútali práve jeho ruky. Na každej mal prst, ktorý sa mohol postaviť proti ostatným.

Jarry rýchlo pozrel na ruky ostatným. Všetci mali palec. Prizrel sa im pozornejšie.

Mali aj čelá.

Sústredil sa na starého Červenokožca. Položil Jarrymu čosi k nohám a odstúpil. Jarry na to pozrel.

Na širokom liste ležal kus sušeného mäsa a ovocie.

Zdvihol mäso, zatvoril oči, odhryzol z neho a prehltol. Zvyšok zabalil do listu a strčil do bočného vrečka kapsy.

Vystrel ruku a Červenokožec zaspätkoval.

Ruku spustil, rozbalil deku, ktorú nosil so sebou, a rozprestrel ju na zem. Sadol si, ukázal na Červenokožca a potom ukázal na miesto oproti sebe na deke.

Tvor zaváhal, pristúpil k deke a sadol si.

"Naučíme sa spolu zhovárať," povedal pomaly Jarry. Nato si položil ruku na prsia a povedal: "Jarry!"

Jarry stál pred predstaviteľmi Decembra.

"Sú inteligentní," začal. "Všetko som napísal do správy."

"Tak?" ozval sa Yan Turl.

"Nemyslím, že sa budú vedieť adaptovať. Dospeli veľmi ďaleko a veľmi rýchlo. Ďalej už nebudú vládvať."

"Si biológ, ekológ alebo chemik?"

"Nie."

"Ako si teda dospel k takému záveru?"

"Žil som medzi nimi šesť týždňov."

"Potom je to iba tvoj dojem..."

"Dobre vieš, že na tieto veci nie sú medzi nami odborníci. Predtým sme sa s tým nestretli."

"Za predpokladu, že sú inteligentní - ba aj za predpokladu, že je správne to, čo tvrdíš o ich neschopnosti adaptovať sa - čo navrhuješ?"

"Spomaliť proces premeny. Dať im šancu. A ak nebudú schopní adaptovať sa, potom premenu zastaviť. Už sa tu dá žiť. Na zvyšok sa môžeme adaptovať my."

"Teda spomaliť. O koľko?"

"Keby to trvalo ešte sedem-osem tisíc rokov..."

"Vylúčené!"

"Absolútne vylúčené!"

"To je priveľa!"

"Prečo?"

"Lebo každý má trojmesačnú službu každých dvestopäťdesiat rokov. To je jeden rok osobného života na každých tisíc. Časová obeť by bola od každého priveľká."

"Ale v stávke je život celej rasy!"

"To nevieš naisto."

"Neviem. Ale všetci iste uznáte, že sa to vyplatí skúsiť!"

"Chceš, aby o tom výbor hlasoval?"

"Nie - viem, že by som prehral. Chcem to predložiť na hlasovanie celému členstvu."

"Vylúčené! Spia!"

"Tak ich zobudte!"

"To nejde tak ľahko."

"Nemyslíte, že osud celej rasy stojí za tú námahu? Najmä keď my sme v nich prebudili inteligenciu? Vďaka nám sa začali vyvíjať, my sme na nich uvalili kľatbu intelektu."

"Dost! Boh už na prahu. Mohli sa stať inteligentnými, aj keby sme neboli prišli my..."

"Ale to nie je isté! Naozaj nie! A vôbec nezáleží na tom, ako sa to stalo. Sú tu a sme tu my a oni nás pokladajú za bohov - možno preto, že pre nich nepohneme ani prstom, iba ich ožobračujeme. Ale voči inteligentnej rase máme istú zodpovednosť. Aspoň takú, aby sme ju nevyhubili."

"Možno by sme mohli urobiť dlhodobý prieskum..."

"Dovtedy by mohli vymrieť. Z titulu svojej funkcie pokladníka oficiálne navrhujem, aby sme prebudili členstvo a hlasovali."

"Kto podporí tento návrh?"

"Selda?" vyzval ju Jarry.

Odvrátila zrak.

"Tarebell? Cloud? Bondici?"

V jaskyni zavládlo dovysoka-doširoka ticho.

"Dobre. Vidím, že som prehral. Budeme sami sebe hadmi, keď sa dostaneme do nášho raja. Idem na Púšť dokončiť službu."

"Nemusiš. Bude lepšie, ak to celé prespiš..."

"Nie. Ak to má byť taktó, nech vina dopadne aj na moju hlavu. Chcem byť pritom, svojho podielu sa nechcem zriecť."

"Nech je teda tak," skončil Turl.

Keď sa o dva týždne základňa Devätnásť chcela rádiom spojiť so stanicou Púšť, nedostala odpoveď. Poslali ta lietadlo.

Zo stanice Púšť zostala beztvárá kopa roztaveného kovu.

Jarryho Darka nikde nemohli nájsť.

Ešte v to popoludnie zmlkla základňa Osem.

Aj ta hneď poslali lietadlo.

Ani základňa Osem už neexistovala. Jej obyvatel'ov našli roztrúsených v okruhu niekoľkých míľ. Povedali, že Jarry Dark ich pod hrozbou pištole prinútil opustiť stanicu. Potom ju do základov vypálil ohňometmi, ktoré mal na lietadle.

V čase, keď o tom podávali správu, zmlkla základňa Šesť. Bol vydaný rozkaz: UDRŽUJTE STÁLE RÁDIOVÉ SPOJENIE NAJMENEJ S DVOMA STANICAMI.

Potom prišiel druhý rozkaz: CHOĎTE STÁLE OZBROJENÍ. KAŽDÉHO PRÍCHODZIEHO UVÄZNITE!

Jarry čakal. Na dne priepasti pod skalným previsom. Na palubnej doske lietadla mal otvorenú fľašu. Vedľa nej ležala malá skrinka z bieleho kovu. Jarry si dal posledný dlhý dúšok, čakajúc, kedy sa ozve rádio. Vedel, že sa ozve.

Keď sa ozvalo, vystrel sa na sedadle a zaspal. Keď sa prebudil, denné svetlo sa strácalo. Rádio stále hovorilo...

"...Jarry. Prebudíme ich a bude sa konať referendum. Vráť sa do hlavnej jaskyne. Hovorí Yan Turl. Nenič, prosím, ďalšie základne. Netreba. Súhlasíme s tvojím návrhom, že sa bude hlasovať. Hneď sa s nami, prosím, spoj. Čakáme tvoju odpoveď. Jarry..."

Vyhodil prázdnu fľašu oblokom, vzniesol sa z purpurového tieňa a stúpал čoraz vyššie.

Keď zosadol na pristávaciu plochu v hlavnej jaskyni, všetci ho už čakali.

Keď vystúpil z lietadla, mieril naňho tucet pušiek.

"Odhod' zbrane, Jarry!" ozval sa hlas Yana Turla.

"Nijaké nemám," odvetil Jarry. "Ani na lietadle nie sú," dodala a bola to pravda, lebo ohňomety už neboli na lafetách.

Yan Turl k nemu pristúpil.

"Teraz môžeš zostúpiť."

"Ďakujem, ale páči sa mi, kde som."

"Si uväznený!"

"Čo so mnou chcete urobiť?"

"Uspať ťa až do konca. Pod dolu!"

"Nejdem! A neradím vám strieľať - ani s uspávacími nábojmi a plynom to neskúšajte! Ak niečo urobíte, v okamihu sme všetci mŕtvi!"

"Ako tomu rozumieť?" spýtal sa Yan Turl, zľahka pokynúc strelcom.

"Moje lietadlo je vlastne bomba a v pravej ruke držím rozbušku." Zdvihol bielu kovovú skrinku. "Kým držím gombík na tejto strane stisnutý, žijeme.

Ak stisk ochabne, hoci len na okamih, výbuch rozmetá celú túto jaskyňu."

"Blufuješ!"

"Tak sa presvedč, je to ľahké!"

"Zomrieš aj ty, Jarry!"

"Nech! Teraz mi na tom nezáleží. A pozor - neskúšajte mi spáliť ruku aj s rozbuškou!" vystríhal ich. "Ani to vám nepomôže! Aj keby sa vám to podarilo, bude vás to stáť najmenej dve základne."

"A to už ako?"

"Čo myslíte, čo som urobil s ohňometmi? Naučil som s nimi narábať Červenokožcov. V tejto chvíli nimi mieria na dve základne. Ak za nimi do svitania osobne neprídem, začnú strieľať. Keď ich zničia, presunú sa k ďalším dvom."

"Ty si zveril tým netvorom lasery?"

"Áno. Tak čo, začnete prebúdať ostatných, aby sa mohlo hlasovať?" Turl sa skrčil, akoby chcel na Jarryho skočiť, ale rozmyslel si to a vystrel sa.

"Prečo si to urobil, Jarry? Čo pre teba znamenajú tamtí, že chceš, aby tvoji vlastní trpeli?"

"Keďže nezmyslaš ako ja," odvetil Jarry, "moje dôvody ti budú nepochopiteľné. Napokon, sú založené iba na mojich pocitoch, a tie sa celkom líšia od tvojich - moje sú totiž založené na smútku a osamelosti. Ale skús uvažovať takto: Som ich bohom. Moju podobu nájdeš v každom tábore. Som Zabíjač medvedov z Púšte mŕtvych. Rozprávajú si o mne už dve a pol storočia a mňa to tiež zmenilo. V ich očiach som mocný, múdry a dobrý. Preto som im povinný istými ohľadmi. Ak im ja nedarujem život, kto ma bude uctievať v snehu, rozprávať si o mne pri táborových ohňoch a predkladať mi najlepšie kusy huňatých húseníc? Nikto, Turí. To všetko je teraz náplňou môjho života. Zobuď ostatných! Nemáš na výber!"

"Dobre," povedal Turí. "A čo ak ich rozhodnutie bude zniet' proti tebe?"

"Potom ustúpim a bohom sa môžeš stať ty," povedal Jarry.

Teraz každý deň, keď slnko zostupuje z purpurového neba, Jarry Dark pozoruje jeho púť, lebo už nespáva spánkom ľadu a kameňa, v ktorom niet snov. Vyvolil si prežiť svoje dni krátko, jeden za druhým, a nikdy neuzrieť Nový Alyonal svojich súkmeňovcov. Každé ráno ho na novej základni Púšť prebúdzajú zvuky pripomínajúce pukanie ľadu, chvenie plechovic a vibrovanie napätých oceľových lán a potom k nemu prídu oni s obetami, spievajúc a robiac do snehu značky. Velebia ho a on sa na nich usmieva. Občas zakašle.

Jarry Dark, zrodený z muža a ženy s danosťami, aké má mať mačkodruh Y7, trieda ľadový svet, mohol existovať z celého širého vesmíru iba v ekologicky plne vyhovujúcom prostredí. Bolo to požehnanie alebo kliatba - ako sa to vezme. Berte to tak alebo onak, ako chcete. Také boli fakty. Takto sa život odmení tým, ktorí mu bezvýhradne slúžia.

Začnime azda tým, skade sa vzal názov žánru - science fiction -, ktorého nie celkom presným prekladom je spojenie vedecká fantastika. "Fiction" je anglický literárnovedný termín zodpovedajúci zhruba nášmu pojmu beletria, umelecká próza (na rozdiel od non-fiction, t. j. literatúry faktu). "Science" je veda, pravda, zvyčajne trochu v užšom poňatí ako u nás, bez humanitných disciplín, teda len prírodné vedy, alebo pozorovanie, určovanie a skúmanie prírodných javov. Doslovný preklad by preto znel "vedecká beletria", alebo, dôslednejšie a riskujúc výpožičku z angličtiny, "prírodovedecká fikcia". Existuje však aj ďalší, veľmi príbuzný žáner, ktorý sa niekedy prelína so science fiction, a tým je fantasy čiže fantastická literatúra alebo krátko fantastika. Je to žáner, v ktorom sa nekladie taký dôraz na vedeckosť, exaktnosť či predvídanie budúcnosti; skôr tu badať únik od reality k romantizmu, neskutočnosti, fantázii. Náš termín "vedecká fantastika" akoby zahŕňal samotnú science fiction (ďalej budem používať skratku SF) i túto, v pravom zmysle slova fantastickú, literatúru. Názory na to, kedy SF vznikla, sú rôzne. Završ sa stretáme s tvrdením, že jej literárne korene siahajú až k Lukiánovi zo Samostaty, jej prvky sa hľadajú už v epose o Gilgamešovi, v biblii a pod. Označovať však podobné práce či úryvky za SF je zbytočná apológia žánru a pomýlené hľadanie neexistujúcej kontinuity. Ich autori len minimálne vplývali jeden na druhého, a už vonkoncom nie na rozvoj SF, ako ju poznáme v tomto storočí.

Dielo, ktoré sa označujú ako "SF", sú zvyčajne výnimkami v celkovej tvorbe autorov alebo tvoria iba časti jednotlivých diel. Často citované práce Platóna, Swifta, Keplera, Mora a iných by sme mali označovať ako satiry, utópie, vymyslené zábavné cestopisy či literárne podané vedecké traktáty - nimi aj vo svojej dobe boh. Vyplývali z bohatej rozprávačskej tradície svetovej literatúry, no chýbal im nevyhnutný prvok SF - dynamický aspekt, ktorý James Gunn definuje ako "presvedčenie, že svet sa mení pôsobením ľudského intelektu, presvedčenie, že to, čo je napísané, sa skutočne môže stať".

V skutočnosti sa SF ako žáner konštituovala až v tomto storočí, i keď prvé náznaky jej vzniku, ba už i priami predchodcovia, sa objavili v storočí predchádzajúcom. V 19. storočí totiž vyvrcholil proces, ktorý sa začal renesanciou - proces premien a revolúcií v hospodárskom, spoločenskom, duchovnom a kultúrnom živote, proces, v ktorom sa človek emancipoval od náboženského iracionalizmu a uvedomil si samého seba novým spôsobom, čo poznačilo aj nový vzťah k prírode a kozmu. Donald Wollheim to formuloval takto: "Devätnáste storočie ovládla vízia čisto mechanistického vesmíru, kde prírodné zákony boli pevné a permanentne platné a len čakali na objavenie... vízia vesmíru, ktorý sa dá pochopiť. I keď je zložitý a úžasný, v podstate je to obrovský hodinový stroj, ktorý sa dá zmapovať a ovládnuť. Tejto vídine zasadila smrteľnú ranu Einsteinova teória." Minulé storočie ovládala zároveň optimizmus - viera v schopnosti človeka, viera v pokrok. Werner Heisenberg dodáva, že ľudia v 19. storočí prirýchlo uverili, že pokrok je automaticky dobrý a že tomu bude tak i naďalej. Tu kdesi sa rodí science fiction, akú poznáme, a nachádza svoj výraz a charakteristické znaky vo Vernových podivuhodných cestách (voyages extraordinaires) a Wellsových

"vedeckých romanciach" (scientific romances). Historická situácia a okolnosti vzniku natoľko poznačili tvorbu SF, že sa často dodnes kladie nadmerný dôraz na prvú časť pomenovania, science, a preceňuje sa požiadavka na vedeckú presnosť, schopnosť extrapolácie a predvídanie. Tento názor, kladúci do ohníka záujmu SF "vedu" (v praxi zamieňanú s technológiou), sa vyskytuje najmä vo vysoko rozvinutých krajinách. Je to pochopiteľné - za posledných sto rokov sa veda a technika stali neoddeliteľnou súčasťou modernej civilizácie, a to sa muselo voľky-nevoľky odraziť aj v literatúre. Navyše mnohí autori a teoretici SF majú technické či prírodovedecké vzdelanie (Heinlein, Asimov, mnohí sovietski autori) a ich postoj je tým automaticky ovplyvnený.

SF však ani nemôže nahradiť skutočnú vedu, ani nepoužíva vedecké metódy. Je súčasťou umeleckej tvorby - predovšetkým literatúry, no nielen jej - a ako taká sa zaoberá fiktívnym skúmaním ľudských situácií zreteľných na danom stupni vývoja ľudského poznania.

Technizujúce tendencie v SF sú z dnešného pohľadu iba jedným z jej mnohých aspektov. Vo svojom vývoji totiž SF pozoruhodne presne odráža atmosféru našej stále sa meniacej doby. Fiktívne svety, myšlienky a situácie, ktoré predkladá, sú projekciou našej prítomnosti a súčasne jej konfrontáciou. J. W. Campbell nebol ďaleko od pravdy, keď povedal, že vedecko fantastické príbehy sú nádeje, obavy a sny technicky založenej spoločnosti. Nesmieme však zabúdať, že hľadanie definície človeka, zmyslu jeho existencie, činnosti a postavenia je v SF často hravé a SF ako literárny žáner obsahuje aj výraznú zábavnú funkciu.

SF ako vyhranený typ literatúry vznikla až v dvadsiatych rokoch tohto storočia. Jej vývoj sa často datuje od novely Huga Gernsbacka *Ralph 124C41*, ktorá vyšla v jeho časopise *Modern Electrics* v rokoch 1911/1912 (knižne až r. 1925) a prakticky až od apríla 1926, keď Gernsback začal vydávať mesačník *Amazing Stories*. Obsahoval "scientifiction" (Gernsbackov novotvar, ktorý sa však neujal) čiže "príbehy toho typu, aké písali Verne, Wells alebo Poe - príjemné romancy zmiešané s vedeckými faktami a prorockým videním... Nielenže poskytujú úžasne zaujímavé čítanie - sú vždy aj náučné. Prinášajú poučenie vo veľmi prijateľnej forme"... (Termín science fiction, ktorý po niekoľkých rokoch vytlačil novotvar *scientifiction*, použil W. Wilson už r. 1851 na definovanie literárneho druhu, "v ktorom výklad objavených právd vedy možno preplietť príjemným príbehom, čo je sám osebe poetický - atak rozširovať poéziu Vedy odetú v šate poézie života".) Tak vznikol žáner, ktorý sa podľa Marka Mumpera zaoberá "štúdiom človeka, a osobitne (i keď nie výhradne) tým, ako ho ovplyvňuje jeho veda a znalosť vesmíru. 'Veda' sa dá v tomto prípade definovať ako pohľad na svet moderného človeka, tak ako je formovaný jeho poznaním fyzickej podstaty vecí". Ako každý iný žáner má SF vlastný vývoj, kontinuitu i návaznosť, má svojich prívržencov i odporcov, má svoje normy, tradície, i inovácie, ktoré sa dajú pochopiť len na pozadí tradičného systému. Kľúčovým problémom pri hodnotení jednotlivých diel je miera uplatnenia vedy a fantázie. Prítomnosť fantastického a vedeckého prvku umožňuje vytvorenie širokej škály na jednej strane ohraničenej čistou fantastikou, na druhej zasa realizmom. Rozlišujeme aj medzi tzv. "tvrdou" SF (Hard SF), ktorá kladie dôraz na techniku, vedu, extrapoláciu, a "mäkkou" SF (Soft SF), ktorá sa už sčasti prelína s "normálnou" psychologizujúcou beletriou. V dôsledku odlišných historických a sociálnych podmienok vývoj SF neprebíhal vo všetkých krajinách rovnako a výkyvy, ku ktorým zvyčajne dochádza v histórii rozvoja literárnych žánrov a druhov, boli v prípade SF prudšie. Najrýchlejšie a najbohatšie sa táto literatúra rozvinula v anglicky hovoriacich krajinách, kde sa okolo SF už od počiatku začalo vytvárať tzv. geto, ktoré spĺňa zároveň obmedzujúcu i ochrannú funkciu. Tým sa SF oddelila od ostatnej literatúry a rýchlo si vytvorila vlastnú oblasť konvencií, tém a zaužívaných výrazových prostriedkov. Zároveň sa rozrástlo oddané publikum i počet vydavateľstiev a časopisov. Negatívne dôsledky špecifického rozvoja sa začínajú zmiernovať v päťdesiatych a hlavne v šesťdesiatych rokoch, keď dochádza k zblíženiu s ostatnou literatúrou v rôznych oblastiach (tzv. nová vlna). Výber 10x sci-fi reprezentujú e práve toto obdobie, keď sa anglo-americká SF zbavuje konvencií žánru a súčasne obohacuje o nové hodnoty a pohľady. Autori sa usilujú o dokonalejšie stvárnenie tém a necítia sa už natoľko viazaní očakávaním publika a vydavateľstiev.

A teraz niekoľko slov k jednotlivým autorom:

ISAAC ASIMOV (1920-) je jeden z veľikánov americkej i svetovej SF. Píše SF, literatúru faktu, scenáre, rediguje a zostavuje antológie atď. Do r. 1941 študoval chémiu na Columbia University a po vojne získal doktorát. V r. 1949-1958

vyučoval biochémiu na Boston University School of Medicine. Publikovať začal r. 1939. Ako prvá mu vyšla poviedka *Marooned off Vesta* (Stroskotanci na Veste), v časopise *Amazing Stories*. R. 1941 sformuloval tri zákony robotiky; ich autorstvo však pripisuje Johnovi W. Campbellovi, ktorý vydával jeho práce v časopise *Astounding Science Fiction* a značne ovplyvnil Asimovovu tvorbu. U nás vyšli doposiaľ tri knihy zo série o robotoch - *Vo vesmíre niekto vraždí*, *Oceľová jaskyňa a Já, robot*. V tomto výbere je ďalšia poviedka - *Dvestoročný človek*. R. 1941 vyšla v *Astoundingu* aj jeho poviedka *Nightfall* (Súmrak) o svete, okolo ktorého krúži šesť slnka, a psychologických následkoch nadchádzajúceho súmraku na obyvateľov. (Súmrak totiž nastáva raz za dvetisíc rokov.) Táto poviedka sa pokladá za jednu z najvýznamnejších prác modernej SF. Prvý román *Okruhliak na oblohe* (*Pebble in the Sky*) - vyšiel r. 1982 v *Smene* - vydal r. 1950. Spoločnou črtou tohto i dvoch nasledujúcich románov - *The Stars Like Dust* (Hviezdy ako prach, 1951) a *Currents of Space* (Vesmírne prúdy) - je, že sa odohrávajú v galaktickom impériu *Nadácie*. Trilógia *Foundation* (*Nadácia*), *Foundation and Empire* (*Nadácia a Impérium*) a *Second Foundation* (*Druhá nadácia*) vychádzala v r. 1951 - 1953, ale až r. 1966 bola odmenená cenou Hugo ako najlepší seriál v oblasti SF. Pôvodne to mala byť iba poviedka inšpirovaná dejinami pádu Rímskej ríše, no po dohode so synom J. W. Campbella sa materiál rozrástol do obrovských rozmerov. Ďalším významným dielom je *Koniec večnosti* (*The End of Eternity*). R. 1958 Asimov opustil univerzitnú dráhu a začal sa venovať popularizácii vedy. Majstrovské narábanie s jazykom, fundovanosť v rôznych vedných disciplínach a schopnosť jednoducho a výstižne formulovať myšlienky, ktoré sú zreteľné v jeho SF tvorbe, sa uplatnili aj v tejto i oblasti - prečítajte si napr. aj u nás vydanú knihu *Slová vedy*. Po r. 1958 sa síce SF venuje menej, no i tak za novelu *The Gods Themselves* (*Bohovia samotní*) získal ceny Hugo i Nebula. Asimovov význam pre oblasť SF s zdôrazňuje aj tretia cena Hugo, ktorú obdržal r. 1963 "za výrazný prínos k rozvoju žánru", a časopis nesúci jeho meno - *Isaac Asimov's Science Fiction Magazine* - ktorý vychádza od r. 1977.

JAMES BLISH (1921 - 1975), americký spisovateľ, začal svoju dráhu ako ilustrátor a patril k významnej skupine fanúšikov SF *Futurians*, v ktorej sa zoznámil s ďalšími spisovateľmi - napr. *Damonom Knightom* a *Cyrlom M. Kornbluthom*. Prvú poviedku *Emergency Refuelling* (Núdzové tankovanie) publikoval r. 1940 v časopise *Super Science Stories*. V tom čase študoval mikrobiológiu na *Rutgers University* v *New Yorku*. Po vojne začal postgraduálne štúdium zoológie na *Columbia University*, ktoré však nedokončil, a ďalej sa venoval iba písaniu. R. 1950 sa v *Astounding Science Fiction* zjavil prvý príbeh z voľného seriálu o lietajúcich mestách, ktoré sa, poháňané zvláštnymi antigravitačnými zariadeniami, pohybujú po celej galaxii. Bol ním román *Earthman, Come Home* (Pozenšťan, vráť sa) z r. 1955 a nasledovali ďalšie tri - *They Shall Have Stars* (Im budú patriť hviezdy, 1956), *The Triumph of Time* (Triumf času, 1958) a *A Life for the Stars* (Život za hviezdy, 1962). Neskôr vyšli v jednom zväzku pod názvom *Cities in Flight* (Letiace mestá). R. 1950-1958 boli najproduktívnejším a pravdepodobne aj najvýznamnejším obdobím v Blishovej tvorbe. Pochádza z neho aj poviedka *Obyčajný čas* (*Common Time*, 1953) zaradená do tohto výberu. R. 1952 publikoval jeden z prvých pokusov v rámci SF o racionálne vysvetlenie telepatie a r. 1959 získal cenu Hugo za *Case of Conscience* (Prípád svedomia), v ktorom sa zaoberá otázkami náboženstva a morálky. Toto dielo dodnes patrí medzi najvýznamnejšie práce s danou tematikou v SF. Aj neskôr sa vrátil k metafyzickým témam - v trilógii *After Such Knowledge* (Po takom poznaní). V r. 1967-1975 napísal jedenásť kníh, ktoré sú prepismi scenárov najpopulárnejšieho televízneho seriálu z oblasti SF *Star Trek* (Hviezdna púť). I keď sám neznášal televíziu, písal ich - podľa vlastného vyjadrenia - najmä pre veľký záujem mladých čitateľov. (Seriál sa vysielal v r. 1966-1968 v 78 pokračovaniach po 50 minútach. Prvé dva roky sa na scenároch podieľali takí renomovaní autori ako *Robert Bloch*, *Theodore Sturgeon*, *Harlan Ellison*, *Jerome Bixby* či *Norman Spinrad*.)

V čase vzniku seriál nemal veľký úspech, no jeho opakovanie vyvolalo obrovský záujem, ktorý trvá až dodnes. O seriáli napísali mnoho kníh, vznikol celý rad ďalších pokračovaní, ba dokonca aj animovaný televízny seriál. Nedávno sa dostal do distribúcie aj celovečerný hraný film. História hnutia *Star Trek* by si zaslúžila samostatnú štúdiu.) V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch vysoká úroveň Blishovej tvorby čiastočne upadla - pravdepodobne pod vplyvom ťažkej choroby. Okrem SF tvorby sa Blish venoval kritike žánru; články publikoval pod pseudonymom *William Atheling ml.* Súborne vyšli v dvoch knihách - *The Issue at Hand* (Sporná otázka, 1964) a *More Issues at Hand* (Ďalšie sporné otázky, 1970). Jeho kritika je dosť tvrdá, ale nanajvýš konštruktívna. R. 1968 sa presťahoval do Veľkej Británie, kde r. 1975 zomrel na rakovinu.

ALGIS BUDRYS (1931 -) sa narodil v Nemecku a od r. 1936 žije v USA. R. 1952 publikoval v *Astounding Science Fiction* svoju prvú SF poviedku *The High Purpose* (Vysoký cieľ) a postupne si získal povest' vedúceho predstaviteľa generácie SF autorov päťdesiatych rokov. Od r. 1956 písal recenzie kníh do časopisu *Galaxy*. V prvom období tvorby dokonale zvládol poviedkovú formu (často pod rôznymi pseudonymami). Prvý román *False Night* (Falošná noc) publikoval r. 1954. Neskôr ho prepracoval a vydal pod názvom *Some Will Not Die* (Niektorí neumrú, 1961). V oboch verziách sa zaoberá životom v Amerike postihnutej morovou nákazou po celosvetovej vojnovnej katastrofe. Druhý román *Who?* (Kto?, 1958), neskôr sfilmovaný pod rovnakým názvom, je vážnym pokusom o existenciálny thriller o mužovi, ktorého znetvorená tvár sa skrýva pod kovovou maskou, a jeho snahe zachovať si vlastnú totožnosť. *The Falling Torch* (Padajúca pochodňa, 1959) je vedecko fantastický román o oslobodení Zeme spod nadvlády cudzích utláčateľov, no zasadenie úvah o slobode a úlohe jednotlivca v spoločnosti a v dejinách do tohto rámca sa autorovi celkom nevydarilo. Úspešný bol až Budrysov piaty román *Rogue Moon* (Zlomyselný mesiac, 1960), ktorý navrhli na cenu Hugo v tom istom roku ako *A Canticle for Leibowitz* (Chválospev pre Leibowitza) od *Waltera Millera*. Má dokonalú symbolickú štruktúru a je príbehom o objavení tajomného labyrintu na mesačnom povrchu, ktorý priniesie smrť každému, kto sa ním pokúsi prejsť. Pod ním sa však skrýva ďalšia rovina interpretácie. Po dlhom odmlčaní sa Budrys prihlásil až r. 1977 svojím zatiaľ najkomplikovanejším a najdokonalejším románom *Michaelmas*. Je to príbeh o

svete blízkej budúcnosti, v ktorej je štruktúra masovokomunikačných prostriedkov ešte komplikovanejšia než dnes a dochádza k manipulácii obyvateľov pomocou správ. Michaelmas, spravodajca a komentátor, bojuje proti záhadným mimozemšťanom, ktorým ide práve o ovládnutie ľudstva prostredníctvom správ. Aj tu sa prejavuje Budrysova schopnosť upútať čitateľa perfektnou stavbou príbehu, rýchlym striedaním akcií a dokonalým využitím prostriedkov SF; navyše priebeh dej a sa zdá vzhľadom na americké pomery až mrazivo reálny. Budrysove poviedky vyšli v dvoch zbierkach - *The Unexpected Dimension* (Neočakávaný rozmer, 1960) a *Budry's Inferno* (Budrysovo peklo, 1963).

HARLAN ELLISON (1939-) je "divý muž" americkej science fiction. Narodil sa v Clevelande a osemnásť mesiacov študoval na Ohio State University. Zo školy musel odísť, pretože urazil profesora slohu, ktorý mu povedal, že nemá talent. V tej dobe už bol naplno zaangažovaný v Clevelandskej spoločnosti SF - najprv písal poviedky do časopisu fanúšikov, neskôr sa stal jeho redaktorom. R. 1955 je v New Yorku a píše množstvo poviedok, no nedarí sa mu ich presadiť v tlači. O rok neskôr uverejňuje časopis *Infinity Science Fiction* jeho poviedku *Glowworm* (Larva svätotrojanskej mušky) a do r. 1968 publikuje v rôznych časopisoch viac ako stopäťdesiat ďalších poviedok. Spočiatku z nich čítajú pôvodné vzory a neuhladenosť. Po krátkom čase v New Yorku sa pod falošným menom pridáva na 10 mesiacov k pouličnému gangu a svoje skúsenosti stvárnjuje v knihe *Rumble* (Rachot, 1958), ktorá, hoci nie je SF, predznamenalala jeho trvalý záujem o moderné americké veľkomesto - neskôr sa prejavil napr. v zbierkach *The Deadly Streets* (Smrtiace ulice, 1958) a *Rockabilly* (1961). Ellison neustále dokazuje svoju nechť k deleniu svojej tvorby na vedecko fantastickú a ostatnú. Prvá verzia zbierky *Love Ain't Nothing But Sex Misspelled* (Láska není nič iné jak sex napísaný s chybami, 1968) obsahuje poviedky SF aj ne-SF. V r. 1957-1959 je v armáde a po pôsobení v Chicagu (ako redaktor časopisu *Rogue Magazine*) prechádza do Los Angeles. Hoci v tomto období píše pre rôzne okruhy čitateľov, získava si povest veľkého talentu v SF a začína sa venovať výhradne vedeckej fantastike. R. 1960 publikuje prvý román *The Man with Nine Lives* (Človek s deviatimi životmi) a prvú zbierku SF poviedok *A Touch of Infinity* (Dotyk nekonečna, 1960). R. 1963 sa stáva úspešným televíznym scenáristom (o. i. prispieva aj do seriálu hororov Alfréda Hitchcocka). R. 1967 podľa jeho scenára nakrútili jeden diel televízneho seriálu *Star Trek - The City on the Edge of Forever* (Mesto na kraji večnosti), odmenený v nasledujúcom roku cenou Hugo za najlepšiu dramatickú prezentáciu. V šesťdesiatych rokoch publikuje niekoľko poviedkových zbierok (romány píše iba sporadicky) - napr. *I Have No Mouth and I Must Scream* (Nemám ústa a musím revať, 1967), *Front the Land of Fear* (Zo zeme strachu, 1967), *The Beast that Shouted Love at the Heart of the World* (Beštia, ktorá vykričala lásku srdcu sveta, 1969) a ďalšie. V týchto rokoch začína získavať aj významné ocenenia - dodnes získal sedem Hugo (z toho jedného napoly) a tri Nebuly: r. 1969 Huga a Nebulu za poviedku "Repent, Harlequin!" Said the Ticktockman ("Kajaj sa, Harlekýn!" povedal Tiktakáč), r. 1968 Huga za poviedku *I Have No Mouth and I Must Scream*, r. 1969 Huga za poviedku *The Beast that Shouted Love at the Heart of the World*, r. 1974 Huga za novelu *The Deathbird* (Vták smrti), r. 1975 Huga za novelu *Adrift Just off the Islets of Langerhans, Latitude 38° 54' N, Longitude 77° Off 13" W* (Na mori kúsok od Langerhansových ostrovčekov, 38° 54' severnej zemepisnej šírky, 77°00' 13" západnej zemepisnej dĺžky), r. 1969 Nebulu za román *A Boy and his Dog* (Chlapec a jeho pes) - rovnomenný film bol odmenený Hugom za najlepšiu dramatickú prezentáciu r. 1976 a napokon r. 1978 Nebulu za poviedku *Jeffry is Five* (Jeffry má päť rokov). Okrem týchto úspechov začal aktívne vystupovať na letných seminároch pre začínajúcich spisovateľov a prednášať SF na vysokých školách a univerzitách, čo vyústilo do toho, že zostavil najdiskutovanejšiu antológiu SF poslednej doby - *Dangerous Visions* (Nebezpečné vízie, 1967). Po neočakávanom úspechu a prudkých diskusiách, pretože v tejto antológii boli zaradené aj poviedky na tabuizované témy, zostavil pokračovanie *Again, Dangerous Visions* (Opäť nebezpečné vízie, 1972). Do tretice pripravuje *The Last Dangerous Visions* (Posledné...). Naša poviedka je zo zbierky *Partners in Wonder* (Partneri v zázračnom, 1971) prác, ktoré vytvoril v spolupráci s inými známymi spisovateľmi SF (Robertom Sheckleym, Avramom Davidsonom, Theodorom Sturgeonom, Henrym Slesarom, Samuelom Delanyom, Robertom Silverbergom, Algisom Budrysom, Rogerom Zelaznym a ďalšími).

BOB SHAW (1931-) pochádza zo Severného Írska. Študoval na Technickej vysokej škole v Belfaste, od r. 1973 žije v Anglicku a od r. 1975 sa venuje výlučne písaniu. Od mladosti sa zaoberá SF a prvú poviedku *Aspect* (Aspekt) mu uverejnili v časopise *Nebula Science Fiction* r. 1954. Po niekoľkých ďalších poviedkach sa odmlčal až do r. 1965, keď napísal!... *And Isles Where Good Men Lie* (...A ostrovy, kde dobrí ľudia klamú). O rok i neskôr jeho azda najznámejšiu poviedku *Light of Other Days*, zahrnutú aj v tomto výbere, nominovali na Nebulu. Neskôr na základe tejto a ešte ďalších poviedok, ktoré sa zaoberajú! "pomalým sklom", napísal román *Other Days, Other Eyes* (Iné dni, iné oči, 1972). Jeho prvým románom však bol *Night Walk* (Nočná prechádzka, 1967) o slepcovi odsúdenom do trestného tábora na vzdialenej planéte, ktorému i sa podarí ujsť pomocou zariadenia umožňujúceho vidieť očami iných ľudí a zvierat. *The Two-Timers* (Ľudia v dvoch časoch, 1968) je detektívny príbeh o hľadaní dvojníčky zavraždenej ženy v paralelnom svete. V románe *One Million Tomorrows* (Milión zajtrajškov, 1970) má nesmrteľnosť jeden háčik - možno ju dosiahnuť iba u mužov, ktorí však potom zostanú sterilní. *Orbitsville* z r. 1975 je jeho najdlhším dielom. Opisuje sa v ňom objav obrovskej obývateľnej mušle, ktorá obklopuje celú planétu. Niektoré prvky rozvíjania zápletky sú poplatné Van Vogtovej technike, no próza, charakterizácia postáv aj invenčnosť sú na oveľa vyššej úrovni. R. 1976 tento román odmenili britskou cenou za science fiction. *A Wreath of Stars* (Veniec hviezd, 1976) je jeho najoriginálnejšie dielo, v ktorom hviezda, skladajúca sa z antineutrín, poriadne naruší obežnú dráhu Zeme. Shawove poviedky vyšli v zbierkach *Tomorrow Lies in Ambush* (Zajtrajšok na nás striehne, 1973) a *Cosmic Kaleidoscope* (Kozmický kaleidoskop, 1976). Jeho tvorba vyniká istotou tónu, realistickosťou dialógov, znalosťou technických detailov a výbornou charakterizáciou postáv.

ROBERT SHECKLEY (1928-) sa narodil a vyrástol v New Yorku, ale v súčasnosti žije v Anglicku. Písať začal po návrate z kórejskej vojny. Venuje sa hlavne tvorbe poviedok - prvú, Final Examination (Posledná skúška, 1952), uverejnil v časopise Imagination. Jeho jemné, vtipné a dokonale prepracované prózy si čoskoro získali dobrú povest', a prvú zbierku Untouched by Human Hands (Nedotknuté ľudskými rukami, 1954) označila kritika za pozoruhodný debut. Okrem titulnej poviedky k najznámejším patria aj próza Seventh Victim (Siedma obeť), neskôr sfilmovaná pod názvom Desiata obeť (La Decima Vittima, 1965), a skvelá poviedka Specialist (Odborník) o galaxii obývanej množstvom druhov inteligentných bytostí, ktoré spoja dovedna svoje špecializované funkcie a stanú sa vesmírnou loďou. Homo sapiens sa pritom využije ako vhodný hnací motor. Aj ďalšie úspešné zbierky sa vyznačujú ľahkým, humorným štýlom, originalnosťou nápadov a zaujímavým dejom. Spomeňme len Citizen in Space (Občan vo vesmíre, 1955), Pilgrimage to Earth (Púť na Zem, 1957), Store of Infinity (Sklad nekonečna, 1960) či Shards of Space (Vesmírne čriepky, 1962). Romány nezvládol až natoľko úspešne ako poviedky. Sú dosť roztrieštené, jednotlivé epizódy sú koncipované ako prehliadky určitej oblasti SF. Hrdinovia sa zvyčajne ocitajú na čudných neznámych svetoch či planétach, z ktorých sa musia dostať a zistiť, kde vlastne sú. V románe Mindswap (Výmena mysle, 1966) si pozemšťan vymení myseľ s Mart'anom a mentálne prechádza životmi ďalších mimozemských bytostí. V Desiatej obeti majú ľudia možnosť zakúpiť si povolenie na vraždenie iných. V posledných rokoch sa jeho tvorba kvantitatívne obmedzila, no naďalej si udržiava vysokú kvalitu. Sheckleyho satirické, často absurdné nápady sa typicky prejavujú v zbierke Can You Feel Anything When I Do This? (Cítiš niečo, keď tí robím takto?, 1971). V titulnej poviedke sa zjavuje domáci robot posadnutý sexom a po tom, čo nakazí aj domácu paniu, stihne ho zlý osud. Sheckley často a rád paroduje schémy a témy využívané v SF, a i keď je možno menej populárny ako jeho súčasníci, kritický ohlas jeho tvorby (i vďaka vybranému satirickému prístupu) je pozoruhodný.

CORDWAINER SMITH (1913-1966)

bol jednou z tajomných postáv SF; až po jeho smrti sa ukázalo, že pod týmto pseudonymom sa skrýval Paul Myron Anthony Linebarger, profesor aziatiky na John Hopkins University, lingvista a dlhoročný vojenský poradca. SF sa začal venovať až r. 1950, keď mu v časopise Fantasy Book uverejnili poviedku Scanners Live In Vain (Pátrači žijú nadarmo), ktorá predznamenovala celú jeho ďalšiu tvorbu. Smith vytvoril imaginárny vesmír, ktorý ovláda Inštrumentalita - akási kasta dedičných vládcov. Centrom tohto vesmíru je Domov Človeka t. j. pôvodná Zem a jeho dôležitou súčasťou je planéta Norstrilia, kde sa chovajú špeciálne vyšlachtené ovce. Z vírusov, ktoré nosia v sebe, sa vyrába preparát umožňujúci nesmrteľnosť. Preparát je veľmi drahý, a preto iba Norstriliánci a príslušníci Inštrumentality majú právo dožiť sa viac ako 400 rokov. Okrem nich sú príbehy Smithovho vesmíru popretkávané osudmi podľudí - zvierat biologicky transformovaných do ľudskej podoby, ktoré spočiatku nemajú žiadne ľudské práva, no neskôr si ich začnú vymáhať a získavať. Poviedky z tohto obdobia "výstavby" Smithovho vesmíru sú zhrnuté v zbierke Space Lords (Páni vesmíru, 1956) a viaže sa k nemu aj román The Planet Buyer (Kupec planét, 1964). Jeho pokračovanie Underpeople (Podľudia, 1968) vyšlo až po autorovej smrti.

Neskôr pôvodný text oboch dielov i skrátili a román vyšiel v jednom zväzku pod názvom Norstrilia (1975). Skoršie obdobia vývoja Smithovho svojrázneho sveta zachytávajú poviedky v zbierkach Under Old Earth Shine (Pod svetom starej Zeme, 1970) a Stardreamer (Hviezdospáč, 1971). Chronologicky záverečné obdobie je obsahom poviedkovej zbierky Questofthe Three Worlds (Putovanie po troch svetoch, 1966). Séria príbehov o Inštrumentalite tvorí iba fragmentárny obraz a vyvrcholenie celého príbehu - riešenie konfliktu medzi Inštrumentalitou a podľudmi - v diele C. Smitha nie je. Napokon ťažko povedať, či vôbec Smith sám chcel alebo vedel rozuzlenie svojho diela nájsť. V každom prípade však tento autor čitateľov priťahuje svojou netechnickosťou, lyrikou, ba až sentimentalitou, surrealistickými obrazmi a sugestívnym spôsobom rozprávania.

WILLIAM TENN (1920-) je pseudonym amerického autora Philipa Klassa. Od r. 1966 pôsobí na Pennsylvania State College. Prvú poviedku Alexander the Bait (Alexander Návnada) uverejnil r. 1946 v Astounding Science Fiction. Nie je bez zaujímavosti, že v nej vyslovil myšlienku, že lety do vesmíru budú záležitosťou kolektívnou, inštitucionálnou, a nie iba výsledkom práce jednotlivca - vynálezcu či génia. Tenn sa čoskoro stal spisovateľom s originálnym a prenikavým zmyslom pre humor a komiku. Nadhľad a inteligencia, ktorou sa vyznačujú jeho práce, sa prejavujú už v prvej zbierke Of All Possible Worlds (Zo všetkých možných svetov, 1955), napr. v poviedke The Liberation of Earth (Oslobodenie Zeme), v ktorej Zem striedavo okupujú a "oslobodzujú" dve proti sebe bojujúce rasy mimozemšťanov. Postupne vydal päť ďalších zbierok kratších próz, ktoré obsahujú práce zo štyridsiatych a päťdesiatych rokov: The Human Angle (Ľudský pohľad na vec, 1956), Time in Advance (Čas ako preddavok, 1958), The Seven Sexes (Sedem pohlaví, 1968), The Square Root of Man (Druhá odmocnina z človeka, 1968) a The Wooden Star (Drevená hviezda, 1968). V každej z nich sa nájde aspoň jedna poviedka špičkovej úrovne. Od začiatku šesťdesiatych rokov sa jeho práce zjavujú iba sporadicky, až r. 1968 vyšli prakticky naraz tri zbierky poviedok. Jeho jediný román Of Menand Monsters (O ľudoch a obludách) z toho istého roku sa dočkal ocenenia až neskôr. Je to fascinujúci príbeh o obrovských mimozemšťanoch, ktorí obsadili Zem a prakticky vykyžovali celé ľudstvo. Malé skupinky ľudí, ktorí sa zachránili, žijú v príbytkoch mimozemšťanov ako myši. Na konci románu sú však už natoľko silní, že sa chystajú na tajný útek zo Zeme na iné planéty. V tom istom roku publikoval aj dielo A Lamp for Medusa (Lampa pre Medúzu) - fantastický príbeh o mladíkovi, ktorý sa ocitne v paralelnom svete ako Perseus a má možnosť zmeniť ľudské dejiny. Nie je prekvapením, že hoci sú Tennove nápady a poviedky úsmevné a občas aj bláznivé, jeho smiech často iba zakrýva dobre mierenú satiru, odhaľujúcu slabé stránky ľudskej povahy.

JAMES TIPTREE ml. (1915-) je pseudonym americkej spisovateľky a psychologičky Alice B. Sheldonovej, čo vyšlo najavo až r. 1977. Narodila sa v Chicagu a detstvo strávila v Afrike a v Indii. R. 1967 získala doktorát v odbore

experimentálna psychológia a venovala sa výskumu v službách americkej vlády. Písala poväčšine krátke prózy; prvú poviedku, *Birth of a Salesman* (Zrodenie predavača), uverejnila r. 1968 v *Astounding Science Fiction*. Zbierka *Ten Thousand Light Years from Home* (Desaťtisíc svetelných rokov od domova, 1973) obsahuje ďalšie zručne, i keď trochu konvenčne napísané poviedky, no zároveň aj také zrelé práce ako napr. *And I Awoke and Found Me Here on the Cold Hill's Side* (A zobudil som sa a našiel som sa tu, na stráni Studeného vrchu). R. 1973 získala tiež prvú Nebulu za poviedku *Love is the Pian, the Pian is Death* (Láska je plán, plán je smrť). V nasledujúcom roku Huga za román *The Girl who was Plugged Inn* (Dievča zapojené na sieť). Rok 1976 jej priniesol dve ocenenia: Huga a Jupitera (cenu Združeniu prednášateľov na školách vyšších stupňov, ktorú odovzdáva Asociácia pre výskum SF) za novelu *Houston, Houston, Do You Read?* (Houston, Houston, rozumiete?) a sériu úspechov zavŕšila (zatiaľ) Nebulou z r. 1977 za novelu *The Screwfly Solution* (Parazitné riešenie). Je zrejme, že takúto spŕšku ocenení v krátkom časovom období získala iba mimoriadny talent. Sheldonovej práce sú naozaj unikátne svojou intenzitou, bohatým slovníkom i svojskou technikou, ktorá neustále odhaľuje nové aspekty a vrstvy príbehu. Témy jej prác siahajú od citlivej analýzy postavenia žien až po prepracované stvárnenie cudzích bytostí. R. 1978 vydáva ďalšiu zbierku *Star Songs of an Old Primate* (Hviezdné piesne starého primáta) a román *Up the Walls of the World* (Nahor po múroch sveta). V ňom sa jej talent rozvíja naplno, vytvára nové svety, ktoré sa prepletajú svojim vývojom, využíva novým spôsobom zaužívané témy a jazyk tzv. vesmírnej opery. Sheldonová je jednou z najväčších postáv SF sedemdesiatych rokov a vplyv jej tvorby na vývoj SF je skutočne veľký. Nedávno však oznámila svoje definitívne rozhodnutie, že prestane písať.

ALFRED ELTON VAN VOGT (1912-)

sa narodil v Kanade a r. 1944 sa presťahoval do USA. Je jedným z klasikov, tvorcov "zlatého veku" SF, ktorí publikovali v časopise *Astounding Science Fiction*. Prvú poviedku *Black Destroyer* (Čierny ničiteľ) uverejnil r. 1939, no už predtým písal pre iný okruh čitateľov. V r. 1939-1947 sa venoval hlavne písaniu vesmírnych opier, dobrodružných SF príbehov určených pre mladších čitateľov (na tých bol koniec koncov *Campbellov Astounding* zameraný). V tomto druhu SF prózy sa mu podarilo efektívne posilniť emotívne zložky a komplexnosť deja. Prvý, najznámejší román A. E. Van Vogta vyšiel pod titulom *Slan* časopisecky r. 1940 a r. 1946 aj knižne. Je to komplikovaný a tajomný epos o jednom z mutantov, ktorých pôvodne vytvorili, aby pomáhali ľuďom, no potom boli pre svoju odlišnosť od "normálnych" ľudí prinútení skrývať sa. Mutant bol obdarený telepatickými schopnosťami, výnimočnou inteligenciou a fyzickou silou a obratnosťou. Celým dielom sa prebija v zrážkach s nebezpečenstvami neznámeho pôvodu a na konci vysvitne, že jeho boj proti neznámemu diktátorovi je zbytočný, pretože je to iný Slan, dievča, do ktorého je zamilovaný, je jeho dcéra a sám hrdina je následníkom trónu. Podobný charakteristický hrdina sa potom zjavuje aj v iných Van Vogtových dielach, vždy "sám proti všetkým" a samozrejme - vždy víťazí. V seriáli *The Weapon Shops of Isher* (Zbrojárske podniky na Isheri, 1951) a *The Weapon Makers* (Výrobcovia zbraní, 1946) je to nesmrteľný Róbert Hedrock, ktorý vytvoril podvrtnú organizáciu zloženú zo samých mimoriadnych ľudí, bojujúcu proti spoločnosti útlaku. Ďalší seriál *The World of A* (Svet A, 1948) a *The Pawns of A* (Pešiaci A, 1956) pokračuje v snovej logike predchádzajúcich diel do takej miery, že sa všetko zauzľuje až do maxima a dej často viazne. Van Vogtova tvorba znamenala významný prínos pre rozvoj SF - hlavne poznačila ďalší vývoj heroickej SF, ústiace do fantasy (akýchsi rozprávok a mýtov modernej doby s využitím pseudovedeckých a technických prvkov). Zaslúžil sa tiež o rozvoj fix-ups, čo sú knihy, ktoré vznikli prispôbením už predtým vydaných poviedok tak, aby vytvorili súvislú dejovú líniu, obvykle pridaním spojovacích častí. Romány, ktoré takto vzniknú, sú potom zväčša epizodické, čo však nemusí byť na škodu, ako dokazujú už spomenuté *Zbrojárske podniky* a iné diela. V päťdesiatych rokoch sa výdatný prameň Van Vogtovej tvorby stenčuje, no i tak vydáva aj naďalej približne jednu knihu ročne.

ROGER ZELAZNY (1937-) je absolvent Columbia University a spolu so Samuelom R. Delanym a Harlanom Ellisonom patrí k protagonistom americkej novej vlny.

Snahou tohto neformálneho hnutia, ktoré vzniklo okolo časopisu *New Worlds* v polovici 60. rokov, je obrat od klasického technizujúceho ponímania SF a snaha o skúmanie sveta vo vnútri človeka, sveta, ktorý skúma psychológia, sociológia a podobné vedy. Zelazny sa uviedol poviedkou *Passion Play* (Pašijová hra, 1962) v časopise *Amazing Stories* a spočiatku sa sústreďoval na kratšie útvary. Postupne však začal písať romány a nimi dosiahol najväčší úspech. Za román *The Dream Master* (Pán snov) dostal r. 1965 Nebulu a druhú za novelu *The Doors of His Face, The Lamps of His Mouth* (Vráta jeho tváre, lampy jeho úst). R. 1966 román *This Immortal* (Tento nesmrteľný) odmenili Hugom. Tieto diela znamenajú definitívny nástup novej vlny, prinášajúcej nové pohľady, štýl a techniku tvorby. Vtedy vychádza aj jeho zborník *Four for Tomorrow* (Štyri na zajtra, 1967) so skvelou poviedkou *A Rose for Ecclesiastes* (Ruža pre kazateľa) a výber *Th Doors of His Face...* Nasledujúci román *Lord of Light* (Pán svetla, 1967), ktorý mu priniesol r. 1968 ďalšieho Huga, uzatvára najlepšie obdobie jeho tvorby. Na ďalších dielach - *Isle of the Dead* (Ostrov mŕtvych, 1969) a *Creatures of Light and Darkness* (Bytosti svetla a tmy, 1969) je badať isté tvorivé ochabnutie - sú koncipované jednoduchšie a prinášajú temnejší pohľad. *Damnation Alley* (Cesta prekliatia, 1969) opisuje svet po atómovej vojne a je azda najdivšia. V sedemdesiatych rokoch začína písať sériu románov o krajine Amber - komplikovanú ságu, využívajúcu postupy vesmírnej opery. Dovedna vydal 4 diely a jeho tvorba v tom období nie je práve vyrovnaná. Ale r. 1976, keď spolu s Philipom K. Dickom vydáva *Dies Irae* (Dni hnevu) a zbierku *My Name is Legion* (Volám sa Légia), predstavuje sa už v lepšej forme a zdá sa, že prechodné slabšie obdobie pominulo. V najlepších prácach sa mu darí plniť krédo novej vlny - preniknúť do "vnútorného vesmíru" ľudskej psychiky - a objavovať spôsoby, ako ľudia reagujú na popudy hlboko zasahujúce ich individualitu. Hlavní hrdinovia jeho prác sú skoro vždy postavy s bohatým vnútorným životom a dominantnou osobnosťou (*This Immortal*), so sklonom ochraňovať slabších. Práve na nich často

stavia svoju snahu preniknúť do hĺbky komplexu mysliaceho človeka a zistiť, ako reaguje na stresové situácie.
Dominik Bartosiewicz

Z anglických originálov uverejnených
v zborníku The Arbor House Treasury
of Modern Science Fiction,
Arbor House, New York 1980
vybral Hviezdoslav Herman.
Preložil Otakar Kořínek.
Doslov napísal Dominik Bartosiewicz.

Ilustrovali Róbert Brun, Dušan Nágel, Dušan Polakovič, Veronika Ronaiová, Peter Ronai.
Prebal, väzbu a grafickú úpravu navrhol Pavol Blažo. Vydala Smena,
vydavateľstvo SÚV SZM, v Bratislave,
ako svoju 2972. publikáciu, v roku 1984.
Vydanie prvé. Edícia Labyrint.
Zodpovedný redaktor Hviezdoslav Herman.
Výtvarný redaktor Jozef Gális.
Technická redaktorka Dagmar Škripková.
Jazyková redaktorka Fraňa Pajorová.
AH 20,34 (text 16,01, ilustr. 4,33). VH 20,65.
Náklad 39 700 výtlačkov.
SÚKK 375/1-82.
Vytlačili Tlačiarne
Slovenského národného povstania,
národný podnik, Martin,
73-077-85 13/3-4 Cena viaz. 41 Kčs
závod Banská Bystrica.